JOHANN URWICH-FERRY

Fără pașaport prin U.R.S.S.

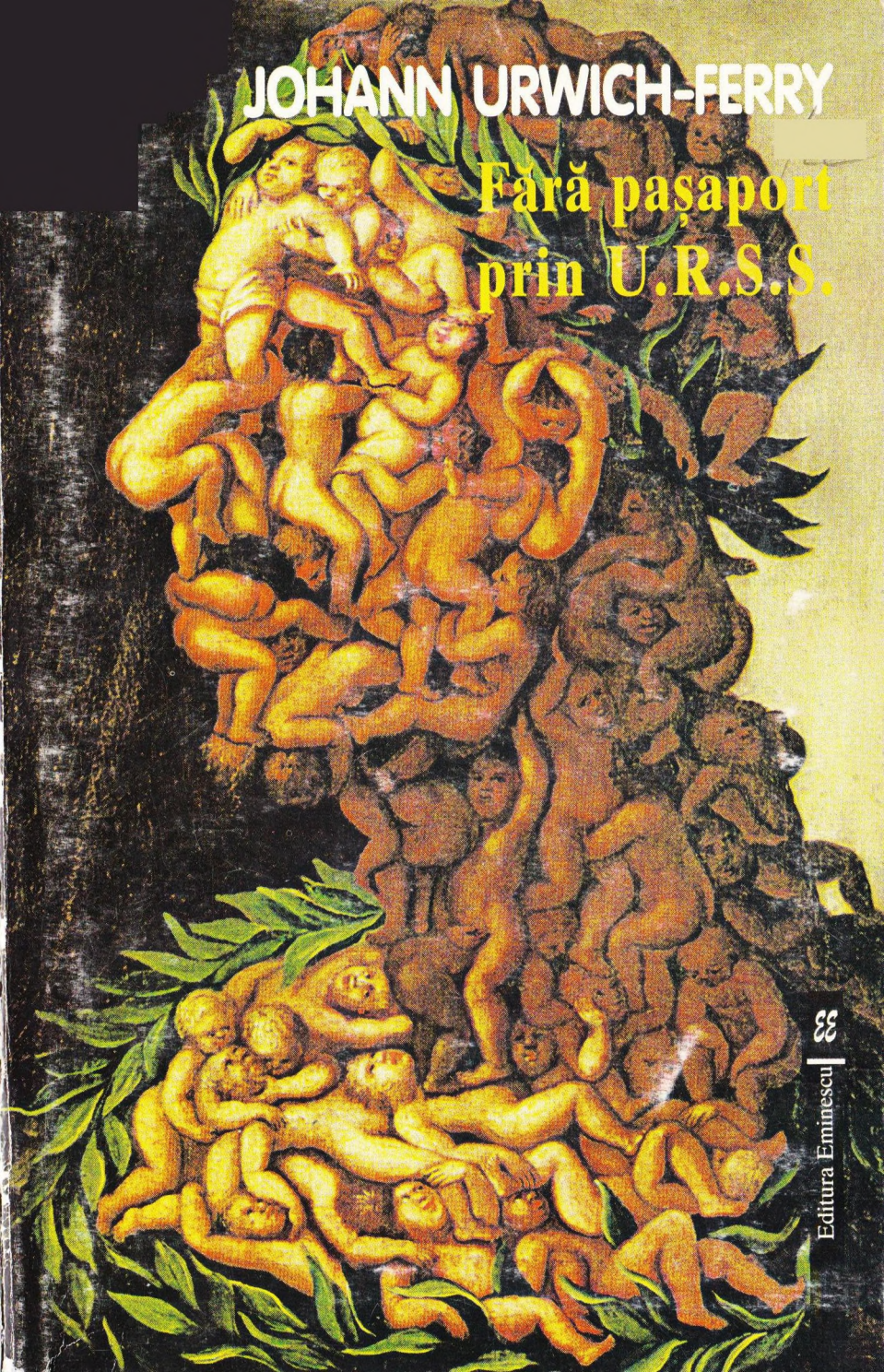

Editura Eminescu

„...Frumoasă este îndeosebi camaraderia de suferință și de luptă româno-germană. Ea dovedește că aceste două popoare se completează în mod fericit și constituie un adevărat monument ridicat cooperării de secole pe pământul românesc. Consider apariția în limba română a acestei lucrări ca o deosebită cinste adusă poporului român de către autor. Iar autorului, acest FERRY, pe care am mândria de a-l fi prețuit la adevărata lui valoare din primul moment al vieții sale, îi strig: Prin opera ta ai scos la lumină catacombe de morți și munți de suferință de la Oder-Neisse și până la Peninsula Sahalin. Ele vor apăsa ca niște pietre de moară peste sufletele ingrate ale unei lumi ce s-a dedicat comodității, desfrâului și capitulărilor.

Ele vor fi semnalul de strângere a rândurilor și de începere a cruciadei împotriva puterilor apocaliptice. Astfel nu ne-ar mai rămâne decât prăbușirea comună în neant."

Vatersteteen, 14 iulie 1975 Dr. DEMETRIUS LEONTIEȘ

ISBN: 973 22-0654-3

Coperta de: DANIEL NICOLESCU
Ilustrația copertei: Anonim (maniera lui Arcimboldo)

Cartea a apărut cu sprijinul Ministerului Culturii

ISBN 973-22-0654-3

Johann Urwich - Ferry

FĂRĂ PAŞAPORT PRIN U.R.S.S.

Editura Eminescu
1998

Cronică inspirată a unei existenţe mărunte, mai ales pentru contemporani şi foarte puţin pentru posteritate.

ÎNCHIN ACEASTĂ TRILOGIE

— Milioanelor de oameni nevinovaţi, trimişi în lumea de dincolo din mila comunismului.

— Camarazilor de suferinţă şi de luptă, care au scos în ciuda tuturor riscurilor din vasta închisoare a indivizilor şi a popoarelor, numită Uniunea Sovietică, o parte din materialul documentar ce stă la baza acestei lucrări.

— Celor ce-au suferit şi au luptat alături de mine, dar din motive de precauţie sau de uitare, nu pot fi pomeniţi în aceste pagini.

— Celor ce vor pune şi pe viitor umărul la lupta de anihilare a celui mai diabolic sistem politic cunoscut în istorie.

J. Urwich (Ferry)

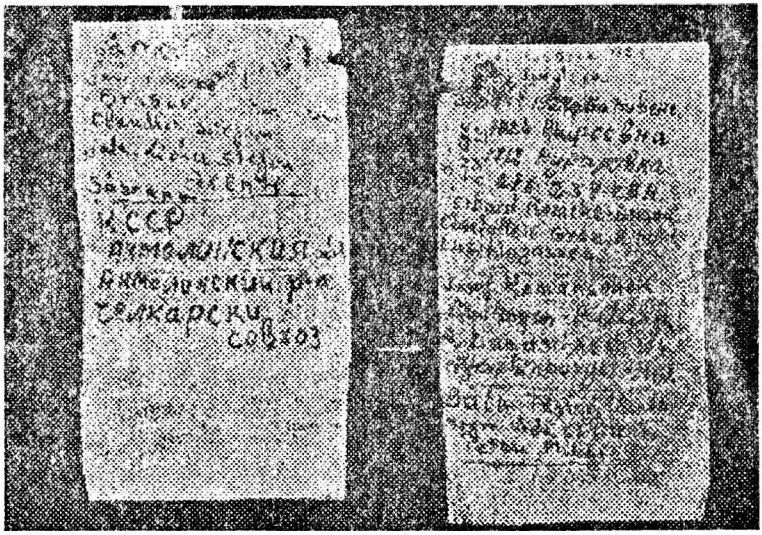

... mii de foiţe de ţigară au fost scoase pe diferite căi şi stau la baza documentaţiei pentru această trilogie...

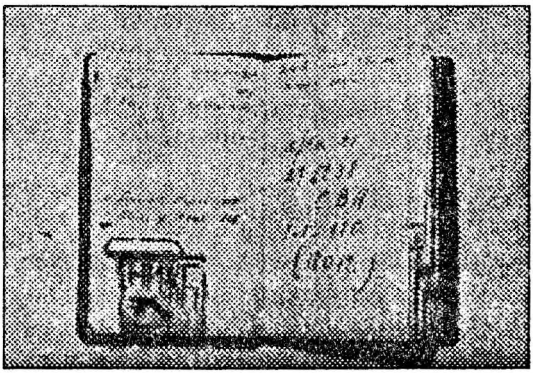

... carneţelul cu nume, ani şi date, dintr-o anumită perioadă şi despre anumiţi oameni... din lagărele sovietice... tichetul pentru masa de seară, al autorului, din Lagărul nr. 11, Iavas 385/11 ori căsuţa poştală Moscova 5110/33, din 24. XI. 1955.

CUVÂNT ÎNAINTE

Trilogia de faţă are nu numai o valoare documentară unică în felul ei asupra giganticelor realizări comuniste în industria de nimicire a zeci de milioane de oameni, dar ea reprezintă şi o armă irezistibilă în mâna acelora ce s-au angajat în cruciada împotriva acestui sistem infernal.

Autorul trilogiei, cunoscut în lumea stranie a „arhipelagurilor gulaghiene" sub numele de FERRY, şi-a trăit cei mai frumoşi ani ai tinereţii, pe aceste meleaguri sinistre. Dar el n-a trecut prin ele ca un simplu obiect de experienţă sadică, cum au făcut-o milioanele de prizonieri ce se lăsau împinşi, torturaţi, maltrataţi, trăind de azi pe mâine, cu singura speranţă de-a scăpa cândva în libertate. FERRY era turnat dintr-un alt aluat uman. Chiar şi în ghearele călăilor, el era conştient de faptul că avea misiunea de a înfrunta pribegiile şi vitregiile soartei, de a lupta atât împotriva teroarei, cât şi a trădării din propriile lor rânduri.

Spre deosebire de milioanele de oameni ce îndurau numai, FERRY a luptat. A răspuns cu forţa la forţă, s-a impus şi şi-a salvat viaţa cu ajutorul cuţitului ascuns în căptuşeala hainei de prizonier. Curajul şi forţa sunt respectate şi în lagărele de concentrare, ca o lege indiscutabilă a naturii.

Apoi FERRY a mai făcut ceva, ce n-au făcut alţii. El şi-a pus în gând, de la începutul vieţii sale de prizonier, să nu uite nimic din actele de teroare şi crimele ce-i vor fi dat să cunoască. Le-a memorizat, le-a scris pe foiţă de ţigară, le-a ascuns prin hainele căptuşite cu vată, le-a transmis din lagăr în lagăr, până a ajuns în Apus. FERRY a strâns documente de acuzare pentru istorie, ca nimeni altul. Ele formează astăzi materialul unic de documentare a celor trei volume închinate posterităţii şi memoriei celor ce au suferit şi au căzut fulgeraţi de apocalips. Iată luptătorul conştient şi camaradul ce şi-a respectat cuvântul de onoare, dat în faţa celor ucişi şi a celor ce poate şi astăzi mai zac în închisorile şi lagărele de concentrare sovietice. Mulţi dintre cei ce se bucură astăzi de libertate n-au strigat şi n-au acuzat în faţa tribunalului istoriei, n-au cutre-

murat lumea din somn cu documentele lor, ci nolens, volens s-au aliat, la adăpost de suferinţă, cu călăii lor de odinioară. Pentru dânşii peste cele 100.000.000 de victime ale comunismului s-a aşternut iarba uitării.

Dar mai presus de toate, amintirile lui FERRY se caracterizează printr-o notă particulară. Este nota vânjoasă de optimism, de afirmare a vieţii în mijlocul morţii. Este dinamica de luptă, de încăierare cu demonii, în ciuda foamei, a carcerii şi a morţii. Această notă îl deosebeşte fundamental de Soljeniţân. Amintirile lui Soljeniţân rescriu acte de supunere şi de suferinţă de dimensiuni gigantice, în timp ce FERRY ne descrie acte de revoltă şi de bravură. Cărţile lui Soljeniţân poartă în primul rând o aureolă de martiriu, ale lui FERRY, însă, de eroism. Aşa de pildă, reprezentanţii naţiunilor sclavizate: ucrainienii, letonii, estonii, românii, germanii, ungurii ş.a.m.d. se ridică cu piepturile şi mâinile goale împotriva călăilor înarmaţi până în dinţi. Fac prima grevă politică în istoria Uniunii Sovietice, se pregătesc să dezlănţuiască un război civil în lagărele de concentrare, aşteptând cu înfrigurare ajutorul americanilor (neştiind sau necrezând că aceştia i-au vândut de mult la Ialta!).

Frumoasă este îndeosebi camaraderia de suferinţă şi de luptă româno-germană. Ea dovedeşte că aceste două popoare se completează în mod fericit şi constituie un adevărat monument ridicat cooperării de secole pe pământul românesc. Consider apariţia princeps a trilogiei în limba română ca o deosebită cinste adusă poporului român de către autor. Iar autorului, acestui FERRY, pe care am mândria de a-l fi preţuit la adevărata lui valoare din primul moment al vieţii sale în libertate, îi strig: Prin opera ta ai scos la lumină catacombe de morţi şi munţi de suferinţă de la Oder–Neisse şi până la Peninsula Sahalin. Ele vor apăsa ca nişte pietre de moară peste sufletele ingrate ale unei lumi ce s-a dedicat comodităţii, desfrâului şi capitulărilor. Ele vor fi semnalul de strângere a rândurilor şi de începere a cruciadei împotriva puterilor apocaliptice. Altfel nu ne-ar mai rămâne decât prăbuşirea comună în neant.

Vatersteteen, 14 iulie 1975

Dr. DEMETRIUS LEONTIEŞ

...În sfârşit, s-a isprăvit: toţi s-au dat pe mâna lui de bunăvoie, pe mâna celui de care trebuiau să se ferească cel mai mult.

Esop le-ar zice aşa: „Orătăniile dintr-un anumit ţinut se alarmează şi se sperie cumplit din pricină că se află prin împrejurimi un leu, care le îngrozeşte fie şi numai prin răcnetul lui, dar se refugiază în preajma altei fiare, care le vorbeşte despre convieţuirea paşnică şi le ia sub mâna ei ocrotitoare, care – până la urmă – se termină cu înfulecarea tuturor orătăniilor, una după alta".

LA BRUYÈRE: *Les Caracteres*, cap. XII

... De câtiva ani, mă tot frământă un demon să scriu. Viaţa şi firea m-au împins, slavă Domnului, la multe trăsneli şi nebunii, dar dinspre partea scrisului, până acum, la 44 de ani, am fost un om cuminte. N-am voit să ferchezesc pe nimeni cu gândurile şi preocupările mele. Har cerului, n-am avut şi nici n-am concepţii filozofice sau soluţii personale, care să deschidă perspectivele unei noi epoci de lapte şi miere omenirii. Şi cu toate acestea, îmi frig degetele! Am fost martor, cu ochii şi cu pielea proprie, al unor evenimente fără de cronicar, şi n-aş vrea ca urmaşii să rămână orbi şi necunoscători, aidoma contemporanilor şi fiarelor sălbatice. Golgota şesurilor din Răsărit, a Siberiei şi a Cercului Polar trebuie înălţată pe tribună. Răstignirea trebuie să fie publică şi, pe cruce, fără de mistificări... Iar Occidentul, intoxicat de-atâta diplomaţie, să înţeleagă zădărnicia spălării mâinilor...

Aşadar, scriu! Acum m-am născut a treia oară şi mi s-a oferit prilejul să scriu. Scriu cronica neştiută, descrisă sau măsluită de savanţi plătiţi anume. Şi scriu grăbit, grăbit, grăbit. Grăbit aşa cum n-am fost niciodată, în toate câte le-am făcut.

Trezită din cele mai neştiute şi mai bune străfunduri, nevoia de a scrie a ajuns pentru mine un scop principal, aproape singurul rost al restului meu de existenţă, pe care-l socotesc drept supliment dăruit de soartă, pentru a duce la îndeplinire o mărturie publică şi onestă, a unei experienţe grave şi unică prin sinistrul ei. Pe scurt, am datoria unei informări, pe care — ca om — o datorez, despre oameni, oamenilor. Şi celor răi şi celor buni, deopotrivă. Iar ei, să ia bine aminte, să se înfioare, să reflecteze şi dacă socotesc că este cazul, apoi, să facă ceea ce este cuvenit să facă.

Să tac? Cum adică, să vezi strivit sub picior şi condamnat pe cel neajutorat, iar pe nemernic liber să-şi ducă netrebnicia mai departe?

Să tac? Cum adică, să laşi târfa să vorbească mereu despre virtute, fără să-i pui pumnul în gură, când îi cunoşti gemetele plăcerii şi desfrâul?

Să tac? Cum adică, să-ţi laşi semenul naiv şi neinformat pe mâna scamatorului de bâlci, căruia-i cunoşti şi mascarada şi ticăloşia, şi să nu-l dai în vileag lumii?

Iată de ce, tăcerea mea ar egala monstruozitatea abţinerii de la o mărturie, care ar împiedica tribunalul de la o eroare judiciară.

Sunt un martor ocular şi, în marele proces al omenirii, mă simt dator să mă anunţ ca martor, şi fericit că o pot face. Sunt fericit că s-a întâmplat să mai trăiesc, sunt fericit că sunt iarăşi liber. Şi, mai ales, sunt fericit — că, peste voia mea — am fost târât într-o vâltoare rară, care m-a îmbogăţit cu o experienţă plătită crunt. Sunt fericit că mi-am limpezit apele proprii, sunt fericit că pot să-mi păstrez jurământul făcut celor care au muşcat pământul. Dar mai ales pentru cei care mai sunt încă în iadul, din care — soarta cea bună — m-a scos la lumină şi cărora, poate le-aş putea fi de folos, prin mărturia pe care o port cu mine în faţa tribunalului istoriei şi al lumii libere, câtă a mai rămas nestâlcită sufleteşte. Carnea mă arde, mă doare undeva adânc, în pântec, foamea şi mi se strânge de atâta amar sufletul. Cum să încep, în ce vorbe să îmbrac grozăviile pe care eu însumi nu pot să le mai cred şi cum anume să înşirui cronica, ca nu cumva adevărurile să fie luate drept scorneală şi minciună, iar propaganda, neruşinată propagandă adversă, ticăloasă măiastră şi mincinoasă, drept adevăr? Am să dau nume, am să dau fapte, am să citez martori şi amănunte, fireşte numai atâtea câte nu pot fi dăunătoare acelora despre care încă nu se poate vorbi fără să le măreşti — acolo pe unde or mai fi, câţi or mai fi — răul şi prigoana. Dar piedica cea mai mare rămâne — aşa cum am amintit — neomenescul şi necrezutul faptelor, de care — deşi martor pe pielea proprie — stau şi mă-ntreb dacă au fost totuşi cu putinţă. Mă îndoiesc de mine însumi şi mă surprind repetându-mi, cu voce tare, c-am fost fericitul erou al unor vremuri şi fapte, pe măsura celor zece plăgi din Egiptul biblic. Prânzesc la masă cu ai mei şi mă scutur. Mă uit cum aruncă pâinea şi nu le place mâncarea... Mă nedumiresc mofturile lor şi ei nu pot pricepe privirea mea dusă şi tăcerea ce mă cuprinde..., nu pot înţelege spectrul foamei ce-mi vine în gând, foamea aceea cumplită care ne-a torturat

toate mărunţaiele, ani de zile în şir, fără ca măcar o dată, o singură zi să fi trecut, să n-o simţi cum te chinuie şi te arde. Deşi retrăiesc durerea la fel de crunt şi de chinuitor, îmi pare totuşi de necrezut.

Am încă alături de mine miile, zecile de mii de înfometaţi pe care i-am avut alături, i-am auzit plângând de durere şi i-am văzut murind de foame şi totuşi mă îndoiesc.

Îmi sună în urechi tânguielile şi văd aievea feţele supte, ochii pierduţi, chipurile bubose şi picioarele umflate de Wasser Krankheit ale sutelor de mii, ale celor 42.000.000 de suflete — frumosul total de zdrenţe omeneşti, deportaţi, deţinuţi şi prizonieri de război — cifra oficială dată, după moartea lui Stalin, la data de 6.III.1953, — cât numărau lagărele de reeducare din fosta Pravoslavnică Rusie — şi nu mai pot crede.

Văd chipul sublocotenentului de rezervă Serafim, fiul unui magistrat din oraşul Târgu-Jiu din România, care terorizat de foame, în ziua în care a izbutit să intre în bucătărie — pierzând orice control — a mâncat până a murit. Mii de martori pot atesta că fericitul sătul a murit după câteva ore, dar din cauza foamei. Aceleaşi mii de martori pot atesta singura întrebare a muribundului în timp ce era transportat la spital:

— „Unde mi-e lingura?"

Cine mai poate crede tristul sfârşit al lui Serafim? Dar cine poate crede în vânătoarea de şerpi a farmacistului maghiar Nagy? Dar a aviatorului Gafencu, nepotul fostului ministru român de Externe, după şobolani şi pisici? Dar a italianului Podio după trifoi şi iarbă verde? Dar performanţa germanului Berg de a-şi vomita şi regurgita mâncarea? Dar nevoia de a-şi bea propria urină a căpitanului de Stat-Major Ion Mihăilescu, care diabetic fiind, era lăsat fără apă? Cine le mai poate crede?

Gândindu-mă la cei rămaşi acolo şi astăzi, îmi stă în gât îmbucătura de pâine, ca un nod, şi-mi pironesc ochii pierduţi spre toate escalele mizeriei, până sus, dincolo de Cercul Polar, pe unde — fără paşaport — m-a purtat „fericirea", dar nu mai cred.

Aţi auzit cumva de Eugen Ionescu? Aţi văzut piesa lui, *Rinocerii* ? Am citit-o şi am văzut-o. M-am cutremurat, dar nu din emoţie artistică. M-au cutremurat şi m-au copleşit forţa, viziunea şi zguduitorul lui mesaj, pe care, doar, în *Posedaţii* lui Dostoievski, le-am mai putut trăi.

Există, în *Rinocerii*, un anume Bérenger. O ficţiune aş zice! Ei bine, nu! Bérenger nu-i Bérenger. Sunt eu, eşti dumneata, sunt miile de alţi ca mine şi ca dumneata, care ne-am certat cu noi înşine, cu „Daisy" a noastră şi am ajuns să ne îndoim şi să ne întrebăm dacă am văzut cu adevărat, dacă a fost sau nu aievea.

— „Nu cumva greşescu eu?", ne zicem.

— „Dar dacă ei, ei rinocerii, au dreptate? Ce frumoşi? Ce frumoşi sunt ei, rinocerii! Ah, cum aş vrea să fiu ca ei! Am greşit! Dacă aş avea un corn! Dacă n-aş mai avea pielea asta albă şi scârboasă!... E prea târziu! Nu mă mai pot schimba!... Aş vrea, aş vrea aşa de mult, dar nu pot! Poate o să-mi crească totuşi şi mie un corn şi n-o să-mi mai fie ruşine! Şi am să mă pot duce cu ceilalţi!! Cum aş vrea să am o piele tare şi culoarea lor splendidă, goliciunea aceea decentă şi fără peri... Cântecele lor au farmec, un farmec cam aspru, dar indiscutabil. O, dacă aş face ca ei! Dar nu pot să mugesc, nu reuşesc! Mă mustră conştiinţa că ar fi trebuit să-i urmez la timp! Acum e prea târziu! Vai, niciodată n-am să mai pot deveni rinocer! Niciodată! Niciodată! Aş vrea, aşa de tare, dar nu pot! Nu mă mai pot privi şi mi-e ruşine! Ce urât sunt! Nefericit cel ce vrea să-şi păstreze originalitatea! Ce lucru urât este o frunte netedă, fără corn! Un corn sau două schimbă faţa şi nu mai pare aşa de pleoştită!"

— „Poate că ei sunt normali şi noi anormali", îi spusese Daisy. Ba îi mai adăugase:

— „Nu există dreptate absolută. Lumea are dreptate, nu tu sau eu! Ce înfumurare să crezi că ai dreptate! Peste tot numai ei, numai ei! Autorităţile au trecut de mult de partea lor! Nicăieri nu mai e nimeni! Suntem singuri. Am rămas singuri... Au înnebunit toţi... Lumea este bolnavă... Sunt toţi bolnavi... Trebuie găsit un modus vivendi, o înţelegere cu ei... Să le învăţăm psihologia, să le învăţăm limbajul... Să salvăm omenirea"...

În sfârşit, părăsit şi de Daisy — perechea cu care Bérenger nădăjduia să regenereze — ca un nou Adam — omenirea, şi obosiţi de frământări, şi eu şi Bérenger — şi poate şi dumneata — după o tresărire bruscă, ne-am scuturat şi am zis:

— „Ei bine, orice-ar fi, am să mă apăr până la capăt. O să ne apărăm împotriva tuturor! Sunt ultimul om! Nu capitulez! Carabina! Carabina! Am să rămân om până la capăt!"

— „Nu capitulez!", termina Bérenger, încrezător în viitorul omenirii.

N-am făcut nici o critică literară, nici cronică teatrală, dar vreau să subliniez că Eugen Ionescu a prins, aici, în *Rinocerii*, un lucru profund omenesc. Îndoiala lui, sau a eroului său, cât şi certitudinea finală sunt pline de un umor autentic. Autentic pentru care Eugen Ionescu este şi va rămâne mare, în ciuda unor critici şi a propriilor sale alambicuri, de care — tot ca om — nu se poate scutura.

Ce dezamăgiri, ce ciudată experienţă de viaţă a avut Eugen Ionescu, ce intuiţii sau ce fapte i-au adus tresărirea bruscă şi finalul optimist, nu ştiu, dar sigur că *Rinocerii* şi Bérenger, eroul său, — târziu de tot, când a început să fie acceptat ca dramaturg de valoare şi în Est, au dat un larg prilej de discuţii, explicaţii şi proteste. În nici un caz, susţin criticii din Est, *Rinocerii* săi nu puteau viza paşnica lume socialistă şi comunismul, ci numai brutalitatea fascismului italian sau bestialitatea nazismului german.

N-aş putea nega, dar nici garanta exactitatea. Totuşi în ciuda părerii criticilor, care prea au dat de gustul mierii pentru a risca acorduri şi pe alte strune, decât pe aceea a adevărului

comandat, am convingerea că Eugen Ionescu a călătorit cu ochii şi sufletul meu, de la Elba anului 1945, prin tot răsăritul Europei, până la paralela 70, la Arhanghelsk, la Vorkuta, la Peciora, la Iavas, la Potma, la Gorki şi Moscova, Crimeea şi Caucaz, şi că de aici, din viul adevărat şi crud, şi-a luat *Rinocerii*. Pentru că, numai aici, pe această şesime a globului, lăudată ca formă nouă şi superior organizată, trăieşte cu adevărat o turmă de rinoceri. Numai aici se păzesc cu străşnicie, doar ei între ei, să nu-i ia gura pe dinainte, să nu se opună, să nu contrazică sau să se plângă împotriva celui cu cornul mai tare şi şezutul mai voluminos. Cât despre Bérenger, l-au auzit, cu urechile lor, cântând, de clocotea taigaua şi tundra, o parodie după o frumoasă compoziţie patriotică a lui Dunaevski — dacă nu mă înşel. Versificarea unui profesor şi viitor inspector de limba rusă în România, — Grama, din Buzău, răposat acum câţiva ani, dar care, pe atunci nu era decât un prizonier nerinocerizat, — suna c-am aşa:

Nesfârşită-i ţara mea iubită,
Plină toată doar cu puşcării,
Altă ţară mai nefericită,
N-a mai fost şi nici nu va mai fi!!

... Dar în afară de surpriza acestei citări, în condiţii care s-ar putea să nu-i fie pe plac, mai am pentru respectabilul dramaturg Ionescu şi o alta. Undeva, pe la Cercul Polar, tot un român, fost profesor la un liceu din Bucureşti, între multele lui lucruri bune cu care ne-a desfătat, a scris pe bucăţele din coajă de mesteacăn, adus din podişul Valdai, şi două piese de teatru. Prima i-a adus o deportare pentru mai mulţi ani la Vorkuta, a doua, nu i-au cunoscut-o decât prietenii intimi şi nu i-a mai adus nici o bucurie. Această a doua bucată se numea *Balabamonţii*. Observaţi cumva, rezonanţe şi profunzimi care aduc a iz cu *Rinocerii*? Mai ciudată este însă coincidenţa în esenţa ei. Piesa atacă aceeaşi temă, aceleaşi frământări. Coincidenţe au

mai fost, şi sunt explicabile, când aceiaşi fermenţi infectează atmosfera. Este păcat, însă că numele autorului trebuie îngropat în tăcere. Pot spune că *Balabamonţii* au văzut lumina cojii de mesteacăn prin 1944 şi că autorul lor era prizonier din 1942. După cum vag am auzit, s-ar fi înapoiat acasă între 1958—1960. Trăieşte, dar nu mai e nici profesor, nici autor jucat. Trăieşte şi trudeşte la munca de jos. În nici un caz, nu este academician!

În societatea nouă, fără de clase exploatatoare şi antagonisme de clasă, au dispărut deosebirile şi contradicţiile dintre munca fizică şi intelectuală. Aici, după cum poate aţi aflat, resortul stării şi al progresului stă în critică şi autocritică rinocerească...

Ştiu că adevărul poartă cu el furtuna şi aduce ura, dar îl prefer disimulărilor şi perdeluţelor diplomatice. Şi sunt convins că mărturiile de faţă nu vor fi pe placul unor corpuri diplomatice, literaţilor ţinuţi în creşe sau în birourile Agenţiei T.A.S.S.

Sunt de aşteptat furii dezlănţuite, proteste oarbe şi incriminări, din partea tuturor agenturilor plătite sau silite la un joc din care nu se pot desprinde fără dureri. În numele păcii, ştiinţei şi dreptăţii l-ar arde a doua oară pe Giordano Bruno, l-ar izgoni pe Aristotel sau l-ar schingiui pe Esop, mai crud decât au făcut-o la vremea lor contemporanii. Şi vor vorbi de neomarxism, de provocare, de război rece, de spirit revanşard... Dar câte nu se vor flecări de către oficialii şi interpuşii lupilor îmbrăcaţi în blană de oaie! Rinocerilor acestora, care confundă adevărul, dreptatea, binele şi frumosul cu propria lor bunăstare, punând în mod inconştient şi grosolan semnul egalităţii între valorile frământate de omenire de câteva mii de ani şi propriile lor elucubraţii, eu le opun stările de fapt existente la ei acasă, viaţa stâlcită şi smulsă din făgaşurile ei firesti; consecinţele crude ale îndărătniciei lor diabolice care, ţinând să fericească cu orice preţ omenirea, continuă o experienţă, care s-a dovedit de mult falimentară.

Ştiu că adevărul poate aduce ură, cum am spus-o deja, dar îl prefer cu orice risc, pentru că, oricum, ura aceasta aduce mai puţină durere şi consecinţe mai puţin tragice decât sonoritatea elegantă şi mierea notelor diplomatice. Ajunge sila celor câteva mii de ani de când ne bălăcim în mocirla vorbelor elegante şi ne împuşcăm pe la spate, zâmbindu-ne umanitar. Vorbind despre morţi şi despre toţi câţi încă mai lâncezesc a moarte, ca umbră a lor, îmi revine obligaţia şi dreptul să arăt cu degetul şi să dezvălui duhoarea! Dreptul şi obligaţia asta sunt plătite cu sânge şi cu durere multă.

Dar cine sunt eu, cel ce strigă la răscrucea istoriei?

M-am născut în România, pe frumoasa vale a râului Prahova, o regiune subcarpatică, plină de bogăţii. Livezi multe, vite, belşug de cereale şi legume, dar mai ales mult petrol. Pe scurt, bogăţie. În Moreni, orăşelul meu, şi aerul miroase a petrol. Tata era cazangiu, meseriaş la Societatea petroliferă „Columbia". Era ceva, ce semăna a maestru. Pe lângă mine, mai era şi o soră. De chemat, mă chema Ion, numele cel mai des întâlnit la români, echivalentul lui Jean, Johann, John sau Ivan, din alte limbi. Până am împlinit 15 ani, n-am ştiut altceva decât că sunt român. Şi, deodată, ştiu acum, dar nu pricepeam atunci, am început să simt că nu mai sunt. Mai exact, am fost obligat să iau cunoştiinţă că nu mai sunt, pentru că tata, cu toată familia lui, adică cu mama, sora şi cu mine am fost expulzaţi din România, siliţi să părăsim Morenii, în care deschisesem ochii, în care mă jucam cu toţi năzdrăvanii de vârsta mea, Morenii vecinilor şi cunoscuţilor, ai dealurilor şi hoinărelilor mele, ai aerului îmbibat cu miros de fructe şi de ţiţei. Şi nu părăseam numai Morenii, ci şi ţara şi oamenii cu care crescusem. Tata devenise indezirabil, era suspect. Or eu ştiam că tata, ca toţi părinţii, nu putea să fie decât un om bun, muncitor şi la locul lui. Suspect, de ce? După cum m-am lămurit mai târziu tata avea convingeri socialiste şi, prin 1941, fusese în-

chis într-un lagăr, în lagărul de suspecţi, de lângă oraşul vestitului sculptor Constantin Brâncuşi, Târgu-Jiu. Aceste lagăre de izolare erau ceva nou, pentru mintea mea. Se înfiinţaseră acum, mai multe lagăre, dar cele două din Târgu-Jiu erau cele mai larg cunoscute: unul era pentru legionarii naţionalişti, al-

Pictură: Julius Stürmes

„Aşa cum se spune, ţăranul rus îşi ia visele drept realitate, iar viaţa drept un somn urât"...

Honoré de Balzac

tul pentru comunişti şi social-democraţi. Aceasta ca să nu fie cu supărare, pentru nici una dintre cele două extreme politice. În România se aflau de câtva timp trupe germane, care — pentru viitoarea securitate a spatelui şi a unor ulterioare operaţii militare, neîntrevăzute deocamdată, trebuiau să ia anumite măsuri de securitate. Iar măsurile, ca orice măsuri, urmau să lovească în cineva. Şi printre acei cineva, am fost loviţi şi noi.

Pentru că tata se născuse în fosta „închisoare a popoarelor", imperiul austro-ungar — într-un stat, undeva, în Ardeal — conform obiceiurilor şi practicilor poliţieneşti de pretutindeni, a fost trimis la urmă, în localitatea de naştere, care acum se afla în Ungaria. În Ungaria, unde situaţia politică a statului era similară celei din România: aceleaşi raţiuni superioare de stat au considerat că cea mai nimerită ocazie de a se descotorosi de acest nepoftit, venit din România, care nu avea ca documente de legitimare decât un bilet de ieşire dintr-un lagăr de suspecţi şi cartea de vizită de socialist, era internarea într-un lagăr. Deşi, garantaţi şi sprijiniţi de una dintre rudele sale din Ungaria, care era proprietar al unuia dintre cele mai luxoase baruri din Budapesta, „Japan-Kavehaz", şi tata şi noi am fost tot timpul vânturaţi, de colo până colo, când liberi, când în lagăre. Până în cele din urmă se dăduse dispoziţia să fim trimişi undeva, la muncă, în Germania. Cu toată însemnătatea şi gravitatea lor pentru noi, ca oameni, amănuntele acestor mizerii mici şi mari, mari şi mici, nu prezintă însă un interes deosebit pentru economia povestirii noastre. Amintesc doar că asta este tragedia locuitorilor de la frontierele tuturor ţărilor.

Familia mea era foarte amestecată. Tata şi mama aveau — deopotrivă — rudenii între toate naţionalităţile, care se întâlniseră, istoric, în această zonă geografică. Printre români, îl numesc doar pe cunoscutul tenor — cu reputaţie mondială, Traian Grozăvescu. Mama era însă de origine germană, născută în Banat, deci de drept cetăţeană româncă. Deşi în casa noastră se vorbea curent limba română, germană şi maghiară, eu nu vorbeam decât româna, germana şi foarte puţin franceza pe care — ca orice român — o învăţasem la şcoală. În ce priveşte limba maghiară, pe vremea copilăriei, nici nu voiam s-o aud. N-o puteam suporta, aşa cum reciproc, românii şi ungurii, cu greu se pot suporta. Moştenisem de la români şi repulsia asta, aşa cum — am descoperit mai târziu — nu se pot suporta polonezii cu ruşii şi cu ucrainienii, lituanieii cu ruşii, francezii cu germanii, sau — deşi cu toţii semiţi — arabii cu evreii. Aşadar, eram get-beget român. Şi totuşi aveam şi rude de na-

ționalitate maghiară. Unele chiar cu reputație mondială, cum erau cântărețul de la Hooiywood Gyula Szanto și artista Maria Szanto din Budapesta. Totuși, în ciuda repulsiei, „valahul ăsta îndrăcit", care eram eu — cum mă porecleau rubedeniile din Budapesta, pentru că nu voiam cu nici un chip să vorbesc ungurește — a trebuit să învețe și limba asta, și a învățat-o! Viața e dură și te învață, vrei sau nu vrei, multe! Cât despre școală, ce să zic?! închipuiți-vă, ce și cât se poate prinde, când ești purtat de colo până colo, mereu cu șatra și cu necazul. Vremea a trecut și uite așa m-am trezit că număr 15 ani. Eram bine dezvoltat și cu mușchi puternici, ca un atlet în devenire.

La una dintre veșnicele sâcâieli la care era supus tata și când trebuia să ne ducem într-un lagăr de tranzit, în vederea plecării în Germania, la muncă, s-a întâmplat un lucru hotărâtor pentru viața mea. Cu toate cunoștințele sale de patron de bar și cu reputația sa, nici rubedenia tatălui nu ne-a mai putut scăpa de această nouă deplasare. Sau poate că se săturase și el de rudele acestea, necăjite și sărace, și ne lăsase în voia Domnului...

Ajunsesem undeva, într-o stație de mare răscruce, unde trebuia să schimbăm trenul. Tata avea obiceiul, ca om prevăzător, în astfel de situații, să împartă banii care-i avea, la fiecare dintre cei patru membri ai familiei noastre.

— „Cine știe ce se poate întâmpla?**, zicea el.

Și atunci, dacă o surpriză neplăcută ne-ar fi despărțit, fiecare dintre noi ar fi avut asupra lui o sumă cu care să se poată descurca. Și tocmai așa s-a întâmplat, în gara aceasta de răscruce, din pusta maghiară.

— „Stați aici, până mă-ntorc, că merg să văd cum mai stau lucrurile cu plecarea**, ne-a suflat tata, ca de obicei, recomandarea sa de totdeauna.

Dar pentru că tata întârzia, i-am cerut mamei voie să mă-nvârt și eu oleacă prin gară și să-mi cumpăr niște nimicuri oarecare. Și firește, c-am făcut exact ce-mi atrăsese mama atenția să nu fac Eram destul de mare acum. M-apropiam de 16 ani. Ce stări ciudate !Incepsuem sa gandesc! Plecăm iar!... Unde? Pentru cât timp ?..,Iar lipsuri și necazuri..Iar umilinte

ţe!... Trebuie spart ceva aici... Libertatea nu se obţine cerşind-o sau plângând... Asta ţi-o cucereşti singur, o iei cu risc şi poate chiar cu sânge! Şi mi-a fluturat un gând. Până când o să mai fiu o povară în plus?... Şi uite aşa, fără să mă gândesc prea mult, la complicaţiile pe care le lăsam în urma mea, m-am rătăcit. M-am rătăcit intenţionat, căscând gura, după locomotivele care şuierau şi făceau manevră, pe liniile mai îndepărtate de gară. Iată şi un tren cu soldaţi germani. Iar mi-a mai fluturat un gând... Simbolul bărbăţiei, al demnităţii şi al libertaţii, oriunde şi oricând pe lumea asta, a fost soldatul. Aşadar, e tocmai bine!... Pe linia aceasta de cale ferată, îndepărtată, ostaşii fumau şi vorbeau veseli lângă vagonul lor. Locomotiva era alimentată cu apă... M-am strecurat pe lângă vagoane şi am intrat în vorbă cu soldaţii, folosind câteva forme pedante ale limbii germane, reţinute din cărţile de şcoală. Am aflat că mergeau spre Berlin şi că veneau din România. Am vorbit cu ei câte ceva despre România, le-am spus de unde sunt şi că m-am săturat de toate. Apoi, fără de ocol, le-am mărturisit că aş vrea să mă fac şi eu soldat ca ei... aş vrea să merg şi eu la Berlin. „Eu nu-s ungur şi aş vrea să scap de aici, vă rog mult să mă luaţi cu voi", i-am rugat eu cât mai călduros. Au râs, au glumit, m-au întrebat de vârstă şi de multe alte lucruri, aşa cum se întâmplă în astfel de situaţii, în clipe de răscruce pentru cel anchetat, de totală indiferenţă pentru anchetator. Până la urmă, mi-am dat seama că-l câştigasem total de partea mea pe feldwebelul mai în vârstă. Probabil i-au plăcut tinereţea şi naivitatea mea. Da, pe copilul care eram atunci, mi-l aduc bine aminte şi acum, aşa cum mă vedeam în oglindă. Un drac de copil isteţ, cu obrazul prelung şi plăcut la înfăţişare, pielea catifelată, cu puful anilor, înalt şi cu umeri largi... Ce mult este de atunci, de la gara aceea al cărui nume nu-l mai ştiu, când nu împlinisem 16 ani şi nici nu mă frământau gânduri prea multe! Mi-a mai rămas însă şi acum buna-credinţă, cutezanţa şi întreaga disponibilitate sufletească de atunci, chiar dacă au trecut peste mine împrejurări, în care viaţa mi-a impus să lupt cu cuţitul în dinţi, pentru a mă apăra pe mine,

dar în cele mai dese cazuri, pe alţii. Inima mi-a rămas la fel de caldă şi trebuie să spun că, de dragul atacului în sine, n-am atacat niciodată. Şi astăzi, ca şi atunci, nu pot ierta şi nu voi ierta niciodată nemernicia, chiar dacă asta m-ar costa capul. Aşa m-a învăţat pe mine viaţa!

Convinşi de bunăvoinţa pe care mi-o arătase feldwebelul, soldaţii m-au luat în vagon, mi-au dat o bonetă, o manta şi alte mici adaosuri, trasformându-mă în soldat. Aşa am trecut frontiera maghiară şi am ajuns la Viena. Pentru prima dată, eram undeva, într-o lume necunoscută, singur, singur, pe picioarele mele.

Nu ştiam decât o adresă, pe care mi-o dăduse bătrânul feldwebel, care-mi înlesnise venirea aici. Trebuia să mă duc la Volksdeutsche-Mittel-Stelle, în Viena. De acolo, am fost îndrumat spre o comisie de recrutare, care, după ce mă găsise apt pentru a fi îmbrăcat în uniformă soldăţească, m-a respins, îndată ce a aflat din gura mea că nu aveam încă 16 ani împliniţi. Foarte politicoşi, membrii ei mi-au făcut recomandarea să mai aştept doi ani, până trec de 17. Şi până atunci aş putea să-mi găsesc un loc undeva, într-un atelier, într-o fabrică sau la ţară, în agricultură, unde este mare nevoie de braţe vânjoase şi pricepute. Am întâlnit însă un sergent, originar din România, din oraşul Sibiu, care mi-a indicat cea mai simplă soluţie, dar care mie nu-mi trecuse prin cap.

— „Dacă ţi s-a făcut să crăpi, mi-a spus el cu năduf, schimbă-ţi anul de naştere. Ce, crezi că în Germania nu se poate minţi şi nu se poate cumpăra bunăvoinţa? Cine dracu' poate pierde, din combinaţia asta, decât tu?"

Mi-a indicat omul care putea să-mi facă serviciul pe care-l doream şi m-a părăsit, plecând cu bombănelile sale. A avut însă dreptate! Feldwebelul, al cărui nume mi-l indicase, m-a ascultat, s-a scărpinat după urechile sale clăpăuge şi mi-a făcut, fără vorbe, modificarea. Drept mulţumire, i-am dăruit o cutie cu o sută de ţigarete ungureşti, proaste, şi o sticlă de rom marca „Negrita", pe care le aveam asupra mea. Cu acest act, m-am prezentat la o altă comisie, de la care am ieşit bun şi

aprobat pentru infanterie, iar peste câteva zile am ajuns în Franţa, la Rennes, pentru instrucţie militară.

Perioada de instrucţie s-a terminat cu o manevră în regiunea coastelor Canalului Mânecii, în împrejurimile vestitului Dieppe, exact în perioada debarcării din 19 august 1942 a trupelor engleze. Soartea mea cea bună a făcut, ca în timpul luptelor de pe coasta de la Dieppe să fiu rănit, şi, în comă, să fiu transportat cu un tren al Crucii Roşii, înainte de a se petrece explozia câmpului peste mine, care a distrus tot ce era în jur. O mână a unui soldat mort, care purta un ceas la fel ca al meu, a dus la înscrierea numelui meu în lista morţilor. Aşa s-a întâmplat că unitatea mea, ştiindu-mi adresa rubedeniei din Budapesta, a trimis la adresa respectivă o ştire scurtă: „Căzut pentru Germania la 19 august 1942"...

În acest timp eu zăceam inconştient într-un spital militar din Franţa. Pentru asta mi s-a dat ceva mai târziu medalia de rănit. Concomitent, colonelul care-mi încredinţase misiunea de la Dieppe, îmi acordase „Crucea de Fier" clasa a II-a. Nu peste mult timp a sosit însă o scrisoare, din Budapesta, care înştiinţa unitatea ce mă dăduse mort, că la mijloc trebuie să fie o eroare, deoarece — scria mama — fiul meu nu poate fi soldat, întrucât n-are vârsta cerută de regulamentele de recrutare. În plus, pentru clarificare, mai alătură şi o fotografie a subsemnatului. Lucrurile se încâlciseră rău, dar pentru ca treaba să nu rămână pe jumătate, la scurt timp după răspunsul de la Budapesta, unitatea mea mai primeşte şi adresa spitalului din Marnes-La Coquette, de lângă Paris, prin care se făcea cunoscut că eram sub îngrijirea lor şi sunt în afara oricărui pericol.

Aşa s-a făcut că, într-o bună zi, m-am trezit la spital cu şeful meu direct, însoţit de colonel, care mi-a făcut îndreptăţitele admonestări pentru minciuna din actul de naştere falsificat. În plus, întrebându-mă dacă-mi recunosc minciuna, mi-a întins şi dovada: scrisoarea mamei şi fotografia. Mi-a promis însă ca, pentru viitor, o să vadă ce este de făcut. Poate că va încerca să aranjeze totul, cerând o dispensă specială forurilor superioare. Dispensa nu mi s-a acordat, dar unitatea mi-a în-

mânat „Infanteria-Sturmabzeichen" şi m-a trimis la Schutz Korp der Org. Todt, grupa Normandie, la Saint Malo, iar de acolo la Celle-Saint-Cloud, la dispoziţia şcolii de instrucţie a S.K. — Z.B.V., unde fiind un tip cu o statură de sportiv, am fost repartizat la corpul de instrucţie specială.

Odată instruit, am participat, succesiv, la campania din Normandia 1944, la luptele împotriva trupelor anglo-canado-poloneze, din septembrie 1944, din Olanda, la Arnheim, şi, în sfârşit, la capul de pod de la Tiel, de unde am fost apoi îmbarcaţi şi dirijaţi spre frontul de Răsărit, spre Ungaria. Ajunşi însă la Köln, s-a primit dispoziţia să schimbăm itinerariul, înapoi spre Vest. Şi, rând pe rând, drumurile noastre au trecut prin Ardeni, prin Luxemburg şi apoi în Belgia. În aceste lupte, am fost uşor rănit de câteva ori. În retragerea la care am fost siliţi în ultimele zile, am mai fost o dată rănit, de data aceasta destul de grav, la mâna stângă! În această stare gravă am fost luat prizonier de trupele americane şi dus în lagărul american de prizonieri din Ludwigshafen, pe Rin, la fabrica de cărămidă. Aici, prizonier şi grav rănit, am auzit ştirea terminării războiului, ştirea prăbuşirii celui de al III-lea Reich. În sufletul tuturor renăşteau speranţe, licăreau bucurii. Pentru mine însă, odiseea de abia avea să înceapă. Cine ar fi putut bănui ce avea să mai urmeze?...

Aş fi avut posibilitatea să rămân în Franţa, mai ales că francezii şi Franţa au exercitat asupra mea o atracţie cu totul deosebită. Soarta mă dusese, ca asupritor, în ţara aceasta caremi era dragă, dar niciodată comportarea mea n-a fost aceea a unui cuceritor, însetat de sânge şi distrugere. Pot jura că puţini au fost germanii care să nu fi avut o atitudine de respect şi bunăvoinţă faţă de Franţa şi nefericirea ei.

Aş fi avut, aşadar, posibilitatea să rămân în Franţa. Poate, datorită afinităţii mele şi a atmosferii favorabile spiritualităţii franceze în care am copilărit. Ca pentru oricare român, indiferent de starea sa socială şi culturală, şi pentru mine, Franţa a fost, din copilărie, şi ţara mea.

Aici, în Franţa, cu toate visurile adolescenţei, am avut şi prima mea dragoste — Jacqueline — cu care m-am şi logodit. Dar viaţa, ticăloasa asta de viaţă, a voit altfel. N-am rămas în Franţa. Impetuosul şi puritanul din mine s-au trezit. Am trăit o cruntă ciocnire, ca în tragediile clasice. Între sentimente şi datorie, au învins corectitudinea şi simţul răspunderii, pe care le aduceam din educaţia mea. Sau poate, structural — fără de merite deosebite şi fără de vină, nu puteam fi o secătură. Era mişelnic să dezertez, acum când nori negri se adunaseră grămadă deasupra cerului Germaniei, care — într-o vreme de răscruce pentru mine — mă cinstise cu cetăţenia ei. Poate că eram prea copil, prea naiv, un simplu soldat bun şi corect, ca să pot înţelege că Germania pierduse războiul. Aşa ceva era tare greu de înţeles de impetuozitatea celor 19 ani, pe care încă nu-i împlinisem! Sfârşitul acesta lamentabil al războiului, pe care-l trăiam, mă deprimase adânc şi, fără de îndoială, că aceleaşi sentimente stăpâneau toată Germania. Dar, această deprimare, datorită înfrângerii soldatului care se afla în mine, avea să fie nimic pe lângă ruşinea pe care aveam s-o trăiesc în lagărul din Ludwigshafen, când „Die Goldfasanen" — cum li spunea conducătorilor N.S.D.A.P., îmbrăcaţi în hainele lor kaki, cu multe fireturi şi aurărie pe ele — au început să scandeze în cor: — „Trăiască Anglia!", „Trăiască S.U.A.!", „Trăiască Uniunea Sovietică!", „Trăiască Stalin!". Ruşinat, mi-am plecat capul simţind cum se învârteşte pământul cu mine. Şi, la fel de ruşinată, toată soldăţimea din lagărul din Ludwigshafen stătea cu ochii plecaţi în jos. Pământul însă nu s-a despicat să ne înghită.

Clocoteam de indignare! Aceşti „Goldfazani" nu erau oare aceiaşi, pe care îi văzusem, cu ochii mei, cum pe frontul din Ardeni, în decembrie 1944, trimiteau pe bieţii rătăciţi de unităţi în faţa tribunalelor militare şi politice, sub învinuirea grea de trădători de patrie şi dezertori? Îngâmfarea şi debandada în faţa unui inamic puternic, care înainta vijelios, nu găseau nici cea mai mică înţelegere la aceşti cerberi din spatele frontului, care asigurau securitatea drumurilor. Iar astăzi, aici,

tot ei, aceiaşi „fazani aurii", ce făceau? Unde pieriseră, Doamne, rigoarea morală, patriotismul şi demnitatea germană? Unde erau lecţiile despre conduita de soldat pe care ni le ţinuseră de atâtea ori? Mi-aduc aminte cât de ţanţoş eram când, în 1942, mi se făcuse cinstea să stau de gardă la tribuna oficială din Saint-Malo, când dr.Ley venise în inspecţie şi ne ţinuse un discurs. Iar acum, eu, amestecatul în toate relele şi bunele vieţii, stăteam ruşinat, cu capul plecat în pământ, primind o nouă lecţie de educaţie, de la aceiaşi „fazani aurii" ai dr. Ley. Ruşinat şi indignat, văzusem aici, ceea ce niciodată n-aş fi putut bănui că s-ar putea întâmpla. Nu înfrângerea. În înfrângere încă poţi fi demn. Vedeam aici neruşinarea, laşitatea, secătura dezlănţuită. A fost primul duş rece al vieţii. „Fazanilor aurii" le căzuse penajul multicolor şi li se vedeau dosurile scârbavnice şi netrebnicia. Aşadar, adolescentul din mine a văzut că e tare greu ca un butoi să rămână butoi, când i s-au dus dracului cercurile toate. Totuşi, se poate oare ca totul să stea numai în cercuri?!

Rămân şi astăzi la vechea convingere a Cavalerului Tristei Înfăţişări din Mancha — pe care, ca şi el, am plătit-o neîncetat cu sânge, cu răni şi amărăciune şi roşesc de neruşinarea „fazanilor de aur", care au jertfit dreptatea şi s-au alăturat întotdeauna de partea puterii, de dragul unei permanente bune stări personale şi al privilegiilor. Prefer sfânta disponibilitate sufletească a tinereţii care se dăruieşte idealurilor frumoase.

În timpul ofensivei din Ardeni, intrasem prin multe case de localnici, încartiruit sau în simplă trecere, şi aproape peste tot — trebuie să amintesc — ni se spunea pe faţă că am pierdut războiul, dar, oricum ar fi, este mult mai bine să grăbim plecarea spre Est, pentru că e preferabilă captivitatea sovietică celei americane. Acelaşi refren l-am auzit cântat şi în interiorul Germaniei. Când însă trupele sovietice au intrat tot mai adânc pe teritoriul german şi au început să se scurgă nesfârşitele convoaie de refugiaţi, am aflat toate noutăţile pe care le purta cu ea civilizaţia şi cultura de tip sovietic: atrocităţi, furturi, desfrânări, violuri, brutalităţi odioase şi, mai ales, o crun-

tă foame de ceasuri, de la ceas de mână la ceas cu cuc. Toată lumea a aflat repede despre vestitul „davai ceas!". Personal n-am dat prea multă crezare acestor poveşti şi le-am socotit doar simple exagerări ale unor minţi înfierbântate. Soldat eram şi eu, şi am trecut prin atâtea ţări care pierduseră războiul, dar nici un soldat german nu şi-a îngăduit o impoliteţe faţă de învinsul său. Mai târziu însă, când va fi să gust din acrul vieţii lagărelor sovietice de reeducare, voi avea prilejul să stau de vorbă sau să ascult istorisirile soldaţilor sovietici — închişi şi ei pentru reeducare, după întoarcerea din centrul Europei — despre vrednicia faptelor lor de război: violuri, furturi, ameninţări cu pistolul, bărbaţi maltrataţi şi legaţi, iar femeia şi fetele violate, furturi la drumul mare, în bandă armată...

Chiar pe jumătate de ar fi fost adevărate şi tot ar fi fost prea mult. Aşadar, ce auzisem de la refugiaţii din Est nu erau basme de speriat copii şi nici exagerări. Bestia din Est se dezlănţuise: „Vae Victis" (Vai de cei învinşi) — Titus Livius.

Cunoscusem, ca adversar, pe front, pe soldatul american, englez şi francez. I-am avut în faţă tot timpul războiului. Pe frontul rusesc n-am fost niciodată. Nu-i cunoşteam pe sovietici, nu-i simţisem cum arată ca adversari şi nici nu-i văzusem cum se comportă ca prizonieri... Între mine, ca individ, şi U.R.S.S., ca unitate statală, nu exista nici o legătură, nici simpatie, nici aversiune. Dar, deocamdată, eram rănit şi prizonier la americani.

BUTOIUL

Cu ani în urmă, avusesem în mână o revistă ilustrată, în care erau câteva bogate reportaje de război. Îmi vin şi astăzi în minte câteva din fotografiile şi scenele de război din Africa de Nord. Una dintre fotografii reprezenta pe două pagini mari o coloană lungă şi şerpuitoare de prizonieri englezi şi australieni, nişte oameni bărboşi, zdrenţăroşi şi încruntaţi, purtând dedesubt o explicaţie scurtă: „... iar aceştia au luat drumul lung şi greu al prizonieratului".

Fotografia aceasta, deşi nu-mi spunea prea multe, mă lăsase atunci pe gânduri. Mai târziu avea să-mi revină de multe ori în minte, iar semnificaţia amară a explicaţiei, dată de reporter, o voi trăi pe pielea proprie şi o voi înţelege, aşa cum nici nu şi-ar fi putut, vreodată, el, închipui. Dar nu la Ludwingshafen. Primele greutăţi, ale vieţii de prizonier, n-am avut timp să le trăiesc aici, pentru că ruşinea şi indignarea faţă de comportarea foştilor mei superiori nu-mi dăduseră răgaz să mai pot simţi şi altceva. Greutăţile avea să vină la spitalul de prizonieri din Heidelberg, pe Neckar. În lagăr mai fusesem şi în Ungaria, dar pe atunci eram cu toată familia şi poate că în acele clipe, la 15 ani, luam toate lucrurile în joacă. Acum, însă, eram mare. La numai 19 ani pierdusem deja un război. Participasem la el, dar îl pierdusem. Şi pierderea era pierdere. Aceasta înseamnă că trebuie să plăteşti toate oalele sparte!... Vae Victis!

... Aşteptam, aşteptam întruna! De la o zi la alta, speram cel puţin într-o limpezire a lucrurilor. Deodată, am fost mutat din lagărul Ludwigshafen, la spitalul din Heidelberg, la Wilkenschule, secţia de chirurgie pentru a mi se scoate schijele din mâna stângă. Darul pe care mi-l făcuseră ultimele zile ale războiului se complicase. Mă aşteptam la o eventuală pierdere a braţului. Atmosfera apăsătoare şi îmbâcsită din jur contribuia din plin la evoluţia tot mai îngrijorătoare a rănilor...

Butoiul, ale cărui cercuri mă cuprinseseră şi pe mine, nu mai era butoi. Asistam zilnic la certuri şi discuţii dezgustătoare, care mă descumpăneau şi-mi făceau silă. Împrejurările grave, lipsurile, temerile pentru ziua de mâine, incertitudinile umbriseră puternic mintea oamenilor, care nu cu mult înainte se vedeau stăpânitorii lumii... Este imposibil să mai rămâi butoi, dacă ţi-au plesnit cercurile!...

Câtă vreme butoiul avusese brâuri de oţel, doagele sale, perfect aliniate, îmi dăduseră iluzia celei mai perfecte unităţi. Germanii erau germani, şi gata. Nici o diferenţă, nici o deosebire, nici o fisură. Nici în armată, nici între civili. Dar aici, în spitalul acesta, din Heidelberg, sub administraţia ocupanţilor americani, chiar şi cel mai neavizat muritor putea vedea limpede că germanii încetaseră de a mai fi germani. Erau orice, numai germani, nu! Aşadar, în jurul meu nu erau decât bavarezi, saxoni, austrieci, pomeranieni, silezieni, sudeţi... O sfântă lepădare a Apostolului Petru este un simbol profund şi genial al nemerniciei şi slăbiciunii omeneşti. Se dădea bir cu fugiţii. Trăiam din plin cavalcada aceea nebună, în care, fiecare trecea şi călca orbeşte peste ceilalţi.

... Ingratitudinea şi gratuitatea acuzaţiilor mă indignau, deşi niciodată, nici în sinea mea, nu mă socotisem german pur. Lipsa de orice respect pentru tributul de sânge, al meu şi al miilor ca mine, indiferent pentru care motiv, durea şi indigna. Nimeni n-avea timp să poată pricepe ce înseamnă loialitatea.

În leul mort, toţi măgarii dădeau cu copita...

Aş vrea să adaug că indiferent ce s-a petrecut cu mine sau cu ai mei, întotdeauna m-am socotit şi mă voi socoti aparţinând ţării în care m-am născut, României.

Gândesc şi azi în prima limbă vorbită, trăiesc şi astăzi cu dealurile şi copilăria mea, care n-a putut fi decât românească, chiar dacă oficialitatea ne-a alungat pe tata şi pe noi toţi, ca indezirabili. Dar oficialitatea greşeşte aşa de des şi este aşa de strâmbă şi de neadevărată oriunde în lume, aşa încât, de ce ar fi oficialitatea românească mai altfel? Era firesc să mă afecteze această alungare. Dar ce vină aveau în toată treabă aceasta

oamenii aceia harnici, onești și primitori, al căror suflet larg și înțelegător la necazuri, dar aprig și cu mânie la nedreptate, l-am moștenit? Pentru aceea, pe oriunde am trecut — pe aici sau pe la Cercul Polar, oricui și-a îngăduit aprecieri nepermise la adresa oamenilor și a țării în care m-am născut, i-am dat o ripostă explozivă și am făcut uneori, în modul cel mai dur, cuvenita punere la punct.

FOSTUL MERCENAR

... Așadar, în Germania prăbușită, nu mai eram decât un simplu mercenar. Dușuri mai primisem și înainte. Dar nu le dădusem atenție. Cândva, în primăvara anului 1945, primisem ordinul să mă deplasez de urgență la Balingen, lângă Sigmaringen, în sudul Germaniei. Pe atunci, în fostul castel al Hohenzollernilor își avea reședința bătrânul mareșal Pétain. Seara, fiind liber, împreună cu mai mulți ostași am intrat într-un local de petreceri, unde se afla și un mic grup de fete, îmbrăcate în uniformă de Hitlerjugend. Firește, tinerețea ne-a împins să facem tot ce se putea îngădui pentru a intra în vorbă și să le invităm la dans, apoi la masa noastră.

Spre uimirea noastră, am primit dușul rece al unui refuz categoric. Respectiva șefă a grupului a fost destul de tăioasă în răspuns. O Reichsdeutsche ca ea nu poate sta cu un Ausländer la o masă, chiar dacă poartă uniforma de soldat german... Soarta cea mai cruntă însă a făcut ca, numai peste un an, în vara anului 1946, când după eliberarea mea din prizonieratul american — lucram ca angajat al hotelului „Victoria" din Heidelberg, într-o seară, să observ intrarea unei femei în camera unui ofițer american de culoare. Și nu mică mi-a fost mirarea, când am constatat că tânăra și cocheta parteneră a negrului era exact fosta șefă a grupei Hitlerjugend, care cu numai un an în urmă, la Balingen, nu catadicsea nici cel puțin să stea de vorbă cu un Ausländer!

Poate era foarte firesc să nu mă recunoască, dar la ieşire, tot nu m-a răbdat inima şi i-am adus aminte, acestei „gold-fazaniţe", puritanismul de care făcuse paradă...

–„Aceasta-i situaţia", mi-a rânjit în nas, la fel de puritan, târfa de acum, târfa de atunci.

Iar mercenarul din mine a rămas uimit, silabisind într-una: „Asta-i situaţia", privind după „făzăniţa", care-şi legăna neruşinat farmecele...

Aşa după cum am anticipat, în februarie 1946, după ce mă restabilisem complet, administraţia americană a spitalului din Heidelberg mi-a eliberat fişa de părăsire a lagărului, iar reprezentantul militar mi-a înmânat foaia de eliberare din captivitate.

Eram din nou liber şi sănătos. M-am ales doar cu câteva ciolane frânte, pentru o veşnică ţinere de minte.

Deşi spitalul era sub americani, medicii şi surorile, în marea lor majoritate, erau germani, iar tratamentul acordat — fără nici un fel de discriminare, a fost pentru toţi acelaşi. Nici administraţia americană, nici personalul german n-a făcut deosebire între răniţii americani şi răniţii germani.

În ce mă priveşte, neavând pe nimeni în Germania, era foarte firesc ca la spital să nu mă viziteze nimeni. Dar într-o zi, după un bun obicei german, iată că vine la mine, singuraticul, o fată. O chema Anna şi semăna mult cu Jacqueline, iar după cum am aflat mai târziu, aveau aceeaşi zi de naştere. Vizitele Annei s-au repetat şi în desfăşurarea zilelor s-a întâmplat ceea ce era firesc să se petreacă la vârsta respectivă. Aşa că la ieşirea din spital, după o prealabilă convorbire şi înţelegere, am locuit la familia Annei. Între timp, braţele de muncă m-au repartizat la un garaj auto al autorităţilor S.U.A. Ca fapt divers, amintesc că în momentul prezentării mele la slujbă, în acest garaj se aflau două limuzine, care slujeau ca centru de atracţie: limuzinele personale ale lui Göring şi von Ribbentrop...

Mi-a fost greu în acest garaj. Calificat nu eram şi trebuia să fac ceea ce nu mă pricepeam. Ce putusem să învăţ şi ce-am putut învăţa, de la 15 la 19 ani, când viaţa mi s-a scurs dintr-un vârtej într-altul? Un singur lucru mă învăţaseră oamenii, şi, mă învăţaseră bine: să ochesc şi să împuşc oameni... Era război...

ARMATA A VII-A HOTEL „VICTORIA"

Dar prin luna mai, nu prea târziu, după ce fusesem angajat la garajul amintit, soarta cea bună sau poate ce rea a făcut să mă întâlnesc, întâmplător, cu un cunoscut din timpul războiului. După cum mi-a spus la un pahar de bere, avea ceva cunoscuţi, mici slujbaşi pe la cartierul general al Armatei a VII-a americane din Heidelberg şi ar putea să-mi facă rost de un loc mai bun, la un hotel, pus la dispoziţia armatei S.U.A. Era hotelul „Victoria", în care aveam să întâlnesc pe nepusă masă, la numai câteva luni după angajarea mea, pe tânăra puritană de care am amintit.

Notez că în acest hotel se afla şi un oficiu de informaţii şi cazare pentru toţi ofiţerii S.U.A., în trecere prin Heidelberg, dar în el nu puteau locui decât ofiţerii de la gradul de căpitan în sus. Am observat însă şi unele foarte mici excepţii.

Aşa de exemplu, în mod cu totul excepţional, locuiau în acest hotel câţiva dintre şefii misiunilor străine, acreditaţi pe lângă Comandamentul Armatei a VII-a: căpitanul Dietrich, reprezentant al Misiunii militare maghiare, doi maiori polonezi, pe care — foarte curios lucru, — soarta îi făcuse să poarte acelaşi nume, Kaminsky, dar unul reprezenta guvernul de la Lvov (Lemberg), iar celălalt guvernul de la Londra. Şi mai curios era însă faptul că ocupau două camere alăturate: numerele 212 şi 214.

Fără să vreau am observat şi mi-au rămas fixate în minte o mulţime de ciudăţenii din acest hotel, dar, cea mai de

neînţeles dintre ciudăţenii era aceea a locatarului de la camera 312, master-sergentul din armata americană, Johny Woods, originar din San Antonio (Texas).

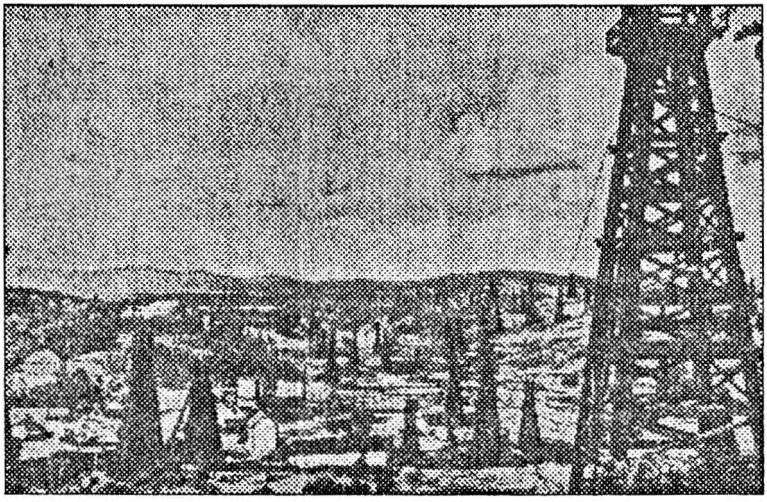

...în Moreni, oraşul meu, şi aerul miroase a petrol...

Era singurul locatar, care nu era nici măcar ofiţer. Era singurul locatar, care avea maşină militară proprie, iar maşina lui era singurul vehicul care avea drept de parcare în incinta din spatele hotelului. În plus, dispoziţiile oficiale sunau că în camera lui Johny Woods n-avea nimeni voie să intre, pentru curăţenie, decât în prezenţa lui. Şi, mai era ceva, master-sergentul Woods era prieten intim cu sergentul Jimmy, şeful bucătar al hotelului. Acesta îi ducea personal mâncarea în cameră şi numai la cererea locatarului, care se întâmpla să fie la orele cele mai neobişnuite.

Woods nu mânca niciodată în sufrageria hotelului, iar prin hol apărea extrem de rar, dar de fiecare dată era beat crunt. Pentru că era foarte firesc să-mi atragă în mod deosebit atenţia, am urmărit cu toată curiozitatea pe acest om, şi am constatat că aproape tot timpul stătea zăvorât în cameră. Era un tip

scund, un fel de Hercules îndesat, foarte morocănos şi neprietenos. Se putea ghici din întreaga lui făptură, dintr-o singură ochire, chiar dacă lăsai la o parte nasul său borcănat şi roşu, beţivul de rasă înaltă. De adevăr, m-am convins cu ochii mei, destul de repede, când — într-una din zile — a turnat pe gât, pe nerăsuflate, o sticlă întreagă de whisky, pe care i-o adusese din bucătărie, bucătarul Jimmy. Singurul om cu care sta de vorbă şi pe care-l tolera în intimitatea sa era acest sergent, Jimmy, care-l servea personal şi care ştia — desigur — multe despre prietenul său, dar care — la rândul lui — nu vorbea cu nimeni.

Heidelberg ... la hotelul „Victoria".

Iată, însă, că într-o bună zi, amicul cu care mă cunoscusem în timpul războiului, şi care-mi făcuse rost de serviciul acesta, trecu pe la mine şi mă rugă să mă interesez cine este şi ce învârteşte Mister master-sergent Johny Woods. Aşadar, persoana lui Woods mai interesa şi pe alţii. Fireşte, că nu am ştiut nimic, pentru că — între timp — viaţa mă spălase cu toate apele şi mai învăţasem câte ceva! „Fazanii şi făzăniţele de aur" îmi descoperiseră puritanismul târfelor!... Totuşi i-am

promis binevoitorului meu prieten, să fiu mai atent cu locatarii, dar în acelaşi timp îmi luam măsuri de precauţie şi faţă de hramul acestui mare binevoitor.

La etajul unde locuia Johny Woods era de serviciu o fetişcană, logodită cu un tânăr care lucra tot în acest hotel, un oarecare Werner, de felul lui de prin Silezia, cu care, în frecăturile noastre de toată ziua, mă cam împrietenisem. Din vorbă în vorbă, amintind despre multe şi de toate din cele de peste zi, am constatat că atât prietenul Werner cât şi logodnica lui fuseseră la fel de intrigaţi de figura şi comportarea masterului Woods. Am discutat îndelung cu ei despre toate ciudăţeniile acestui locatar neobişnuit şi, până la urmă, zgândărindu-i cât mai mult curiozitatea feminină, logodnica lui Werner s-a hotărât să-şi dovedească dibăcia şi să încalce dispoziţiile oficiale. Şi iată că, fata, pândindu-şi locatarul, a prins un moment când bănuind că Woods va lipsi mai mult, deoarece fusese chemat la telefon şi plecase cu maşina, şi cu o cheie potrivită — care, slavă Domnului, la hoteluri nu este o problemă nerezolvabilă — a intrat în cameră.

Întâmplarea făcuse ca pe masă să fie un pachet de fotografii, în care Johny Woods era imortalizat în diversele perioade ale vieţii sale. În unele din fotografii, Mr. Woods era chiar în exerciţiul meseriei sale. Într-o cutie, sub masă, se aflau două glugi dintr-un material negru, pe care Mr. Woods le întrebuinţase la execuţie, după cum reieşea şi din fotografii, una din ele fiind plină de sânge încă. Mie mi-a fost de ajuns. Am înţeles destul de limpede că Johny Woods era călăul oficial al armatei S.U.A.; aşa ceva nu ştiusem până atunci. Şi iată că intrasem în tainele democraţiei americane. Constatarea şi concluzia mea. Savant şi foarte amuzat, amicul respectiv mi-a râs în nas cu superioritate şi mi-a răspuns: „Ştiam dar aveam nevoie de o confirmare".

Lucrurile acestea se petreceau cam pe vremea când începuse procesul de la Nürnberg. De altfel, despre aceasta se discuta fără reţineri în fiecare seară, în holul hotelului, în diversele grupuri de ofiţeri americani, care-şi comunicau veştile sau făceau pariuri la un pahar de whisky, prelungit până după mie-

zul nopţii. Din grupurile respective, după câte înţelegeam, o mare parte era din cadrul F.B.I.-ului şi venise special pentru a asista la judecarea criminalilor de război.

În ziua de 1 octombrie 1946, adică în ziua când s-a citit sentinţa în procesul de la Nürnberg, am fost din nou căutat de amicul amintit care, de data aceasta, era însoţit de un individ necunoscut mie şi m-a rugat insistent să fac tot posibilul şi să-l observ cât mai îndeaproape pe Johny Woods. A insistat să nu care cumva să-mi scape eventualele lui pregătiri de plecare sau chiar plecarea, care apărea ca iminentă. Dacă voi observa aşa ceva, să telefonez imediat la un număr, pe care mi l-a lăsat pe o bucată de hârtie.

— „Este mai mult ca sigur că va trebui să plece la Nürnberg. Noi suntem convinşi că Johny Woods este acela care va executa sentinţele date în acest proces", mi-au spus cei doi.

— „Contăm pe ştirea ta". Şi au plecat.

În seara aceea, când nimeni dintre oamenii de pe stradă încă nu ştiau nimic, în seara aceea când fostul mareşal al celui de al III-lea Reich, Herman Göring, s-a sinucis, eram de serviciu. Un telefon l-a chemat urgent prin centrala hotelului pe master-sergentul Johny Woods. Dar masterul era de negăsit. L-am căutat în cameră, dar nu era. Am dat de ştire şi lui Werner, silezianul, să ia legătură, prin telefon, cu bucătăria. Ştiam precis că, în ultimele zile, master-sergentul nu părăsise hotelul. Am aflat că nici acolo nu se găsea. L-am găsit, în sfârşit, în mica incintă din spatele hotelului, unde stătea la taifas cu sergentul bucătar, Jimmy, rezemaţi de maşină. Woods era beat, ca de obicei.

L-am înştiinţat că este chemat de urgenţă la centrala telefonică a hotelului. A înjurat şi n-a venit la centrală, ci s-a dus la telefonul din biroul bucătăriei. Îl observam foarte atent, prin uşa lăsată deschisă. I se schimbaseră brusc toate trăsăturile şi dădea răspunsuri scurte, guturale, milităreşti: „Yes, Sir!"...

A închis telefonul, a trântit câteva înjurături, apoi după ce a mormăit câteva vorbe printre dinţi către Jimmy, a dat fuga

spre lift. Acolo s-a oprit scurt, s-a întors către mine şi m-a rugat:

— „ Dă-mi pe cineva, te rog, să m-ajute!"

— „N-am, dar vă ajut personal, master-sergent!"

M-a lăsat la uşa camerei 312 şi a intrat singur, de unde a ieşit cu câţiva colaci înveliţi în pânză. I-am luat colacii şi i-am pus pe braţ. Pe drum, trăgând de unul din capetele pânzei, care era puţin ruptă, am constatat că erau nişte colaci de frânghie albă-crem, foarte fină, care avea grosimea unui deget mic de mână nemuncită. Pentru mine, lucrurile erau destul de limpezi. Colacii aceştia de frânghie, pe care-i purtam în braţe, erau scula meseriei masterului-sergent Woods. În orice caz, era multă, prea multă. Foarte grijulie, aprovizionarea S.U.A. se îngrijea, oare, pentru toată Europa?

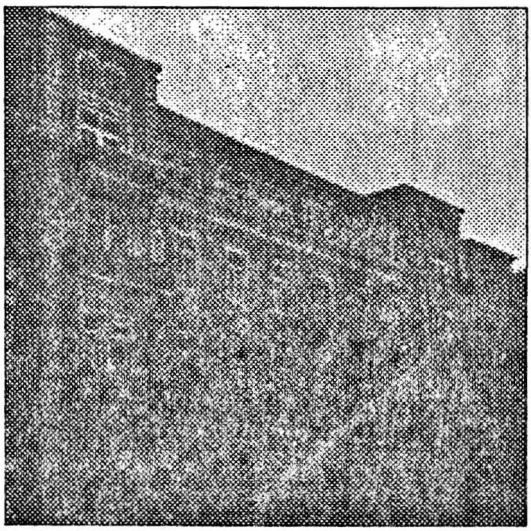

– Hotel „Victoria" –
... una din ferestrele de la etajul III
este a masterului Johny Woods...

L-am însoţit pe Woods până la maşină, care, după cum am mai amintit, era parcată în mica curte din spatele hotelului. Mi-a luat colacii din braţe, i-a aşezat pe bancheta maşinii, mi-a mulţumit şi am plecat. Până să plece el, eu am şi telefonat la numărul ce-mi fusese lăsat.

Era clipa pe care o aştepta amicul. Şi era foarte bucuros că ştirea îi parvenise, când Woods îşi mai încălzea încă motorul.

Ce s-o fi petrecut, nu ştiu, dar am aflat de la aceiaşi ofiţeri, care flecăreau în holul hotelului, vrute şi nevrute, că bizarul meu locatar a ajuns totuşi la Nürnberg şi că a doua zi dimineaţa a fost înapoi la Heidelberg, dar nu la hotelul nostru, ci la hotelul „Schrieder", pe undeva, pe lângă gară, de unde, sub escortă serioasă, a fost dus la aeroportul din Frankfurt am Main, cu direcţia S.U.A. Tot din flecărerile din jurul paharelor de whisky am aflat că Woods era să aibă vreo trei sau patru accidente de maşină şi — ziceau ei — numai beţia, norocul sau prostia l-au salvat pe călău de fiecare dată. Una din maşinile care era gata să-l accidenteze a sărit de pe autostradă şi a fost complet distrusă, iar persoanele din ea, cărora nu li s-a putut stabili identitatea, fuseseră ucise şi arse.

A doua zi — discret şi foarte rafinat — întreg personalul hotelului a fost întrebat în repetate rânduri şi de foarte diverşi ofiţeri, dacă a observat ceva neobişnuit în seara plecării lui Johny Woods cu maşina. Dacă l-a căutat cineva, ce persoane străine au fost prin hotel, dacă a vorbit cu cineva... Fireşte că nimeni nu văzuse nimic, nimeni nu ştia nimic. Şi asta a fost tot!!... De ce oare or fi insistat atât?! Curioasă-i politica asta, Doamne!...

S-ar părea că povestea masterului-sergent Woods se sfârşeşte aici. Se pare numai. După câte am mai auzit, sfârşitul adevărat şi complet al povestirii sale se găseşte undeva în altă parte, prin Pacific, în insulele Hawaii — se pare — unde a fost găsit, într-o zi oarecare, fără să se ştie de ce şi de cine, înjunghiat în spate... Ştia oare prea multe?! Gustase din fructul oprit? Dar să nu fim mai curioşi decât gazetarii şi poliţiştii... La trecutu-i sumbru, sumbru sfârşit!...

Dar cu aceasta, atmosfera de la hotelul „Victoria" se cam îmbâcsise. Întrebările discrete, dar insinuante şi tot mai frecvente ale diverşilor curioşi, care miroseau puternic a F.B.I. şi C.I.A., nu prevesteau lucruri prea roze. Şi personal, de terenuri minate şi ciolane rupte, eram sătul. Poate că nu numai hotelul „Victoria", ci tot Heidelbergul era îmbâcsit. Nimic din izul romantic al cântecelor studenţeşti sau ale chefliilor din pivniţa lui Auer, ci dimpotrivă, se simţea şi te dogora o anumită fierbinţeală şi un trepădat subteran. Se vorbea mult, chiar foarte mult, despre o anumită organizaţie clandestină „Edelweispyraten", de comandoul „Wehrwolf", organizat de cinicul Martin Bormann, de un Oberführer de S.S. din Luneburger-Heide, se vorbea despre conspiraţii, despre franctirori. Iar F.B.I.-ul lucra din greu, iar M.P. (Military Policy), luând locul Gestapoului, asuda...

Ce se petrecea, nu ştiu, dar vedeam că mulţi tineri care purtau un anumit fel de fulare colorate erau opriţi de M.P. şi ridicaţi în maşini. Altora li se luau doar fularele şi erau lăsaţi în pace, de la caz la caz şi de la o zi la alta. N-am avut de-a face cu nici unul dintre aceşti tineri, nu ştiu ce era şi ce nu era adevărat. Poate nici F.B.I.-ul şi nici M.P. nu ştiau prea bine, dar se simţea atmosfera fierbinte. Eu rămâneam un simplu Ausländer... Un fost mercenar.

Într-o astfel de atmosferă şi situaţie, oferta şefului Misiunii militare franceze, maiorul Flechter, pentru un post de translator la grupul jandarmeriei franceze din Mainz, nu putea fi decât binevenită. M-am bucurat în sinea mea şi fără să mai stau pe gânduri, am primit cu amândouă mâinile oferta. Fără de entuziasm, dar am primit-o tare grăbit.

Dar să mai întârziem încă puţin la hotelul „Victoria" şi în Heidelberg, pentru a mai relata o mică întâmplare şi câteva evenimente.

Aşa cum am amintit în treacăt, în hotelul „Victoria" era şi un restaurant de lux. Într-o dimineaţă, şi-au făcut apariţia trei ofiţeri ruşi, membrii ai Misiunii militare sovietice, care era cazată la hotelul „Schrieder", de pe lângă gara oraşului, acelaşi

hotel în care se odihnise Mr. Woods, după oboseala şi peripeţiile călătoriei de la Nürnberg. Tot acolo îşi avea reşedinţa Misiunea iugoslavă.

Cei trei ofiţeri sovietici veniseră să-şi ia breakfestul aici, dar sălile erau aglomerate. La mese, grupurile erau deja formate. La una singură, întâmplător, erau trei locuri libere, al patrulea fiind ocupat de o doamnă în uniforma de maior de radiolocaţie a S.U.A.

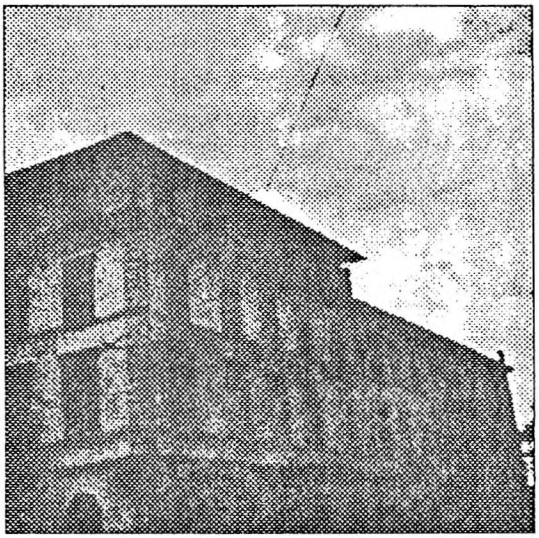

Heidelberg — Hotel „Schrieder".

Chelnerul pe care-l cunoşteam, originar din Breslau, foarte îndatoritor cu noii-veniţi, s-a adresat doamnei maior, căreia i-a cerut permisiunea de a îngădui la masa respectivă pe cei trei oaspeţi sovietici. S-au făcut prezentările, reverenţele de rigoare şi s-au aşezat la masă, cerând — după o prealabilă consultare, câte două ouă fierte. Doamna, la rândul ei, se ospăta cu o supă de ovăz decorticat, cu un amestec de ceva ciocolată. Unul dintre noii-veniţi, după ce a tras cu ochiul în jur, pe la celelalte mese, unde, de asemenea, se serviseră ouă fierte, a luat cuţitul şi a dat să reteze vârful oului, aşa cum făceau şi

americanii. Dar, nedeprins cu tehnica retezării, tăind cu mişcări inverse şi contraindicat, a izbutit să facă în aşa fel, încât să-i sară oul exact în supa vecinii sale de masă. Fireşte, că bâldâbâcul oului s-a soldat cu stropi serioşi pe chipul şi pe frumoasa uniformă a doamnei maior.

Incidentul acesta stupid, aşa cum îndeosebi se întâmplă, a stârnit un haz de nedescris. Americanii, care erau numai ochi şi urechi, gata oricând la tot felul de feste şi copilării, săreau în sus de pe scaune şi făceau mare haz. Sufrageria era un iad întreg de hohote. Din partea nefericitului stângaci au urmat, fireşte, închinări şi scuze peste scuze, dar cum o stângăcie aduce după sine o alta mai mare, a avut nefericita inspiraţie să-şi scoată din buzunarul fără fund al pantalonului un interminabil batic, nu batistă, de culoare roşie, mototolit ca vai de el, cu care a început să şteargă uniforma doamnei, mânjind-o cu ciocolată. Copilărească toată scena, dar s-a râs cu lacrimi, aşa cum se amuză copiii la scenele bufe prezentate de clovni la circ...

Cât am mai stat la hotelul „Victoria", n-am mai văzut picior de sovietic, iar pentru americani episodul povestit a fost prilej de discuţie şi haz pentru două săptămâni de zile. Cât priveşte pe doamna maior care era prietenă intimă cu doamna locotenent Filipini din Misiunea militară italiană, devenise un fel de centru de atracţie. Veşnic era înconjurată şi pusă să povestească scena cu oul şi supa sa de ciocolată, până când — ca orice placă cu muzică uşoară, a intrat în banal.

ARMATA FRANCEZĂ... MAINZ

Între timp, pe când duceam tratative cu maiorul Fletcher pentru postul de translator la Mainz, au început neînţelegerile cu Anna şi cu părinţii ei. Annei, de la care aşteptam un prunc, nu puteam şi nici nu trebuia să-i explic prea multe. Poate că nici n-aş fi putut să-i explic, pentru că — de fapt — nici n-aveam ce.

Ştiam că trebuie să plec din Heidelberg, intuiam că aşa e bine, dar în vorbe n-aş fi putut explica motivul. Am rugat-o insistent să mă însoţească, dar totul a fost zadarnic. Nu m-au înţeles nici Anna şi cu atât mai puţin părinţii ei. Şi iar a trebuit să plec în lume, din nou de unul singur.

Am rămas totuşi în corespondenţă cu ei şi aşa am aflat că mi s-a născut un copil pe care aceeaşi soartă — a făcut să-l văd când avea douăzeci şi patru de ani împliniţi pentru prima dată. Îl chema Roland. Avea cu patru ani mai mult, decât aveam eu, când se născuse el.

În ultima scrisoare care a primit-o Anna de la mine, îi comunicam că aflasem veşti vagi despre părinţii mei, de lângă care plecasem hoţeşte într-o gară din Ungaria, şi că pornesc în căutarea lor. După ce-i voi găsi, aşa-i comunicam, mă voi întoarce s-o iau cu mine şi să ne zidim o vatră, pentru că trebuie să vină şi o zi când încetează şi vremea rostogolitului. Se mai aşază şi vântul şi hoinarul! Dar soarta, iarăşi, a voit altfel.

Jandarmeria franceză prinsese un suspect, care nu avea nici un act şi cu care nu se putea înţelege în nici un chip. Proaspăt instalat în slujba lor, au apelat la serviciile mele de translator.

Cum se răzbună viaţa! Afurisit bumerangul acesta al vieţii şi tare ciudat! Era vorba de un cetăţean maghiar şi, iată-mă pe mine, cel care nu-i îndrăgisem pe unguri şi le învăţasem în silă, la vârsta de 15 ani, limba, iată-mă translator — pe negândite — din limba maghiară în limba franceză. Omul fusese la muncă în Germania şi, eliberat de trupele sovietice, a fost închis în fostul lagăr nazist, celebru şi sinistru, Buchenwald. Socotit, după raţiuni sovietice, foarte greu de înţeles, suspect, a fost repartizat într-unul din transporturile de specialişti cu destinaţia U.R.S.S., dar izbutise să evadeze şi de peste un an de zile se învârtea, când în zona americană, când în cea britanică, dar nu-şi putuse rostui în nici un fel existenţa. Aşa cum declara el, îşi luase inima în dinţi şi trecuse în zona franceză pentru că auzise că în oraşul Landau există un centru al Legiunii străine

franceze, în care era dispus să se înroleze pentru a-şi face un căpătâi, printre oamenii fără de căpătâi.

— „Că printre oamenii cu căpătâi şi aşa-zişii cumsecade, nu-i chip să-ţi faci vreun rost", a încheiat cu amărăciune pribeagul acesta prăpădit.

Am transmis francezilor povestea acestui rătăcitor, iar jandarmii francezi, netipicari şi fără complexe slave şi suspiciuni comuniste, în doi timpi şi trei mişcări au rezolvat totul.

— „Dacă-i aşa, însoţeşte-l dumneata până la Landau şi fericeşte-l! Facă-se voia lui!"

Asta-i tot ce mi-au spus jandarmii, mi-au dat hârtiile necesare şi am plecat cu suspectul spre Landau. În ce mă priveşte, m-am bucurat mult de sarcina dată, pentru că aveam nişte cunoştinţe în acest oraş pe care doream să le revăd. Şi am pornit fără să stau pe gânduri... La drum însă am pălăvrăgit şi tot pălăvrăgind, cu aşa-zisul suspect, despre una, despre alta, iată-ne vorbind despre Ungaria, despre Budapesta, frumosul oraş de pe Dunăre şi despre câte toate. La rândul meu, i-am spus şi eu câte ceva de ale mele şi aflându-mi numele a stat şi s-a gândit, apoi mi-a zis:

— „Stai, domnule! Numele acesta al dumitale eu l-am mai auzit. Se potriveşte cu al unuia, de prin România, pe care l-am cunoscut acum vreun an. Era în acelaşi lagăr cu mine, un bărbat cu nevasta şi o fetiţă, care purta exact numele dumitale. I-au pornit şi pe ei ruşii în acelaşi transport cu mine, dar eu am fugit. M-am lămurit eu cu libertatea lor."

După felul cum i-a descris, mi-am dat seama că erau tata, mama şi sora mea. Dar de atunci, de când îi ştia el, trecuse un an întreg. Câte nu se pot întâmpla într-un an de zile?

Sovieticii i-au închis însă în lagăr şi într-unul din transporturile periodice, i-au hărăzit — cu alte familii — muncii de reconstrucţie din U.R.S.S. Pe drum însă fetiţa a avut un accident la un picior şi sovieticii n-au avut ce face şi i-au lăsat undeva în spitalul unui lagăr, dintr-un orăşel pe care nu şi-l mai putea aminti. Aceasta a fost tot ce am aflat de la acest om pe

care-l însoţeam la Landau pentru a se căpătui în Legiunea străină franceză.

— „Poate să fi fost pe undeva prin Cehoslovacia, poate pe la Frankfurt am Oder, s-a mai străduit omul să-şi amintească, ştiu însă că la foarte scurt timp după asta, eu am izbutit să fug. De atunci iată este un an de zile. Poate mai mult şi tot fug, fug mereu, fără de căpătâi pe lume."

Aflasem, aşadar, din împrejurarea aceasta cu totul neaşteptată, destul de multe noutăţi. Oare n-o fi fost şi aceasta implicată în imponderabilul acela care mă mânase din Heidelberg şi mă învrăjbise cu Anna şi cu ai săi? Ciudate porniri, ciudate coincidenţe!

Întors de la Landau, mi-am luat o învoire de la locotenentul Jacques, şeful de care depindeam în Mainz şi am pornit, după indicaţiile omului meu, spre Frankfurt am Oder. Bani aveam. Câştigasem bine la hotelul „Victoria" şi, aici, la francezi, eram iarăşi bine plătit. Dar nu se punea problema banilor, ci trebuia să te întrebi ce faci cu ei, pentru că vorba aceea: „Banii nu fac nici două parale". În astfel de vremuri, nu era de mâncare, nu se găseau medicamente, îmbrăcămintea era rară şi nu se găseau nici măcar lucrurile strict necesare vieţii. Am făcut rost de valută forte. M-am aprovizionat cu mâncare, ţigări şi diverse lucruri de primă necesitate omenească, care îmi puteau da o garanţie că voi putea obţine orice, fără discuţii prea multe şi mai avantajos decât aş fi putut-o face cu dolari, lire sau mărci. Bursa neagră şi drogurile erau la ordinea zilei. Pe linia lor, vrând-nevrând, trebuia să mă înscriu şi eu. Altfel, cine m-ar fi băgat în seamă?

Înarmat cu proviziile amintite, am ajuns la Frankfurt am Oder şi, prin investigaţii, am verificat spusele maghiarului pe care-l însoţisem la Landau. Nu mă minţise, într-adevăr, dar trebuia să merg mai departe, mult mai departe. Pentru că mi-am dat seama că ar fi prea riscant să iau în coarne zona sovietică, m-am înapoiat prin zona engleză, americană şi cea franceză, în Mainz. Aici, m-am înarmat cu acte false, întocmindu-mi şi un buletin de populaţie din zona sovietică. Dac-aş

fi îndrăznit să folosesc acte din Vest, ştiam, din experienţa altora, că aş fi fost arestat imediat. Toate sursele noastre de informaţii ne spuneau că sovieticii priveau la cei din Vest ca la dracu'. Orice individ provenind din Vest, orice fel de act ar fi avut el, nu putea fi decât un spion american. Nu ştiu şi mă îndoiesc că era vorba de o teamă adevărată a sovieticilor de spionajul american? Mai curând, înclin să cred că era o mascaradă sovietică, care-şi justifica în mod ieftin şi cât mai comod arestările, ori de câte ori Vestul îi învinuia de samavolnicie. Pumnul acesta sovietic al spionajului închidea repede gura celor care se simţeau cu musca pe căciulă. Ce? Plătea oare F.B.I.-ul sau Intelligence Service oalele sparte, din jocul lor cu N.K.V.D.-ul? Ce le păsa oare bivolilor care se ciocneau, de viţeii care nu voiau să priceapă că trebuie să stea deoparte?!... Dar vezi că viţeii aveau şi ei micile lor dureri, pe care bivolii — la dimensiunea şi coordonatele lor — nu le puteau nici vedea şi nici înţelege! Şi cum eu făceam parte din neamul neînsemnat al viţeilor, era firesc să mi se întâmple ce se întâmplă cu viţeii. Adică să plătesc oalele sparte!...

Înarmat cu actele mele false, am încercat să-mi caut părinţii mai departe, socotind că sunt la adăpost de surprinzele neprevăzute. Cât priveşte trecerile peste liniile convenţionale dintre cele patru zone ale Germaniei fărâmiţate, cu puţină îndrăzneală şi isteţime, nu era prea greu de realizat. Mai ales, între cele patronate de occidentali. Mai vigilenţi erau ruşii, sovieticii adică, nu ruşii. Este adevărat că apele erau tulburi şi că oamenii se roteau ca nişte oi besmetice, mânate în cercuri tot mai mici de câinii asmuţiţi asupra lor, când vrea stăpânul să le ducă la strungă, pentru muls. Fiecare pierduse ceva, căuta ceva. Uneori căuta, fără să fi pierdut nimic. Incertitudini şi vraişte generală, nelinişte permanentă, deşi oamenii trăind absorbiţi de măruntele lor nevoi, nici unul nu mai putea să vadă lucrurile şi evenimentele în adevărata lor lumină şi importanţă. Şi ne învârteam, ne învârteam în jurul nostru ca tigrul din cuşca versurilor lui Rilke, până la demenţă. Şi de demenţa aceasta nu era nimeni scutit în perioada despre care amintesc

aici. Conducătorii politici păreau ei înşişi nişte oi. Poate că întreaga atmosferă de după război era o demenţă colectivă. Parese că această atmosferă era provocată, mai ales, de lipsa de perspectivă a conducătorilor vremii. De fapt, unii erau neputincioşi şi bâjbâiau sub vremuri, orbecâind în calcule şi îndoieli; alţii, cu mintea umbrită şi înecaţi în aurul dividentelor.

Mă duce gândul că în epoca aceea, dacă o fi trăit cumva şi vreun leu, apoi leul a fost condus de oi. Şi n-aş putea spune de ce, dar, analizând bine evenimentele şi faptele, atunci leul acela n-a putut fi decât De Gaulle. Dar, pentru că se vorbeşte de atâţia lei ai vremii, trebuie să notez că democraţia exagerată, a unora, centralismul orb al altora, poate preocupările prea direct personale sau de-a dreptul fleacurile înzorzonate, i-au îngropat pe toţi în neputinţă, demonstrându-se că au mai mici perspective decât oile, sunt mai prost informaţi decât struţii şi mai jalnici, în lăcomia lor, decât şacalii. Iar noi, noi gloata, am tot orbecăit pe măsura micimii noastre, dar în atmosfera lor. Aceasta a fost cronica nescrisă a anilor de după 1945, văzută de un om din gloată, cronică care vrea să se opună osanalelor şi ditirambelor reciproce pe care şi le adresează leii la înaltele tribune internaţionale, periindu-se şi minţindu-se unul pe altul în dauna celor mulţi.

Cronică care vrea să fie împotriva trepăduşilor mari şi mici, care cu neruşinare au umplut şi umplu pretutindeni coloanele de gazete şi reviste ilustrate, cu vorbe sterpe şi înfoiate asemeni cozilor de păun.

Nu dau nume. Sunt prea sonore şi unele beatificate. Sonoritatea acestor nume e destul de cavernoasă şi produce silă. Şi s-ar fi putut la fel de bine să fie în locul celor de la Nürnberg. Aşa cum zicea Garibaldi, diferenţa dintre condotierul pus la zid şi eroul cu laurii pe cap e determinată doar de victorie, de tăria de moment a pumnalului.

Apoi, mai trece o vreme până când sonoritatea vorbelor şi surlelor poate încă acoperi durerea generală şi crima. La fel cum — de data aceasta anticipez — cu ochii şi urechile proprii am văzut şi auzit fanfarele sovietice cântând marşuri vesele şi

mazurci săltăreţe la poarta lagărelor de muncă, pentru a acoperi cu neruşinarea lor, vaietele biciuiţilor din camera de reeducare sau silnicia muncii convoaielor de robi — care se scurgeau într-o jalnică şerpuire de zdrenţăroşi şi buboşi, spre minele de la nord de Cercul Polar.

Dar să ne înăbuşim resentimentele. Cronicarul să povestească doar. Calm şi reţinut. Aşa cere vremea noastră. Caldul şi bogăţia faptului n-au nimic interesant şi adevărat. Convingătoare sunt doar ideile, schemele... Ca-n basme, puterea e a cuvântului... Numai Herodot îşi îngăduia să fie patetic şi să se înfierbânte când vorbea despre Halicarnas, ţinut al amazoanelor străvechi şi al obârşiei sale. Numai Jules Michelet şi Carlyle, vechii cronicari români şi eruditul Pârvan se înfiorau şi se avântau în poezie, scriind totuşi o istorie autentică.

Ideea, abstracţiunea, devine o forţă atunci când cuprinde masele, a declarat-o şi cel mai tiranic dintre militanţii filozofiei materialist-dialectice, contravenind legii primatului materiei, în numele căreia îi pusese la stâlp pe toţi idealiştii. Dar făcând această afirmaţie, raţionalismul exagerat pe care — împrumutându-l de la Hegel — l-au profesat, în ciuda faptului că-i negau supremaţia când criticau idealismul, i-a dus pe nesimţite pe corifeii materialismului dialectic, la slăbirea propriei lor teorii, pe care, în ciuda monstruozităţilor ce-au rezultat din aplicarea ei, o socotesc încă — o ştiinţă atotbiruitoare şi universal valabilă.

Să luăm deci aminte la contradicţiile logicii dialectice, care poate conclude totul, poate demonstra orice, mai mult decât au făcut-o sofiştii greci. Să fim atenţi la calul troian pe care — fără a fi Nestori — dialecticienii materialişti şi l-au introdus, fără să vrea, în inima cetăţii. Să le arătăm neputinţa teoretică care — conform propriei lor concepţii — se verifică în neputinţa practică, în falimentul fraudulos în care băltesc economia, ştiinţa, morala şi politica unuia dintre cele mai întinse state de pe glob, imensa cuşcă multinaţională de cobai din estul Europei.

Pentru toate aceste motive, cronica noastră nu poate fi decât caldă şi plină de durere. Nu poate fi altfel şi dacă din când în când teoretizează sau pare a fi searbădă, ori rece, apoi o face pentru că, stând faţă în faţă cu adversarul, nu poate lupta cu el şi nici nu-i poate vorbi, decât împrumutându-i armele şi vorbele. Pasteur a demonstrat că nu poţi scăpa de turbare, decât turbând puţin şi tu, prin injectare. Ceea ce pe românește, ţăranul de la Dunăre ar spune că din bătrâni aşa s-a pomenit: „Cui pe cui se scoate"...

ZONA SOVIETICĂ

... Aşadar, plecasem înarmat cu de toate spre Frankfurt am Oder, dar n-am aflat nimic. La întoarcerea de la Frankfurt însă,

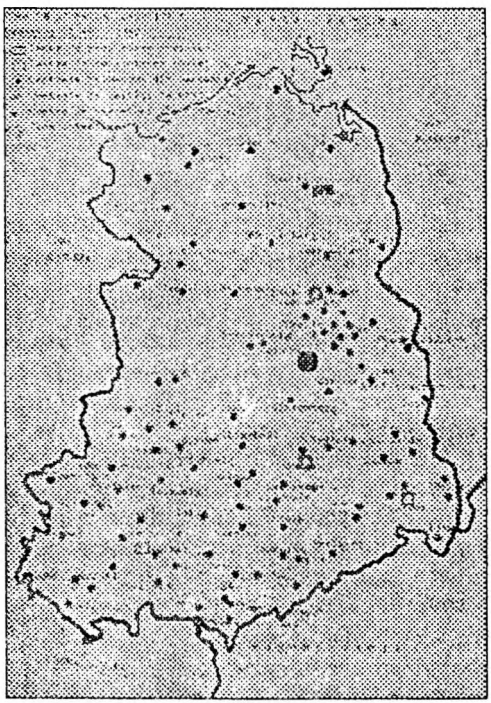

Zona de ocupaţie sovietică a Germaniei 1945—1950.

undeva pe la frontiera cehoslovacă cu cea germană din est, aproape de Chemnitz, în localitatea Lauter, la hanul „Schwan" am cunoscut o fată. O chema Erika Ott. Aflând despre povestea căutării mele, Erika mi-a promis că se va strădui să facă tot ce va putea pentru a da de vreo urmă a părinţilor mei, şi dacă va afla îmi va da de veste. Între timp moneda mea forte: ţigările, mâncarea, băutura, diversele nimicuri femeieşti, se terminase şi eram silit să mă înapoiez la baza de plecare.

Prin aprilie 1947 am primit o telegramă de la Erika Ott. Fata avea ştiri şi am plecat din nou la drum. Graniţa nu era prea straşnic păzită şi, fără de greutăţi prea mari, am trecut pe la Eisenach, un întreg grup de bărbaţi şi femei. La grupul nostru, pe drum, se mai alăturase o fată, Thea Meckel, care trecuse din zona engleză, unde fusese la o mătuşă a ei, în zona sovietică, unde avea pe mama şi pe tatăl său, fost mic funcţionar nazist, internat acum într-un lagăr de deţinuţi politici, din zona sovietică a Germaniei. Din povestirile de pe drum aflasem că Thea ni se alăturase pentru că îi fusese frică să pornească singură.

Ştia că prin aceste puncte de trecere se face multă contrabandă cu lucruri aduse din Vest şi că adeseori se săvârşeau numeroase crime, al căror adevărat mobil era jaful. De asemenea, ne-a spus, că autorii acestor crime n-ar fi numai tâlharii obişnuiţi, ci chiar grănicerii însărcinaţi cu paza. Aşa stând lucrurile, aflând că voi trece înapoi, m-a rugat că la înapoiere s-o aştept pentru a face acest traseu împreună. În vederea acestei întâlniri pentru întoarcere, i-am dat tinerei Thea adresa Erikei Ott din Lauter, unde oricum trebuia să mă duc pentru a afla ştirile căre mă aduseseră acolo.

Era 19 aprilie 1947. Pe Erika n-am găsit-o acasă şi pentru că trebuia să mă duc undeva să mă odihnesc, am intrat într-un fel de han la o răscruce de drumuri. Nici n-apucasem să mă spăl şi să înfulec ceva, când în hanul respectiv şi-au făcut apariţia câţiva ofiţeri sovietici.

După aerul de mare importanţă pe care-l arboraseră, am mirosit imediat despre ce era vorba; o patrulă în misiune sau care făcea o razie ordonată.

— „Actele la control! Toată lumea în picioare!", zis unul dintre sovietici.

Inima mi se făcuse mică de tot, dar mă străduiam să rămân nepăsător. Aveam doar acte în regulă. Mi-au luat actele, le-au sucit pe toate părţile, m-au privit apoi pe mine şi iară actele. Ceva îi intriga. După cum am aflat imediat şi mi s-a tot repetat după aceasta mereu, nedumerirea lor era îndreptăţită şi simplă de tot: Ce căutam eu acolo? Pentru că o nimerisem exact ca Ieremia, cu oiştea-n gard. Eu nu ştiam, iar Erika scăpase din vedere să mă prevină, că mă aflu la 7 km în interiorul zonei interzise, o zonă secretă a minelor de uraniu, pe care o exploatau sovieticii.

Repet data: 19 aprilie 1947.

5 MINUTE

Fără comentarii, şeful escortei m-a invitat cu multă politeţe să-l însoţesc până la Comandamentul lor. După spusele lui — şi eu eram tare fericit pentru asta — era vorba de o simplă formalitate care va dura cel mult 5 minute. „O declaraţie, o simplă declaraţie", mi-a mai întărit el, încă o dată, pentru a-mi alunga orice îndoială.

Aceste 5 minute au durat însă de la 19 aprilie 1947 până la 1 decembrie 1955, adică 8 ani şi 8 luni, circa 104 luni sau 3.149 zile şi 3.149 nopţi. Şi aş mai adăuga că, aveam la arestare 21 de ani neîmpliniţi şi împlinisem de mult 29 când am revenit pe meleagurile copilăriei. Ori asta a însemnat că adolescenţa şi jumătate din vârsta tinereţii s-au dus pe apa sâmbetei. Atât m-a costat în timp un stereotip de 5 minute, o declaraţie. Refrenul acesta l-am mai auzit după aceea de mii de ori, din mii de guri, căci s-a întâmplat şi altora.

După declarație, au urmat anchete peste anchete, mi s-a întocmit un dosar, și cum era și normal — vorbesc de normalul sovietic, mi s-a făcut proces și am fost condamnat. Este interesant să spun că, spre mirarea mea, la anchetă am fost confruntat cu Thea, care, după ce fusese la Lauter, au urmărit-o pas cu pas, tot timpul. Am putut afla din convorbirea cu ea — firește pe ascuns, că trecuse pe la hanul de la răscrucea de drumuri, dar n-a putut să-mi spună ce veşti avea Erika pentru mine.

Vestea pentru care venisem aici avea să mă fericească cu un voiaj de aproape nouă ani, fără paşaport, prin U.R.S.S., în care se va include și una dintre cele mai frumoase surprize sovietice: — un intermezzo cu escală dincolo de Cercul Polar — lucru pentru care le mulțumesc din inimă. Să faci un astfel de drum fără paşaport și fără să cerşeşti tranzituri și devize, fără de griji casnice, nu e chiar aşa de lepădat. O singură dată trăieşte omul și pentru asta trebuie să simtă că a trăit din plin, cu riscuri, în asprime și vijelii. Și le mai mulțumesc și pentru altceva, pentru cea mai completă și variată educație pe care aș fi putut-o căpăta vreodată. Înțelepții, adunați toți grămadă de la facerea lumii încoace, n-ar fi putut realiza mai mult. Pe Erika n-am mai văzut-o niciodată de atunci, dar cu Thea am fost confruntat de câteva ori. Zadarnic m-am străduit să-i dau explicații și lămuriri, ea a rămas cu convingerea că am trădat. Știam că la astfel de măsluiri, sunt tare meşteri anchetatori sovietici. Până la urmă, cred că s-a lămurit însă singură, că fusese urmărită după ce trecuse pe la han și că arestarea ei s-a produs numai după ce N.G.B.-ul s-a convins că, în afară de ea, nu le mai poate cădea nimic în plasă.

Pe Thea aveam s-o întâlnesc, după Dresda-Radebeul, — acum transformat de sovietici, în închisoare și în centrală N.G.B., numai la Potsdam, în Nonnenkloster.

Pentru simplul motiv al trecerii din zona engleză pentru a-și ajuta mama bolnavă — lucru pe care ofițerii N.G.B. îl știau destul de bine — și fără să i se fi putut aduce nici o altă acuzare, din dispoziția N.K.V.D.-ului, Thea Meckel a fost condamnată la 20 de ani închisoare, pentru spionaj în favoarea

americanilor. Procesul a avut loc în Potsdam-Berlin şi a fost tot un fel de mascaradă.

Şi astăzi îl am în ochi pe unul din asesorii — de unde l-or fi scos nu ştiu — care sforăia molcom şi-i cădea mereu capul când într-o parte, când într-alta. Nici Thea, nici eu n-am avut dreptul să avem apărători. Nici cel puţin din oficiu nu mi s-a acordat acest drept. Se simţeau aşa de puternici în această epocă. Chiar îngropaţi cum erau în formalismele lor moarte, sovieticii încălcau acum cele mai elementare noţiuni de justiţie, de care totuşi, când n-au încotro în mod perfid se slujesc pentru a salva aparenţele, orbind factorii răspunzători de soarta milioanelor de oameni. Şi până acum au reuşit...

— „Daţi dracului, domnule!"

— „Asta da diplomaţie!"

— „Şcoală înaltă, nene!"

— „L-au dus pe Roosevelt..."

— „Churchill, cutra asta, mai are de-nvăţat!"...

Cam astea sunt vorbele ce le-am desprins din gura întregii burtăverzimi, burghezia căzută în extaz în faţa perfidiei...

Şi cât îmi pare de rău că Vestul ăsta inconştient n-a simţit pe pielea lui ciubota sovietică!...

Nu de alta, dar ca să se sature de cochetărie cu ideile... Ai fi fost o experienţă într-adevăr interesantă să vezi inteligenţa Apusului vârâtă în cocini, aşa cum s-a-ntâmplat cu aristocraţia şi burghezia pravoslavnică deportată în Siberia... Nu de alta, dar să se sature cu jocul de-a ideile nedigerate şi de diplomaţie zâmbitoare... Ei, de-ar fi izbutit să treacă sălbaticii ăştia peste Canalul Mânecii! Să-l văd pe Sir Churchill la 42 de kilograme, iar pe filozoful Russel în pufoiacă şi păslari făcând coadă la o caşă de tărâţe, cu lingura-n tureatca ciubotei, dar demonstrând, totodată, că asta-i cheia fericirii...

Numai aşa s-ar fi înţeles exact ce fel de ciupercă este convieţuirea paşnică, neamestecul în treburile interne, luarea soartei în propriile mâini, într-ajutorarea frăţească, democraţia şi umanismul orânduirilor fără de exploatarea omului de către

om, dispariţia statului ca organ de oprimare a maselor etc... etc... toată tirada flaşnetei moscovite. Păcat! Păcat, Vestule, că nu ţi-a fost dată bucuria asta! Păcat că n-ai fanfare, care să acopere cu marşuri vesele, plânsul din spatele faţadelor!

THEA MECKEL

... Aşadar, Thea a fost dăruită cu 20 de ani. Şi pentru că nu era de ajuns sau poate pentru că judecătorii aşteptau cumva şi mulţumiri, mi-aduc aminte de întrebarea pusă de un oarecare judecător – la fel de stupid ca şi întrebarea formulată – dacă condamnata îi simpatizează pe sovietici sau îi urăşte.

Răspunsul dat de Thea a fost deschis şi dur şi m-a uns pe suflet.

— „Nu cred, a zis ea, să poată exista cel puţin unul dintre cei care au trecut prin mâinile voastre, care să nu vă deteste şi să nu vă urască. În ce mă priveşte pe mine personal, am simţit bine cine sunteţi de când aţi intrat în Germania şi sunt convinsă – aşa cum mă vedeţi şi vă văd – că nimeni nu vă va putea uita vreodată. Pe mine m-aţi condamnat la 20 de ani pentru spionaj, deşi ştiţi bine că n-am făcut nimic din ce mă învinuiţi, pentru că n-aveţi nici un document. Ştiţi bine că mama este bolnavă, iar mătuşa mea, în zona engleză, şi pentru că voi nu mi-aţi dat voie să mă duc, m-am dus cu voie de la mine s-o văd. Am venit dintr-o Germanie engleză, în aceeaşi Germanie, dar sub ocupaţie sovietică, ca s-o ajut pe mama, căci tata, pe care-l ţineţi închis în lagăr, fără să-l judecaţi, nu o poate ajuta. M-aţi învinuit de spionaj, dar n-am făcut, şi-mi pare rău, c-ar fi trebuit s-o fac. Dar de abia voi mi-aţi dat ideea asta. Cum aş putea eu să vă simpatizez, când ne chinuiţi cu atâtea lipsuri şi cu frica? Tata a fost un om simplu, dar a fost membru al partidului nazist, a fost hitlerist, aşa cum voi vă ziceţi comunişti. Bine, este vinovat, dar s-ar putea să fiţi altădată şi voi. Asta se schimbă, după vânt... Aţi cercetat voi cine-i tata? Ce a făcut?

Cum s-a purtat? De ce îl ţineţi închis de atâta timp şi nu-l condamnaţi, dacă este vinovat? Acum nici nu mai ştiu unde l-aţi dus! Cum mă puteţi întreba dacă vă simpatizez? Credeţi că pot uita eu violurile voastre când aţi intrat în satul nostru? Credeţi că este cineva din sat care să uite ce aţi făcut?"

— „Acuzata a fost violată?", a întrebat-o procurorul.

— „Eu nu, domnule, pentru că mama m-a ascuns şi nu m-au găsit, altfel, n-aveţi grijă că nu v-aţi fi dat în lături poate chiar nici dumneavoastră, care mă întrebaţi şi m-aţi condamnat."

Pe această Thea, pe care am cunoscut-o vorbind şi acuzând ca un adevărat procuror pe cei care de fapt o condamnaseră la 20 de ani, o cunoşteam, de fapt, foarte puţin. Aproape deloc. Curajul cu care îşi înfrunta judecătorii m-a impresionat. Trecusem împreună cu ea – din întâmplare – o frontieră dintre două Germanii şi poposisem într-un han de răspântie, unde am fost arestaţi. Răspunsurile ei m-au lăsat perplex. Eram colţos din firea mea, dar ea mi-a împrumutat tăria şi-i mulţumesc în numele a tot ce este Germania. Pe unde o fi oare fetişcana asta acum? Mi-a rămas în suflet. Thea era dintr-o bucată. Răspunsurile şi veninul ei au spălat cu putere în faţa mea poporul german de ruşinea „fazanilor şi fazaniţelor de aur".

Mai sunt, oare, multe femei germane ca Thea?

... Povestea acestei fete, cu care, pentru scurtă vreme, mi s-a încrucişat drumul, o socotesc grea de învăţăminte.

C-am dus povestea până la capăt, este un fel de a spune. Poate că abia cei 20 de ani de închisoare acordaţi cu atâta largheţe să continue începutul... Cine ar putea întrevedea pe unde s-a tors mai departe caierul odiseei ei? Prin ce lagăre şi-o fi otrăvit zilele? Prin ce mină sau fabrică şi-o fi deşelat tinereţea şi sănătatea, reconstruind societatea cu orânduire nouă? Pentru mine, capătul poveştii ei l-a constituit procesul acesta, în care eram şi eu implicat, dar care n-a fost, de fapt, procesul ei, ci al judecătorilor şi procurorilor care reprezentau cea mai „umanitară" formulă de viaţă...

ANCHETATORUL DE LA LAUTER

Părăsesc cu strângere de inimă drumul Theii şi s-o luăm pe firul văii mele... Arestat la hanul în care voisem să mă odihnesc, am fost dus pentru o simplă declaraţie la Lauter, la o vilă ocupată de N.G.B. Dar în loc de declaraţie mi s-a făcut o percheziţie „à la rousse" – adică pe dezbrăcate – mi s-a luat absolut tot şi am fost îmbrâncit într-o hrubă. De vreme ce nu mai eram văzuţi de nimeni, politeţea, uneori chiar amabilă – impusă de împrejurări a acestor matadori ai culturii şi civilizaţiei, se ducea dracului. Ajunşi la întuneric, capitolul respectării drepturilor omului se termina şi, fără de explicaţii, te trezeai într-un beci.

Să fi trecut o jumătate de oră, poate o oră – ceasul mi-l luaseră de la primul contact – am fost dus sus, într-o încăpere în care se afla acelaşi căpitan de la N.G.B., care mă arestase. Surprinzător de repede îşi începu ancheta. Auzisem că uneori te lăsau să putrezeşti săptămâni întregi fără să te întrebe nimeni nimic. Pentru obţinerea destrămării, pentru descompunere sufletească. Rafinata instabilitate. Foloseau, oare, cu mine elementul surpriză în vederea obţinerii aceleiaşi destrămări? Eram un caz prea interesant sau mâţei plictisite îi ardea de joacă?

Anchetatorul tăcea, fuma şi mă privea. Îl priveam şi eu. Era o tăcere grea. Tăceam şi ne priveam. Nu ştiu dacă aveam ceva în cap. Eram nebulos, ca un aparat de fotografiat reglat pe infinit, dar care ţinteşte un obiectiv în prim-plan. Ce gândea, oare? Nu ştiu, dar simţeam cum începea să-l apese propria lui tăcere. Îl privisem senin şi pe faţa lui începuse să se vadă clar greutatea plumbului din suflet... Parcă am fi fost la priveghiul unui mort comun...

Tăceam! Începui să cred că nici unul nu gândeam nimic. Privegheam numai ceva comun, privegheam poate omenirea!... Poate omenia! Poate nimicul din noi!...

Am tresărit amândoi. Intrase cineva. Am înţeles că era translatorul.

Tare plictisit, purtând în glas toată tristeţea slavă. Simţeam din suflet felul nuanţat al întrebărilor pe care mi le adresa.

Translatorul a început să mă întrebe:

— „Cine eşti?" „De unde vii?" „De unde eşti?" Ce cauţi?"

Am răspuns. Anchetatorul m-a ascultat, s-a uitat la translator şi a zis scurt:

— „Minţi!"

Apoi şi-a reluat întrebările exact în aceeaşi succesiune şi cu acelaşi ton plictisit. Am repetat răspunsul, iar el, clătinând capul a mare scârbă, mi-a zis din nou:

— „Minţi! Apoi, a mai adăugat: Minţi! Eşti spion. Faci spionaj pentru americani. Asta-i povestea ta adevărată."

Scena asta s-a repetat exact, de multe ori, până când s-a ajuns la rezumarea în monosilabe interogative şi clătinări de cap.

— „Eh?", făcea el, adică cum stăm?

Iar eu tăgăduiam, clătinând capul.

Ciudată anchetă! Bizar stil! Peste ce fel de om dădusem? Ce căuta rătăcitul ăsta în N.G.B.?! Şi iar am tăcut. Tăceam acum în trei. N-avea nici un chef. Poate nu-i trezisem nici un interes. S-a ridicat alene de la masă şi s-a îndreptat spre uşă. Îl urmăream cu privirea. S-a oprit şi arătându-mă cu mâna tare obosită, i-a zis translatorului:

— „Spune-i să ştie că pentru noi tot aia-i! Vorbeşte sau nu vorbeşte, este sau nu este, tot atâta plăteşte. Minte sau nu minte, spune-i să ştie că va fi judecat pentru spionaj. Spion american. Gata pentru ziua de azi!"...

Am fost dus din nou în hruba de la subsol, unde am rămas „necercetat" câteva zile. Pe acest ciudat căpitan nu l-am mai văzut niciodată.

... În sfârşit, au binevoit să mă ducă din nou la anchetă. Eram aşteptat de un alt căpitan. Ţinea în mână buletinul meu de identitate, pe care-l sucea pe toate părţile, dar actul era în regulă. Purta toate ştampilele şi timbrele prevăzute de autorităţile din zona sovietică, pentru că, uitasem să amintesc, aveam un buletin de zonă, emis de zona sovietică.

Ceea ce nu ştia anchetatorul, dar ştiam eu, era că buletinul meu fusese confecţionat, în zona engleză, de experţii de falsuri din Hannover, care aveau sediul central în „buncărul" de la gara principală. Pe atunci, Hannover era punctul de încrucişare a drumurilor Danemarca-Hamburg-Berlin spre zona sovietică. De fapt, aici era piaţa neagră a Occidentului, raiul afacerilor necinstite, care negocia orice şi făcea tranzit cu de toate.

Marfă şi oameni, oameni şi marfă. Aici se adunau toţi refugiaţii, aici găseai pe toţi naufragiaţii, toţii dezertorii din armata sovietică. Din câte aflasem de la cei pe care-i întâlnisem, aici veneau doar ruşii cei mai întreprinzători. Aflasem că de dezertat ar fi dezertat mult mai mulţi, dar la şedinţele de educaţie politică, politrucii îi înspăimântau cu ştirile că S.U.A. şi Anglia, conform unei convenţii mutuale, îi predau Uniunii Sovietice pe toţi dezertorii. Era o intimidare care prindea. De unde puteau şti altceva soldaţii despre comportarea burghezo-capitaliştilor? Veneau, aşadar, numai aceia care aveau cunoştinţe printre civilii germani din zona sovietică, în care căpătaseră încredere şi la al căror ajutor recurgeau. Buletinul meu, prin urmare, fusese ticluit în această oficină şi mi se dăduseră toate garanţiile că nu va putea fi deosebit de unul autentic. Îmi învăţasem bine identitatea. Eram născut în Weimar, deci în aceeaşi localitate cu Goethe, şi locuiam pe Bahnhofstrasse, nr. 25. Singura scăpare grosolană a falsificatorilor fusese numele străzii – şi asta ca un fel de ironie a soartei – pentru că Weimar poate că este unicul oraş din toată Germania care nu are o Bahnhofstrasse, dar care are totuşi o gară. Dar N.G.B.-ul n-a remarcat grosolănia asta pentru a nu umbri gloria Hannovrei.

Aş vrea să amintesc că în acest buncăr, care va constitui un punct istoric, tranzacţiile se făceau începând de la ţigări şi

cartele de alimente, până la arme de foc, de la adeverinţe şi buletine false până la paşapoartele pentru orice loc din lume. Aici, în „Hannoverbar" din buncărul de la gara centrală, se strânseseră aşii şi experţii în falsuri de pe tot globul şi activau din plin. Totul se plătea în valută forte: dolari, lire sterline, franci elveţieni, bijuterii, aur sau în natură, alimente, îmbrăcăminte, alcool, ţigări, parfumuri sau graţie feminină.

Aşadar, asta ştiam eu şi nu ştiau ei. Dar ce ştiau ei, anchetatorii, şi nu ştiam eu? Eu nu ştiam că ei mă aşteptau ca pe o pâine caldă să le cad în plasă. Interceptaseră telegrama expediată de Erika Ott la Mainz, în zona franceză, pe numele meu. Ba mai mult, prin agenţii lor din Mainz, controlaseră la adresa din telegramă, Alice str. 9, şi ştiau că în strada respectivă se afla hotelul în care îşi avea sediul Crucea Roşie Franceză. Acest lucru i-a intrigat şi mai mult şi i-a determinat să mă urmărească. Aveau deci date precise despre mine şi, ca urmare, eram aşteptat să sosesc în Lauter, pentru a fi luat ca din oală. Prima lor concluzie a fost, aşadar, că actele mele erau false şi că eu sunt suspect. Cât privea povestea cu părinţii, era socotită ca o simplă balivernă de spion. Dacă aceasta era situaţia, la ce mă mai puteam aştepta. Să facă ei investigaţii pentru stabilirea adevărului? Puţin probabil, mai ales că zona în care căzusem în mâna lor era zona militară secretă şi deci interzisă accesului străinilor şi nelocalnicilor. În plus, colac peste pupăză, valuta forte găsită asupra mea în diverse neamuri de bancnote, mătăsuri, lenjerie feminină, băutură şi două sticle de apă de colonie, cea mai fină şi mai căutată apă, a câte 3 litri fiecare, le întăreau bănuielile.

Dar eu contasem că acest sortiment bogat de mărfuri occidentale, pe de o parte, mă va ajuta să mă descurc în timpul peregrinărilor pentru găsirea părinţilor mei. Sau, pe de altă parte, mă va ajuta să scap mai uşor – cu un singur picior în spate – dar cu marfa confiscată, în cazul că voi fi reţinut pe undeva. Lucrurile au ieşit pe dos.

În afară de faptul că mi-au luat tot, restul nu s-a potrivit cu socoteala de acasă. M-au reţinut şi pe mine.

— „Asta-i marfa cu care-ţi cumperi agenţii şi informaţiile", m-a acuzat noul meu anchetator.

Aşa stând lucrurile, ce-aş mai fi putut zice? Cel mai bun lucru era să cânt pe coarda adevărată. Aşa puteam să justific mai uşor falsificarea buletinului. Un fals este mai aproape de mintea şi logica unui poliţist, de oriunde ar fi el. M-ar fi înţeles mai uşor că asta era singura cale prin care puteam pătrunde mai repede prin cortina de fier şi să circul pentru a da de urma părinţilor. Aşa am făcut. Am mărturisit falsul şi în continuare povestea căutărilor mele.

— „Cu un paşaport adevărat cât ar fi durat? Şi dacă l-aş fi putut obţine, cum aş fi putut face atâtea deplasări? Şi-n plus, domnule căpitan, n-aş fi fost la fel de dubios pentru dumneata dacă aş fi avut acte din Vest? Ce ai fi putut deduce dumneata ca poliţist sau ca organ N.G.B.?"

Urmărindu-i chipul, mi-am dat seama că izbutisem să-i strecor în suflet îndoiala că s-ar putea să am dreptate şi să fie aşa cum povesteam eu.

Dar te pui cu dracul?

Că m-am orientat destul de uşor în timpul acestei anchete, că am răspuns destul de onorabil întrebărilor şi că am izbutit chiar să mă dezvinovăţesc în parte, justificând necesitatea falsului ca singură cale posibilă mie şi accesibilă unei minţi denaturate profesional, s-a datorat unui fapt pe care îl ştiam doar eu. Cât fusesem la Celle-Saint-Cloud, mi se încredinţase pentru instruire o unitate de ruteni şi de ruşi albi. Pentru că ei vorbeau prost germana, iar eu deloc rusa, m-am folosit de un translator şi, de la o zi la alta, am învăţat ruseşte. Destul de puţin, dar mă aflam acum în situaţia să înţeleg destul de bine. De vorbit, fireşte că vorbeam prost, iar de scris şi citit în literele lor cirilice nici vorbă. Oricum însă, acest lucru îmi slujea în clipa de faţă destul de mult, pentru că, foarte neprevăzători, anchetatorii vorbeau între ei lucruri pe care n-ar fi trebuit să le ştie anchetatul. Şi astfel din înjurăturile pe care mi le trăgeau, din schimburile lor de vorbe, din semne şi aluzii, până când translatorul îmi comunicam în germană ce a spus anchetatorul,

eu izbuteam să-mi formulez un răspuns bine chibzuit. În felul acesta, am aflat, de pildă, că ei ştiau precis că vin din zona franceză şi nu din altă parte şi că mă aşteptau să cad de la o zi la alta şi am putut să răspund în aşa fel încât, în loc să-i înfurii, până la sfârşitul primei şedinţe de anchetă cu cel de al doilea căpitan să-i smulg promisiunea că va cerceta, îmi va căuta părinţii şi mă înştiinţa imediat ce va avea un răspuns. Ştiam că mă minte, dar eram satisfăcut că izbutisem să-i zdruncin certitudinea că n-aş fi putut fi altceva decât spion american. Erau înspăimântaţi de americani. Poate, pentru că erau aliaţi!... În aceasta tmosferă de destindere am fost trimis în pivniţă, pentru a mi se da masa, cu avertismentul că după prânz vor continua ancheta.

PRIMA MASĂ

Masa a constat dintr-o bucată de pâine, o supă şi o mâncare de orez, cu sos şi carne. Este drept că-mi era tare foame, dar şi mâncarea a fost bună. După câte am înţeles era adusă de la o bucătărie a ofiţerilor sovietici. Timp de trei zile masa s-a repetat în aceleaşi condiţii.

La înapoiere, înainte de reînceperea anchetei, am fost întrebat de căpitan ce mâncare mi se dăduse.

— „Pâine ai primit?"

— „Da."

— „Supă ai primit?"

— „Da."

— „Caşă ai primit?"

— „Nu."

De trei ori la rând m-a întrebat, de trei ori la rând am dat acelaşi răspuns.

— „Cum? N-ai primit caşă?"

Şi pentru că iarăşi am negat, m-a confruntat cu sergentul care-mi dăduse mâncarea şi, spre marea furie a acestuia, iar

am negat. Urmarea a fost că i-a dat ordin sergentului să aducă imediat o caşă.

— „A, din asta am mâncat, am zis când am văzut friptura cu orez ce mi-o întinsese artelnicul. Eu înţelesesem c-aţi întrebat dacă mi-a dat caş. Un fel de brânză nesărată, cum i se zice laptelui închegat, înainte de a-l pregăti pentru conservare, sub diverse forme."

— „Ce-i aia caş? Da, de unde ştii româneşte?", s-a mirat N.K.V.D.-istul?

În sfârşit, înţelesesem că fiertura aceea a lor, făcută din cereale huruite şi fierte, din mei, soia, grâu sau chiar numai tărâţe goale – şi pe care aveam s-o mănânc de acum înainte, aproape nouă ani – se cheamă caşă şi că n-are nimic comun cu caşul românesc, făcut din lapte de oaie. Dar prostia asta era gata să mă facă să mă trădez singur.

Şi pentru că anchetatorul rămăsese cu o umbră de nedumerire şi bănuială, am continuat repede un răspuns lămuritor.

— „Aveam în timpul războiului un prieten din România, care primea caş de acasă, adică brânză de oi proaspăt închegată."

Şi cu asta credeam eu că incidentul a trecut nebăgat în seamă.

În timpul anchetei de după-amiază au fost prezenţi vreo 15—20 de ofiţeri sovietici, printre care şi un colonel. Probabil şeful lor. Trebuie să amintesc că în celula de la subsol fusese foarte cald şi eu, ieşind transpirat din celulă în aerul foarte rece de afară – era pe la începutul lui aprilie şi în regiunea Erzgebirge – şi intrând din nou într-o încăpere caldă mă apucaseră nişte frisoane neobişnuite. Cum anchetatorul şi translatorul, când am intrat eu în încăpere – nu ştiu de ce – poate era o tactică pentru intimidare – îşi scoseseră pistoalele şi le puseseră cu zgomot pe masă, colonelul, care observase că tremur şi mă scutur, m-a întrebat, foarte dulceag, dacă mi-e frig. Apoi către cei doi:

— „Puneţi-vă înapoi pistoalele! El o să fie cinstit şi o să spună tot ce are de spus, pentru că numai aşa va căpăta încrederea şi bunăvoinţa noastră. El ştie că noi vrem numai adevărul, iar el are tot interesul să ni-l spună."

Am râs şi le-am explicat că pricina frisoanelor mele nu-i frica, ci trecerea bruscă de la o temperatură la alta.

— „Şi apoi, din firea mea, nu-s prea fricos. Iar acum ştiu bine că mă aflu în faţa vestitului G.P.U. şi întrevăd ce poate să mi se întâmple, chiar dacă n-am nici un fel de amestec în afacerile în care vreţi să mă amestecaţi."

— „Nu eşti la nici un G.P.U.! – s-a răstit colonelul. Aici te afli la organele de anchetă ale N.G.B.-ului. Ce ştii tu despre N.G.B.?"

I-am răspuns c-am citit, când eram în armată, câteva cărţi despre U.R.S.S. şi din ele m-am informat despre C.K. şi N.G.B. Ştiu doar că aveau specialitatea de a-şi împuşca victimele în ceafă, după ce mai întâi le maltratau sau le supuneau la cazne îngrozitoare.

Colonelul a tras o înjurătură şi a urlat la mine.

— „Nu-i adevărat! Ai să vezi şi tu că nu mâncăm oameni, cum v-au băgat în cap capitaliştii voştri. Noi apărăm adevărul şi dreptatea maselor populare şi ale clasei muncitoare. Noi nu prigonim pe nimeni, aşa cum face poliţia voastră şi Gestapoul burghezo-moşierimii. Gloanţele noastre nu-s decât pentru marii criminali."

Şi pe tema asta mi-a tot vorbit vreo cinci minute. Apoi a reînceput ancheta. Am aflat în decursul după-amiezii că ştiau deja că sunt translator la jandarmeria franceză din Mainz şi s-au arătat chiar bucuroşi că suntem colegi de breaslă.

— „Vom face deci schimb de experienţă. O să te rugăm să fii bun şi să ne povesteşti şi nouă care sunt metodele lor de lucru."

— „Dar eu nu sunt decât un simplu translator de limbă germană. Sunt un proaspăt angajat civil şi n-am nimic de-a face cu jandarmeria franceză şi tehnica ei de lucru."

— „Nu-i adevărat! La noi nu lucrează nici un civil. Toţi sunt în N.G.B. Minţi mereu, băiete, şi asta ne face să fim siguri că tu eşti spion american, ascuns în cadrul jandarmeriei franceze!"

Zadarnice au fost negările şi explicaţiile mele, pentru că n-am putut lămuri nimic. Atmosfera devenise mai încordată, dar n-au trecut la nici un fel de brutalităţi. Şedinţa s-a terminat cu un fel de proces-verbal, în care au scris ce au vrut. Apoi mi l-au citit, dar eu n-am fost deloc atent la textul ce mi se traducea. Ştiam doar că eram menţinut în poziţia de om al spionajului american, specializat pentru zona sovietică de ocupaţie.

Am refuzat cu îndârjire să semnez procesul verbal respectiv şi, ca urmare, după ce mi s-au primele trei picioare în spate, am fost trimis în celula din pivniţă. Celula, ca toate celulele, o chichineaţă întunecoasă, pe ai cărei pereţi se aflau semnături, nume, adrese şi date: una mai vizibilă şi mai profund zgâriată striga:

„Vive la France!" Această inscripţie am mai întâlnit-o şi în alte închisori. Simpatizanţi ai Franţei sau poate francezi de origine, azvârliţi în vârtejul evenimentelor, îşi semnalaseră trecerea peste tot. Tot din celula de aici, prin geamul care da în curtea închisorii, am observat două maşini identice, două autoturisme, care purtau exact acelaşi număr.

La început o cifră care îmi scapă 1 – 2 sau 3, apoi un G rusesc urmat de 1850. De ce or fi purtat două maşini identice, acelaşi număr? De ce avea nevoie N.G.B.-ul de alibi? Ce interese ascunse aveau ca maşina să fie văzută în acelaşi timp în două locuri diferite?

LA KARL MAY ACASĂ

Cu una din aceste două maşini, după trei zile, în care nimeni nu m-a mai întrebat nimic, am plecat spre Dresda-Radebeul. Şoferul şi căpitanul anchetator erau în faţă, eu în spatele şoferului, iar în dreapta mea translatorul, cu pistolul în braţe. Nu mi-au pus cătuşe la mâini, dar mi s-a aşezat pe genunchi un geamantan mare şi mi s-a atras atenţia să stau nemişcat: altfel, şi mi-au arătat pistoalele. Dacă-mi văd de treabă, poate că o să-mi văd părinţii.

— „Eu şi colonelul te vom ajuta", a adăugat căpitanul anchetator.

Dracu' mai putea crede în minciunile sovietice! Repet: nu aflaseră tot despre mine, mai ales că sunt de origine român şi că peregrinasem mult.

Pe drumul spre Dresda-Radebeul am avut trei pene de cauciuc. Şi de fiecare dată era acelaşi cauciuc, din partea stângă, al roţii de sub mine. Nu eram superstiţios şi n-am tras nici o concluzie. La ultima pană de pneu, nemaiavând rezervă şi nici alte mijloace, şoferul a trebuit să plece pe jos – eram la periferia Dresdei – până la centrala locală N.G.B. şi să vină cu o altă maşină să ne remorcheze.

Aşteptând sosirea depanării, am avut ocazia, arestat fiind, să fac pe translatorul din germană în franceză. Era o ceaţă deasă şi în jur numai dărămături de pe urma bombardamentelor. În dreptul nostru a oprit o coloană lungă de camioane ale armatei franceze, care – după cum se vedea, avea ca încărcătură utilajele unei fabrici germane demontate, probabil în vederea despăgubirilor de război. Din maşina din capul coloanei a coborât un ofiţer francez, care ne-a întrebat care este drumul spre Weimar. Translatorul şi căpitanul, foarte prevăzători, mă încadraseră şi-mi înşurubaseră în coaste ţevile pistoalelor. Am tradus întrebarea francezului în germană trans-

latorului meu, apoi răspunsurile translatorului din germană în franceză. Ce-aş fi lovit, Doamne! Simţeam că e unica şansă spre libertate, dar pistoalele – simţind, se vede, şi ele ce se petrece cu mine – se înşurubaseră mai puternic în coaste. O, de-ar fi fost numai unul! Ofiţerul francez n-a sesizat nimic, a mulţumit, a salutat şi şi-a continuat drumul cu convoiul. Ce puteam face? Afurisita de neputinţă omenească!

Ratasem un prilej rar, poate unicul!... În sfârşit, a sosit depanarea şi iată-ne în Radebeul, la castelul lui Karl May.

În holul cel mare de la intrare, am stat peste două ore, până când şi-a făcut apariţia un grup zgomotos de ofiţeri sovietici, care avea în frunte un colonel burduhănos, cât un butoi. Colonelul s-a oprit în faţa mea, m-a privit şi a poruncit să fiu dus într-o celulă.

De data aceasta celula nu mai era în pivniţă, ci într-un pod din grajdurile lui Karl May. Din cele trei celule existente acolo, eu am ocupat celula nr. 3, în care am stat 4 zile, fără ca nimeni să mă întrebe nimic. Ciudată experienţă mai făceau anchetatorii ăştia cu deţinuţii lor! Mereu erau grăbiţi, când le intrai în serie. Mereu îţi reproşau că le furi timpul, că au atâta de lucru şi că tu îi întârzii, dar te lăsau după aceea să lâncezeşti zile şi săptămâni. Din cel mai interesant caz al meseriei lui deveneai total inexistent.

Şi stăteai, stăteai, descompunându-te în nesiguranţă şi presupuneri. Pentru ca după aceea, tot aşa de brusc, să fii luat în seamă şi violent anchetat sub cele mai variate şi ingenioase forme, 24 de ore din 24 posibile, zile şi săptămâni în şir... drăceşte.

După patru zile de stat în podul grajdurilor, am fost mutat, tot la grajd, dar jos, în celula nr. 7, unde am găsit un inginer silvic sovietic, care era anchetat şi acuzat pentru înaltă trădare. Am bănuit la început că am fost mutat special pentru a fi tras de limbă de un om al lor sau pentru a ni se prinde firul discuţiilor în ascultătoarele de care erau înţesate toate încăperile... Nu cred să fi fost informator de-al lor, pentru că era prea

otrăvit şi nu-i ardea de vorbă. Niciodată nu mi-a vorbit nimic omul acesta. Se plimba doar, întruna, prin celulă.

Dar, iată că, după atâta lâncezeală, a sosit şi „dinamismul". Silvicultorul şi eu am intrat în tarbacă, după un program ca de iad. Au început cu un fel de hărţuială, pe care n-o cunoscusem încă. Nu mai era voie să dormi, decât între orele 24 şi 6 dimineaţa. Dar, exact după 5 minute după ce se dădea semnalul culcării, eram scos la anchetă, unde mă ţineau până la 4,30 – 5 dimineaţa. Până eram adus în celulă şi până să mă întind era ora 6 şi eram obligat să fac plimbarea prin celulă, în loc să dorm, după sleiala anchetei şi eventuala bătaie. Pe hoţoaica instalată în uşă eram tot timpul spionat de ochii soldatului din gardă şi orice abatere aducea o pedeapsă. Poate că fericiţii oameni liberi nu ştiu că-n cadrul unei pedepse intervin pedepse peste pedepse, în cercuri concentrice, tot mai profunde, asemeni cercurilor infernului dantesc. Între ora 9 şi 10, urma al doilea val de anchete, condus de un alt anchetator, care te lua de proaspăt şi complet de la început, ţinându-te până pe înserat. Dacă nu erai băiat cumsecade şi-i furai timpul bietului anchetator, de fiecare dată te alegeai cu noi surprize: bătaie suplă, carceră cu cuie, statul pe gheaţă, statul în butoi, statul la neagră (cameră obscură), statul la albă (cu lumini orbitoare), treceri de la albă la neagră, de la neagră la albă, de-ţi plesneau capul şi ochii, postul negru, morişca, trecerea printre bastoane, bătaie la tălpi, bătaie cu sacul de nisip, bătaie cu beţişoare la testicule... Apoi ajungeai din nou în celulă şi ciclul continua, ca ziua după noapte şi noaptea după zi, aplatizându-te sub tăvălugirea fără de sfârşit a capriciilor unui om în uniformă, plătit gras de persoana morală şi juridică a statului sovietic... Ce cruntă-i tortura nesomnului şi a istovirii! Odată intrat în regimul acestei împerecheri diabolice, cum ajungeai în faţa anchetatorului şi-ţi dădea voie să stai pe scaun, adormeai, oricât n-ai fi vrut tu să dormi, dar te trezea imediat, turnându-ţi apă rece în cap, sau cu ghionţi în coaste şi începeau întrebările, uneori puse de mai mulţi anchetatori, simultan. Acelaşi mod trăsnit, halandala şi fără nici o legătură între ele,

biciuindu-te ca un vârtej de ploaie, de unde nu te aşteptai. Iar tu n-ai fi vrut decât să dormi... Aşa ajungi să dai orice fel de declaraţie, numai să obţii liniştea, liniştea somnului. Anchetatorii erau mereu proaspeţi, mereu alţii, anchetatul rămânând mereu acelaşi, astfel încât până la sfârşitul ciclului, mărturisea bucuros că l-a ucis şi pe Marx sau că laptele maică-sii era acru, pentru că fusese mai târfă decât Messalina.

Se mai întâmpla ca, sub tăvălugul întrebărilor stupide, puse cu îndărătnicie de sute şi mii de ori, treaz şi odihnit fiind chiar să adormi. Ancheta în sine nu conta, rezultatul final era întotdeauna cel scontat, nu datorită inteligenţei sau perspicacităţii instructorului, ci sleirii şi lehamitei anchetatului. Până la urmă, acesta trebuia să confirme acuzaţiile, în baza cărora justiţia sovietică îşi argumenta sau justifica atitudinea, măsurile luate, politica sa meschină, crimele. Anchetatorii nu erau decât o haită ordinară de lingăi, plătiţi bine, pentru a smulge nişte adevăruri comandate. Aşa au fost posibile toate crimele lui Stalin şi Beria, aşa a fost posibilă uciderea lui Tuhacevksi şi a miilor de ofiţeri şi cetăţeni ruşi, care n-au avut decât vina de a nu fi de acord cu tirania şi vederile înguste ale briganzilor setoşi de putere.

Metodele anchetatorilor erau conforme cu indicaţiile date de Ministerul de Interne. Pentru că sistemul centralist nu îngăduia abateri de la pravilă. Fiecare comandant N.G.B. de regiune avea un număr de cazuri previzibile, clasificate şi numerotate de centrală cu numere începând de la 1 – 20 de exemple. Aceste cazuri, dacă nu putea obţine legătura cu Centrul pentru a i se indica soluţia, trebuia să le rezolve singur, conform instrucţiunilor sigilate într-un plic, care purta acelaşi număr de ordine cu clasa în care se încadra cazul în speţă, după şablonul pe care Moscova se îngrijea să-l trimită din vreme regionalelor sale. După cum vom vedea, aşa a fost rezolvată o serie de răscoale din regiunile Cercului Polar, unde soluţia era dată de plicul nr. 5, din casa de fier a N.K.V.D.-ului sau N.G.B.-ului, deoarece nu se putuse lua legătura cu Moscova...

MAIORUL PUNŢUŞ

La Dresda-Radebeul, pentru obţinerea efectului final, prin destrămarea morală cu ajutorul slăbirii fizice, instrucţia arestaţilor era încredinţată anchetatorului şef, maior Punţuş, de fel din Moscova. Nu părea a fi om rău! Meseria trebuia totuşi să şi-o facă, altfel ştia destul de bine c-ar fi ajuns alţii să o îndeplinească, dar pe spinarea lui. Ce-i rămânea de făcut, dacă intrase în hora asta? Meseria o îmbrăţişase pentru că era foarte bine plătită şi-i asigura cele mai mari avantaje personale. Condiţia era să faci ce ţi se cere şi fără să-ntrebi: de ce? Conştiinţa? Ştia foarte bine că trebuie să se prefacă că jupoaie pentru ca nu cumva s-ajungă el să fie jupuit. În orice caz, teoria era simplă: e mai bine să jupoi decât să fii jupuit. Şi-apoi, cu câţi ai mai mulţi sub călcâi, cu atât ai mai puţini pe grumaz. Astea-s morala şi genul de conştiinţă puse în slujba poporului muncitor şi a maselor largi, pe care, începând de la hanul din Lauter şi până sus, la Cercul Polar, pe unde m-a purtat soarta, le-am întâlnit peste tot. Indestructibile sunt cercurile acestea ale butoiului sovietic! O lume întreagă de înecaţi s-au agăţat de paiul mai binelui personal. Şi apoi, împotriva convingerilor celor mai intime, în numele eliberării de exploatare şi a unei fantomatice fericiri, participă conştient şi militează din ordin pentru tiranizarea şi îndobitocirea sa proprie şi a altor câteva sute de milioane de oameni...

Aşadar, oricât ar fi fost de cumsecade, acest Punţuş şi-a făcut pe deplin datoria. Erau ochi care-l supravegheau şi pe el. Ştia bine că, de sus şi până în josul scării, pe fiecare treaptă, fiecare de abia aşteaptă să-l înghită pe celălalt, frăţeşte. Încă unul sub călcâi, unul mai puţin pe grumaz. Maşina spionajului şi delaţiunilor funcţionează perfect şi în zvârcolirile intestinale ale N.G.B.-ului.

Poate pentru a se arăta zelos în faţa subalternilor, Punţuş a ordonat să mi se facă o nouă percheziţie, şi inventarul obiec-

telor confiscate, a „corpurilor delicte". Nu-mi aduc aminte dacă mai era în vrac şi valuta străină, dar ştiu precis că tare multe dintre lucruri se evaporaseră. Mai ales cele pentru uz feminin. În rucsac se mai aflau doar cele două sticle cu apă de colonie fină.

Cât timp m-a anchetat maiorul Punţuş, lucrurile au mers mai uşor. Nu mă brutaliza şi în plus mă scotea în vila alăturată, bucurându-mă astfel şi de un fel de mică plimbare. Când mă ancheta însă colonelul ăla burduhănos, ca o butie, nu era deloc plăcut. Nu făcea anchete decât în incinta castelului şi avea o deosebită plăcere să mă ţină întotdeauna sub luminile puternice ale câtorva reflectoare. Tortura mi-a provocat de câteva ori puternice hemoragii. De două ori hemoragia a fost atât de puternică, încât a fost silit să-şi întrerupă satisfacţia şi să mă expedieze urgent în celulă. Inginerul sovietic, care încă mai era în celulă, se speriase de atâta sânge, m-a spălat cum a putut şi mi-a pus nişte comprese făcute din cămaşa lui, cu apă din hârdău. Îl auzeam căindu-se jalnic, legănându-şi capul: „Păţan!... păţan!"... Am aflat mai târziu că jălania lui însemna pe româneşte: „Puştiule!... Puştiule!...

Ancheta continua după acelaşi şablon. Cine sunt? De unde sunt? De unde vin? Ce caut în zona sovietică? De ce n-am făcut cerere pentru trecere legală? etc. ...

S-a petrecut totuşi o noutate. În vederea confruntării mele cu Thea m-au tuns. De ce o fi fost nevoie să mă tundă tocmai pentru asta? Ce scandal a fost!... Am lovit şi un soldat, care intervenise să mă ţină... M-a costat scump de tot treaba asta.

Apoi a intervenit o altă noutate, care m-a lăsat cu gura căscată.

La una din noile şedinţe de anchetă a apărut un alt translator. Şi, în loc să mi se adreseze în limba germană, ca până acuma, mi-a vorbit româneşte.

Am rămas tablou.

— „Iată, în sfârşit, dovada în faţa căreia n-ai să mai zici că nu eşti spion! a triumfat anchetatorul. De ce ai ascuns că

vorbeşti româneşte şi ungureşte? De ce ne-ai ascuns că ai fost intructor la batalioanele de ruteni şi ruşi din Centrul de instrucţie al S.K.-ului, de la Celle-Saint-Cloud din Franţa? Credeai că nu vom afla cine ai fost în armata fascistă? Fapt este că erai unul dintre cei mai buni şefi şi totodată cel mai sever instructor? Erai poreclit de către toţi «Caramba», după cântecul militar cu acelaşi nume!"...

Şi au început să-mi pună sub nas o serie de fotografii, cerându-mi să le răspund pe cine cunosc şi ce pot să spun despre personajele recunoscute.

Fireşte că n-aveam interesul să recunosc pe nimeni. Este cea mai puţin complicată dintre soluţii. Nu ştiu, nu ştiu, nu recunosc pe nimeni şi gata! Dacă susţii şi te menţii cu tărie pe infailibilul „nu ştiu" şi „nu cunosc", eşti scutit de tare multe surprize şi încurcături. Probabil acelaşi lucru îl făcuseră şi cu fotografia mea, care, multiplicată, fusese trimisă prin diversele lor lagăre şi închisori din Mecklenburg, unde erau deţinuţi, pentru judecată sau repatriere, o parte dintre rutenii şi ruşii albi cu care avusesem eu de-a face. Indicaţiile cu care-mi scoteau ochii şi informaţiile cu care voiseră să mă copleşească nu puteau proveni decât de la un vorbăreţ care-mi recunoscuse mutra.

De altfel şi mie personal mi se arătaseră de atâtea ori şi timp de nouă ani, mi s-au tot arătat mereu, mii de fotografii, din care trebuia să indic ce personaje cunosc... Întotdeauna însă, nu cunoşteam pe nimeni şi niciodată nu ştiam nimic. Cu N.G.B.-ul, ca de altfel cu orice poliţie din lume, niciodată să nu faci pe cunoscătorul şi pe deşteptul. Este o soluţie foarte recomandabilă, deoarece întotdeauna s-a dovedit sănătoasă.

Odată cu această ultimă noutate, valul anchetelor s-a înteţit. Imediat ce se da semnalul de culcare, adică la ora 24, stafiile începeau să umble. Strigoii îşi părăseau mormintele de peste zi şi, complăcându-se în bezna nopţii, se străduiau să facă lumină tocmai în ceea ce era mai luminat.

Eram deci chemat pentru „luminare" şi ţinut până la 6 dimineaţa, când, dându-se deşteptarea, pentru mine începea

iarăşi întunericul. Întunericul extenuării în celula puternic luminată, în care nu mai aveai voie să te întinzi şi să dormi. De acum începea plimbarea zilnică sub ochiul victoriosului soldat roşu, eliberator al popoarelor lumii, care stătea de pândă la ţâţâna uşii.

Bizară risipă de energie şi de concentrare de forţe!... Câte mii de ani de înţelepciune i-au trebuit omului să are şi să adune pentru a-l naşte pe Marx, pe Stalin şi pe Brejnev, care să născocească toată mascarada asta! Teoretizând minciuna şi reaua-credinţă au izbutit să dea o nouă simţire omenirii?! Luciferul Bibliei creştine, Belzebet, sau evoluatul Mefisto sunt nişte calfe stângace şi neroade, care plesnesc de invidie, pe lângă corifeii marxişti-leninişti.

... Aşadar, ajuns în celulă, trimis pentru odihnă, odihnă nu puteai avea, pentru că santinela, sub ameninţarea pedepsei prevăzută de regulamentul lui, nu te lăsa să dormi. Iar dacă te plângeai anchetatorului de neodihnă, făcea nişte ochi mari şi miraţi, şi pe loc cădea pedeaspa împotriva ostaşului netrebnic.

Apoi, pentru a nu te plictisi cumva de atâta linişte, urma o nouă anchetă după masa de prânz, cu un alt anchetator, fireşte, iar uneori chiar în cursul dimineţii. De abia ajuns în celulă, te trezeai chemat imediat, pentru un mic interogatoriu suplimentar. Cât priveşte alimentaţia, nu este lipsit de interes nici acest capitol. Masa de prânz consta dintr-o bucată de pâine neagră şi acră de circa 450 gr, coaptă în formă de tablă, în alt chip nu ar fi putut sta în cuptor amestecătura aceea de tărâţe şi apă şi care, în iadul cuptorului prindea o pojghiţă arsă, în mijlocul căreia rămânea o cocă moale ca un noroi. Mâncând-o, simţeai în pântec o greutate de pietroi, iar pe gât arsuri şi jărăgai. Din această pâine de catran aş fi dorit să mănânce Sir Churchill, Sir Russel şi Roosevelt. Păcat!... Asta era pâinea pe care o mâncau nu numai deţinuţii şi prizonierii, ci şi gloata milioanelor de oameni ai muncii, de la Crimeea la Novaia-Zemlea, de la Tiraspol la Vladivostok, mai puţin, fireşte, cei de la conducere şi curelele de transmisie. S-ar putea ca de atunci să se

mai fi schimbat ceva, dar pe atunci era o fericire s-o poţi avea şi aşa!

În afară de chinul acesta, care se chema pâine şi-l aveai o dată pe zi, se mai dădea, o dată la prânz şi o dată seara, un castron, de preferinţă făcut din lemn, cu jumătate de litru de zeamă fiartă, din măcriş sau urzică, înaltă cât un călăreţ cu cal cu tot, cosită cu coasa, sau frunză de varză pe jumătate uscată, culeasă după ce se recoltase varza căpăţână. Apoi un sfert de litru de caşă, de obicei din tărâţe de grâu, din hrişcă zdrobită sau alte cereale, fiertură despre care am mai amintit.

Asta se chema masă, şi, cu foarte mici variante şi surprize, asta mi-a fost mâncarea nouă ani de zile. Asupra acestei probleme, cronica va reveni pe parcurs cu amănunte bogate. Aici eram încă în inima Europei centrale, unde, de bine, de rău, sovieticii mai aveau totuşi reţineri şi nu-şi puneau chiar poalele-n cap.

Maiorul Punţuş avea o meteahnă. Îndată ce intrai la el pentru cercetări, te întreba prietenos nevoie mare:

— Ei, ce mai faci? Cum a fost masa?

Dar şi eu aveam invariabilul meu răspuns care mă desfăta nespus, pentru că simţeam că-l irită:

— Foarte bună! Ciorba a fost de-a dreptul excepţională!

— Ţi-ajunge?

— Îmi şi rămâne!!

Dar, zău că mințeam.

După acest preambul, repetat cu sfinţenie, maiorul trăgea sertarul mesei şi scotea din el, punând-o în mod ostentativ pe masă, o pâine albă. Ce ochi am făcut când am mai văzut cum arată o pâine albă! Parcă aş fi fost un bolnav care nu mai zărise soarele de vreme îndelungată. Uneori i se alătura nişte brânză, alteori un cârnat sau o friptură puternic mirositoare. Începea să înfulece cu poftă. Din când în când plescăia cu satisfacţie, ca neamul prost. Firește că tot ce făcea era intenţionat: pot spune, chiar studiat. Adeseori, îl miroseam cum se silea să-şi joace

mascarada zilnică. O fi fost, poate, metoda obligatorie. Din când în când, îmi mai arunca câte o ocheadă, o vorbă.

— Tu n-ai vrea să mănânci?

Apoi îşi aprindea ţigara. Şi dacă era binedispus îmi da şi mie s-aprind. De câteva ori şi-a împachetat întreaga mâncare în hârtie şi la ieşire mi-a trecut-o zâmbind.

În cadrul anchetelor sale, în câteva rânduri, a tot revenit la lucrurile pe care mi le confiscaseră, şi-mi punea întrebări asupra fiecărui obiect pe care eu pretindeam că l-am avut în momentul arestării. De bani nu m-a mai întrebat niciodată.

Ce voiam, de exemplu, să fac cu ciorapii de damă sau cu alte lucruri de intimitate feminină? Ce voiam să obţin cu parfumul! Şi câte şi mai câte întrebări. Fireşte că-i repetam acelaşi răspuns cu moneda forte şi cu schimbul în natură, care stăpâneşte piaţa în vremuri de lipsuri. Cât despre parfum, i-am declarat că era din cea mai fină producţie franceză, şi că-mi închipuiam că va trebui să placă ofiţerilor sovietici, vestiţi prin rafinamentul lor în materie de parfumuri fine.

I-au sclipit ochii şi m-a întrebat dacă produsele franceze sunt într-adevăr mai fine decât similarele lor sovietice, întrucât el personal este mare amator de astfel de articole fine. Căzând de acord, Punţuş a dat dispoziţie ostaşului să-mi fie adus rucsacul. Dar, spre mirarea mai puţin a mea şi mai mare a maiorului, cele două sticle de câte 3 litri fiecare nu mai existau. Se volatilizaseră. Am zâmbit şi, cu nepăsarea omului căruia, plouat până la piele, puţin îi mai pasă de picăturile care-l mai pot atinge, l-am întrebat:

— Şi sovieticii ştiu să fure?

Avusesem un martor ocular când mi se făcuse percheziţia, care ştia de existenţa celor două sticle, cu atât mai mult cu cât se făcuse şi multă vâlvă în jurul lor. Or, acest martor ocular mai era aici, era chiar translatorul. Toate celelalte lucruri puteau fi negate, sticlele însă fuseseră introduse în magazia închisorii cu prea multă publicitate şi, mai ales, erau foarte râvnite. A dat ordin pentru căutarea şi aducerea celor două sticle,

despre care ştia şi el că fuseseră confiscate. Investigaţiile s-au soldat cu descoperirea unei singure sticle în lada unui ostaş din gardă, dar şi aceea era goală-goluţă. A fost imediat pedepsit şi, pentru a mă convinge pe mine de intransigenţa şi obiectivitatea măsurilor punitive, l-au adus pe respectivul ostaş chiar în carcera alăturată de celula subsemnatului. Mi-au făcut în felul acesta încă un pustiu de bine.

De câte ori eram nevoit să trec prin faţa carcerii lui, mai primeam, de la acest nespălat cu ochii oblici, un supliment gratuit de înjurături, din care nu lipsea ceea ce îi băgaseră în cap: Fascistul!

GENERALUL-LOCOTENENT ZELENIN

Într-o zi, pe la sfârşitul lunii mai, când eram singur în celulă – inginerul sovietic fusese transportat în altă parte – a venit un translator, care mi-a dat o perie şi schimburi, cu recomandarea să fiu cât mai curat. După plecarea lui, a sosit un frizer, care mai mult m-a jupuit decât m-a ras, ca după aceea să fiu scos în curte.

— „Ştii unde mergi?",m-a întrebat translatorul, în timp ce ne deplasam spre un gard înalt din scânduri de peste 4 metri, bătute una peste alta.

— „Nu!"

— „Să vedem pe cineva mare!"

În mintea mea s-a petrecut o reacţie rapidă: la maior, nu! La colonel, iarăşi nu, pentru că sunt de-ai casei şi n-au de ce să mă dichisească. Cu ei mă văd aproape zilnic şi în nici un caz lor nu le-aş putea adresa vreun fel de plângere. Dacă, după cum zice translatorul, mă duce la cineva mare, cine poate fi decât vreun general. Urmarea a fost că i-am răspuns, aproape imediat după ce m-a întrebat:

— „La general!"

Cum am intrat la Punţuş, translatorul i-a şi raportat că sunt deja informat că merg la general.

— „Da, la general te duci! Dar de unde ştii? Ce soldat ţi-a spus? Cu cine ai legături?..."

Timp de două zile, acesta a fost subiectul tuturor interogatoriilor, timp de două zile a fost imposibil să conving pe cineva, chiar şi pe maior, că în situaţia respectivă răspunsul meu nu fusese decât o concluzie, elementar de logică, la întrebarea pe care mi-o pusese dobitocul de translator.

Când a apărut pentru prima dată acest nou translator, care vorbea româneşte şi era originar din Basarabia, vechiul ţinut al cetăţilor româneşti ridicate împotriva tătarilor, dar ocupată în mod abuziv de sovietici, mi-a câştigat toată încrederea şi simpatia, pentru simplul fapt că, după atâţia ani, mi-a dat ocazia să vorbesc în prima limbă pe care am vorbit-o în viaţa mea. De câte ori mi-am stăvilit gândul de a-i vorbi de evadare. Voiesem să-i propun să-mi înlesnească strecurarea sau să fugă împreună cu mine. O dată ieşiţi pe poartă, aşa cum făceam în mod obişnuit când mă escorta la anchetă, ar fi fost foarte uşor să ne rătăcim şi să nu mai regăsim drumul. Ce bine că nu i-am spus nimic!

Individul se dovedise josnic şi m-ar fi trădat fără doar şi poate, dacă fusese în stare să-i convingă pe toţi, printr-o afirmaţie neroadă, că am legături cu informatori tainici. În nici un caz de la un astfel de individ nu te puteai aştepta la un ajutor pentru evadare...

Am fost dus, în sfârşit, şi la general. Era un general-locotenent şi-l chema – după cum am aflat mai târziu – Zelenin, şeful N.G.B.-ului, de pe lângă trupele sovietice din Germania. Mai precis, era comandantul Serviciului de informaţii şi contrainformaţii sovietice din Vest.

Mi-a repetat exact placa pe care o cunoşteam. Ştia despre mine tot, pentru că fusese – probabil – pus la curent de subalterni. Întrebările lor se mutaseră acum în gura generalului. De ce am venit, de unde sunt?... De ce am ascuns că-s român? În sfârşit, de ce ştiu atâtea limbi? Asta-i treabă de spion!

I-am repetat generalului Zelenin exact realitatea, aşa cum este prinsă şi în rândurile acestei cronici. N-am negat nici participarea la instruirea ruşilor albi. Era singura posibilitate de a mai rezolva ceva. Am negat tot ce mi se imputa în legătură cu spionajul american, dar aici am rămas în dezacord cu generalul. Şi pentru el, rămâneam tot un spion. Mi-a promis totuşi că o să cerceteze situaţia părinţilor mei şi în cazul că vor fi găsiţi în vreun lagăr sovietic, lucrurile se vor clarifica. N-a mai insistat asupra spionajului, dar mi-a cerut – ce-o fi voit să înţeleagă prin corectitudine şi băiat bun? – să fiu cât mai corect cu organele N.G.B., să fiu băiat bun şi să nu mai fac greutăţi cercetărilor.

Priveam la acest general-locotenent, mic de statură, cu trăsăturile searbede şi ochii sticloşi, răi până la venin, priveam la buzele lui subţiri şi viclene, care scoteau vorbe mieroase şi-mi venea să-l scuip, cât era el de şef al Serviciului de informaţii şi contrainformaţii!

Pe cine credea că poate prosti stârpitura asta? Poate pe Churchill, pe Roosevelt, poate pe toţi incapabilii din capul popoarelor. Târfa din el puţea de la o poştă depărtare! Şi mi-au venit în gând vorbele Ecleziastului:

„Că mierea picură din buzele muierii curve şi mai dulce decât nectarul este cerul gurii ei!"

Omul simplu din mine, ţăranul de la Dunăre şi de pe dealurile cu sonde de petrol şi livezi bogate ale Prahovei, stătea la pândă, gata să-l adulmece pe mierosul ăsta, ca să pot cântări dacă-i pot plăti preţul pe care şi l-a fixat pentru târguiala cu conştiinţa mea. E moştenirea mea din învăţătura neamului românesc, forjată în sute de ani de asuprire cruntă.

Pentru darul acesta elementar şi pentru înţelepciunea asta nesofisticată, mulţumesc şi le rămân dator tuturor generaţiilor care au trudit din greu pe pământurile acelea frumoase de la Tisa la Nistru, Carpaţi, Dunăre şi Marea cea Neagră. Oamenilor Măriilor lor, Mircea Bătrânul, Ştefan cel Mare şi ai lui Mihai, oamenilor acelora neînsemnaţi, care au pierit, neştiuţi de nimeni, ca florile şi ca iarba câmpului, pentru că n-au voit

să fie robi, lor le datorez mândria de a nu-mi pleca capul sub furia stârpiturilor, care m-au ţinut închis şi nici să-mi ştirbesc omenia pentru făgăduinţele mieroase ale unuia ca Zelenin.

Aşa cum aşteptam, iată că stârpitura de Zelenin a început să-şi formuleze preţul bunăvoinţei şi înţelegerii arătate. Socotesc însă că treaba asta ar fi putut-o face oricare alt neisprăvit. Nu trebuia să existe un general pentru a face un astfel de negoţ.

— „Aşadar, mi-a zis el mieros, o să stagnăm interogatoriile şi confruntările şi totul o să fie în ordine."

De ce o fi voit să sublinieze termenul de confruntări, mai ales că nu avea nici de ce şi nici cu cine.

— „Cu dumneata, om inteligent şi umblat prin lume, avem alte lucruri de discutat, interesante şi pentru noi şi pentru dumneata. E păcat să ne pierdem în prostii, când poţi să fii un om liber, iar nouă să ne dai o mână de ajutor. Cunoşti bine Vestul, ai relaţii, iar noi avem nevoie de un astfel de om. Eşti cult, eşti dibaci, avem nevoie şi noi, ai nevoie şi dumneata. Uite, m-ar interesa mult să ne spui pe cine-ai cunoscut în Franţa, ce americani şi englezi ai cunoscut, ce ai observat la hotelul «Victoria» din Heidelberg, cum îi chema, ce ruşi, unguri, polonezi stăteau de vorbă cu ei..." Şi alte lucruri asemănătoare.

Răspunsul meu se vede că nu l-a mulţumit pe Zelenin, pentru că instantaneu a început să urle ca un apucat şi să mă ameninţe cu fulgere şi trăsnete, cu Siberia etc. ... etc. ... Siberia a rămas şi astăzi o sperietoare, deşi – în unele domenii – şi-a depăşit metropola!

— „Să vedeţi, i-am zis eu, încercând să-l potolesc, ce pot să fac decât să vă-nşir nişte nume, care nu spun nimic. Am fost prea mic şi fără perspective, ca să ştiu ce hram are fiecare din numele pe care le-am auzit. N-am fost decât un simplu soldat, care a zăcut destul de multă vreme într-un spital, şi prizonier şi rănit... Uitaţi-vă la rănile mele..."

— „Eşti un mincinos. Am greşit când te-am crezut om cumsecade. Nu eşti decât un spion american. Te-au camuflat,

trimiţându-te în Franţa, iar de acolo ţi-au făcut vânt încoace, după ce te-au instruit în mod special şi te-au încărcat cu bani. Până la urmă, să ştii că tot la zid o să ajungi. De unde ştii tu atâtea limbi, dacă n-ai fost special educat în şcolile voastre de spionaj? Uite, eu sunt general-locotenent şi şef de N.G.B. şi nu ştiu decât ruseşte!"

— „În România, domnule general, sunt regiuni în care oamenii vorbesc două, trei şi chiar patru limbi, în afară de germană, engleză şi franceză, pe care le învaţă obligatoriu în şcoală orice român", i-am răspuns eu.

Zadarnic am încercat să-i explic de unde ştiu şi cum mi-am însuşit puţinul din fiecare limbă în care pot să mă descurc. Nu i-am putut potoli furia dezlănţuită de refuzul propunerii sale de a mă înhăma la carul greu al N.G.B.-ului. Cred că dacă ar fi ştiut că-l trişez, înţelegându-l când vorbeşte şi că n-ar fi avut prea mare nevoie de translator, mi-ar fi spart capul. Era prea nervos, prea acru şi prea sfrijit ca să nu fie în stare de orice fel de violenţă. Poate că tocmai calitatea asta îl adusese în fruntea unei astfel de instituţii.

Venise aici cu trupele de la Stalingrad şi era conducătorul Centralei N.G.B. de la Potsdam, închisoare în care erau aduşi la cercetări toţi agenţii secreţi, toţi spionii, toate vârfurile şi oamenii socotiţi importanţi sau periculoşi, arestaţi în zona sovietică. După cum am aflat de la cei cu care am putut veni în contact, aici sau în alte închisori prin care am trecut, acest general-locotenent, Zelenin, l-a însoţit pe mareşalul Jukov – sub stare de arest – până la Moscova. Pentru prima dată am auzit acest lucru discutat la închisoarea de la Postdam, unde am întâlnit foşti ofiţeri din preajma şi Statul-Major al mareşalului Jukov, care fuseseră arestaţi şi închişi din ordinul aceluiaşi sfrijit de Zelenin. Dintre aceştia, mi-aduc aminte de un colonel Alexandrov, frate cu un poet, autor al nu ştiu cărui imn sovietic, un alt colonel din Statul-Major al lui Jukov, care era şeful secţiei „cultură şi artă" pentru armată, un maior, aghiotantul personal al lui Jukov şi încă vreo câţiva subalterni.

Acesta era, aşadar, omnipotentul general Zelenin, care-mi declarase că, deşi e general, nu ştie decât ruseşte.

Făcând aceste afirmaţii i s-a părut că zâmbesc şi, insistând mult să-i dau explicaţie, i-am răspuns, atrăgându-i atenţia că o să se supere.

— „În Vest se spune cam aşa, domnule general: Mai bine măturător de stradă în Occident decât general în U.R.S.S."

Foarte nervos, mi-a trântit în spate o lovitură de cizmă de m-a azvârlit până în uşă şi a urlat la mine:

— „O să mai stăm noi de vorbă!"

După alte două zile, în care maiorul Punţuş m-a întors pe dos, ca să afle de unde am ştiut că voi fi condus la un general, am fost urcat într-o dubă cu geamuri fumurii, pe care scria cu litere mari „Pâine", dar care pe dinăuntru era blindată cu tablă de oţel şi expediat la Potsadm-Berlin, în închisoarea Nonnenkloster, situată în spatele parcului Sans-Souci. Aici, din celula mea cu nr. 3, care se afla la subsol, auzeam doar clopotele mănăstirii. Celula nr. 3 fusese celula condamnaţilor la moarte.

— „Brr!"

Într-un colţ, deşi fusese nu prea de mult văruită, se mai vedeau încă urmele gloanţelor. Celulele 4 şi 5, mai puţin sinistre decât celula nr. 3, fuseseră celule pentru condamnaţii la moarte şi viitorii oaspeţi, de câteva clipe, ai celulei nr. 3. Celula n-avea decât un pat comun, un prici din scândură goală. Aerisirea îi fusese zidită. Acum se scosese din zidărie o singură cărămidă pentru a i se face totuşi o aerisire. Prin spaţiul acesta gol se întrezărea, câteva ori pe zi, jocul câtorva raze de soare. Fiind o cameră neagră, zi şi noapte ardea în ea un bec electric.

MAIORUL HIRSCH GORIN

După câte aveam să constat mai târziu, aici, la Postdam, avansasem în importanţă. Scăpasem de gloata N.G.B.-ului şi intrasem pe mâinile elitei. Zelenin mă apreciase, pesemne, drept vânat de soi. De altfel, îmi făgăduise că o să mai stăm de vorbă. Şi ca acont îmi şi dăduse o lovitură puternică de ciubotă sovietică. Aveam să constat că cizma lui Zelenin, cu câţiva ghionţi şi alte câteva picioare date în spate – o mare preferinţă sovietică – fuseseră doar un slab „Früstück", faţă de ceea ce avea să urmeze. De acum încolo n-a mai existat nici un interogatoriu sau simplă chemare la vreun organ N.G.B., care să nu se termine cu bătaie. Bătaie cu nagaica, cravaşa rusească cu sfârcuri multiple, varianta mai modestă a cnutului cu plumbi.

Prima bătaie mi-a administrat-o un căpitan anchetator şi mai-marele lui, şeful grupei de anchetă şi instrucţie din Potsdam, maiorul Gorin, originar din Minsk şi care, de obicei, doar asista la anchete. Drăguţului ăsta de maior Gorin i-am aflat şi adresa – şi, de va fi cazul – îl voi căuta până în pânzele albe. Ţine-l, Doamne, rogu-mă Ţie să trăiască, pentru că aştept şi nădăjduiesc într-un alt Nürnberg!

De la un fel de plutonier, care purta ca semn al gradului un T de-a lungul epoletului, am aflat că Gorin este din Minsk şi sta pe bulevardul gării, pe cea de-a cincea stradă pe stânga, mergând dinspre gară spre oraş. N-a ştiut numele străzii şi nici numărul, dar nu face nimic. Şi-n Mato Grosso l-aş găsi.

... Tare sunt rezistent, Doamne, dacă am putut face faţă celor două săptămâni de iad ale lui Gorin, mai-marele inchizitor din Potsdam!

Îmi amintesc şi acum de povestea morii din Sans-Souci, vecină cu celula mea şi cu sediul N.G.B.-ului şi de vorbele

morarului care-şi apăra, în faţa împăratului, cocioaba. Mi-au rămas vii şi profetice:

— „Es ist ein Kammergericht in Berlin, Majestät!"

Bătrânul morar, despre care am citit în cartea mea de limba germană din primele clase de şcoală, nu se poate să nu-mi fie de un bun augur, domnule maior Gorin din Minsk. Dacă la Lauter, unde fusesem arestat, timpul de somn era fixat între orele 20 – 6, aici, în Postdam, ora de somn începea de la orele 24, dar, ca şi la Dresden-Radebeul, practic la această oră începeau strigoii să-şi cheme victimele, aşa după cum am arătat. Se continua şi aici exact metoda clasică, pe care o cunoşteam bine. La ora 24 apărea la ferestruica trasă cu zgomot figura unui ostaş, care întreba:

— „Kak vaşi familia?"

Dacă răspundeai la numele pe care-l avea scris pe o hârtiuţă, foarte zâmbitor, că te descoperise dintr-un foc, îţi zicea:

— „No, davai!"

Şi pleca cu tine la anchetator. Dacă nu nimerea din prima lovitură, deschidea rând pe rând vizetele uşilor până îl găsea pe cel căutat.

În încăperile cu mai mulţi arestaţi, procedeul era acelaşi, numai că deschidea uşa şi arăta cu degetul, rând pe rând, până când la întrebarea lui găsea dezlegarea aşteptată. Tipicul ăsta era uneori foarte distractiv pentru arestaţi. Câteodată, datorită unor nume mai grele de citit, de pronunţat sau de înţeles, ieşea câte o comedie de toată frumuseţea. De aceea şi renunţaseră să te mai cheme pe nume şi te obliga să ţi-l spui tu, iar ostaşul de serviciu urmărea pe hârtie. Era o tevatură întreagă când ostaşul respectiv era cumva mai îngrădit la minte.

Către sfârşit, pentru a reduce şi mai mult surprizele neplăcute se adoptase alt sistem. Venea ostaşul şi întreba:

— „Care eşti cu litera V?"

Dacă erau cumva doi-trei îi punea pe fiecare în parte să-şi silabisească numele, fiind foarte fericit când ajungea la liman şi exprimându-şi satisfacţia cu arhicelebra înjurătură:

— „No, davai iop foimati!"... Şi apoi zăvorea iarăşi uşa.

Închisoarea aceasta din Nonnekloster, aşa cum arăta şi numele, fusese o mănăstire de maici. Căzută în zona de ocupaţie a trupelor sovietice de „eliberare", mănăstirea a fost transformată, după obiceiul de la ei de acasă, în închisoare N.G.B. şi magazie-depozit. Atât mănăstirea propriu-zisă, cât şi un grup de alte cinci vile din jurul ei fuseseră împrejmuite cu gardul de scândură înalt de 4 metri, de care am amintit.

Vila de lângă mănăstire dădea cu faţa spre un stadion de fotbal. L-am văzut ceva mai târziu, când, după cea mai cumplită rupere de oase căpătată de la maiorul Hirsch Gorin, am fost dus la medic, să mai facă ceva, dacă s-ar mai putea, din mine. Cu acest prilej, din podul în care era improvizată o infirmerie ambulatorie, am văzut întreaga panoramă a mănăstirii acesteia, am văzut stadionul de fotbal şi dincolo de el, peste întinsul lucios al râului Havel, care mi-a desfătat pentru câteva clipe privirea, zona de ocupaţie S.U.A. În partea din spate erau două vile ocupate de comandamentul N.G.B., una pentru trupele de interior, cei cu petliţele de la guler de culoare albastră, M.V.D.-ul, şi alta pentru paza de exterior, cu petliţe verzi, grănicerii.

În spatele celor două vile, mai era o alta, vopsită şi văruită de curând numai în alb. Era albul nevinovăţiei preacurate! Aici îşi avea sediul tribunalul. Dar să revenim la anchetă. Maiorului Gorin nu-i conveneau declaraţiile pe care le făcusem în legătură cu trecutul persoanei mele. Nu încropea din ele nimic, nici un fapt ce i-ar fi făcut lui plăcere. Nu reieşea deloc c-aş fi fost instruit şi educat la şcoala germană a Gestapoului sau la una din şcolile similare de spionaj din Franţa, S.U.A. sau Anglia. Asta-i trebuia lui şi tocmai asta nu făcusem eu. Şi de atunci, domnul maior Gorin, pentru obţinerea rapidă a ceea ce-i trebuia, a recurs la cea mai eficientă metodă – credea el – de smulgere a declaraţiei. Bătaia şi mai ales teama de bătaie. Urmărind experimentele fiziologului Pavlov şi cu înalta şcoală a pedagogului Makarenko, maiorul Gorin a ţinut să-mi creeze cele mai teribile reflexe condiţionate, bazate pe spaimă. Uitase

că nu sunt nici câine şi nici un maimuţoi din cuşca fiziologului şi probabil n-a putut niciodată pricepe de ce nu mi-au curs balele de poftă la apariţia semnalelor lui.

Iniţial mi s-a tras o bătaie zgomotoasă, în care durerea loviturii era simplă durere. Era numai durerea a ceva care lovind se rupea pe trupul meu la prima lovitură, dar cu un zgomot ce trebuia să mă zguduie profund. În primul rând prin însăşi intensitatea zgomotului produs şi în al doilea rând prin faptul ruperii. Să te bată şi obiectul lovirii să se rupă pe spinarea ta înseamnă ceva. Asta trebuia să dea un şoc, să creeze reflexele viitoarei spaime de bătaie. Aşa socotesc că gândea Gorin, care folosea în acest prim contact beţe rotunde de lemn de fag, de predilecţie cozi de mătură sau picioare de scaun. Pot afirma că loviturile date cu scurtăturile deja rupte pe din două la prima lovitură erau mai dureroase şi nu întotdeauna se rupeau la prima sau la a doua lovitură. Noroc că aprovizionarea fusese darnică şi puţini erau călăii care să se aplece să ridice de jos scurtătura căzută în loc să ia din pachet o coadă nouă de mătură.

Of! Dacă uriaşii din basme ar fi avut şi minte pe câtă forţă, altul ar fi fost sfârşitul poveştilor din copilărie şi poate alta faţa lumii!... A urmat, dar, ce n-a urmat!... A urmat bătaia înfundată ca la hoţii de cai, cea mai pedepsită hoţie din Orient şi pe care occidentalii n-o vor putea pricepe, până când nu vor înţelege exact rostul calului în aşa-zisa civilizaţie „de-a călarele" a lui Genghis-Han. Apoi bătaia cu evoluatul baston de cauciuc, bătaia fără urmă a sacului cu nisip, bătaia la testicule, cea mai înfiorătoare pedeapsă, artistic aplicată izvorului tainic al vieţii, cu nişte beţişoare cât creionul. Tot performanţe rarisime...

Întotdeauna când băteau era introdusă în cameră şi santinela, cu „balalaica" gata de tras. După ce se săturau sau oboseau anchetatorii şi translatorul, trecea la schimb şi santinela. Se rânduiau... Serialul bătăii a început probabil la recomandarea stârpiturii de Zelenin, chiar din ziua sosirii mele la Nonnenkloster şi a durat două săptămâni nesfârşit de lungi.

Dacă s-ar fi putut strânge şi concretiza bătaia asta! Mă străduiesc s-o materializez, s-o fac să fie simţită şi înţeleasă, să fie cel puţin crezută...

În orice caz, cred că şi Satanei i-ar fi inspirat milă şi ar fi strigat „Ajunge"! Aşa cum a mai făcut-o în vremurile biblice, cu bătrânul şi bubosul Iov, pentru care s-a târât până în faţa ziditorului părinte, să-i ceară îndurare...

Stau şi astăzi şi-mi reamintesc scenele astea aşa de cumplite în sălbăticia şi inutilitatea lor. Şi-n amintire mă dor rănile şi loviturile, mai ales loviturile date peste răni. Lor însă le făcea plăcere! Glumeau şi făceau haz... Erau nebuni? Se desfătau? Şi azi mă întreb. Desfiguraţi la chip, ca nişte lupi hămesiţi se repezeau asupra mea, unul, doi, trei, şi loveau şi loveau, până la tâmpenie. Ca fiarele se năpusteau asupra unui semen al lor, pe care personal nu-l cunoşteau cine este, nu ştiau ce-l doare, nici ce gândeşte, cât e de rău, cât e de bun, cu care nu aveau nimic de împărţit. Şi-l loveau, şi-l loveau până se istoveau şi ei şi el.

Stupidă şi nebunească scenă!

Încet, încet simţeam cum oamenii aceştia fără suflet se desprind din calmul normalului, cum se întărâtă, se înfurie şi se dezlănţuie, aşa cum marea, sub adierea unui vântuleţ iscat din cer senin, începe să se cutremure, să mugească, să spumege tot mai furioasă spre maluri în rostogolire de balaur.

Dar cât de măreaţă e marea! Şi cât de stupide erau furiile anchetatorilor mei.

Dacă stupiditatea lui Hirsch Gorin ar fi avut ceva din măreţia mării, i-aş fi iertat totul şi aş fi plâns în taina sufletului meu!...

Am fost sucit cu tot felul de întrebări, din al căror răspuns trebuia să reiasă, cu orice preţ, ceea ce Hirsch Gorin gândea că trebuie să fi săvârşit eu. Adică ceea ce îi trebuia lui, nu pentru a schimba faţa lumii sau pentru a demonstra implacabilitatea justiţiei şi tăria adevărului, ci pentru a-şi arăta vrednicia şi a sălta mai sus în importanţă, până la suprema treaptă a răutăţii.

Şi pentru că n-a putut obţine asta, s-a aruncat asupra mea cu tot ce avea la îndemână, oameni şi scule, cu pumnii, cu picioarele, cu tot, cu tot, cu tot...

Ce îngrozitoare dezlănţuire a brutei galonate! Se agita, asuda, gâfâia şi lovea – când în neştire, când cu rânduială – în carnea şi oasele celuilalt. Extenuat unul, începea celălalt, care fiind în repaus hohotea, ţinându-se de pântec, la fiecare răsturnare sau dezechilibrare a lovitului.

Jivinile pământului şi junglei s-ar părea că nu fac aşa. Atacă pentru că le este foame şi gata! Poate nici sadismul din jocul pisicii cu şoarecele nu poate egala brutalitatea şi sadismul maiorului Gorin din Minsk.

Diabolică, o astfel de dezlănţuire! Li se plăteşte să-ţi zdrelească câteva ciolane, pentru a savura pe viu, cu toate simţurile, efectele, nebunia asta, întreagă... Interesantă e bruta dezlănţuită, în care nu mai există forţă de inhibiţie.

Aşa se poate explica de ce oamenii, construind pentru oameni, îşi ucid totuşi semenii, generaţii întregi de fiinţe şi poate cele mai valoroase. Cu Gorin în frunte, ca scule, şi cu maimarii doctrinei lor „înţelepte", tot ce se face în regimul comunist este aşa... În numele fericirii oamenilor se ucid oameni, iar toată fericirea atinsă este numai lipsă, durere şi plâns.

Am văzut-o până la Cercul Polar. Aşa este până la Arhanghelsk, Caucaz şi Crimeea. Dar cazul nu e unic! Şi alţii, ca de pildă Intelligence Service-ul, şi-au ucis proprii săi oameni, demascându-i, în mod special, pentru a-şi deruta adversarii. Perfidia rămâne perfidie şi nimeni nu poate absolvi Anglia de povara ei, cu atât mai mult cu cât este înfiorător de calculată.

Dar un paralelism complet nu se poate face între perfidia unei strategii sau tactici şi inconştienţa, dublată de aviditatea de putere a unui regim schilodit de o concepţie, din care n-a izbutit să asimileze nici cel puţin ce avea pozitiv.

Dar nu regret experienţa aceasta acră. Omul trăieşte numai o dată şi e bine să aibă bucuria cunoaşterii depline.

FRICA DE ANCHETĂ

... Începuse să-mi fie frică de chemarea la anchetă. Simpla deschidere a vizetei, zgomotul înfundat al paşilor, îmi înfiora pielea. Îmi doream moartea, dar moartea nu venea! E aşa de greu de murit totuşi! De atâtea ori avusesem prilejul, însă moartea m-a ocolit. Reflexele condiţionate începuseră, aşadar, să se manifeste. Mă cuprindea din ce în ce teama că Gorin mă va rinoceriza. Mă vedeam curgându-mi balele la aprinderea unui beculeţ verde, ca în experienţele lui Pavlov. Gorin nu dorea moartea mea, cel puţin deocamdată, ci doar stoarcerea mea ca pe o lămâie... Stoarcerea de secrete pe care, spre ghinionul lui şi spre tăria mea – nu le deţineam. E aşa de uşor să nu spui nimic, să fii tare, atunci când de fapt nu ştii nimic şi când cercetările încrucişate nu furnizează anchetatorului elemente de care să se poată ajuta.

Aşadar, bătaia îmi răzbise pielea. Eram numai răni şi vânătăi. Carnea era putredă pe mine şi mă durea. Regularitatea torturării, loviturile noi peste urmele vechi erau înfiorătoare. Hirsch Gorin nu dorea să mor.

Dar pentru a fi mai tare decât Gorin şi decât reflexele pe care voia să mi le imprime, zdruncinându-mi structura de om cu o anumită concepţie morală şi să mă facă apt pentru altoirea vederilor lui, trebuia ca eu să doresc altceva. Deci, opunându-mă dorinţelor lui Gorin, eu voiam să mor. Aici a stat toată tăria mea. Ce simplu ar fi fost un glonţ! Dar glonţul nu venea! Orice ar fi făcut Gorin, numai asta, deocamdată, n-o putea face! Moartea ar fi fost singura mea salvare, dar nu venea. În schimb, regularitatea bătăii continua... Să ajung să fiu spionul lor la cheremul lui Zelenin şi Gorin? Să cad o dată de acord şi să sfârşesc cu iadul ăsta? Singura posibilitate de a mai scăpa era recunoaşterea că am fost spion american, lucru care aducea după sine alte torturi pentru a primi să fiu spion sovietic.

Generalul Zelenin fusese destul de clar în propuneri. Ori tocmai asta n-o voiam.

Nu, nu-i o soluţie! Dac-aş fi admis că am fost spion american, ar fi urmat alte întrebări, la care răspunzând, aş fi fost obligat să-mi inventez un alt trecut, să inventez misiuni şi rezultate pe care nu le-am visat niciodată. Hotărât, eu n-am avut niciodată stofă de spion. Ştiu doar să mă bat faţă în faţă, ciobăneşte. Să spun ce am de spus la lumina zilei şi în faţa omului. Tot ce citisem în cărţi cândva despre G.P.U., despre activitatea şi metodele lui de investigare le-am verificat pe pielea proprie acum. La Lauter şi Dresden se trecuse de la poliţeţe doar la câteva bruscări şi la un picior sau două, trase cu duşmănie în spate. Acum însă, mă săturasem până peste gât. Trebuia să fac, deci, ce-oi putea şi să mă descătuşez într-un fel... Să mă arunc pe golul scărilor într-o clipă de neatenţie sau de nesupraveghere, aşa cum au făcut-o şi alţii despre care am auzit mai târziu.

Eu însă nu puteam face ceea ce făcuseră ei, pentru că, prevăzători, puseseră grilaje înalte. Gândul sinuciderii începuse să devină obsesie, dar practic nu găseam cum. Să fug de sub escortă şi să forţez santinela să tragă. Dar unde dracu' să fug când gardul este blindat şi înalt de 4 metri! Îmi mai rămânea o singură posibilitate. În ziua când voi fi scos din nou la anchetă, să nu mă mai las bătut şi să-i atac eu. Era, firește, o nebunie, dar altceva nu-mi mai rămânea de făcut. Sau poate că eram chiar nebun, cum mai înnebuniseră înaintea mea atâţia alţii.

Aşadar, hotărârea era luată, îi voi ataca şi-i voi obliga ca, în autoapărare, să tragă în mine. Chiar dacă nu vor trage toţi, cel puţin unul dintre ei o va face. Cel mai slab de înger, mai puţin tare de nervi va trage. Ei se vor justifica, treaba lor, iar eu voi scăpa, încheindu-mi cel din urmă capitol, care oricum – cândva, tot va veni! Basta!

Dar îmi voi vinde pielea scump, îmi ziceam mereu, spre a mă autoconvinge şi a mă fortifica în hotărârea luată. Îl voi ataca! Îl voi ataca! În gâtul lui Gorin mă arunc. Oricât oi fi eu de slăbănog, de disperare voi muri cu el de gât. Mort cu ghea-

rele în gâtul „dragului meu Gorin"! În ziua aceea, pentru că a venit şi ziua aceea, a furiei oarbe, când am fost chemat la anchetă şi intrasem cu hotărârea disperată, acum ori niciodată, Gorin stătea la masa lui şi privea pe fereastră. Intrasem şi rămăsesem într-o poziţie aproape soldăţească, cu capul puţin plecat şi privind fix spre un punct din duşumeaua încăperii, dar, fără ca în realitate să văd ceva. Nu ştiu dacă se desprindea ceva de pe figura şi atitudinea mea, dar eu voiam să fiu puternic. Aşteptam apropierea lui Gorin ca să mă pot repezi. De data aceasta s-a răsucit doar către mine şi a început să vocifereze:

— „Mult ai să-ţi mai dai ifose milităreşti? Câtă vreme mai ai de gând să taci şi să-mi tăinuieşti adevărul, bestie fascistă?"

— „Tot ce am avut de spus ţi-am spus! l-am luat eu, vorbindu-i la egal. Şi află că nu-mi dau nici un ifos. Tot ce ai aflat din gura mea este singurul adevăr. Numai că voi aveţi mai multe adevăruri şi în care vă încurcaţi. Dacă nu vă place ce am declarat eu, scrie acolo în hârţoage ce vrei dumneata, şi o să rămâi cu ele, pentru că oricum nu-ţi voi semna cu numele meu ce ţi se năzare dumitale.

Eşti mulţumit, gospodin Gorin! Din iadul vostru, voi credeţi că n-am nici o ieşire, ei bine, o s-o am! Vrei să mă condamni, vrei cu orice preţ să-ţi dovedeşti vigilenţa şi activitatea! Eu am să dovedesc altora mai mari decât tine că eşti informatorul americanilor. Îţi ştiu numele din arhiva secretă. Uite, translatorul mi-e martor că te-am acuzat de spionaj şi de trădarea patriei tale sovietice şi n-o să îndrăzneşti să te mai atingi de mine! De ce să dovedeşti tu că sunt spion, când pot dovedi eu despre tine acelaşi lucru. Şi practic, că mai curând vei fi pus tu la zid!"

Translatorul uluit a transmis exact. Nici n-a mai adăugat, nici n-a mai scăzut din ce spuneam, cum făcea altădată. Gorin a rămas descumpănit pentru o clipă de afirmaţiile mele complet fanteziste. Dar, revenindu-şi brusc, s-a repezit la mine cu furie. Mă lovea cu duşmănie, mă lovea, mă lovea furibund, plesnindu-mă unde nimerea, iar eu, ca un laş, dădeam înapoi,

ferindu-mă de lovituri, până m-a înghesuit într-un colţ. Hotărârea mea solemnă de a mă răzvrăti se dusese dracului. Îmi pierise orice piuit, orice hotărâre eroică. Laş! Laş! Laş! îmi urlam în gând, în colţul în care mă dovedise bestia. Pentru că nu era de-ajuns Gorin, a intervenit din partea cealaltă să mă lovească şi translatorul, împingându-mă în pumni şi îmbrânciturі către maior. Trebuia să mă feresc acum din două părţi. Şi loviturile curgeau ca grindina. Disperat, zdrobit, dar furios pe propria-mi laşitate şi neputinţă, m-am repezit printre cei doi atacanţi şi, nu-mi mai dau seama cum, de pe masa la care trebuia să stau şi să scriu declaraţia, am înhăţat călimara cu cerneală violetă şi am azvârlit-o în căpitanul anchetator, care stătea încă la masa lui şi râdea cu hohote. Apoi m-am răsucit ca un tigru, am înşfăcat taburetul de lângă masă şi l-am aruncat în translator, care îmi venea mai la îndemână. Taburetul s-a lovit de birou, iar din birou a ricoşat, descleindu-se în bucăţi, tocmai în perete. Dar în câteva fracţiuni de secunde soldaţii din garda de pe sală au şi intrat în încăpere. Poate îi atrăsese zgomotul, ceea ce e mai puţin probabil, poate că sunase căpitanul alarma.

S-au repezit la mine şi m-au imobilizat, legându-mă de mâini şi de picioare şi treaba asta o dată făcută au ieşit. A rămas unul singur cu balalaica în mână, ţinând-o spre mine. Gorin ieşise şi el din birou. A revenit însă destul de repede, ţinând în mână o „coadă de pisică", vestitul cnut sau nagaica cu şapte cozi, cu care – repezindu-se spre mine – m-a plesnit în plină faţă.

Nu ştiu de unde am găsit resurse, dar legat cum eram m-am săltat în sus şi, cum Gorin era lângă mine, m-am repezit în el cu capul. A izbutit să ferească lovitura mea şi să apuce repede un alt taburet, pe care mi l-a aruncat în cap. Fulgerător, am ridicat braţele legate, punând stânga în faţă, pentru a-mi apăra ţeasta. Scaunul aruncat cu furie mi-a zdrobit antebraţul. Lovitura lui Gorin îmi rupsese cele două oase ale mâinii stângi, exact de lângă rana pe care o căpătasem în ultimele zile ale războiului. De atunci am rămas cu infirmitatea mâinii

stângi, care nu mă lasă nici acum să-l uit pe Gorin. Mişcările de rotaţie ale mâinii stângi au rămas complet compromise, iar antebraţul mi-a rămas deformat. Este suprema mea amintire de la omul N.G.B.-ului, maiorul Gorin din Minsk, de pe a cincea stradă plecând, pe bulevardul gării, de la gară spre oraş. Amintire de la Hirsch Gorin, apărătorul popoarelor, al dreptăţii, adevărului şi omeniei, căutătorul de spioni şi criminali împotriva umanităţii! Tare aş vrea să mai trăieşti şi să ţi se poată aduce la cunoştinţă, maior Gorin, ştirea că mai trăiesc şi eu, şi alţii, care vor putea sta mărturie despre „omenia" dumitale şi a lui Zelenin, a colonelului Vaţurin, a colonelului Grişciuc, a comisarilor Terleţki, Codlear, Ionel Americanu, pe numele lui adevărat Birman, Sklipoi şi alţii, pe care eventual o să-i spuneţi voi la un nou Nürnberg, ca împreună să daţi mărturie despre tot ce aţi făcut şi desfăcut, în slujba mieroasei ipocrizii a umaniştilor din Kremlin...

Cât m-ai bătut, nu ştiu. Probabil că m-ai udat, pentru că ştiu că m-am trezit, dar iar m-ai bătut. Apoi iar nu mai ştiu. M-ai bătut oare şi când nu mai ştiam? Asta o ştii numai tu, maiorule Gorin!

M-am trezit ud şi plin de sânge. Peste tot eram numai sânge închegat. Mă durau toate oasele şi nu mai voiam nimic. Orice mişcare însemna o durere cumplită. Cel mai mult mi se părea că mă doare faţa. Peste tot mă şfichiuiseşi cu cele şapte cozi ale pisicii, cândva ruseşti, acum sovietice.

— „După atâţia ani, maior Gorin, stau şi mă întreb, ai fost cel puţin plătit mai cumsecade. Ai fost avansat măcar colonel sau general, ca sfrijitul ăla de Zelenin, pe care poate şi tu îl detestai, dar ţi-era şef şi n-aveai încotro"...

— „Dar vreo decoraţie ai? Ori le-a luat pe toate Zelenin, aşa cum ştiu toţi şefii voştri să ia întotdeauna untul? Ar fi păcat, maiorule, pentru violenţa şi energia risipită! Să ştii însă că eu sper totuşi că primul Nürnberg va fi urmat curând de un al doilea, la care va trebui să daţi voi seama pentru toate crimele, pentru toate cruzimile voastre, infinit mai multe decât cele judecate şi condamnate la primul proces."

... M-am trezit în celula mea, celula celor care erau executaţi cu pistolul prin întuneric... Şi-n celula asta nu era nimic altceva decât ce era pe mine şi paltonul. El îmi era şi saltea şi pătură. Mă durea inima şi de el, dar i-am rupt căptuşeala, pentru că simţeam nevoia să mă răcoresc. Am înmuiat căptuşeala ruptă în blidul cu apă din celulă şi mi-am acoperit faţa. Parcă mi s-au mai ogoit durerile... Dacă ar fi fost mama sau o mână de femeie poate m-ar fi uns cu ulei. Eu n-am avut decât apa şi căptuşeala paltonului. Dar potolirea asta de moment am plătit-o scump. Crusta care se prinsese peste rănile de pe faţă, în timpul leşinului, s-a înmuiat şi din nesocotinţă, pentru că mă supăra, am decojit-o şi smuls-o cu degetele. Cu degetele mele buboase şi murdare de mizerie, m-am scobit şi – cum era normal să se întâmple – m-am infectat. Zi după zi infecţia s-a întins şi s-a întins mereu până mi-a cuprins toată faţa, fruntea, nasul, urechile şi gâtul. Eram peste tot carne vie. Un Iov din sculpturile lui Ivan Mestrovici, care urla de durere spre cerurile care nu-l auzeau!

Acum eram lăsat singur. La mine în celulă nu mai intra nimeni. La anchetă nu mă mai dorea nici Gorin, nici Zelenin. Nimeni nu mai dorea de la mine nimic. Tare aş vrea acum să fii în spaimele sufletului tău de atunci, negustoraşule de nasturi şi chimbrică, care te văzuseşi maior atotputernic de N.G.B.!

— „De ce n-ai mai trimis să mă iei la anchetele tale vijelioase? Nici nu prea văd cum m-aţi fi putut duce, când de abia mă mai puteam răsuci. Poate ţi s-o fi spus, domnule Gorin, c-am bătut de mai multe ori în uşă! Nu se poate să nu-ţi fi raportat ostaşii tăi c-am cerut să vii să-ţi vezi isprava, pentru că erai Dumnezeul lor şi-ţi ştiau de frică... Îţi cunoşteau şi puterea şi sălbăticia pedepselor. Erai necruţător când apărai aşa-zisa voastră legalitate proletară şi umanismul socialist."

— „Le-am cerut ostaţilor tăi să-mi trimită medicul. Nu se poate să nu ştii că nu a venit nici un medic, pentru că nimic nu se mişca în Potsdam fără ordinul şi ştirea ta. Au trecut zile şi nopţi, câte, nu mai ştiu, că le pierdusem socoteala, dar, într-o

bună zi, s-a deschis uşa celulei mele şi a intrat cineva. Pentru că nu murisem încă, mi-am ridicat pleoapele cu mâna ca să pot vedea. Şi, te-am văzut pe tine, maiorule Gorin. Nu cred că ai uitat greutatea cu care mi-am ridicat pleoapele rănite. Eram doar ruina ta. Erai triumfător precum Tarzan, care urla cu piciorul pe pieptul victimei răpuse şi ai urlat la mine să mă ridic.

Să ştii că bucuros m-aş fi ridicat şi te-aş fi plesnit în faţa întregii suite cu care intraseşi în celulă. Văzusem că de fapt nu veniseşi tu, ci erai doar un simplu maimuţoi, care însoţeai un general, pe care nu-l cunoşteam. Iar alaiul nu era pentru tine.

Generalul te-a întrebat de ce eram aşa de desfigurat, iar tu, Gorin, maior al securităţii sovietice, i-ai răspuns ceva, atât de şoşotit, că n-am putut distinge nimic. Trebuie să ţii minte scena, dacă nu pentru mine, victima ta, cel puţin pentru mândria că erai alături de un general de al vostru, un general mare. Îmi ţineam pleoapele în sus cu degetele. Figura unui astfel de bubos nevrednic şi toată scârba pe care trebuia să ţi-o fi inspirat, deşi eram opera ta pipăibilă şi de necontestat, nu se poate uita, Gorine."

Uite aşa schilodit cum eram, eu n-am putut încă uita că pe partea stângă a pieptului, mai jos de inimă, vizitatorul purta o stea mare, mare de tot. Cred că era „Ordinul Suvorov", pe care nu-l mai văzusem, dar îl ştiam din citite. În sinea mea, fireşte, am apreciat imediat că am de-a face cu cineva tare important, din ierarhia voastră. Şi dacă era aşa, am dedus că generalul din celula mea nu poate fi decât unul dintre cei doi generali Simionov, prezenţi pe atunci în Germania. Mai ştiam că unul dintre cei doi Simionovi avea marea distincţie „Suvorov". O aflasem dintr-o discuţie în tren, pe când încă nu eram arestat, dintre câţiva cetăţeni germani din zona ocupată şi câţiva soldaţi sovietici.

Uite aşa eram hărăzit să le ştiu pe toate, fără să am legături tainice cu ai voştri, cum susţinuse, cu prilejul pe care l-am amintit, maiorul Punţuş şi translatorul basarabean.

Tot atunci mai aflasem că respectivul general Simionov ar fi printre foarte puţinii comandanţi sovietici, foarte bine pre-

gătiţi, cu o cultură aleasă şi care cunoşteau şi vorbeau câteva limbi vest-europene.

Axat pe presupunerile mele, m-am adresat generalului în limba franceză, întrebându-l dac-aş putea avea o convorbire cu dânsul.

Nu mi-a răspuns direct, ci s-a adresat translatorului, care mi-a trimis că generalul mă întreabă cam ce-aş putea dori de la el.

— „Aş vrea să ştiu, i-am răspuns eu, dacă la G.P.U. oamenii sunt trataţi, aşa cum scriu ziarele, ca în lagărele Gestapoului nazist?"

— „De ce?", mi-a răspuns el în franceză.

— „Pentru că, după ce am fost adus în halul în care puteţi vedea personal şi deci nimeni nu-l mai poate nega, am cerut un medic, dar nu mi s-a răspuns nimic. Ba mai mult, nimeni n-a mai intrat la mine până astăzi, când primesc vizita unui general."

— „Dar ce ai? Ce s-a întâmplat? Ce ţi s-a făcut?", m-a întrebat el iarăşi – în franceză.

— „Întrebaţi-l pe maiorul Hirsch, care-i aici de faţă!"

Fireşte că era o situaţie delicată şi am înţeles încurcătura generalului şi am renunţat la francheţea ciobănească.

Au vorbit între ei ruseşte, pe şoptite, dar am desprins din răspunsurile lui Gorin că n-aş fi cerut nici un medic. Aşadar, tot cel puternic era mai slab. Tăria abuzului personal se transformase în slăbiciune. Sprijinit în cârja minciunii îşi întărea poziţia, dar îşi demonstra laşitatea din sânge. Fără să mai fi discutat ceva, sunt sigur că generalul a înţeles adevărul golgoluţ. N-avea, deci, rost să-l pun în situaţie dificilă pe un om, care oricum n-ar fi avut ce să facă în faţa Hirschilor şi Zeleninilor plitici.

— „Fii sigur că va veni un medic. Ţi-o făgăduiesc!"

Atât mi-a răspuns, presupusul general Simionov şi a plecat.

Într-adevăr, în aceeaşi zi, înainte de ora 24, ora de culcare, a intrat la mine în celulă un felcer, care mi-a dat să înghit două tablete. După gust am simţit că erau două tablete de vitamina C. Şi a plecat. Aveam dureri tare mari. Braţul cu oasele rupte se umflase mult, capul îmi vâjâia şi mă mişcam foarte anevoie. Pielea mi-era vânătă albastră, verde neagră, iar printre culorile acestea multiple, presărate vinişoare roşii de sânge. Aveam pe mine toate culorile curcubeului. În starea asta mi-a venit un alt gând: Dacă-i bal, bal să fie. Dacă într-adevăr voiesem să mor, atunci să mor!

Şi m-am hotărât să declar greva foamei. N-am mai voit să mănânc, n-am mai voit să beau. Şi iarăşi nimeni nu m-a întrebat nimic. Eram pe jumătate mort şi nu mai aveam nimic, nu mai simţeam nimic. Mă cuprinsese un fel de amorţeală fizică. Devenisem imaterial. Trăiam şi pătrundeam lucrurile cu o mare ascuţime şi rapiditate şi aveam senzaţia fantastică că plutesc, că mă simt tare bine şi nu doresc nimic. În jurul meu, erau numai proşti şi lut netrebnic.

PRIMUL MEDIC

În timpul stării acesteia de indiferenţă totală, am fost purtat pe targă la anchetator, de două ori. Era de faţă un maior medic, medicul închisorii Nonnenkloster, cum aveam să aflu mai târziu. Au mai venit după aceea un procuror şi alţi câţiva ofiţeri sovietici, însoţiţi de Gorin al meu. În ciuda stării în care mă aflam, am observat totuşi un amănunt de-a dreptul stupid. Taburetii din încăpere erau fixaţi de podea prin nişte colţare montate la picioare. M-a întrebat procurorul de ce refuz mâncarea.

— „Vreau să mor! Ce te interesează?"

— „De câte zile refuzi mâncarea?"

— „Nu ştiu şi nu mă interesează. Nu înţelegi că vreau să mor! Nu vreţi voi? Nu-mi daţi voie? Nu vă chinuiţi să omorâţi

fasciști? Iată, veți avea un fascist mai puțin! Sunt sătul de bătaie, sunt sătul și de mine, nu mai vreau nimic, iar de voi toți mi-e scârbă!"

— „De ce ne insulți? Vezi cum faci prostii?"

Și a început mieros, ca o curvă, să-mi demonstreze, să-mi argumeteze, să mă convingă. Dar balivernele lui îmi bâzâiau pe la urechi ca niște bondari. Nu mă interesau și nu știu ce au mai vorbit. Îmi intrase în cap să mor și, o dată ajuns unde mă aflam, nu-mi mai era frică de nimic. N-aveam dorințe, n-aveam stăpân. Eram liber, liber de toate. Este unica dată când am fost într-adevăr liber.

Între timp sosise un sergent, sergentul însărcinat cu alimentarea deținuților, chemat desigur de procuror și de medic.

Deși sergentul afirma că are 8 rații de pâine, deci sunt 8 zile de când nu mai mâncasem, Gorin i-a răspuns că se înșală. Așa ceva este de necrezut.

— „Nu-i nimic! i-a răspuns medicul. Voi constata imediat."

Apoi adresându-se mie:

— „Trage puternic aer în piept și suflă cu forța spre mine. Se afla la vreo patru pași de mine. Apă ai băut?"

— „Nu!"

Și am tras aer în piept și i-am suflat cum mi-a cerut. Eu însumi am simțit cum mă învăluie o duhoare care ar fi doborât un taur. Toți s-au ridicat, au strâmbat din nas, iar medicul le-a zis.

— „Asta este! E adevărat ce zice sergentul. N-a mâncat, iar dacă ar fi băut n-ar fi duhnit așa!"

A intervenit din nou procurorul cu dădăceala și asigurările.

— „Nu vei mai fi bătut, nu vei mai fi întrebat de nimeni nimic. Poți declara ce vei pofti și să fii liniștit că totul se va desfășura după lege."

Mi se vor da și îngrijiri și mă voi restabili. Să las, deci, prostiile copilărești și să nu mai refuz mâncarea etc.

Cu această ocazie am constatat cât de dubioşi pot fi procurorii şi câtă maternitate şi ce căldură se ascunde în sufletele acestea trudite de grijile şi dreptatea omenirii! Plângea biata vulpe cu lacrimi de sânge!...

Am fost ridicat de doi soldaţi şi purtat cu multă grijă pe braţe, dar nu în celula nr. 3, ci undeva într-un pat moale, cu saltea, cearşaf şi pătură, din podul clădirii, în care se afla instalat, într-un provizorat foarte vizibil, ambulatoriul.

Rămas numai cu medicul, acesta m-a întrebat într-o germană destul de corectă câţi ani am, de unde sunt şi pentru ce şi cum am ajuns aici.

Conversaţia se purta pe un ton scăzut şi foarte familiar.

I-am satisfăcut toate întrebările doctorului. El a dat din cap, cu un aer de adâncă dezamăgire: „Ce-au făcut ăştia din tine!"

Eu nu mă văzusem încă, dar din simplul pipăit îmi dădeam seama cât sunt de umflat. Mâna ruptă mă durea, faţa mă ustura, iar pleoapele nu le puteam ridica. Erau ca de plumb.

Medicul mi-a tuns barba cu o foarfecă, m-a spălat cu ceva alcool şi mi-a uns rănile cu albastru de metilen, care, când m-am zărit prima oară în oglinda din cabinetul doctorului se făcuse verde. Mă uitam în oglindă şi nu-mi venea să cred că mânjeala asta vânătă şi umflată este propriul meu cap. Eram ca un drac din basme, dar de data asta un drac care încăpuse în ghearele N.G.B.-ului.

Şi iarăşi îmi vine în minte domnul maior Gorin din Minsk, de pe a cincea stradă pe mâna dreaptă, venind dinspre gară spre oraş.

Medicul, după o nouă badijonare cu albastru de metilen, mi-a dat câteva hapuri şi mi-a pus câteva picături în ochi, apoi m-a trimis în celulă, dând dispoziţie ca, din două în două zile, să fiu adus la el la infirmerie.

În tot ce a urmat, medicul acesta, al cărui nume nu l-am auzit pronunţat de nimeni, s-a dovedit un om, un om cumsecade. Între el şi ceilalţi era o prăpastie cosmică. Îmi aduc

aminte că imediat ce rămâneam singuri scotea din buzunarul vestonului câte un sandvici pe care mă obliga să-l mănânc în prezenţa lui.

În prima zi, după ce fusesem badijonat cu albastru de metilen, când bucătarul, care auzise despre mine de la santinelă, a intrat în celulă să-mi aducă mâncarea mi-a şoptit în limba română:

— „Ştiu că eşti român, pentru că te-am auzit o dată înjurându-i pe româneşte. De abia am aşteptat să mă strecor până la tine. Dar ce ţi-au făcut ăştia şi doctorul de arăţi chiar ca dracul?"

— „Bătaie, măi frate!",i-am zis.

A oftat şi el, am oftat şi eu.

Acest bucătar simpatic, care vorbea româneşte, niciodată n-am aflat cine era şi ce vânturi îl purtaseră pe aici, mi-a inspirat o idee năstruşnică.

— „Să le spui tuturor care te vor sâcâi cu prezenţa şi întrebările că eşti sifilitic. Şi vei avea linişte. Rusnacii ăştia au o groază de sifilis, dracu' să-i ştie de ce!"

Aşa a şi fost. O groază mai mare n-a putut provoca decât acest răspuns. Apoi s-a dus buhul despre sifiliticul din celula nr. 3. Santinelele nu se mai apropiau. Singur bucătarul venea în absenţa santinelelor şi-mi strecura cea mai bună mâncare pe care o putea fura, prefăcându-se totuşi că-mi împarte simpla mâncare de deţinut. De altfel, mi-a mai şoptit că are dispoziţie să-mi aducă o raţie suplimentară. În rest, s-a menţinut şi faţă de mine într-o totală muţenie. Prudenţa lui mă făcea să cred că era poate vreun mare păţit sau că-şi cunoştea prea bine oamenii între care trăia.

Treaba asta cu sifilisul, pe care mi-o inspirase el, mi-a adus exact liniştea care-mi trebuia. Nu mă mai sâcâia nimeni, mâncarea îmi era adusă în celulă, iar scoaterea şi aducerea hârdăului de peste noapte, cât şi eventuala curăţenie, rămăseseră pe seama vecinilor din celulele 4 şi 5...

INTERMEZZO HILDA – BOB

Se lămuriseră oare cu mine? S-au convins că nu-s nici spion, nici vreun nazist fanatic, care – cu orice preţ – doreşte moartea. Cert este un singur lucru, am fost lăsat în pace şi după o aproximativă restabilire, pe la sfârşitul lunii iulie, am fost scos din celula 3, din catacomba clădirii şi urcat în camera 14. Înainte de a ajunge acolo, să ne oprim asupra unei întâlniri, care are o însemnătate particulară, pentru înţelegerea vremii şi a oamenilor despre care vorbim.

În timpul cercetărilor, nemulţumit ca întotdeauna, maiorul Gorin dăduse ordin santinelei să nu mă mai ducă în celula mea, ci, ca pedeapsă – să mă ţină într-o carceră, tot de la subsol, chiar la intrare, care fusese cândva privată. Despărţit în două printr-un zid, closetul de odinioară îi furnizase maiorului Hirsch marea satisfacţie de a avea două încăperi în plus, pentru aş putea varia pedepsele şi spaimele. Încăperea era foarte joasă şi strâmtă, aşa încât, prin poziţia chircită la care te obliga, îi mărea şi mai mult bucuriile lui Gorin.

În seara când am fost astfel pedepsit, cea de a doua carceră avea un locatar, cu care – între dusul şi întorsul santinelei, care patrula – am putut intra, pe şoptite, în vorbă. De fapt, locatarul era o fată, o germană din sectorul de est al Berlinului.

Cum în astfel de împrejurări, preliminările sunt aproape inexistente, i-am aflat foarte repede povestea. Era învinuită de spionaj în favoarea S.U.A. Nici nu se putea altfel. La vremea despre care vorbesc în toate închisorile şi lagărele sovietice era imposibil să întâlneşti altceva decât spioni şi trădători. Era lozinca momentului, care justifica pierderile, înfrângerile, falimentul. Şi din placa asta sovietică cu greu puteai să ieşi.

S-ar părea curios, dar trădarea şi spionajul nu erau făcute în folosul vreunei ţări duşmane, ci erau aruncate în spatele aliatului american.

Or fi ştiind americanii că aliaţii lor sovietici nu găsesc vină mai gravă pentru un cetăţean, care trebuie pus la popreală decât spionajul în favoarea capitaliştilor americani? Această învinuire, dovedită sau nedovedită, uneori numai imaginată, se concretiza în 25 de ani muncă silnică la Cercul Polar. Nu ştiu dacă oficialitatea americană ştie – deşi este de necrezut atâta neinformare – că mii şi mii de nevinovaţi au ispăşit scump această obsesie rusească.

Păcat că ceea ce au îndurat până acum complexul Ţărilor Baltice, Polonia, Cehoslovacia, România, Ungaria, estul Germaniei şi Bulgaria – înţeleg prin aceasta popoarele respective, guvernele şi aparatul lor administrativ, nu au simţit şi ţările vest-europene, Franţa, Italia, Anglia. Păcat că tăvălugul sovietic s-a poticnit pe Elba!

Vestul a pierdut o ocazie rară şi o experienţă foarte utilă de a cunoaşte civilizaţia sovietică, lipsurile şi durerile de tot felul. Dar de va continua aceeaşi cârdăşie n-o să fie trecută vremea. Cochetăria Vestului, durând prea mult, Estului nu-i va mai inspira nici o îndoială comunizarea întregii Europe. Consecinţă firească... Merele vor cădea singure, mâncate de propriul lor vierme! Până atunci... convieţuire paşnică aşa prevede doctrina...

Aşadar, în carcera alăturată de a mea se afla o fetişcană germană, de vreo 19—20 de ani, învinuită de spionaj în favoarea americanilor. Ca şi mine, fata era ţinută acolo pentru că nu recunoscuse că este spioană. În varianta destăinuită mie, şi aşa susţinea că declarase la toate cercetările şi bruscările, era vorba de o poveste de dragoste, foarte verosimilă şi justificabilă pentru vârsta respectivă. Fetei îi plăcea un sergent chipeş din trupele S.U.A. Şi nici sergentul american nu rămăsese indiferent. Dar nu se puteau vedea decât trecând frontiera. Când unul, când altul. Deci întâmplarea s-ar fi putut solda şi cu un alt fel de sfârşit. În loc să cadă fata putea să cadă flăcăul la boşcă. Am întâlnit şi astfel de cazuri. S-au sesizat oare vreodată americanii, englezii, francezii de dispariţia din senin a oamenilor lor? Nu ştiu ce-aş putea crede, dar am întâlnit astfel

de oameni până la Cercul Polar. Oameni arestaţi şi condamnaţi sau reţinuţi, fără nici o condamnare, ani şi ani de zile...

Eroii povestirii de faţă se întâlneau, aşadar, când în Vest, când în Est, până într-o seară când – după ce trecuse deja de frontiera dintre zone – în drum spre casă, fata este oprită de o razie sovietică şi controlată. Deschizându-şi poşeta pentru a-şi scoate legitimaţia, a scăpat-o din mână şi tot ce a fost în ea s-a răsturnat pe jos. Printre lucrurile răsturnate pe jos, ochiul ager al N.K.V.D.-istului a observat o fotografie deosebită. A ridicat-o şi a constatat că-i poza unui sergent american. Regret că nu ştiu nici numele fetei şi nici pe al americanului.

Fotografia sergentului a fost singurul corp delict, dar suficient ca mintea N.K.V.D.-istului, deformată profesional, să nu poată înţelege o întâlnire amoroasă prelungită şi să considere ca mai firesc spionajul. În plus, arestarea unui nou spion era şi o treabă personal utilă. Un nou spion arestat însemna vigilenţă sportiă, conştiinciozitate, deci prilej de laude, de distincţii, de încredere mai mare din partea partidului celor ce muncesc.

În felul acesta, fără să-i dea nimeni de urmă, nici cei de acasă nici sergentul american, – iat-o pe fată închisă pentru cercetări în carcera de lângă mine şi unde va sta desigur câteva săptămâni. Apoi, apoi... Cum se va sfârşi povestea ei? Cine-ar putea da vreo garanţie!

O singură dată am putut-o vedea pe această fată, prin deschizătura uşii şi mi-am putut da seama cât era de slăbită şi mai ales de înspăimântată.

Când am fost ridicat de aici şi dus în celula nr. 14, am lăsat-o tot în carcera aceea nenorocită. Mă-ntreb însă şi acum, dacă sergentului din S.U.A. i-o fi venit oare în gând să-şi explice şi alt fel lipsa de la întâlnirea fixată, decât prin binecunoscuta: „La donna e mobile!" Cum aş vrea să ştie, acest John sau Bob, cât de amarnic şi-a plătit această fată dragostea...

CELULA NR. 14

... După cum apucasem să spun, înaintea intermezzo-ului cu Hilda şi Bob, fusesem mutat în celula nr. 14. N-am înţeles deloc raţiunea acestei mutări. Lui Gorin nu-i declarasem nimic din ce voia el şi mai ales, încă nu dădusem nici un fel de declaraţie. Deci instrucţia mea era departe de a fi terminată şi totuşi fusesem mutat. Să se fi speriat ei înşişi de halul în care mă aduseseră? Oricum ar fi fost, m-am văzut transferat dintr-o vizuină într-o speluncă.

Înainte de mutare mi s-a făcut marele privilegiu – cauzele iar îmi rămân necunoscute – să mi se dea rucsacul confiscat şi o cutie cu 50 de ţigări de foi. Cu un astfel de capital, în puşcărie, eşti cineva! Presimţeam de pe acum ce figură de nabab o să capăt în faţa claustraţilor din noua mea escală de pe calea mizeriei.

Tocit, funcţional până la lustru, ca şi zăvoarele pe care le trăgea zilnic, însoţitorul mi-a dat un brânci profesional, apoi o înjurătură tocită şi ea de orice semnificaţie şi a închis uşa zăngănind.

Tăcere! Ochi mari, ochi mulţi mă sfredeleau, mă cântăreau. Am dat înapoi şi m-am rezemat de canatul uşii. Mi-am plimbat privirea, trecând în revistă încăperea şi oamenii. Am îngânat ceva în germană şi am înclinat capul în chip de salut.

M-au cântărit repede că-s cloşcă mai veche, care fusese trecută prin probe şi bine de tot boţită. Că nicicum noutăţile de pe afară, pe care cu aviditate le aşteptau de la fiecare nouvenit, n-aveau să le afle acum.

S-a ridicat domol şi cu paşi egali m-a întâmpinat un vlăjgan înalt şi lat cât doi, despuiat până la brâu, iar în jos încheingat cu o cârpă, legată cu multă măiestrie, în chip de chiloţi. Înăuntru era zăpuşeală ca la tropice. Era în luna iulie. Cum aveam să aflu mai târziu, pe vlăjganul care se proptise în faţa

mea îl chema Konstantinov şi era rus de origine. Fără nici o introducere m-a luat direct:

— „Ţigări ai?"

— „Da."

— „Davai!"

Am scos toată cutia şi i-am satisfăcut dorinţa, întinzându-i-o. Modest, a luat una singură. M-aşteptam s-o ia toată, dar a demonstrat a nu fi ce-l arăta chipul. Apoi am făcut eu ceea ce aşteptasem să facă el: am întins cutia la fiecare din cei prezenţi. Toţi civilizaţi, ca nişte „lorzi", s-au mărginit să ia numai câte una. S-a aprins, deci, pipa păcii. Şi ţigările astea ordinare, pe care le avusesem, au fost savurate, ca adevărate havane. Probabil că-n faţa lipsei destul de îndelungate, calitatea nu mai contează. Treaba asta o înţelesesem pe pielea proprie încă mai dinainte. Prins de nevoi şi la înghesuială, omul se mulţumeşte cu orice şi oricum. Numai în faţa trocului plin, omul grohăie ca porcul şi-l zvârle cu josul în sus...

Konstantinov, vlăjganul, neobişnuit cu ţigările de foi, – şi poate pentru că nici nu mai fumase de mult, după câteva fumuri a ameţit. A dus mâna la ochi, s-a scuturat şi trăgând o înjurătură rusească – fără adresă – s-a lungit pe patul comun din încăpere.

Deşi nu le adusesem noutăţi, locatarii celulei, poate pentru că fusesem aşa de damic, m-au primit cu multă simpatie.

Dar cine erau locatarii? O să-i prezint mai de-aproape şi în ordinea importanţei, doar pe cei care, prin trecutul, poziţia în cadrul prezentului, cunoştinţele şi trăsneala lor, trebuie să fie evidenţiaţi. Dar mai întâi, o prezentare globală a faunei din această speluncă.

În general, în celula 14, numărul locatarilor varia între 14 şi 20 de indivizi. Zilnic erau ieşiri şi intrări, ca la „Grand Hotel". Veneai de unul singur, plecai, pe negândite, tot de unul singur. Singuri, tranzitanţii ştiau de unde vin, singuri ei aveau să afle ce se va mai întâmpla după plecare, cu ei.

Văzând şi făcând! Toţi pluteau sub semnul incertitudinilor, fricii şi al destrămării sufleteşti. Adică exact ce urmărea N.K.V.D.-ul: nu eram aici decât resturi, zdrenţe de oameni. Cercurile plesniseră de mult şi nu cred că butoaiele să mai fi rămas butoaie. Cel puţin, cercul certitudinii nu-l mai avea nimeni întreg.

Uneori celula se umplea şi zumzăia ca un stup, dar tot aşa pe neaşteptate, prin plecări bombă erau scoşi alţii şi uneori – pentru foarte scurt timp, celula rămânea aproape goală. Iar în cei care rămâneau hălăduiau tristeţea şi pustiul. Fiecare plecat, de care – prin câteva nimicuri, erai legat, însemna nitică moarte...

Am rămas în această celulă aproape nouă săptămâni şi în acest timp s-au perindat câţi oameni tot atâtea caractere, atâtea temperamente... S-au perindat oameni istoviţi, oameni de treabă, oameni de nimic, virtuoşi şi escroci, haimanale cu suflet larg şi bun ca pâinea caldă, burghezi avuţi şi la locul lor, burghezi hrăpăreţi, oameni cu orizonturi largi, doldora de cunoştinţe şi gata de sacrificiu, criminali odioşi şi borfaşi grosolani, cu viciul în sânge, gata să te spioneze şi să te vândă pentru cel mai neînsemnat avantaj personal...

Ce mozaicul dracului a însemnat pentru tinereţea anilor mei această celulă cu nr. 14 şi câtă învăţătură mi-a fost dat să iau de aici! Să te întâlneşti cu oameni, cu oameni mulţi şi diverşi, cu preocupări şi posibilităţi, într-o continuă stare de pândă şi de frământări sufleteşti... Astăzi, om în toată firea şi liber, mă opresc într-un colţ de stradă privesc la forfota din jur şi reflectez. Reflectez cum s-ar comporta toţi aceşti oameni în alte condiţii de viaţă, în celula 3, 14, la Cercul Polar etc. Gânduri, gânduri...

PREZENTĂRILE

Parcă-l văd aievea...

Iată-l, aici, în celula 14, despuiat de tot ce l-a împodobit mai înainte, pe colonelul care se pare că-l chema Alexandrov, – colonelul din armata sovietică de ocupaţie, care cândva avusese insigne şi stele mari şi mici prinse de veston până pe sub burtă – iată-l, zic, despuiat, la propriu, până la brâu, eliminând o sudoare acră şi stătută în infernul ăsta de iulie şi fumând satisfăcut din trabucul de calitate infectă pe care i l-am întins eu. Fratele lui, îmi zicea el, încă lăudându-se, inconştient parcă de situaţia groaznică în care se afla – este un compozitor mult apreciat. În U.R.S.S., imnurile lui pentru fanfare şi coruri se cântă de la Murmansk până-n Ialta şi Vladivostok.

Tot timpul era în societatea ambiguă a unui şofer de naţionalitate germană, şchiop de un picior, cu care a încercat, pe când era colonel adevărat şi liber, să fugă în Vest. Împreună cu şoferul ăsta şchiop şi cu concubina acestuia, tot o germană, au încărcat tot ce au putut într-un Studebacker şi au pornit-o într-o noapte spre Occident. Au avut însă ghinion şi au ajuns aici. Fireşte că şi povestea lor, ca orice poveste, are încâlcituri şi meandre multe. Sigur este că s-a sfârşit cu câte 25 de ani pentru fiecare, acuzaţi de spionaj în favoarea S.U.A. şi înaltă trădare a patriei pentru colonel. Acum toţi trei îşi aşteptau aici, în Nonnenkloster, plecarea spre... Cine poate şti unde?

Nedumerit, m-am întrebat dacă-i posibil şi de ce un colonel, dintr-o armată victorioasă a unui stat uriaş de mare şi liber, să fugă hoţeşte, în cârdăşia unui şofer şi a unei femei, duşmani amândoi?

Iată şi un grup de germani din zona sovietică, cinci la număr condamnaţi pentru spionaj, fireşte tot în favoarea S.U.A. Cum o mai fi sunând şi povestea lor?

Alături de acest grup, se aflau doi polonezi blonzi ca paiul grâului, care veniseră din Anglia, cu divizia „Poland", în care lupaseră împotriva Germaniei, alături de trupele anglo-americane. Veniseră cu acte în regulă, prin centrul de repatriere, cu destinaţia Varşovia. Ajunşi în zona sovietică au fost chemaţi pentru cinci minute la o declaraţie, dar de la centrala sovietică N.K.V.D., au ajuns aici, condamnaţi la 25 de ani închisoare pentru trădarea patriei şi spionaj pentru anglo-americani.

Pictură: Julius Stürmer

...tânăra generaţie sovietică în spatele cortinei de fier... sperând în ziua de mâine...

Iată şi o nostimadă: un colonel din armata americană şi cetăţean american, fostul şef al Ajutorului American pentru Europa, U.N.R.A, se afla aici, în celula 14, cu o condamnare de 25 de ani, tot pentru spionaj şi trădare a patriei sovietice.

Povestea lui este destul de interesantă. S-a născut dintr-o familie de ruşi albi, emigranţi în S.U.A., unde a ajuns la gradul de colonel şi şef al organizaţiei U.N.R.A. Întâlnindu-se cu reprezentanţii propagandei sovietice, a fost convins să-şi ceară repatrierea. Ca orice om, dar mai ales ca orice rus, sensibil şi de bună-credinţă, s-a trezit în el un dor copleşitor de ţară, de Volga, de Urali, de Sfânta mamă, Rusia! I s-au făcut actele de repatriere şi a fost primit cu multă pompă şi onoruri. Câtva timp a fost purtat pe la diverse recepţii oficiale, la care fireşte s-a întâlnit şi cu foştii lui camarazi de arme americani, englezi şi francezi, de data asta cu grad de colonel sovietic. În chip de mare cinste, ne spunea el, i-au fost daţi doi aghiotanţi. Nu ne-a spus el dar – sigur – gândeam noi, aghiotanţii erau ofiţeri de N.K.V.D.! Mult timp nu i s-a dat nici un fel de sarcină precisă. Era un fel de jolly joker, bun la orice în jocul de rummy.

Era trimis la recepţii şi întâlniri cu diverşi reprezentanţi din Vest. Se demonstra peste tot, prin persoana lui, cum ştiu sovieticii să-şi primească oile pierdute. Dar, după câteva săptămâni, când zgomotul convertirii şefului U.N.R.A. a coborât la o temperatură mai scăzută, unul din cei doi aghiotanţi – spre mirarea tovarăşului colonel – pe nepusă masă a început să-i vorbească grosolan, fără nici un fel de explicaţie. Apoi l-a arestat şi l-a condus la şeful centralei N.K.V.D. din Berlin, general-locotenent Zelenin, cu care de altfel şeful U.N.R.A. se cunoscuse la diversele recepţii cu reprezentanţii armatelor occidentale. Fireşte că Zelenin nu l-a mai recunoscut şi destul de brutal i-a comunicat ordinul de arestare pentru trădarea patriei şi spionaj american. Şi astfel, un om a pus capăt unei cariere şi unei vieţi! Acum, în celula 14, era singurul locatar care-şi blestema, nu atât soarta, cât capul cel prost.

— „Şi mai sunt dobitoci, ca mine, pe care i-am auzit, pe când încă mai eram colonel sovietic, invidiindu-mă şi manifestându-şi dorinţa de a-mi urma exemplul" — îşi încheie, fostul şef al U.N.R.A., ieremiada...

A mai sosit în celulă, la vreo câteva zile după mine, un olandez, cântăreţ de muzică uşoară, la un local de noapte din

Berlin. Cu chef şi încântat de succesele serii, însoţit de câteva fete şi alţi câţiva petrecăreţi, domnul câtăreţ a trecut limitele zonei sovietice, unde o patrulă l-a arestat. Acum sta şi reflecta la urcuşurile şi coborâşurile vieţii şi nu-i venea să creadă că i s-a dat o condamnare de 25 de ani pentru spionaj. El zicea că-i o glumă proastă, toată treaba asta! Mai ştii? Ce poţi să crezi? Doar adevărul are atâtea feţe! Bérenger n-ajunsese să se îndoiască de adevărurile lui? Nu stătea în cumpănă admirând pielea cărnoasă şi mugetele rinocereşti?

Chiar în ziua când fusesem introdus eu, fuseseră scoşi — după câteva ore — doi ofiţeri francezi, din trupele din Berlin, arestaţi în sectorul sovietic şi condamnaţi la câte 15 ani. Fireşte, tot pentru spionaj! În acelaşi grup cu ei, mai fuseseră scoşi patru sau cinci militari sovietici, cu acelaşi cuantum de condamnare, dar din discuţiile purtate în celulă se presupunea că unii vor fi transportaţi în fostul lagăr nazist din Sachsenhausen, alţii la fosta închisoare germană din Torgau, iar cei mai fericiţi în Lagărul special nr.4 „Gelbes Elend" din Bautzen, poreclit aşa din cauza cărămizilor galbene din care era zidit.

OPERAŢIA MEDICULUI ANONIM

Un caz cu totul deosebit îl prezenta un tip foarte tăcut şi retras. Trecutul lui, experienţa de viaţă sau poate structura îl ţineau în gardă faţă de locatari. Niciodată n-am putut să-i aflăm numele adevărat şi nici cauza prezenţei lui în închisoare. O împrejurare deosebită l-a scos din izolare şi mutism, arătându-ni-l în adevărata lui lumină.

Într-una din zile, unuia dintre deţinuţi — un german — îi ieşise de câteva zile un furuncul pe antebraţ, exact la articulaţia braţului şi anume pe o arteră. La un moment dat, i s-a făcut rău de durere. Avea temperatură mare şi aiura. Înspăimântaţi că s-ar putea să moară, am bătut în uşă, am dat expli-

cații ostașului din gardă și l-am rugat să trimită medicul închisorii. Dar totul a fost în zadar! Cu toată rugămintea și zarva, paznicul a rămas... „nemuritor și rece" și n-a trimis nici măcar un felcer. Când toate nădejdiile ni se spulberaseră, tăcutul din povestirea mea a ieșit din izolarea în care se complăcea și, apropiindu-se de bolnav, i-a luat pulsul și i-a privit furunculul îndeaproape. Apoi ca pentru a se justifica, ni s-a adresat, tuturor:

— „Sovieticii nu vor interveni cu nimic. Ăsta poate să și moară. Pentru ei reprezintă o pacoste mai puțin. Omul a fost anchetat și condamnat, așa că după ce au stors de la el tot ce se putea stoarce, nu mai prezintă pentru N.K.V.D. nici un interes.

Se știe că un om care nu mai are secrete, e ca și mort. Trebuie să facem tot ce mai este posibil singuri. Dacă în cazul de față nu se intervine chirurgical, omul ăsta este pierdut, pentru că furunculul fiind așezat exact pe arteră se va sparge înăuntru și-i va infecta sângele. Nu-s medic, dar am făcut ceva medicină."

Am privit mult la acest mut, căruia o împrejurare deosebită i-a răscolit fondul cel viu și adevărat, intervenind pentru salvarea semenului. Era un tânăr blond, frumușel chiar, de vreo 30 — 35 de ani. German de obârșie.

Ne-a lămurit că se impune obligatoriu o intervenție rapidă. Furunculul trebuie tăiat în afară până nu se sparge în interior. Atunci ar fi prea târziu. Deoarece aici, în celulă, nu are cine să intervină, el ar face-o bucuros, dacă ar avea cu ce. Un obiect care să taie și să-i poată ține loc de bisturiu.

— „În ce privește apa, veți renunța la rația voastră și va fi suficientă. Cât despre dezinfectant, nu este nevoie, pentru că ni-l oferă pacientul. Vata și pansamentul e un lux inutil. Au apărut destul de târziu în practica medicinei vrăjitorești și pot fi suprimate."

Ne invitase să-i facem rost de un obiect tăios. Ne-am uitat unii la alții, neputincioși. Nimeni nu izbutise să tăinuiască un obiect tăios.

Ideea salvatoare a venit tot de la cel mai umblat puşcăriaş dintre locatari, haimanaua de Konstantinov, un incurabil vagabond, despre care voi aminti mai târziu. A scos un cui din scândurile patului şi s-a apucat să-l frece de cimentul podelii. După el a continuat un al doilea, un al treilea, rând pe rând. După ce obosea unul, îl înlocuia altul, aşa încât trecând din mână în mână, cuiul a fost neînchipuit de repede ascuţit. Operaţiunea a fost făcută — firește — cu prudenţă şi cu pândă la uşă pentru urmărirea paşilor santinelei.

Dezinfectarea bisturiului improvizat a fost făcută prin introducerea în saliva din gura bolnavului.

— „Saliva este unul dintre cei mai buni dezinfectanţi, ne-a explicat medicul improvizat. Luaţi aminte la sălbăticiuni şi învăţaţi de la ele. La fel face şi câinele vostru!"

După indicaţiile date de el, bolnavul a fost legat la gură cu o cămaşă, ca să-i înăbuşe eventualele urlete de durere, iar vreo şase dintre noi l-am imobilizat pe duşumea.

Toată operaţia aceasta am amânat-o până s-a schimbat santinela care ne convenea nouă. Un ostaş tare cumsecade, care ne făcuse nouă impresia că se bucură copilăreşte de câte ori poate să încalce dispoziţiile oficiale.

Operaţia în sine, de fapt, o simplă incizie, a fost făcută fulgerător. Doctorul nostru a dovedit multă pricepere şi îndemânare. Lucra, ştergea bisturiul de propria-i cămaşă, şi iar îl dezinfecta în gura pacientului, care se supunea fără nici o împotrivire.

În sfârşit, operaţia a fost gata. Şi după cum citeam pe chipul bolnavului din faţa noastră, reuşise. Scăpat de dureri, respira liniştit. Transpirase de dureri.

Anonimul, care săvârşise cu curaj această minune, crescuse în ochii tuturor şi luase proporţii de gigant. În amintirea isprăvii sale, a rămas poreclit „doctorul",

În zilele care au urmat, încet, încet; s-a integrat grupului, care-l diviniza acum. Încurajat de căldura şi admiraţia noastră, i s-a topit toată gheaţa rezervei şi ne-a acceptat apropierea. Îşi

dădea seama că prin intervenţia lui de ultim moment, trezise omul din nou, se adunaseră doagele răvăşite şi le prinsese în cercurile de fier ale încrederii şi omeniei, care pieriseră din fiecare o dată cu zilele bune. În faţa noastră se afla un om tare, un om priceput şi curajos. Era un om care stătea pe picioarele lui şi radia încredere. Ne fusese un adevărat exemplu într-un moment crucial şi-l admiram. Poate că-l invidiam, pentru siguranţa pe care o emana.

Din nimic şi cu nimic făcuse ceva, într-o împrejurare pe care noi, ceilalţi, o socoteam disperată şi ne văicăream neputinţa. Era firesc ca forţa din el să smulgă admiraţie şi să trezească în noi conştiinţa.

În a treia sau a patra zi, la insistenţa lui, a venit şi un medic sovietic, care după cercetarea rănii, a clătinat din cap şi a spus: „E bine c-a plesnit singur, dar mai ales c-a dat spre afară, altfel făcea infecţie în sânge!"... Când a aflat de incizia cu un cui şi de modul de dezinfectare, a tras — pentru a-şi superlativiza admiraţia — o înjurătură fără de adresă, înjurătură rusească, specifică, la imperson[illegible]...

În închisoare, timpul se târâie molcom, ca melcul. Lipsa de preocupare şi de activitate e groaznică, mai ales că, în afara periodizării zilei prin orele fixe ale aducerii mesei şi a scoaterii hârdailor pline nu mai intervine nimic altceva, care să aducă preocupări sau agitaţie.

Cele mai grele perioade erau acelea când nu era nimeni scos şi nimeni adus. Lâncezeala descompunea sufletele.

Sărăcia sufletească şi intelectuală, a celor ce sunt siliţi să stea mai multă vreme împreună, duce la o atmosferă apăsătoare. Oamenii se plictisesc unii de alţii. E groaznic să ajungă să se cunoască prea bine şi să-şi vadă golurile. Toţi şi-au spus tot ce aveau, tot ce ştiau, iar bagajul le-a fost prea sărăcuţ şi inventivitatea nulă.

În primele două, trei zile, orice nou-venit, — după cum începusem să-mi notez, — îşi sleia zestrea adunată şi ajungea să-şi dea singur seama de goliciunea din el.

E jalnic cât de săraci şi de seci sunt unii oameni! Cât de repede ajung să se repete şi să devină placă. Îmi vine în minte unul care reuşise să mai încropească o glumă bună, numerotându-şi anecdotele şi vorbele de duh pe care le debitase deja de câteva ori. Acum doar anunţa:

— „Bancul nr....“..... şi fără să-l mai traducă în vorbe, se râdea in corpore.

În plină linişte, pe neaşteptate, îl auzeai:

— „Bancul nr.3, bancul 87“.

— „Ha!... Ha! Ha!“ S-a râs la început de ingeniozitatea auto-ironizării... Dar şi noutatea asta s-a tocit repede...

Pentru înfrângerea inamicului public nr.1, timpul, toţi îşi dădeau obolul, scormonind în zestrea pe care o chivernisiseră înainte. Cei mai săraci începeau să-şi depene tot ce credeau că-i mai de seamă din şirul întâmplărilor şi evenimentelor, la care cu voie sau fără voie participaseră. Mai ales, insistau cu lux de amănunte cum de au ajuns aici — unde se aflau — şi cum s-a desfăşurat ancheta, care — în mod sigur îţi era prezentată bine pigmentată şi cu elemente, din care cel înşelat — apărea bietul inchizitor.

Erau de-ajuns câteva zile ca să poţi afla toate neamurile, rubedeniile şi cunoscuţii noului-venit... După ce-şi secau izvorul, că altceva mai interesant decât faptul că trăiseră nu ştiau, îşi reluau povestea mai în amănunt, mai cu înfloriturі...

— „Lasă-mă! Du-te de-ţi fă treburile, că mai departe povestesc eu“, zicea în ironie câte unul din ascultători, care se săturase de placa respectivului. „Nu ştii că o cunosc mai bine decât tine!“...

Trebuie să trăieşti într-un spaţiu îngust şi cu populaţie deasă, aşa ca în celula asta, ca să poţi simţi tragedia limitării şi sărăciei generale de cunoştinţe şi inventivitate.

Ce au făcut oamenii aceştia până acum, la vârsta şi poziţiile sociale la care au ajuns totuşi? S-au rezumat numai să mănânce, să doarmă, să cânte niţică muzică uşoară, falsă şi acră

şi să se înmulţească, dacă cel puţin — şi-au luat şi răspunderea perpetuării!

Cruntă celulă umană... mai cruntă decât celula 3!

Arareori, mi-a fost dat să stau într-o colectivitate cu exemplare care să treacă dincolo de intimităţile casnice sau aventurile amoroase ale trecutului, peste care niciodată nu ştiau să tragă, cu pudicitate, cortina! Dimpotrivă!

Rar de tot am avut prilejul să-mi acopăr timpul cu altceva decât cu filme sau romane, de predilecţie poliţiste şi îndoielnice calitativ. Rar zic, mi-au apărut bogăţiile sufleteşti, proaspete şi odihnitoare. Totuşi am avut bucuria să le întâlnesc. Lângă astfel de izvoare, de beatitudine şi pace, e plăcut să te opreşti şi să-ţi tot susure inepuizabil. Lângă astfel de făpturi, tot semeni de-ai tăi, mereu proaspeţi şi bogaţi, renaşti cu fiecare gând nou, cu fiecare tăcere... Devii tu însuţi bogat, capeţi forţă şi încredere în oameni şi în tine. Despărţirea de oamenii aceştia e grea şi le resimţi îndelung şi apăsător lipsa...

Un astfel de exemplar reuşit, dar din păcate mult prea puţin comunicativ, părea a fi şi chirurgul nostru improvizat. Vorbea, dar numai dacă reuşeai să i te apropii şi să-l încolţeşti cu nedumeriri şi chestionări antrenante. Deşi foarte susceptibil, îţi răspundea cu mare zgârcenie de vorbe, limpezindu-ţi cu competenţă tulburarea sau nedumerirea. De obicei nu se amesteca într-ale noastre şi niciodată n-a întrebat pe nimeni nimic. Cred că era singurul din celula 14, care n-avea nevoie de nimic şi nici de oamenii în jur. Şi poate, că într-un regim de izolare completă, de care de obicei se tem şi fug toţi deţinuţii, el s-ar fi simţit mai bine. Simţeam că în acest improvizat medic se află o forţă de gigant, care se alimenta desigur din hambarul nesecat al strădaniilor şi recoltelor mănoase din trecut.

Nu-şi irosise copilăria, adolescenţa şi tinereţea în vaṇ, cu fleacuri ca mine şi ca alţii, şi acum moara gândurilor lui putea stabili condiţii şi raporturi, putea stabili legi. El trăia, noi vegetam... Moara noastră lâncezea, moara lui avea şi boabe şi apă, stoc râşnit din plinul strădaniilor de ani şi ani...

Din puţinele câte le-am putut descifra despre el, am presupus c-ar fi făcut parte din S.D. Poate chiar din vârfurile acestui serviciu. Nu ştiu, el nu ne-a spus aşa ceva. A fost arestat de sovietici pe baza presupunerilor sau indicaţiilor unui delator şi a fost condamnat la 25 de ani. Era în celula 14 pentru că — asta ne-o spusese el — aştepta să fie confruntat cu câţiva membrii foarte importanţi din fostul S.D., pentru stabilirea, sperau sovieticii — a unor amănunte din secretul de organizare al serviciilor secrete germane.

— „Pe dedesubtul vieţii de toate zilele, există o alta — poate mai adevărată — dar neştiută de nimeni sau numai de foarte puţini şi care de fapt provoacă toate inexplicabilele salturi şi meandre de neînţeles ale vieţii de la suprafaţă."

Cam aşa ne-a spus într-o zi, improvizatul medic, când în celulă ne aprinsesem într-o interminabilă discuţie şi i s-a cerut avizul.

— „Sunt şi lucruri, pe care omul de pe stradă n-are cum să le ştie pentru că condiţia de existenţă şi realizare a acestor lucruri este tăinuirea. Publicitatea este nefiinţa sau pieirea lor chiar din germene. Unele din ele sunt tocmai pentru salvarea intereselor de obşte, aşa cum ar fi rădăcina şi heliotropismul ei negativ pentru plante, altele însă, direct personale şi murdare, deliberat împotriva interesului public. În numele poporului şi pentru popor se fac multe. Toţi conducătorii, din toate vremurile şi de pretutindeni, în numele poporului şi-au justificat şi-şi justifică toate abuzurile. Cei de rea-credinţă, insuccesele, prostiile sau incapacitatea. După această cortină conducătorii de destine îşi ascund nevrednicia, murdăria crimelor deliberate îndelung, lipsa de perspectivă sau grosolănia artificialităţii soluţiilor, nechemarea. Dar tot aici se plămădeşte şi succesul. Asta, depinde!... Sunt oameni buni, dar şi posedaţi... La noi sau la alţii, astăzi sau ieri, oricând, mereu, întotdeauna... Poporul rămâne doar să fie folosit să dea cu piatra, uneori exact unde nu trebuie... Cel mai ales în oameni buni. Demagogia timpurilor a înşiruit pe firul istoriei, victime multe, folosind balaurul care se cheamă poporul...

Pentru cei care-i pot desprinde tâlcurile, istoria omenirii este plină de exemple, chiar dacă unele sunt mistificate de contemporanii implicaţi în murdăria evenimentelor"....

— „Eu, a continuat el, am să vă dezvălui o astfel de taină, care şi astăzi este cunoscută de foarte puţini... N-o să vă spun despre Aristide, despre Buharin sau Tuhacevski şi nici despre crucificarea nevinovatului Isus... Am să vă dezvălui ceva ce puţini din Intelligence Service ştiu, deşi tocmai acest serviciu britanic de informaţii a provocat întreaga poveste."

TAINA „HIMMLER — SPRIT"

— „Afacerea poartă, în arhivele secrete, numele de Himmler—Sprit şi în ea a fost implicat ca personaj de mâna întâi, chiar Himmler, unul din stâlpii naţional-socialismului, preferat de Hitler şi ctitor al celui de al III-lea Reich."

... Între anii 1939—1940, hărţuielile dintre cele două organe de informaţii germane, Gestapo şi S.D., deveniseră vizibile, iar relaţiile se înrăutăţiseră într-atât, încât cuprinseseră şi cadrele mărunte. Un mic grup din vârfurile S.D.-ului şi-a propus ca sarcină, în afara obligaţiilor de serviciu, ţinerea în strictă supraveghere a şefilor din Gestapo. Hotărârea acestor iniţiaţi era justificată de faptul că Gestapoul se amesteca în toate acţiunile celorlalte servicii secrete, inclusiv în treburile S.D.-ului, dar înlătura cu grijă amestecul altora în afacerile sale, chiar dacă nu erau neapărat numai de resortul său.

Supravegherea era făcută în foarte mare taină, numai de către cei câţiva iniţiaţi, fiind extinsă şi asupra conducătorului suprem al serviciilor secrete, Himmler, care — în autonomia lui — ajunsese singurul stăpân, fără stăpân. Odrasla asta îşi depăşise creatorul şi era de capul ei!

Au fost puşi sub supraveghere, în primul rând, toţi conducătorii Gestapoului care aveau relaţii cu străinătatea, fie direct, fie prin agenţi. Agenţii înşişi, precum şi agenţii agenţiilor, cu

toată reţeaua lor, au fost urmăriţi cu răbdare până s-a ajuns la cele mai neînsemnate detalii. Se mirosise ceva încurcat, dar nu se ştia nimic precis. Trebuia aflat cine este acest cineva din Gestapo, care unelteşte împotriva siguranţei statului.

În vara anului 1940, când armata şi statul german — după înfrângerea şi ocuparea Franţei, Belgiei, Olandei, Luxemburgului şi Norvegiei — erau în culmea gloriei, centrala S.D.-ului din Berlin a fost informată, de un agent din Hamburg, că un mare industriaş suedez — dacă mai ţin bine minte, numele lui era Erich Thomson sau aşa ceva, sosise din Stockholm în Hamburg şi că a plecat spre Berlin. Din legăturile interceptate, agentul susţinea că acest suedez ar fi suspect şi atrăgea atenţia centralei să-i intercepteze întâlnirile şi legăturile pe care le va încerca în Berlin.

— „Repet, ne-a spus povestitorul, că toate aceste observaţii şi cercetări se făceau în afara obligaţiilor zilnice de serviciu şi în cel mai strict secret, de către cei câţiva iniţiaţi din S.D."

Informaţiile filatorilor relatau, în continuare, că industriaşul suedez se întâlnise cu un colonel din Gestapo, care-l însoţise şi introdusese chiar la Himmler, în persoană, cerând în acest scop o audienţă oficială.

Şeful birourilor S.D., un vechi colonel din Serviciul de contrainformaţii al kaizerului Wilhelm al II-lea, a dat dispoziţia ca, pe cât se va putea, dar cu orice preţ, să se încerce să fie interceptată audienţa din cabinetul lui Himmler.

Astfel grupul de iniţiaţi a aflat că industriaşul suedez i-ar fi propus lui Himmler să-şi investească capitalul personal într-o afacere comună, dar, pentru a nu bate la ochi, investiţia să nu se facă în Germania ci într-o ţară neutră, cum ar fi, de exemplu, Suedia. El, industriaşul, ar pune la bătaie, numele, priceperea comercială şi tehnica, relaţiile sale, iar domnul Himmler, capitalul.

La această propunere obraznică, Himmler ar fi râs şi i-a răspuns la fel de direct.

— „Cum îndrăneşti să faci o astfel de propunere unui personaj aşa de ridicat în ierarhia Reichului? Te-ai întrebat, domnule Thomson, ce-ar zice lumea când Suedia va fi ocupată? Nu crezi că se va afla că sunt proprietarul rafinăriei pe care mi-o propui?"

Aşadar, dacă aceasta a fost afirmaţia lui Himmler, înseamnă că la acea dată el ştia că va fi ocupată. Deci, zvonurile despre ocuparea Suediei, care au tot circulat o vreme, erau justificate. Este adevărat că neutralitatea suedeză stingherea strategia germană în acţiunile sale din nord, dar de ce nu s-a realizat acest atac? Cine ştie? Alte meandre, alte taine!

Suedezul ar fi replicat atunci:

— „Este imposibil să ne ocupaţi! Suedezii se vor bate ca leii! Ca pe vremea lui Carol al XII-lea!"

Informaţiile culese de S.D. au mai relatat, la intervale diferite, dar în acelaşi an, încă două sau trei întrevederi între Himmler şi acelaşi industriaş, domnul Thomson. Abia după un an, adică în 1941, a mai fost interceptată încă o nouă întrevedere. La scurt timp după această ultimă întrevedere un agent al S.D.-ului din Stockholm a transmis centralei din Berlin o telegramă cifrată care informa că domnul Erich Thomson a încasat, prin intermediul Ambasadei germane din Stockholm, suma de 8.000.000 mărci germane. Ulterior, a mai venit o nouă informaţie, din care s-a aflat de noi plăţi faţă de acelaşi industriaş, care la sfârşitul anului 1944 se ridicau la totalul de 20.000.000.

În acest timp, începând din 1940, în sudul Suediei se ridica văzând cu ochii silueta înaltă şi elegantă a uneia dintre cele mai moderne rafinării din lume, dotată cu ultimele tipuri de instalaţii şi maşini penru prelucrarea ţiţeiului.

În anul 1941, încă înainte de intrarea Statelor Unite în război, guvernul american publicase o listă neagră, în care erau demascaţi toţi marii industriaşi, care colaborau cu cel de al III-lea Reich. Între primii enumeraţi se afla şi respectivul Thomson. Se pare că majoritatea banilor a fost dată tocmai, după publicarea acestei liste negre, care — într-un anumit fel

— îi servea bancherului ca supremă garanţie faţă de Himmler, dar mai ales faţă de suspiciunile poliţiei secrete şi ale serviciilor de informaţii. Efectul publicării acestei liste negre s-a resimţit puteric şi imediat: duşmanul duşmanului nostru nu ne poate fi decât prieten! Şi aşa s-a întâmplat că domnul suedez a devenit amicul oficial al oficialităţilor germane, simţindu-se în Germania ca la el acasă. Vizitele lui au început să se îndesească şi deveniseră publice. Făcea parte dintre prietenii pe care Germania conta. Venea şi pleca cu avionul oficial şi era întotdeauna primit de reprezentanţii personali ai lui Himmler. Este interesant de ştiut că pe măsură ce războiul se înteţea şi forţele aliate bombardau tot mai intens, se înmulţeau şi vizitele suedezului în Germania. Fiind în posesia unui Ausweis eliberat de centrala Gestapoului, suedezul petrolist intra în toate rafinăriile şi incintele laboratoarelor de cercetări, atât din Germania, cât şi din teritoriile ocupate.

Birourile S.D., la curent cu toate deplasările şi vizitele lui Thomson, au constatat coincidenţa puţin cam bizară a vizitelor lui cu bombardarea, la o zi sau două, a locurilor vizitate şi au tras nişte concluzii la fel de bizare. Pentru că nimeni nu avea curajul să susţină astfel de concluzii, bătrânul colonel din fostul Serviciu de contrainformaţii al kaizerului Wilhelm al II-lea s-a dus să-şi expună concluziile şi punctul său personal de vedere, chiar lui Himmler în persoană. Deoarece avea însă rezerva omului experimentat, a luat o serie de măsuri de siguranţă pentru conservarea documentelor în cazul dispariţiei lui. A fotocopiat totul şi a încredinţat materialul în mâna credincioasă a grupului de iniţiaţi, cărora le-a mai înpărtăşit şi câteva din temerile lui. Şi din păcate, bătrânul înţelept nu greşise cu nimic. O dată plecat la Himmler, dus a fost! Nimeni nu l-a mai văzut niciodată şi nici nu s-a mai aflat nimic despre el.

În ceea ce priveşte gruparea respectivă din S.D., fără surle şi tobe, a fost imediat dizolvată şi împărţită în cele patru vânturi, pe locuri de linie moartă.

Se petrecuse ceva foarte grav. Prin locurile unde îi aruncase restriştea, iniţiaţilor le tremura sufletul. Nu ştiau nimic

despre ceea ce se credea despre ei şi se aşteptau la represaliile Gestapoului. Un sigur delator dintre ei ar fi fost de-ajuns pentru a le cădea capetele. Erau siguri că bătrânul colonel nu vorbise nimic peste ce trebuia şi că luase totul asupra sa. Ei nu erau decât o simplă caracudă care trebuia împrăştiată... Evenimentele ulterioare au dovedit însă că fiecare dintre iniţiaţi a rămas credincios sarcinii iniţiale, păstrând cu tărie secretul. Cu greutăţi mari, riscându-şi existenţa şi pielea, au izbutit să intre în legătură unii cu alţii şi să-şi continue observaţiile asupra omului de sus, împotriva căruia nu puteau crâcni şi face nimic.

Himmler, însuşi, patrona, aşadar — inconştient poate — nişte ticăloşi. Trebuiau, deci, strânse dovezi cât mai concrete şi stabilite împrejurări precise pentru prinderea în flagrant delict a vulpilor. Îl aveau pe listă pe Himmler — care ştia sau poate nu ştia tot — îl aveau, de asemenea, pe suedez, care — în modul cel mai sigur — era spion, dar nu-l puteau dovedi, pentru că avea acoperirea oficialităţilor din vârful piramidei. Cu orice preţ trebuia deci căutat mijlocitorul dintre suedez şi aliaţi, în speţă dintre suedez şi Anglia. Dacă vor reuşi să prindă în mână inelul acesta, vor şti ei cum să depene apoi tot ghemul. Dar deocamdată, acest fir era adânc ascuns.

Pentru cei din S.D. nu mai exista nici o îndoială asupra rolului acestui industriaş suedez. Ultima îndoială asupra jocului său se spulberase după o nouă vizită la o rafinărie din Silezia, care mai fusese de două ori bombardată şi rasă de pe pământ. Rafinăria şi laboratorul fuseseră din nou ridicate şi erau pe punctul de a fi redate exploatării. Se făceau ultimele probe tehnologice şi verificări. Mai era treabă de două, trei zile, când suedezul — în chip de expert în materie — însoţit de inginerul şef al rafinăriei, care-l punea la curent cu ultimele modificări şi raţionalizări tehnice, făcuse o vizită a tuturor instalaţiilor. Exact după două zile de la vizită şi chiar în ziua când rafinăria urma să facă proba generală, covorul bombelor anglo-americane, au ras-o pentru a treia oară de pe faţa pământului. Cine ar fi îndrăznit să lege bombardamentul de o

astfel de vizită. Şi chiar dacă s-ar avea în mână astfel de lucruri şi fapte, câţi sunt aceia care pot să le înţeleagă exact şi să distingă obiectiv adevărul?

Din cauza acestor mari bombardamente, la propunerea influentă a lui Himmler, guvernul celui de al III-lea Reich a hotărât să trimită rafinăriilor din Suedia, pentru prelucrare, prin omul lui, suedezul, o parte din ţiţeiul adus din România, de pe Valea Prahovei. Era mai sigur şi mai puţin costisitor. Suedia, la rândul ei, era foarte satisfăcută, pentru că — într-o perioadă de stagnare şi fără de alte resurse, îşi asigura activitatea, mai ales că toţi vecinii de la care se aproviziona altă dată erau beligeranţi.

Cât despre suedez era satisfăcut şi el, pentru că rafinăria fondată de el înflorea de la o zi la alta.

Din informaţiile agenţilor S.D.-ului din Anglia, grupul iniţiaţilor a aflat că o parte din carburanţii rafinăriei nu mai lua calea Germaniei, ci era încărcată în vase suedeze, cu pavilion neutru şi ajungea în tancurile şi rezervoarele aviaţiei engleze.

Pe la sfârşitul anului 1943, agenţii S.D.-ului de pe aeroporturile britanice au auzit pe aviatori glumind între ei, că şi-au încărcat rezervoarele cu „Himmler—Sprit". Iar Serviciile engleze de informaţii şi contrainformaţii, triplate de propagandă — fără să tragă concluziile îndepărtate — au luat în mare pripă hotărârea să se răzbune pentru afrontul făcut cu luni în urmă de propaganda germană. Aceasta aruncase nişte foi volante cu injurii şi câteva serii de mărci poştale, care reprezentau dezastrul de la Dieppe şi jubileul încoronării suveranului englez: în locul reginei figurând însă Stalin. Propaganda engleză a ticluit la rândul ei şi a aruncat din avioanele de bombardament nişte afişe pe care sta scris: „Himmler—Sprit".

Populaţia din Leipzig şi Leuna îşi mai aduce aminte, poate, că la unul din aceste bombardamente au găsit nişte foi volante, care purtau în partea de sus un cap de mort, care privit atent îţi amintea de figura lui Himmler, iar deasupra şi dedesubt purta inscripţia de „Himmler—Sprit". Pe atunci nimeni din Germania nu ştia că Himmler oferise englezilor posibi-

litatea să-i bombardeze cu benzina produsă pe banii Germaniei, într-o rafinărie a şefului Gestapoului.

Timbrul amintit.

Manifestele au fost rapid şi cu multă grijă strânse de Gestapo şi poliţie, dar nici englezii n-au mai aruncat altele.

După opinia grupului de S.D. — iniţiat în această afacere — propaganda engleză greşise. Aruncarea acestor manifeste fusese o mare gafă a Intelligence Serviceului, deoarece îţi demasca, prea devreme, pe unul dintre cei mai utili spioni. Faptul că aruncarea acestor manifeste nu s-a mai repetat, este dovada vie a acestei greşeli.

Dar spre norocul suedezului, grupul de S.D. era ca paralizat de Himmler şi nu putea acţiona. În schimb însă, suedezul filat de ei, odată cu debarcarea de pe coastele Normandiei, din 6 iunie 1944, îşi îndesise şi mai mult vizitele în Germania. Urmărit totuşi cu asiduitate, cu toate prudenţele sale, datorită unei întâmplări neaşteptate — dar care matematic trebuia să survină o dată şi o dată în orice activitate tăinuită — s-a dat şi de urma agentului de legătură cu Intelligence Serviceul. Era un baron din Flensburg-Holstein, care avea un post de foarte mare răspundere în administraţia Reichului hitlerist. Aşadar, bogătaşii şi Himmler erau spionii principali. Greutatea depistării era deci justificată întrucât exista o disimulare perfectă.

Dar chiar depistaţi petrolistul suedez şi baronul din Flensburg n-au mai putut fi arestaţi. Masiva înaintare din Vest a anglo-americanilor a făcut ca totul să fie demascat prea târziu. Războiul era definitiv pierdut. Se ştie astăzi concret că în aprilie 1945, conştient de adevărata situaţie, Himmler a încercat să ia legătura cu anglo-americanii, prin intermediul Suediei, cu oarecari speranţe. Şi-a adus aminte că în Suedia neutră avea o rafinărie, în care investise o avere uriaşă şi un prieten ca refugiu până la potolirea lucrurilor. L-a înştiinţat, deci, pe industriaşul asociat de apropiata lui sosire în Suedia, cerându-i să-i pregătească terenul de găzduire.

Între timp, trebuie amintit, avusese în secret, câteva întrevederi cu contele Folke Bernadotte, în speranţa că, trecând peste capul Führerului, va putea soluţiona, mai repede şi mai convenabil o înţelegere cu Aliaţii.

Ultima lor întrevedere, după cât se ştia la S.D. s-a petrecut în pivniţa Consulatului suedez, din Lübeck. După cinci ore de discuţii, neajungând la nici un rezultat, Himmler s-a adresat lui Christian Günther, ministrul de Externe al Suediei, cu rugămintea de a prelua asupra lui sarcina de intermediar pe lângă Casa Albă. Dar la 24 aprilie 1945 i s-au spulberat şi ultimele speranţe. Preşedintele Truman declarase public că S.U.A. respinge orice act de capitulare parţială.

Un rău nu vine niciodată singur. Cam în aceeaşi epocă, Himmler a primit o scrisoare foarte cordială de la industriaşul suedez, prin care îl înştiinţa că, în ciuda intervenţiilor sale insistente, guvernul suedez refuză să-i acorde ospitalitate. Ba mai mult, îl informa că guvernul, presat de Anglia şi S.U.A., va proceda la extrădare, dacă va fi prins pe teritoriul suedez. Îl ruga, deci, să găsească pentru câtva timp altă ţară, care să-i acorde azil, iar mai târziu, când apele se vor limpezi şi Suedia nu va mai fi suspectată de Aliaţi şi de opinia generală, desigur că va putea veni fără nici o grijă. Până atunci, el — asociatul său loial — îi va sta la dispoziţie din punct de vedere financiar, cu tot ce va avea de trebuinţă. Dezamăgit, Reichsführerul Himmler va lua drumul pribegiei prin Germania şi va trece

frontiera spre Vest, deghizat şi cu acte false... Mai departe, povestea lui este bine cunoscută.

Nu tot aşa s-a întâmplat şi cu omul său de afaceri. Industriaşul suedez a ieşit, din toată această încurcătură, basma curată. Din inamicul nr.1, aşa cum îl declaraseră pe lista neagră publicată de Casa Albă, cu ocazia unei gale oficiale din saloanele Ambasadei S.U.A. din Stockholm, suedezul Erich Thomson a fost decorat cu „Ordinul Albastru" sau ceva similar, distincţie care se acordă străinilor pentru servicii deosebite aduse statului american! Dacă aşa stau lucrurile, acum, când oricare muritor se poate întreba asupra naturii serviciilor pe care omul de afaceri ale lui Himmler le-a putut aduce adversarilor Germaniei, se poate mai lesne înţelege toată însemnătatea acţiunii secrete a S.D.-ului. La vremea respectivă doar grupul acesta restrâns de iniţiaţi cunoscuse şi filase această afacere, dar n-a avut nici răgazul şi nici condiţiile de a demasca acest joc.

— „Şi, ca să sfârşesc exact cum am început, pentru a ilustra mai viu afirmaţia — ne-a atras atenţia povestitorul — iată cum pe dedesubtul vieţii de toate zilele, există o alta — poate mai adevărată — dar, neştiută de nimeni sau de foarte puţini şi care de fapt provoacă toate inexplicabilele salturi ale vieţii de la suprafaţă. Dar, acesta este numai un exemplu minor. Nu-i prea mare lucru! Dar pentru că de aici, în mod sigur, drumurile noastre, deşi pe căi ocolite, duc toate spre Siberia sau Cercul Polar, şi pentru că nu se ştie care dintre noi toţi va mai apuca să trăiască în libertate, n-aş vrea ca acest episod — ştiut de extrem de puţini — să rămână necunoscut. Aş vrea să ştiţi şi voi — care aţi fost soldaţi şi aţi sângerat că nu toţi conducătorii noştri au fost corecţi sau dezinteresaţi. Pentru foarte mulţi dintre ei, patria n-a fost decât chivernisească şi orgoliu personal. Au ucis şi au închis în numele patriei şi în numele vostru!"

Şi cu asta povestea chirurgului improvizat şi anonim s-a încheiat. Ştia că va fi luat şi dus de aici, dintr-o zi în alta, pentru confruntări în legătură cu arhivele secrete, ascunse în di-

ferite regiuni ale Germaniei şi pe care sovieticii ţineau neapărat să pună mâna cât mai repede.

Dar pe cât lăsa să se întrevadă, el era doar un pion complet neînsemnat în toată treaba asta.

Într-o bună zi a fost scos din celulă, dar mica lui povestire am purtat-o cu mine. Redând-o astăzi când — după cum spunea el pe atunci, sunt liber şi acasă, — îmi împlinesc o datorie faţă de dorinţa pe care şi-a exprimat-o în mod expres... Rămâne ca istoria să-şi spună cuvântul...

PREZENTĂRILE CONTINUĂ

Tot aici, în fauna celulei 14 de la Nonnekloster, Potsdam, se mai afla un impiegat de mişcare din gara Halle, implicat în spionaj, tot pentru americani, pentru că ar fi ajutat la transmiterea unor informaţii şi mesaje ascunse în vagoanele care treceau frontiera. Făcea parte dintr-un grup extrem de mare, din care doar el era închis aici. Îşi aştepta termenul de judecată şi osânda.

Se mai afla un soldat sovietic, fost miner în Dombass, care furase valiza unui ofiţer sovietic. Deşi se afla în această celulă, era deja condamnat la 10 ani. Interesantă era şi figura lui Konstantin Konstantinovici, al cărui nume, nu ştiu de ce, am fost tot timpul convins că este un nume fals. Făcuse parte din grupul administrativ al trupelor sovietice de ocupaţie în Germania. Aici — luase legătura cu câţiva ruşi albi, cu care, pe vremuri, se cunoscuse în cadrul armatei lui Kolceak şi era tocmai pe punctul de a trece frontiera în Vest, când din pricina unei nenorocite de cărţi l-au arestat organele N.K.V.D. Din cercetările întreprinse, de abia acum se descoperise că fusese multă vreme căutat de C.K. şi G.P.U., prin toată Siberia. Aici, în celula 14, încercase de două ori să se sinucidă, strangulându-se cu un prosop umed, după ce se învelise peste cap cu mantaua. De ambele dăţi a avut ghinion, pentru că au interve-

nit vecinii, care fost treziţi din somn de horcăituri. Nimeni n-a auzit de la el nici un fel de explicaţie. Deşi vorbăreţ, asupra acestui punct păstra tăcere.

Cartea pe care o găsiseră la el, fusese tipărită în Berlin prin 1944—1945, în limba germană şi rusă, într-un tiraj destul de mic şi se numea *Grădina Zoologică din Kremlin*. În ea erau descrise personajele din Kremlin, de la Stalin până la poştaşii şi uşierii palatului, care de fapt erau ofiţeri superiori din N.K.V.D. Nu ştia prea multe din ce se spunea în carte, deoarece n-apucase încă s-o citească, dar ne-a povestit câteva mostre. De pildă, despre Molotov, se scria că în tinereţe, pentru că i se potriveă chipul, umbla deghizat în fată şi vindea brânză în piaţă, dar sub pachetul de brânză avea manifestele pe care le difuza. Tot el fusese dat afară din facultate, din cauza unei diplome false.

În Rusia, orice absolvent de şcoală secundară, care obţinea o diplomă cu medalia de aur, putea intra în orice facultate, ca bursier. Cu o astfel de diplomă, dar falsificată, se înscrisese şi Molotov. Numai că la cursurile şi colocviile din cursul anului, dovedindu-se fără cunoştinţe elementare şi complet neinstruit, profesorii şi-au pus întrebarea cum de i s-a putut acorda unui astfel de specimen, o diplomă cu medalia de aur. Curioşi, au adresat o întrebare guvernului respective, dar spre marea lor mirare, a venit un răspuns de la poliţia oraşului respectiv, că acolo nu există nici un fel de şcoală secundară. Deci diploma era falsă. Mai mult ca sigur, falsul acesta fusese executat de deportaţii bolşevici, care se întruneau destul de des în casa tatălui lui Molotov, pentru a se arăta mărinimoşi cu darnica lor gazdă.

Tot în cartea pentru care fusese arestat, era relatat — zicea Konstantinovici — episodul de la Viipuri, din timpul războiului ruso-finlandez. Se vorbea acolo despre eroismul finlandezilor, care participaseră de la mic la mare, fată sau femeie, copil sau bărbat, şi se dădeau amănunte asupra predării oraşului Viipuri, de pe lacul Ladoga, trupelor sovietice în februarie 1940. Se căzuse de acord ca finlandezii să se retragă, iar so-

vieticii să-l ocupe de la orele 12. În timpul cât s-a evacuat populaţia, care n-a acceptat să rămână sub noul stăpânitor, pentru orice eventualitate, guvernul finlandez a lăsat o puternică ariergardă în avanposturile oraşului. Era un ger aspru şi lacul îngheţat. Comandamentul sovietic era indignat de această neruşinare finlandeză, care înfrunta cu cele 5 — 6 milioane de locuitori colosul de 180 de milioane, punând condiţii. Şi în ciuda acordului, comandamentul sovietic n-a vrut să respecte condiţia ca oraşul să fie predat, conform convenţiei. Oraşul trebuia cucerit şi ca atare, în zori, când încă nu se ridicase ceaţa, sovieticii au dat ordin trupelor alcătuite din turcmeni, cazaci şi alte naţionalităţi din stepele sudului — neobişnuite cu clima aspră a nordului — să treacă la asalt, pe gheaţa lacului.

Nimeni din armata sovietică nu credea că finlandezii au lăsat o ariergardă, care să fie retrasă în ultimul moment. Erau siguri că oraşul va cădea fără să se tragă măcar un foc. Dar spre mirarea lor, au fost întâmpinaţi cu focuri vii de armament şi artileria de însoţire, care au spart gheaţa în spatele atacanţilor. Trupele masate pentru atac, în mare parte, s-au înecat, iar cei ce au scăpat din apă, au îngheţat sau degerat.

Din aceeaşi perioadă de ostilităţi fino-sovietice, din relatările şi episoadele arătate de Konstantinovici, rezultă incapacitatea politrucilor şi teroarea pe care aceştia o exercitau asupra trupelor şi comandanţilor de carieră, care nu îndrăzneau să li se opună, chiar când incompetenţa lor vădită ducea categoric la dezastru.

Relatările lui Konstantinovici erau inepuizabile. Cea mai recentă, care nu era nici citită, nici auzită, ci trăită personal, era ordinul dat de Stalin, după întoarcerea de la Conferinţa din Teheran, 1943, ca în toate cluburile şi şcolile militare să se introducă cursuri de dans, pentru că ofiţerii care-l însoţiseră n-au putut face faţă etichetei occidentale la balul de la recepţia dată în cinstea delegaţiei sovietice.

— „Aşa-i blestemat duşmanul! Te viciază întotdeauna şi te obligă să te molipseşti, maimuţărindu-l! Astfel pierzi par-

tida!" filozofa Konstantin Konstantinovici. De aia ne-am întors la epoleţii ţarului şi la uniformele lui! De aia ne constituim şi o burghezie comunistă, inteligenţa noastră... Iar când ne-or fi bine sacii în car, o să ne-ntoarcem la toate pe care, vărsând sânge, înnoitorii le-au aruncat!"

Aici, în celula 14, mai era şi letonianul Ionas.

Tatăl său fusese aviator în Letonia liberă, după primul război mondial şi murise în 1937 într-un acccident de avion. Fusese crescut de o mătuşă, singura rudă pe care o mai avea în Letonia. În 1942, fusese deportat şi dus la muncă forţată în Germania, dar reuşise să fugă. Fiind prins în Letonia a fost adus pentru a doua oară în Germania, dar, din nou, a reuşit s-o şteargă. Nu voise nici să se înroleze în armata germană şi nici să muncească în afara Letoniei sale. Din nou a fost prins şi iar a fugit. În timpul celei de a treia arestări, în 1944, pe când era escortat de doi poliţişti germani, a aflat în tren ştirea că Aliaţii au debarcat în Franţa. I se ivea o nouă posibilitate şi la primul prilej oferit, s-a furişat de sub nasul celor doi însoţitori şi s-a îndreptat spre Vest. Ajuns în Franţa, a izbutit să intre în legătură cu rezistenţa franceză, care l-a ajutat să ajungă până în Normandia, unde, prin luna iulie, s-a prezentat autorităţilor militare ale S.U.A. Mărturisindu-şi odiseea, Ionas şi-a exprimat dorinţa de a fi admis ca soldat în trupele S.U.A. Întâmplarea făcuse să fie prezent şi un maior de origine letonia-nă, care-l cunoscuse pe tatăl fugarului. La recomandarea şi insistenţa acestuia, Ionas a fost înrolat în armata terestră americană. În 1945 se afla în cadrul trupelor de ocupaţie ale S.U.A. din Germania, dar fiind demobilizat i s-a oferit un angajament în organizaţia U.N.R.A., cu gradul de sergent. Se afla la Frankfurt am Main, mare centru de afaceri, în hora cărora s-a lăsat şi el prins.

Avea bani, avea o situaţie, avea de toate. Dar subit — este ceea ce spunea el — l-a prins un dor de mătuşa sa, de Letonia, de oamenii copilăriei sau, poate, i se urâse cu binele! Toate sunt posibile! Pentru că nu avea nici o altă soluţie, a trebuit să ceară ajutorul Comisiei sovietice de repatriere din Frankfurt.

Şi-a cerut concediu de la unitatea sa, pentru că pleca cu gândul întoarcerii. A cumpărat diverse lucruri pentru mătuşă şi cunoscuţi şi luându-şi actele oficiale eliberate de Comisia sovietică de repatriere, a trecut în zona sovietică. Aici a fost imediat arestat şi dus în lagărul de la Mecklenburg, lagăr numit de repatriere.

— „Acum stau singur şi mă întreb — zicea Ionas — de ce în lagărul de repatriere? Aveam doar acte în regulă, ceva deosebit nu făcusem, iar bătut în cap nu eram încât să mă pierd şi să nu pot ajunge singur acasă? De ce nu te lasă ăştia să te duci singur în localitatea pentru care chiar ei ţi-au eliberat acte? Ce-o fi în capul ăsta pătrat de sovietic?"

Întrebările lui au fost zadarnice şi în loc de răspuns, chiar a doua zi a fost ridicat sub escortă şi dus la centrala N.G.B., unde, fără să i se explice ceva, a fost declarat trădător de patrie şi condamnat, fulger, la 10 ani. Acum se afla, aici, în Potsdam. De ce? Trădător de patrie? Dar care patrie? A cui?...

Altul care a trecut prin celula 14 era Michel, poreclit Ahasverus, un evreu din Minsk, care-l cunoştea pe Hirsch Gorin şi de la care am aflat adresa pe care am pomenit-o de atâtea ori. Şi nu de flori de cuc! Unchiul lui Ahasverus era procuror chiar în Minsk, dar Gorin — deşi vechi prieten, nu-l mai cunoştea acum. Bun comediant! Michel făcuse parte din trupele sovietice care intraseră în Dresden. Mai precis, după cum istorisese chiar el, făcuse parte din unitatea care ocupase Muzeul Zwinger. Din povestirile sale nu lipseau episoadele care descriau ravagiile făcute de pistolarii sovietici. Se distrau trăgând la ţintă în vasele de porţelan, în candelabrele sau statuile mai tentante. Le plăcea clinchetul cioburilor de cristal şi porţelan fin!

El, Ahasverus, a fost repede demobilizat după victorie, dar, s-a angajat ca specialist în textile în cadrul trupelor de ocupaţie. Fusese numit responsabil cu textilele din regiunile de sud ale R.D.G.-ului, unde existau câteva mari întreprinderi de ţesătorie.

În anul 1947 — „să fie al dracului de an" — după ce-şi agonisise o adevărată avere şi se asigurase cu de toate — Michel, comunistul, capitalizase 17 lăzi pline cu stofe, alimente şi îmbrăcăminte, ţigări şi tutun, vreo 40—50 bucăţi mari de salam de iarnă, miere naturală şi artificială, zahăr etc. etc. .... la care se mai adaugă, în numerar, 600.000 ruble şi 200.000 de mărci de ocupaţie. Asta declarase el şi se vede că-i mersese troaşca nu glumă! Şi-a făcut acte pentru înapoiere în Minsk. Dar, cu toate documentele în regulă, după ce se instalase în compartiment, cu gândul la desfătările viitoare, doi indivizi în uniformă de N.K.V.D. l-au arestat şi l-au dus la centrală, iar de acolo, printr-o filieră lungă, poposise aici, la Nonnenkloster, unde l-am găsit. Nici acum, după atâtea cercetări şi declaraţii Ahasverus nu se putea dumiri de ce l-au arestat pentru încercare de fugă în Vest, când el şi cele 17 lăzi ale lui se aflau în gară, la Frankfurt am Oder, într-un compartiment din vagonul pentru Minsk?! De ce era el acuzat de înaltă trădare şi de pregătire pentru trecerea frauduloasă a frontierei?

— „C-au găsit în buzunarul meu o adresă a unui unchi din America? Dar, mă rog, care evreu pe lumea asta n-are neamuri în America şi oriunde vrei?"

Michel se jura că era adevărat că avea un unchi în America, dar nu-l văzuse niciodată în viaţa lui şi nici măcar nu-i scrisese. Adresa o avea aşa, pentru orice eventualitate, luată de la o mătuşă din Varşovia.

— „Ştiam doar că am un unchi şi atât!", se văicărea el.

În sfârşit, un ultim exemplar din fauna celulei 14. Un Konstantinov oarecare, de prin sudul Rusiei, în vârstă de vreo 25 de ani, dintre care 11 îi petrecuse numai în lagăre şi închisori. Cunoscuse mai toate locurile de detenţiune din U.R.S.S. şi ţi-ar fi putut da informaţii mai ample decât o enciclopedie, despre orice colţişor al locurilor de penitenţă şi reeducare din această parte a lumii. Cunoscuse frigul arzător al iernilor siberiene şi subpolare, cunoscuse ororile vieţii acestor ocnaşi moderni, care orbecăiau pe sub temeliile unei trâmbiţate vieţi noi şi mai bune.

Debutul şi-l făcuse la vârsta de 12 ani. Acum era închis pentru că asasinase o femeie, de prin aceste locuri. Războiul îl prinsese într-un lagăr de deportaţi, care, ca toţi deţinuţii, construiau viaţa nouă, dar de aici fusese înrolat, împreună cu alţii, în cadrul armatei poporului şi trimis pe front. Ajuns în Polonia a furat un cal de la gospodăria unui polonez, dar fiind prins a fost arestat şi condamnat din nou la alţi 10 ani şi trimis într-un lagăr de reeducare. De acolo, iar a fost trimis la o unitate de pe front, formată numai din deţinuţi, care deşi combatanţi şi deci înarmaţi, erau puşi sub pază. Erau nişte trupe tare ciudate şi cu totul nou gândite. Se autopăzeau, sub consemnul celor mai grave pedepse şi celor mai roze speranţe de recompensă, eliberarea, prin intermediul celor mai josnici şi ordinari delatori, recrutaţi chiar dintre deţinuţi, dublaţi însă de politruci odioşi şi de înaltă încredere. Cu un astfel de batalion eterogen, Konstantinov a ajuns până în zona actualei R.D.G. Împreună cu alţi câţiva, după cum ne relata cu mare haz, constituise o bandă, care fericea teritoriile germane eliberate, cu loviturile ei neaşteptate din timpul nopţii.

Infracţiuni de tot soiul, spargeri, furturi după caz, tot ce le cădea la îndemână pentru a face viaţa mai roză.

Una din gazdele lui Konstantinov era o germană mai în vârstă — „baba" îi zicea el — bine făcută, masivă chiar. Era exact aşa cum îi plăcea lui să arate femeia: „Cu material de adaos, din belşug. Material bun de prelucrat!"

La această femeie, care locuia singură, trecută de epocă „dintre două vârste", Konstantinov avea — când rezerve băneşti, când dacă era în pasă proastă sau cu productivitatea scăzută în lovituri — cont curent pe credit, „cont deschis", cum zicea el. În zilele lui proaste, aici găsea alean şi, mai ales, îşi putea satisface slăbiciunea lui cea mare, o băutură bună şi tare. Şi atuncea bea, bea, aşa cum ştie să bea numai rusul care îşi ucide pustiul din străfunduri. Bea până la neştire.

Într-o zi, când o ştersese din cazarma lor de unul singur, după câteva încercări în gol, după ce se ameţise niţel pentru a-şi uita necazul eşecului, l-a pus dracul să treacă pe la „babă".

A fost ospătat şi — deşi îl văzuse că-i destul de afumat, i-a mai dat şi ceva băutură, dar nu cât ar fi vrut el. La insistenţele sale, „baba" a prins a-i da sfaturi, dar pentru a-l potoli i-a mai adus de undeva dintr-un colţ, ceva băutură pe fundul unei sticle. Pentru că n-a fost mulţumit, Konstantinov s-a ridicat de la masă şi s-a apucat să cotrobăiască singur. „Baba" l-a îmbrâncit, iar el s-a aprins. Să fie el bruscat de o muiere? El cât a mai ursul? Şi mai ales de o bestie fascistă? Şi nici una nici două, i-a trântit una c-o sticlă în cap de-a buşit-o sângele şi a căzut jos ca o zdreanţă. A lăsat-o acolo şi a continuat să scotocească prin casă. A găsit băutura şi a băut, a băut... Cât nu ştia să ne spună, dar a băut aşa ca să se simtă bine... A băut atâta ca să nu mai ştie nimic... A băut atât, ca să uite de toate... Apoi a dat să plece, dar parcă şi-aducea aminte că s-a împiedicat de „babă", care horcăia... I-a dat vreo câteva cu cizma, pe undeva, pe unde era moale... I-a venit în minte că văzuse, pe undeva, prin casa „babei" un topor. L-a căutat, l-a găsit şi s-a dus din nou în bucătărie, s-o altoiască pe „babă"... „Baba" îşi revenise şi se târa să iasă în coridor.

— „Şi — atunci m-am înfuriat şi nu ştiu de ce, i-am retezat gâtul. Asta a fost tot! O fascistă mai puţin."

Pentru că s-a întâmplat să fie aşa, atunci — şi-a zis Konstantinov — să fie până la capăt. A răscolit toată casa „babei", a luat ce a găsit mai bun, trei costume de haine şi alte câteva boarfe, pe care le-a legat într-o boccea. Apoi şi-a luat bocceaua şi toporul şi a plecat, lăsând în urma lui o vraişte ca după foc. A luat-o de-a dreptul peste câmpul de lângă casa „babei" — a lepădat, pe undeva, prin nişte bălării, toporul — şi s-a strecurat în cazară.

— „La vreo câteva săptămâni, m-a pus dracu' să mă încing la un stos, o altă patimă, de-a noastră, rusească. Şi am pierdut tot ce aveam ca bani şi unul din costumele pe care le umflasem de la «babă». Despre «babă» aproape că şi uitasem, deşi în câteva dăţi poliţia germană locală întrebase şi la Comandamentul nostru. Or, chiar de-ar fi ştiut ceva, nu trebuia să afle nimeni. De altfel cercetarile demonstrează că în ziua

amintită de poliţiştii localnici, în cazarma noastră nu fusese acordată nici un fel de învoire. Aşa că toată treaba rămăsese baltă.

Într-una din zile, norocosul meu câştigător la stos, — aşa fusese scris să fie — a plecat în târg. Era duminică şi avusese poftă să se plimbe. Şi-a îmbrăcat hainele câştigate, dar una dintre rudele „babei", întâlnindu-l din întâmplare, a recunoscut costumul. Au urmat nişte lucruri tare neplăcute cu poliţia locală, apoi la Comandamentul sovietic. Şi fireşte că de la el s-a ajuns pe firul cercetărilor, la mine.

Ce puteam să neg? Aşa că i-am răspuns politrucului ca la teorie, aşa cum mă învăţaseră:

— „«N-am făcut atâta drum şi cheltuială să-i nimicim pe fascişti? Iată o fascită mai puţin contra popoarelor sovietice! Ce atâta tărăboi? Eu am omorât-o!»"

Se vede totuşi că tribunalele sovietice n-au luat prea în serios raţionamentele lui Konstantinov şi nici concluziile lui la lecţiile politice şi după ancheta respectivă l-au acuzat de omor în stare de ebrietate, dar cu recidivă, şi l-au depus la Nonnenkloster din Potsdam. Din experienţa şi cunoştinţele lui de cod penal, Konstantinov socotea că nu-i vor putea da mai mult de 10 ani. Deocamdată stătea aici, în celula 14, necondamnat pentru că nu se găsea corpul delict sau nu ştiu ce altceva, pur formal, şi se plictisea. Se plictisea de moarte. Nu-i pria deloc căldura asta atât de înăbuşitoare a verii anului 1947, mai ales lui, golanului şi vagabondului clasic.

Săturându-se de detenţia de aici şi de cercetări — care în afară de perioada de transfer dintr-o puşcărie în alta, este una dintre cele mai grele perioade din existenţa deţinuţilor, deportaţilor şi prizonierilor din U.R.S.S. — cu tare mult zgomot şi tura-vura, zile de-a rândul, a cerut audienţă la Hirsch Gorin.

Deşi ne spusese dinainte ce o să facă în timpul audienţei şi cum o să se soldeze, nici unul dintre cei din celula 14 — care n-avea bogata lui experienţă — nu l-a crezut. Dar s-a întâmplat exact cum ne-a spus el.

Ajuns, în sfârşit, în biroul lui Hirsch Gorin, a început s-o facă pe nebunul. I-a răsturnat biroul, i-a rupt scaunul şi cu frânturile lui a făcut zob candelabrul şi geamurile. Într-un cuvânt, până a sosit garda, a întors biroul lui Hirsch Gorin cu susul în jos. De Hirsch Gorin însă, care surprins de această ieşire nebunească şi complet nepregătit, înlemnise de frică, nu s-a atins. Când s-a întors în celulă ne-a povestit cu lux de amănunte toată isprava, într-un limbaj şmecheresc, foarte viu colorat. Făcea mai ales mare haz de felul cum murea de frică pocitania de „sid", când îi zburau peste cap, cioburile cristalelor din candelabru sau dosarele cu hârţoage de pe birou.

Peste 24 de ore, Konstantinov îşi asculta sentinţa de condamnare la închisoare, exact 10 ani.

Pramatia asta avea experienţă, nu glumă! Ştia bine toate şabloanele, pentru că tot ce ne spusese se adeverise întocmai.

... Cât stătusem în celula nr.3 de la subsol, fusesem singur. Mă obişnuisem cu modul acela de viaţă solitar. Îmi venea greu doar când simţeam cuşca în care mă aflam. Ciudate sentimente mai încearcă şi omul închis.

Privat de cel mai sfânt drept şi singura mare bogăţie a vieţii, libertatea, deţinutul capătă o nouă sensibilitate şi o altă optică. Oscilează — şi o face cu violenţă — între extreme. Totul îl sâcâie, îl zgândără, îi atrage şi-i reţine atenţia. Dar timpul aduce tocirea, calmul, împăcarea sau, dacă vreţi, resemnarea.

Deţinutul trăieşte clipe în care nimic nu-l mai tulbură, nimic nu-l mai atrage. Este calmul neputinţei, calmul tigrului din cuşcă, copleşit de nostalgia junglei şi a libertăţii.

Oricât de bizar s-ar părea, din calmul acesta izvorăşte, deopotrivă, tăria flegmaticului cât şi a cinicului, care — în esenţa ei — este cea mai cumplită formă de degradare a sensibilităţii. Izvorăsc însă şi neliniştile, abstracţionismul cu toate bizareriile lui, sinuciderea, animalizarea sau înţelepciunea supremă. În funcţie de robusteţea morală a fiecăruia. Aici se nasc marii ticăloşi, criminalii abjecţi, dar şi virtuoşii angelici, asceţii.

În închisoare lupta cu tine însuţi, cu ispitele din jur, care îţi fac mai amare lipsurile şi mai crudă intoleranţa stăpânirii, lupta cu propriile tale gânduri, visuri, îndoieli şi preocupări este tare tulbure şi complexă. Detenţiunea îţi sapă în suflet, aşa cum apa curgătoare sau valurile mănâncă pe dedesubt malurile. Închisoarea te rafinează, te distruge sau te otrăveşte încet.

Ajungi la răstimpuri când nu te mai poţi înţelege cu nimeni, nici ei pe tine, dar nici tu pe ei... În goana ei nebunească după întâietate, avere şi mereu mai multă fericire — omenirea calcă în picioare şi trece peste aceia dintre componenţii ei, pe care întâmplarea, slăbiciunile, patimile sau virtutea, i-au pus de-a curmezişul.

Omul îşi zdrobeşte semenul, scoţându-l din circuitul vieţii, fireşte în lâncezeala închisorii.

Zicea Arghezi:

„Unii ispăşesc un furt, alţii un vis"...

Tot una-i ce faci: „Ori culci pe bogaţi, ori scoli pe săraci."

Energia unora se stinge şi piere. Încătuşarea generează oboseala şi indiferenţa, frământări şi suferinţe inutile, alteori revolta şi răbunarea... Şi toate astea pentru ce?... Pentru mai binele omenirii? Al cărei omeniri? Al celor care au apucat — la o anumită cotitură a vieţii — o halcă mai bună şi li se cere socoteala?... Sau li se arată cojocul de oaie în care s-au îmbrăcat?

Obscurantism filozofic, obscurantism politic şi intoleranţă! Păcate vechi ale omenirii, dar mereu reeditate, cu aceeaşi intensitate, cu aceeaşi neomenie! Istoria n-a slujit nimănui; nici înţelepţilor, nici nebunilor. Nici bogaţilor, nici săracilor. Deopotrivă de hămesiţi, deopotrivă de ambiţioşi, mereu opaci celei mai elementare legi a convieţuirii vor merge pe aceleaşi căi ale aburului, ale pumnului chiar.

Domnia sclavilor şi iobagilor n-a adus nimic mai bun decât pe cea a stăpânului sau a seniorului. Burghezia a dus la o altă repartizare a bunurilor. Mai bună sau mai rea. Dar proletarul a jucat farsa cea mai cumplită. Cine a oropsit omenirea

mai crunt decât oropsiţii vieţii? Să fie ticăloşia asta ultimă o necesitate istorică, o necesitate morală a veşnicelor schimbări omeneşti? Aşa cum o prindeau în doctrina lor filozofii antici începând cu Heraclit şi terminând cu stoicii?

Ar fi cumplit să fie aşa! Neînchipuită inutilitate a existenţei... Neînchipuită irosire a energiei omeneşti!... O pagubă imensă... O otravă fără de antidot!... Asta înseamnă ultima treaptă a dezvoltării, cea sovietică.

Deocamdată, lent, timpul trece! Îmi forfecam întâmplările, toată tălăzuirea neverosimilă a existenţei de până acum. Şi aveam numai 21 de ani... Lumina artificială nu mă mai sâcâia. Toate începuseră să intre în obişnuinţă. Începusem să-mi macin timpul în funcţie de viaţa de animal inferior care mi se impunea. Era doar şi ăsta un mod de viaţă!... Interogatoriile care începuseră să se înteţească şi mai ales tratamentul lui Gorin mi-au năruit periodizările biologice şi monotonia zilelor... Apoi a venit celula 14... Personajele noi, varietatea întâmplărilor, sosirile unora, plecările altora mi-au schimbat condiţiile. Era ceva mai trepidant. Alt mod de viaţă...

Moduri... moduri... moduri...

Dar, care-o fi viaţa? Atâtea modalităţi am descoperit, încât nu mai pot recunoaşte adevărata viaţă. Viaţa aceea vie şi unică, a fiecăruia. În fiecare din aceste vieţi, din haosul iniţial, din nedumeririle începutului, se stabilea un nou echilibru. Lucrurile şi evenimentele, cu care-ţi populai noul spaţiu, intrau pe un nou făgaş, care devenea firesc, normal... Un alt normal decât al normalului înlocuit. O altă modalitate decât cealaltă... dar modalitate de viaţă totuşi... Doar şi nebunii au modalitatea lor, pe măsura nebuniei proprii.

... Câtă vreme am fost soldat, nu-mi plăcuse şi n-am îngăduit nimănui să-mi fie stăpân. Aşa cum concepeam firescul vieţii, disciplina la care singur consimţeam, nu mă ciuntea şi nu-mi impunea nici o îngrădire, nici o umilinţă. Era o viaţă normală, ziceam. De abia acum, reflectând, găsesc că nici atunci, în viaţa cea vie şi fără de ziduri strâmte şi zăvoare, n-aveam decât o biată iluzie a libertăţii. Ciuntirile şi îngrădi-

rile erau abil disimulate de marii scamatori şi organizatori ai vieţii sociale, care-mi fluturaseră sub nas crezuri, idealuri...

Din aşa-zisul „normal" al fiecărei modalităţi de viaţă prin care am trecut, am înţeles limpede sclavia şi neputinţa sub zodia căruia omul se zbate ca gâza la sticla ferestrei ferecate. O condamnare la inutila trudă a miticului Sisif, aşa cum clarvăzătoarea antichitate, fără savanţi prea mulţi şi fără de academii costisitoare — a prins într-o poveste simplă şi cu tâlc, adâncul din rosturile adânci ale lucrurilor şi vieţii...

... Aici în celula 14, prin apropierea în care trăiam, putea citi în sufletul oamenilor ca-n palmă. Plecau unii, despre care aflasem sau credeam că am aflat tot, dar mereu veneau alţii, cu alte enigme... Să ai sufletul oamenilor în palmă!... Să fii atât de înghesuit, încât, oricât n-ai vrea să-ţi vezi vecinii, să ajungi a-i cunoaşte în toate comportările, mişcările şi tâlcurile lor. S-ajungi să ştii cum se va comporta oricare dintre ei într-o anume împrejurare. Cum soarbe zeama fierbine, cum se văicăreşte de foame după ce a sorbit castronul, cum îşi mestecă, prelungindu-şi drăceşte fărâma de pâine, torturându-se cu gândul la un rest pe care l-a pus deoparte, ca să-l aibă mai târziu, când nimeni altul nu va mai avea... Să-l ronţăie, frământat de gândul că-l are, târziu la miezul nopţii, ispitind nasurile sensibilizate de foame ale tuturor cu mirosul sublim ale pâinii.

PÂINEA CEA DE TOATE ZILELE

Pâinea aceea neagră, umedă, grea ca un bolovan şi acră, dar pâine... pâinea cea de toate zilele!... Ce experienţă amară a omenirii a dus la formularea rugăciunii aceea aşa de simplă şi de cutremurătoare.

... Pâinea cea de toate zilele!...

Schimbările dese, care pritoceau fauna celulelor neaşteptat de des şi aparent fără de justificări, te scăpau de multe prezenţe sâcâitoare, de multe din automatismele vecinilor, care în

unele prilejuri erau de nesuportat, împingându-te până la nebunie.

Uneori însă, din uniformitatea aceasta cenuşie a faunei celulare, se desprindeau şi tipuri aparte, curioase, personalităţi, coloşi, care-ţi impuneau măreţia omului... Rar, foarte rar! Dar măreţia exista şi acoperea toată putreziciunea, care se chitea, molcom, în umbră...

Atunci începe degradarea şi moartea lentă. În astfel de împrejurări nu ştiu dacă mai poţi rămâne întreg, nu ştiu dacă mai poţi rămâne chiar om! Deşi toţi aveau peste 20 de ani, oamenii deveneau nişte copii, dar nişte copii cu latura care a mai rămas din maimuţă. Nimic din naivitatea copilărească şi uimirea în faţa primei înţelegeri!

Lipsiţi de preocupări mai înalte, lipsiţi de bucurii interioare, oamenii aceştia le caută cu febrilitate şi multă fantezie în orice. Până la urmă, izbutesc să şi le creeze din nimic. Uneori nivelul acestor bucurii şi preocupări este foarte înalt, alteori este în funcţie de cine-şi impune autoritatea în celulă şi izbuteşte să capteze curiozitatea sau să umple nevoile de moment ale caracudei. Fireşte că există o continuă fluctuaţie de sus în jos, ca la bursa de tranzacţii şi efecte.

Interesantă era şi limba în care se comunica. Foarte variată şi în funcţie de componenţa pe naţionalităţi. În general, în babilonul nostru modern se vorbea o foarte aproximativă germană, amestecată cu o tot atât de foarte aproximativă franceză, engleză şi rusă.

Chiar cei care vorbeau perfect una din aceste limbi, se simţeau obligaţi s-o stâlcească, uneori chiar cu mândria de a fi în stare să le amestece cât mai pitoresc. Aşa cum fac mamele tinere cu primii lor copii.

În celula 14, am trecut prin diferite perioade. Uneori stăpânea un plafon foarte ridicat, când povesteau lucruri interesante, se comentau lucrări de artă şi literatură, se ţineau prelegeri critice asupra tuturor genurilor de manifestare ale spiritului uman, ştiinţă, sport, politică, muzică, istorie. Alteori ne acoperea un plafon jos, vulgar, când majoritatea zdrobitoare

nu voia să dea ascultare decât poveştilor sau farselor haimanalei de Konstantinov.

ANIMALUL POLITIC

Bizară amestecătură putea realiza N.K.V.D.-ul! Cei mai josnici borfaşi şi criminali erau foarte uşor încadraţi ca deţinuţi politici. Orice ocnaş sau haimana, prin raţiunea tainică a N.K.V.D.-ului, era un deţinut politic, prin simpla adăugire a unei înjurături la adresa unui poliţist sau a prezenţei unei arme de foc ruginite ori a unui cuţit a cărui lamă depăşise o anumită lungime! Toţi erau deţinuţi politici! Nimeni pe lume n-ar putea confirma justeţea afirmaţiei aristotelice: „Antropon zoon politicon", mai categoric şi total decât închisorile sovietice. Da, omul este un animal politic. Şi pentru că-i animal politic, pentru că are dreptul şi obligaţia să participe la toate frământările cetăţii sale, să-şi spună clar gândul şi să lupte pentru înfăptuirea lui, pentru mai binele lui şi al comunităţii sale, sovieticii consideră că trebuie să stea la închisoare.

În cetatea antică, după marile răfuieli politice, comunitatea se întrunea şi ridica dreptul de cetăţean tuturor amorfilor şi neutrilor, care nu participaseră de o parte sau de alta a taberelor, ca fii nevrednici şi neinteresaţi de bunul mers al treburilor obşteşti.

Democraţii şi democraţii... Modalităţi de viaţă şi modalităţi de viaţă... Neevoluaţii antichităţii şi rezentanţii a celei mai înaintate democraţii a zilelor noastre...

... Cu ajutorul masei acesteia, gălăgioase şi mereu rebelă, dar sensibilă la recompensele infime fluturate de N.K.V.D., autorităţile sovietice îşi puteau face orice joc, obţine orice informaţie, manevra, în aşa fel încât păstrau o permanentă vrajbă şi dezbinare sufletească între deţinuţi. Contra a nimic altceva decât a simplei toleranţe a capriciilor şi răbufnelilor animalice ale unor criminali odioşi sau a unui privilegiu scârbav-

nic de minor, N.K.V.D.-ul putea stăpâni şi manevra imensitatea numerică a deţinuţilor. Putea depista şi paraliza cugetul şi voinţa oricărui protest atât în lumea deţinuţilor, cât şi în lumea celor 200.000.000 de cetăţeni, aşa-zişi liberi.

Contramăsurile erau imediate. Pedepse corporale, înfometare, pierderea privilegiilor, deportarea, transporturile înspăimântătoare pe vreme de iarnă, în condiţii care ruinează şi o robusteţe de taur.

De aceea, cred şi astăzi că haimanaua de Konstantinov, prin toate libertăţile care şi le îngăduia, fără să-şi atragă asupra-şi pedepse prea grele, era unul dintre aceia care stătea în slujba N.K.V.D.-ului. Destul de abil ca să întoarcă totul în favoarea sa, minţea cu siguranţă ambele tabere vânzând doar atât cât îl ajuta să se menţină pe o linie de plutire, care să nu-i pericliteze creditul în faţa oficialităţilor, de care totuşi îşi bătea joc, dar numai în măsura în care şi-o putea justifica ca necesară rolului lui de provocator tainic.

Poate că şi Michel Ahasverus, evreul din Minsk! Poate că şi Ionas! Poate că şi eu! Mai ştii de cine să te îndoieşti? Împrejurările m-au obligat să fiu tare bănuitor. Fiecare ne temeam de toţi şi toţi ne feream şi bănuiam pe fiecare. Nimeni nu-ţi acorda încredere. Aceasta este baza pe care şi-a aşezat temeliile cel mai mai uriaş stat poliţist al istoriei. Ştafetele călări, de pe drumurile care uneau satrapiile lui Darius, sunt imagini de basm. Nimic nu poate egala prezentul, nici măcar păstrând proporţiile pe care le impune depărtarea de veacuri. Rafinamentul sovietic depăşeşte în fantezie toată atrocitatea satrapilor antici...

EXPERIENŢE, COBZARUL COJOCEA

Pe parcursul acestei experienţe triste, oamenii întâlniţi s-au dovedit foarte inegali şi neaşteptaţi în comportare. Oameni acoperiţi de onoruri, miniştri sau feldmareşali, s-au

arătat simple zdrenţe şi putregaiuri, gata de trădare, vânzându-şi subalterii în mod abject. Pe când oamenii simpli, care n-aveau alt bun de apărat decât obrazul, s-au comportat ca nişte coloşi de granit! Ce să mai crezi? Unii, primii, în toate regimurile, punând mantia de unde bate vântul; alţii, mereu cu viforniţa pieptiş şi cu greul.

Bine înfiptă în adâncurile fiinţei, nu ştii care şi nici când se va dezlănţui secătura şi netrebnicul din noi. La feldmareşalul von Paulus, la general Budiş, fost ataşat militar al României la Sofia sau la ţambalagiul, originar din Focşanii României, sărmanul Cojocea!

Domnule feldmareşal von Paulus şi domnule general Budiş, să ştiţi că ţambalagiul Cojocea, a murit pentru că a refuzat să cânte, prizonier fiind, *Internaţionala* în lagărul 7.074! El n-a predat o armată, n-a ţinut cursuri de strategie vrăjmaşului, n-a fost purtat prin lagăre să facă propagandă şi nici n-a făcut declaraţii împotriva nimănui.

Ca domniile voastre, de pildă, von Paulus şi general Budiş, care prizonieri fiind, făceaţi vânătoare ca-n zilele bune, cu însoţitori. Ăsta a fost preţul Nürnbergului? Al trădării lui Budiş? Ăsta a fost preţul cursurilor de strategie? Un trai mai bun? Îmi vine în minte numele învingătorului de la Tshushima, amiralul japonez Togo, care neputând supravieţui ostaşilor căzuţi în adâncuri, din datorie, victorios fiind, cu insistenţă a cerut dezlegare pentru a muri alături de toţi cei care au căzut crezând în el, în ţara lor, în jertfa totală.

Dar cinstea de a fi samurai n-a dovedit-o von Paulus. A dovedit-o cu prisosinţă nobilul cobzar Cojocea! Cinste şi recunoştiinţă acestui umil necunoscut, născut pe undeva prin ţinuturile Vrancei!...

... Aşadar, tare diverşi sunt oameni! Generalul Budiş, fost comandant al Primului regiment de gardă regală, fost ataşat militar, semnatar al cărţii de dinainte de război, *Bestiile Roşii,* care l-a făcut să crească în ochii burgheziei; odată căzut prizonier, trece în tabăra celor pe care îi numise cu titlu mare *Bestiile Roşii,* primeşte să fie general şi pleacă iarăşi cu armata,

împotriva celor care-l făcuseră mare cândva... Şi tot el va fi preşedintele tribunalului militar, care va judeca pe prizonierii aduşi din U.R.S.S.... după care fireşte, maurul făcându-şi datoria... a trebuit să-şi primească respectivul picior sovietic... în spate! Cum s-a petrecut şi cu Tătărescu, Cambrea şi alţii.

Cambrea şi Tătărescu...

Ciudată metamorfoză! Cambrea fusese cândva educator, instructor şi profesor al câtorva generaţii de ofiţeri români. Şi între altele conferenţiase, cu atâta emfază, despre cum trebuie să se poarte un ostaş, dacă are nefericirea să cadă în mâinile vrăjmaşului. Omul ăsta, nimicul ăsta plin de onoruri, în care Cojocea şi alţi Cojocea au investit nădejde şi încredere, n-a fost decât o târfă între târfele naţiunilor, târfele omenirii, care a confundat voit şi ticălos, secătura cu diplomatul, frica şi avantajul personal cu imperativele naţionale!

DIN CELULA NR.14

Dar lăsând morţilor morţii săi, tot la secături ne vom întoarce. Iată de pildă pe evreul acela din Minsk, Michel Ahasvers, care chivernisind textilele din zona sovietică de ocupaţie, îşi agonisise, din diverse afaceri, 17 lăzi cu bunuri, cu care prin propăşire personală, voia să reconstruiască patria sovietică. Deşi cu forme în regulă şi urcat în vagon cu direcţia Minsk, a fost arestat pentru intenţia de a fugi în Vest. Zadarnic s-a zbuciumat, că nu l-a crezut nimeni. Pentru oficialitate nu era decât un trădător şi spion american. În ce priveşte pe deţinuţi, nimeni nu-l credea că a putut încărca 17 lăzi, şi mai ales că putea avea 50 de bucăţi de salam de iarnă. Când însă, după repetate insistenţe şi scandaluri cu garda şi cu Hirsch, i s-a permis să-şi ia, din bunurile confiscate, alimentele care se alterau, ne-am convins cu ochii noştrii că ne spusese adevărul. Adusese din lăzile lui vreo şapte, opt bucăţi lungi de salam şi

câteva cutii de miere artificială, din care ne-a dăruit la fiecare cât să nu murim de poftă.

— „Nu aşa frate Ahasverus! l-a repezit Konstantinov, smulgându-i cârnaţii şi mierea. Faci şi tu dreptate ca unchiul tău, procurorul din Minsk!"

Şi a început să împartă el, după legea haimanalelor, în părţi egale, cârnatul, iar mierea s-o împartă cu singura lingură existentă în celulă, prin simpla rânduială, punând-o fiecăruia în palmă, până n-a mai rămas nimic.

Ahasverus privea năucit cum i s-au împărţit bunurile, pentru care făcuse atâta scandal, şi cum i se scurgea printre degete mierea.

Atunci n-a fost de râs, pentru că mierea trebuia linsă. S-a râs însă după asta de toate, de Ahasverus, de împărţeală, de mierea amestecată cu cârnaţi, de efectele nu prea târzii ale mierii...

Şi pentru că Michel arunca asupra noastră cu toate trăsnelile cerului şi injuriile vremii, cei mai temători de biciul lui Gorin s-au potolit. Nu însă şi Konstantinov, asupra căruia n-au avut nici un efect ameninţările.

— „Măi păcătosule, te-a pedepsit Moise, c-ai strâns mana şi pentru ziua de mâine. Ce v-a sfătuit el în pustiu? Şi pe cine ameninţi, măi spurcatule? Crezi că-ţi merge ca pe vremea când erai şef la textile? Ce voiai să faci cu atâtea lăzi? Nu crezi că se strică? Şi să ştii, că puţin îmi pasă de tine. Dacă mai faci mult pe nebunul şi mă torni, mâine-noapte sau când mi-o veni la îndemână, hârşti! Şi ţi-am luat gâtul. Asta ca să nu zici că nu ştii! Şi o să fie în lume o jigodie mai puţin!"

Destul de cuminte — aşa cum înţeleg de vorbă toţi oamenii aşezaţi, Michel s-a potolit. Experienţa îl învăţase, din practica personală, că până la Dumnezeu te mănâncă sfinţii. Şi că dreptatea este întotdeauna de partea celui care poate mai imediat şi mai direct. Până s-ajungă la Gorin huiduma asta i-ar fi zdrobit oasele.

Hazul împrejurării cu împărţirea salamului şi a mierii era destul de minor, dar, ca la nivelul unor copii, năzdrăvănia punerii mierii în podul palmei, luase proporţii homerice şi a dăinuit îndelung, colorând cenuşiul monoton al zilelor care au urmat.

Această perioadă era la nivelul lui Konstantinov, la care se situase şi farsa jucată unui soldat care făcea de gardă pe coridorul nostru. Farsa jucată era inferioară şi de prost gust, dar, poate că era exact pe măsura turkmenului acela mic, urât şi rău, care ne frigea zilele. Era cel mai rău dintre micii noştri tirani, prinşi şi ei — ca toţi oamenii — de beţia puterii. Noi eram ultimul gang al piuliţei în care se strângea şurubul mânuit prin persoana lui Gorin, Zelenin, de toată suprastructura politică sovietică.

N-am putut să aflu şi nici nu pot să-mi închipui de unde acumulase pocitania asta de turkmen atâta înverşunare împotriva oamenilor de dincolo de o uşă zăvorâtă. Din urâţenia lui? Din îngustimea unei minţi stâlcite de propagandă?... Iar în ceea ce priveşte limba rusă, el o schilodea mai rău decât mine, care — în ambianţa celor care vorbeau ruseşte, de abia reuşeam să înnod câteva vorbe.

Konstantinov, regele neîncoronat al lagărelor şi închisorilor, împreună cu Ionas letonianul, care voise să-şi vadă ţara şi mătuşa, şi el tot un tip gata mereu de farse şi bravuri, i-au declarat război necruţător turkmenului. Nu mai e nevoie să spun că amândoi vorbeau limba rusă şi-n jargon şi ca la Academie.

Mizeria începuse de la fumat. În celulă aveam voie să fumăm, dar nu să avem şi chibrituri. În schimb, ştiam că soldaţii au dispoziţie să ne dea să aprindem, de câte ori ceream, deschizând hoţoaica.

Erau unii gardieni care se făceau că nu aud sau se lăsau greu. Printre ei, cel mai înrăit, fireşte că era turkmenul. Era cel mai înverşunat dintre micii tirani.

În ce priveşte fumatul, negreşit că nu întotdeauna aveam ce ne trebuia. Dacă aveam mahorcă, n-aveam jurnal, alteori

invers. Să nu fie de mirare pentru necunoscători, dar mahorca este un soi de tutun specific rusesc, un fel de jaguar între feline, care îţi curăţă plămânii, şi se poate răsuci şi fuma la fel de bine şi în jurnal, ca şi în cea mai fină hârtie de ţigarete. Fumatul şi gustul hârtiei groase, împreună cu cernelurile şi plumbul ştirilor mincinoase ale gazetei, îndulcesc asprimea usturătoare a tocăturii de mahorcă nefermentată. Din încurcătura acestor lipsuri ne scoteau fie noii-veniţi, fie anchetaţii care — fără nici un fel de oprelişti sau ruşine, cereau anchetatorilor articolul care le lipsea. La rândul lor, anchetatorii închideau ochii şi se lăsau furaţi de ţigări, o mână de mahorcă sau o bucată de jurnal. Trebuia să fii grosolan! Şi asta o învăţaseră chiar şi cei mai stilaţi dintre puşcăriaşi. Când anchetatorul îţi oferea — dacă era în toane bune, pachetul să iei o ţigară sau să-ţi răsuceşti una, trebuia să iei tot şi să-ţi ascunzi prada în buzunare. Cel mult de formă mai lăsai pe fundul pungii de-o ţigară, două, ca să nu i-o dai chiar goală.

Când era turkmenul nostru de serviciu, aveam sau n-aveam de fumat, avea sau nu chibrituri, tot timpul îl sâcâiam bătându-i în uşă şi cerându-i foc sau altceva. Ştiam că nu ne va da, ştiam că se va înfuria, ştiam că o să ne înjure. Dar ce însemnau toate astea, când furia lui ne distra? Ce mai putea adăuga înjurătura lui răului existent?

Studiindu-l mai îndeaproape, Konstantinov şi Ionas au observat că turkmenul se apropie în vârful picioarelor de uşă şi ascultă hoţeşte sau trage cu urechea la vizetă. Cei doi s-au hotărât să-i joace o festă.

Speculând marea performanţă a lui Konstantinov, de a-şi elimina la comandă gazele din pântec, fie în rateuri scurte, violente şi des repetate, ca un motor în doi timpi, fie continuu şi prelungite până la interminabil, cei doi şi-au elaborat un plan de acţionare. Konstantinov, imbatabil în arta de a-şi ritma eşapamentul, era radios, iar colocatarii, ajunşi la cel mai coborât nivel al vulgarităţii, în ciuda valurilor de mirosuri care îi învăluiau, se lăsau antrenaţi cu plăcere de virtuozitatea acestei uluitoare tehnici şi râdeau copios.

În ziua hotărâtă, Konstantinov, despuiat de îmbrăcăminte, s-a lungit pe burtă pe podeaua încăperii, cam la jumătatea distanţei dintre uşă şi patul comun, şi Ionas, alături, tot despuiat, c-o bucată de hârtie răsucită pentru a râde încet şi cu chibritul gata să dea foc şuviţei de hârtie, aşteptau să apară turkmenul.

În clipa când au simţit că Sabaka — cum îl poreclisem noi, după înjurătura lui favorită, pentru că din „Sabaka-fascişti" nu ne scotea — s-a oprit să pândească la uşa celulei noastre, Konstantinov a prins a se slobozi în salve şi vijelii. Iar când Sabaka, a tras repede vizeta să vadă ce se întâmplă, Ionas, cu îndemânare de scamator a scăpărat chibritul şi a dat foc hârtiei pe care a întins-o în faţa gurii de foc a haimanalei. Şi cu acest prilej, toţi cei de faţă s-au convins că hidrogenul sulfurat, eliminat din stomac, este şi combustibil detonant. Un detonant, cu străfulgerări de culoare galben-verzuie, care se întindeau spre vizeta uşii ca o coadă stufoasă de vulpe. Năucit, în faţa acestei noi „Dicke Bertha" * însufleţite, Sabaka a tras brusc vizeta hoţoaicei şi a prins a alerga, urlând pe coridor:

— „Explozie... fasciştii... Sabaka... explozie!"

În câteva minute, celula noastră se umpluse de ofiţeri şi soldaţi. Au făcut o percheziţie foarte amănunţită şi au început interogatoriile, dar, n-au găsit nimic, n-au aflat nimic.

În rusească lui stâlcită turkmenul o ţinea morţiş:

— „Fum fost mare... şi flacăre estem fost... Nada balşoi control... Eta fascişti ciortii! Hitra fascista!"

Din partea celor din celulă a rămas invariabil şi formulat ca plângere împotriva acestui soldat, care nu scapă ocazia să-şi tortureze deţinuţii şi să le pună în sarcină născociri de-ale lui.

— „Nici foc s-aprindem o ţigară nu ne dă, deşi dumneavoastră i-aţi dat dispoziţie categorică", a adăugat Konstantinov.

---

* Este vorba de tunul german cu tragere lungă „Bertha", construit de Uzinele Krupp în 1917. Cu acest tun germanii au bombardat pentru întâia oară Parisul la 23 martie 1918, de la 120 km depărtare *(n. red.)*.

Ce-o fi înţeles şi ce-o fi discutat comisia, noi n-am aflat niciodată, dar turkmenului nu i s-a întâmplat nimic. Dimpotrivă continua să ne facă cât mai mult rău. Probabil că plângerile noastre împotriva lui îi betonaseră şi mai mult poziţia lui de om de nădejde. Ca urmare, simţindu-se tare, turkmenul devenise un turnător ordinar. Îşi extinsese observaţiile şi asupra celorlalţi ostaşi şi dădea informaţii, nu întotdeauna juste, conducerii asupra comportărilor lor faţă de deţinuţi. Despre aceste noi isprăvi ale turkmenului, ni se plânsese chiar una dintre celelalte santinele de pe coridorul nostru, un ucrainian tare cumsecade şi omenos, care la un moment dat dispăruse din schimburi. Îi simţisem imediat lipsa pentru că, trecând pe la vizetă ne saluta, ne dădea ce-i ceream sau ne arunca el însuşi, fără să-i cerem, ţigări sau moharcă, dar mai ales pentru că în timpul schimbului său, ne cânta în surdină, diferite arii din opere sau operete. Imediat ce intra în schimb, trecea pe la vizetă şi ne făcea atenţi că „schimbându-se guvernul" ne putem culca, deşi nu era vremea permisă pentru somn, dar dacă-l vom auzi zăngănind cheile, e semn că trebuie să ne ridicăm repede. În câteva vorbe, ucrainiaul acesta era un cetăţean care, prin puţinele li posibilităţi, ne îndulcea existenţa.

Constatasem lipsa lui, dar, abia după ce a revenit, am putut afla că stătuse zece zile la carceră din pricina turkmenului, care îl turnase la politrucul unităţii că pactizează cu deţinuţii.

Duşmăniei vechi i se adăugase, cu acest fapt, una nouă, iar Konstantinov şi Ionas s-au jurat să născocească ceva, care să-l bage pe turkmen la boşcă. Trebuia întreprins ceva cât mai repede.

Ionas, tovarăş ideal pentru Konstantinov, făcuse destul de multe şotii până acum. Cea mai des folosită, zgârieturile cu-n os de peşte, care niciodată nu era găsit, a fost aceea care avea să-i furnizeze materialul şi pentru acest prilej. Până acum, când toate mijloacele pentru făcut rost de mahorcă sau gazetă erau epuizate, metoda lui Ionas dăduse bune rezultate. Se zgâria cu osul până se umplea de sânge, apoi începea să urle că moare. Urma un teatru general, cu strigăte şi bătăi zgomotoase

în uşă. Datorită lui Ionas, prinsesem un fir al slăbiciunii N.K.V.D.-ului şi acum se specula la sânge această temere a conducerii de sinucidere.

În ziua în care îşi propusese să-i joace turkmenului festa, Ionas şi-a scos bandajul de la o astfel de tăietură şi a zgândărit-o cu osul până şi-a scos o lingură de sânge. După ce şi-a ascuns iarăşi osul şi s-a dezbrăcat, s-a mânjit cu sânge peste piept şi gât şi s-a întins în aşa fel ca să poată fi bine văzut prin vizetă. Când l-a simţit pe turkmen în apropierea uşii, Konstantinov a început să urle ca un apucat, şi să-l zgâlţâie pe Ionas de gât, prefăcându-se că-l sugrumă. La rândul său, Ionas scosese limba de un cot şi horcăia greu, dându-şi ochii peste cap.

— „Şto takoi? Şto vi delaite sabaka?", s-a repezit turkmenul, trăgând violent vizeta.

Văzând sângele şi scena încăierării dintre cei doi, a început să strige spre celelalte santinele şi a apăsat pe butoanele de alarmă. Dar în loc să acţioneze butonul negru, care ducea la soneria ofiţerului de serviciu din corpul de gardă, probabil, de emoţie, a nimerit pe cel roşu sau poate a apăsat pe amândouă deodată. Asta a fost desigur cauza că au început să fluiere sirenele de alarmă de pe coridoare şi din toată închisoarea. După câteva minute s-au deschis gratiile tuturor coridoarelor. Trebuie să amintesc că — după evadarea a doi soldaţi americani care, izbutind să pună mâna pe santinela de pe coridor şi s-o lege, au putut apoi să-şi continue nestingheriţi drumul — la capătul fiecărui coridor s-au pus gratii, iar santinela din sectorul respectiv îşi făcea patrularea, fiind el însuşi închis şi izolat de restul încăperilor închisorii.

Soldaţii şi ofiţerii din corpurile de gardă au dat năvală pe coridoare, iar peste câteva minute, generalul Zelenin, în persoană, secondat de Hirsch Gorin şi de ceilalţi ofiţeri, şefi de secţii din N.K.V.D., au fost, de asemenea, prezenţi şi s-a deschis celula noastră.

După obiceiul împământenit aici, la astfel de vizite, ne-am ridicat toţi în picioare şi ne-am întors cu faţa la perete şi mâinile la spate. Unul dintre noi trebuia să dea raportul, care

— conform aceluiaşi obicei cădea în sarcina unui staroste, de regulă, indicat de oficialităţi. De data aceasta, cel mai experimentat şi mai impertinent trebuia să-şi i-a răspunderea şi riscul asupră-şi. De obicei, oficialii erau delatori ordinari. În cazul nostru trebuia un delator isteţ, care ştia să vândă exact ce trebuie pentru a deruta şi a abate grindina în altă parte.

A vorbit Konstantinov. Poate pentru că era în cauză, poate din spirit de frondă, poate pentru a-şi atrage admiraţia celorlalţi.

— „Grajdanin general, în celula 14 sunt 18 deţinuţi. Mâncarea este bună şi nimeni nu are nici un fel de plângere. Totul este bine, dar, nu ni se dă foc când vrem să fumăm!"

— „Ce-a fost aici?"

I-a luat de scurt, mai întâi Zelenin, apoi Gorin.

Dar, cutra veche şi hârşâită de puşcărie, Konstantinov, a luat cel mai feciorelnic aer din lume şi privindu-i foarte nedumerit, drept în ochi, i-a întrebat despre ce este vorba. El însuşi şi noi toţi ne întrebam foarte curioşi să ştim ce s-a întâmplat de s-a dat alarma. A evadat oare vreun deţinut sau a luat foc? Turkmenul, care se afla şi el în celulă, încă răvăşit la chip, a dat să-i explice generalului, dar din îngânarea lui încâlcită nu se putea distinge decât mereu aceleaşi vorbe:

— „Tăiat gât sabaki... Mâna la gât şi roşu fost, curs sânge la el şi limba mult scos. Horcăit ca mort fost lui" ...

Până s-a trimis după un starse-litinnant (locotenent-major) turkmen, tot din gardă, care să facă pe translatorul între general şi soldat, Konstantinov cu aceeaşi neruşinare, a început să parlamenteze cu generalul Zelenin, pictându-l în limbajul lui, viu colorat, cât mai frumos pe turkmen.

— „Ăsta ne-a fript zilele, cetăţene general, mai tare decât cetăţeanul maior Hirsch Gorin. Ne minte tot timpul, şi pe noi şi pe dumneavoastră. Ne pune nouă în cârcă toate invenţiile lui de mongol sadic. E un provocator mai rău decât a fost Popa Gapon Grajdanin Nacialnik! A fost în stare să dea toată alarma numai să vă arate cât e de vigilent şi că, aşa i-a venit lui, să ne

pedepsească, înfuriindu-vă pe dumneavoastră! Întrebaţi pe toată lumea, întrebaţi şi celelalte santinele şi ofiţeri de serviciu dacă au avut neplăceri vreodată cu noi! Şi convingeţi-vă dumneavoastră acum că tot sunteţi aici, răsturnaţi încăperea asta cu susul în jos, să vedem ce-o să găsiţi! Ce sânge tot vorbeşte el c-a văzut? Poftim, aici suntem cetăţene general, unde-i sângele mă-sii, e sângele lui? S-arate el!

În timp ce Konstantinov continua să peroreze extrem de convis şi de indignat — şi trebuie să spun că avusese tot timpul să-l spele şi să-l şteargă pe Ionas de sânge cu chiloţii pe care acum îi avea sub pantaloni, ofiţerii şi soldaţii scotociseră cu ochii toată încăperea şi pentru că nu descoperiseră nimic suspect, dădeau din umeri şi priveau neputincioşi la generalul care-i fulgera întrebător.

În realitate, pentru că minţea atât de neruşinat şi de convingător, aproape nici noi, eroi şi martiri la faţa locului, nu mai ştiam cine minte: Konstantinov sau turkmenul. Toţi rămăsesem cu impresia că Zelenin şi Gorin se convinseseră că ostaşul din gardă era autorul unei provocări iniţiate de el, din pricini rămase ascunse. Ei înşişi, mari maeştri în ticluiri şi mistificări de toate genurile, obişnuiţi până la tocire cu astfel de afaceri, se încurcaseră cumplit în isteţimea propriilor lor metode.

Folosind momentele lor de încurcătură, cu aerul celei mai nevinovat, haimanaua şi-a tras din buzunar „o scârboasă" — unul din trabucele date de mine, care mai purta inelul cu marca fabricii, — i-a muşcat vârful, l-a scuipat într-o parte şi s-a adresat generalului, care era doar pe jumătatea înălţimii lui:

— „Grajdanin general, pentru că prăpăditul ăsta nu vrea să ne dea nici foc, când îi cerem, vă rog să fiţi bun şi să-mi daţi s-aprind"...

În faţa mutrei arborate de haimana, pentru că a zâmbit generalul, au zâmbit toţi, iar unul dintre ofiţerii din suită — la un semn a lui Zelenin, i-a dat lui Konstantinov o cutie de chibrituri.

Foarte tacticos şi cu cea mai indiferentă figură, a scos un băţ şi-a aprins trabucul, apoi şi-a răsturnat restul cutiei în

podul palmei, înapoindu-i, cu o reverenţă, proprietarului cutia goală...

... Cam astfel de evenimente ne umpleau uneori zilele, dându-le şi altfel de culori decât cele obişnuite.

ARTICOLUL 206 ŞI CEI 25 DE ANI

Pe la începutul lunii august, rar de tot mai eram chemat la anchetă. Mai mult, aşa, ca să mă vadă la faţă, pentru că niciodată n-a mai intervenit nimic nou. În sfârşit, la una dintre chemări, mi s-a citit şi tradus conţinutul articolului 206 din Codul penal sovietic. Mi se aducea la cunoştinţă că aveam dreptul să citesc dosarele şi să completez sau că cer revizuirea acestor dosare, dacă mă supuneam unui supliment de anchetă...

„La dracu'! De supliment de anchetă îmi ardea mie, care trecusem prin proba iadului!" Dar pentru că la lectura făcută am remarcat că, în procesele verbale, nu se menţiona nicăieri despre banii şi obiectele care îmi fuseseră luate, am protestat împotriva faptului că nu se consemnase luarea lucrurilor personale, ca: un ceas de mână de aur Omega, gravat pe spate cu „Nelu 29.5.26", cu brăţară de aur, gravată — „29 mai Paris — Jaqueline", o servietă de piele (diplomat), o verighetă de aur gravată J. et N. — 13.8.44 Paris, un inel de aur şi unul de argint, ambele gravate U.J.N., precum şi următoarele sume de bani: 300 reichsmark, 33.000 mărci de ocupaţie Vest, 220 dolari, 15.000 franci francezi, 600 coroane daneze, 2.000 florinţi (gulden) olandezi, şi 200 franci elveţieni. Unde s-au dus toate astea de vreme ce nu s-au înregistrat?

În procesul verbal din 8.VII.1947, încheiat în cadrul articolului 206, aflat la dosarul meu 18.012, adăugat mai târziu în procesul din 13—18.IX.1953, de la Vorkuta, la dosarul 9/

Я.21.27.6.238 C.B.A. 1-G — 770, sunt înregistrate numai 303 mărci de ocupaţie fără a se menţiona Vest sau Est şi un inel de argint. Atâta tot!

L-am întrebat atunci pe Gorin şi-l întreb şi astăzi, când nu mai sunt sub jurisdicţia abuzurilor: Unde sunt? De ce n-aţi trecut în inventar valuta şi obiectele personale, din aur? Consemnarea acestor valori n-ar fi fost un argument favorabil tezei lor? Cu ce se face spionajul? Cu ochi frumoşi? Dar eu nu eram Mata Hari! Sau cu un pachet de ţigări proaste şi 303 mărci de ocupaţie pe care le-au înregistrat ei? Unde-s celelalte mărunţişuri?

În acel moment, eu am întrebat, eu am auzit! Şi de atunci n-am mai avut pe cine întreba. Nici chiar la procesul din 8.IX.1947, pe care, l-am povestit cu destule amănunte, cu ocazia procesului Theei Meckel. Ei au anchetat, ei au acuzat, ei au judecat, ei au deliberat şi tot ei — fără să-mi acorde cel puţin un avocat din oficiu — mi-au adus la cunoştiinţă o sentinţă de condamnare la 25 de ani.

Frumuseţea mai mare a fost că — după proces — am fost scoşi afară din sala de judecată şi a trebuit să aşteptăm afară până când au deliberat asupra sentinţei. Ce-or mai fi avut de deliberat, nu ştiu, dar prin geamul sălii în care ne aflam, vedeam cum în acest răstimp grefierul şi un membru al completului jucau ţintar, jocul acela cu nouă pietricele sau boabe albe şi nouă pietricele sau boabe negre, care se mută în jurul a trei chenare dreptunghiulare, înscrise unul în altul şi unite între ele, pe cele patru laturi cu drepte perpendiculare. Grupul celorlalţi glumea, se vede, şi chibiţa pe margine.

Minunata şedinţă, teribila sentinţă! Spectacolul şi experienţa aceasta, pe legea mea, meritau plata celor 25 de ani! Cum mai poţi fi necăjit? Ba am fost atât de distrat, că nici n-am mai remarcat, că la înapoierea în închisoare nu mai m-au dus la neuitata mea celulă 14, ci în celula 20, celula condamnaţilor, încăpere cu continuu du-te-vino, celula de tranzit, cu cel mai cumplit haos şi în care — dincolo de triavilitate şi

promiscuitate nu aveai ce găsi. Aici până şi puricii aveau păduchi.

Din această celulă, câte 2, 3, 4 sau 5, pe rând sau toţi deodată, plecau în diverse direcţii, în închisori de pedepse, în lagăre de reeducare, în lagăre de tranzit sau în lagăre de ştrăfnoi (pedepsiţi).

LAGĂRE NOI ÎN LAGĂRE VECHI

În zona de ocupaţie sovietică a Germaniei, după 1945, spre a nu-şi uita obiceiul şi pentru orice eventualitate, organele N.K.V.D.-ului au înfiinţat 4 lagăre speciale pentru deţinuţi. Aceste 4 lagăre aveau 2 secţii, una de condamnaţi prin tribunalele militare de ocupaţie, a doua de internaţi politici, în majoritate foşti membrii ai N.S.D.A.P.-ului. Cele 4 lagăre au fost organizate în aceleaşi lagăre, care de acum erau cunoscute în lumea întreagă, din presă şi din filmele despre crimele săvârşite aici în perioada celui de al III-lea Reich. Lagărul nr.1, renumitul Sachsenhausen, nr.2, Buchenwald, ambele lagăre de concentrare, al treilea, fosta închisoare militară Torgau, iar al patrulea închisoarea din Bautzen sau „Gelbes Elend", cum i se mai spunea.

De aici, din aceste lagăre speciale se completau transporturile, care mergeau pe drumul robilor, înspre miile de lagăre ale morţii, din marele imperiu sovietic.

Nu trebuie să uităm nici centrele speciale ale N.K.V.D.-ului, cu închisorile lor mai mici, dar mai drastice. Şi ele, fiecare în parte, îşi au istoria şi anchetatorii lor. Morţii din aceste lagăre, precum şi din aceste centre speciale nu trebuie uitaţi, aşa cum nu au fost uitaţi morţii din aceleaşi lagăre până-n 1945.

„GELBES ELEND"

Din acest infern, mi-a fost dat să plec, la 22 septembrie, în alt infern, la Lagărul special nr.4, din Bautzen. Lagăr special! De ce? Nu ştiu în ce consta specialitatea lui. Ştiu însă că era supranumit, aşa cum am mai amintit „Mizeria galbenă" şi că acolo era comandant şi un oarecare colonel Kazakov. Deşi total inutil pentru economia povestirii de faţă, numele lui Kazakov mi-a rămas în minte. Altele, pe care n-ar fi trebuit să le uit, s-au dus de mult pe apa sâmbetei!

Aici, la „Gelbes Elend", am reîntâlnit-o pe Thea Meckel şi până la completarea fişelor şi formelor de încarcerare am putut sta de vorbă cu ea. Eram amândoi pecetluiţi, condamnaţi, dar ne-am despărţit cu convingerea că nici unul dintre noi nu era vinovat de arestarea celuilalt. Desfăşurarea procesului şi evenimentelor ne convinseseră pe deplin, dar mai ales pe ea, care păstraseră urme de bănuieli în suflet. La despărţire, i-am petrecut pe după gât, ca aducere-aminte a încurcăturilor prin care am trecut, fularul meu de mătase...

Odată cu sosirea mea la Bautzen, mai veniseră şi alte transporturi, fericiţii de la Dresden, fericiţii de la Leipzig, fericiţii de nu mai ştiu unde..., făcându-ne pe toţi o singură grămadă. Ce s-a petrecut cu fiecare, cine poate şti, dar pe mine şi cu vreo alţi 20 ne-au dus în aripa de est, la etajul 4, camera 45, unde am vegetat timp de trei săptămâni.

Aici, firește, alte cunoştiinţe, alte poveşti, un alt mod de a umple timpul. Mi-aduc aminte de un ţăran german, originar chiar din Bautzen, condamnat pentru că pălmuise pe un „Ost-Arbeiter", adus din Ucraina, pe care-l angajase la lucru. Îl bătuse pentru că l-a prins vânzând ceva din gospodăria sa. Nu mai ştiu ce spunea că-i furase, dar pentru palmele sau bătaia dată căpătase exact 25 de ani pentru crimă împotriva umanităţii. Omul acesta din Bautzen părea să fie cel mai nefericit

exemplar de pe pământ. Stătea de 2 ani închis în celula asta de la etajul 4, de la ale cărui ferestre privea chiar în curtea lui. În fiecare dimineaţă îşi vedea copiii cum se îmbrăcau şi plecau la şcoală, îi vedea cum vin, îşi vedea nevasta trebăluind prin curte. De două ori până acum văzuse aprinzându-se în casa lui, lumânările pomului de Crăciun, fără ca ai lui să fi ştiut că se află la câţiva paşi, de unde-i privea.

ACUL DE SIGURANŢĂ

Aici, în Bautzen, am întâlnit o mare raritate, un fost anchetator N.K.V.D., chiar la centrala de aici, din Bautzen. Era cel mai fioros dintre toţi anchetatorii pe care îl întâlniseră puşcăriaşii... Se vorbea despre el ca despre un vis urât... Acum era condamnat la 25 de ani, pentru spionaj în favoarea S.U.A. În patul comun, dormea alături de mine, jivina asta scârboasă.

Fusese anchetator şi în calitatea aceasta, el ridica toate actele noilor transferaţi din alte puşcării şi ancheta fiecare caz în parte, cu o severitate, care-i asigurase o faimă şi o încredere deosebită în lumea cadrelor de vârf ale N.K.V.D.-ului.

După cea mai experimentată metodă sovietică, îşi descosea anchetaţii până la epuizare: Cine te-a prins, unde şi cum? Cine te-a trădat şi în ce împreurări etc. ... etc. ... până când ajungea la cele mai neînsemnate amănunte, care în fond nedăunând anchetatului, le putea obţine mult mai uşor, mai ales că atât aştepta şi anchetatul. Spunea cât mai repede şi cât mai multe pentru a-şi scoate din cleştele anchetatorului cauza proprie.

Din datele pe care izbutise să le strângă, anchetatorul respectiv a putut stabili legăturile unei foarte largi reţele de agenţi dubli, aşa-numiţii „ace de siguranţă", care informau deopotrivă şi Vestul şi Estul, făcând adevărate ravagii în lumea spionilor, dar mai ales în lumea caracudei şi a plevuşcei nevinovate, care căzuse întâmplător în acest dans fantastic al infor-

maţiilor şi contrainformaţiilor. Acest joc al demascării şi deconspirării traficanţilor de oameni şi ştiri îl prinsese şi devenise marea lui pasiune. Totuşi N.K.V.D.-ului nu-i dădea decât atât cât îi era lui necesar pentru aureolă, apoi tot mai puţin cât îi trebuia pentru menţinerea acestei aureole. Grosul şi-l rezerva pentru uz personal.

Când — intrigată de exactitatea ştirilor pe care postul de radio R.I.A.S. din Berlin le transmitea în legătură cu zona sovietică, ba chiar cu treburile interne ale N.K.V.D.-ului sau cu situaţia statistică din anumite lagăre — Centrala sovietică a fost obligată să depisteze reţeaua de informatori, a încredinţat acest serviciu tocmai acestui anchetator. Cercetările n-au reuşit să stabilească nimic, în schimb radio R.I.A.S. transmitea în ştirile sale până şi numele morţilor zilnic sau anchetele din cursul fiecărei zile.

Se bănuia că trebuie să fie un post clandestin de emisie, chiar în lagăr. S-a scotocit peste tot, dar nu s-a stabilit nimic.

A început însă să bată la ochi o anumită ciudăţenie: agenţii şi delatorii sovietici, până şi „acele de siguranţă" şi provocatorii cei mai mărunţi erau arestaţi unul după altul în Vest. Minţile iscoditoare ale contrainformaţiei sovietice au ajuns să înţeleagă că în sânul lor trebuie să fie unul, care trădează. Dar numai unul, cunoscând bine secretele, ar fi putut uşura această descoperire a agenţilor lor. Cine putea da deci atâtea amănunte? Cine avea acces la atâtea informaţii?

Toată contrainformaţia pusă în alarmă şi lucrând discret a izbutut să-l descopere şi să-l aresteze pe unul dintre cei mai de nădejde oameni ai centralei sovietice din Bautzen, „Spaima deţinuţilor", domnul acesta aşa mieros, care sforăia în patul de lângă mine, în mica cameră 45, etajul 4, şi care fusese spion în slujba S.U.A. şi fruntaş al N.K.V.D.-ului.

Şi pentru că suntem în lumea fostelor autorităţi, trebuie să amintesc că tot aici, în Bautzen, mai ajunsese şi unul dintre cei mai duri gardieni, renumit odată în Bautzen, dar care fusese arestat pentru furt şi spargere. Şi ăsta era o figură celebră şi era recunoscut sub numele de „Bătăuşul". Acum, şi ăsta era un

miel tare blând ce-şi schimbase optica. Foştii lui colegi de breaslă îl protejau însă şi-l lăsaseră să umble liber prin coridoare, să facă curăţenie şi să împartă deţinuţilor mâncare. Mai mult decât sigur că avea şi misiunea de „cântător". Noi însă nu l-am putut prinde cu pisica-n sac. Într-un timp, dar n-am înţeles niciodată de ce i s-a dat privilegiul ăsta, căpătase o celulă proprie, cu pat individual şi cearceaf!...

În timpul unei plimbări mai prelungite, acest fost gardian, vorbind despre isprăvile lui trecute, ne-a povestit că în carcera 3, din aripa de est (Ostflügel), din cauza bătăilor lui, înnebunise un medic dentist. Una dintre metehnele acestui nebun din bătaie o constituia plăcerea de a-şi mânca fecalele. Şi într-o zi, pentru a fi mai gustos, i-a cerut santinelei să-i dea puţină sare. Îndeplinindu-i, din curiozitate cererea, nebunul a presărat sarea pe deasupra şi şi-a continuat cu poftă ospăţul... „De când cu ăsta, eu n-am mai bătut. A fost ultima mea victimă!", ne-a mărturisit „Bătăuşul"...

Tot de la el mai aflasem, printre alte mărunţişuri, că un soldat ucrainian, din zona de afară a închisorii, precum şi unul din garda interioară, tot ucrainian, se spânzuraseră în urma unei ştiri că mamele lor muriseră din cauza foametei mari din Ucraina, din 1946—1947...

BESTIA NR.1!

Dar bestia nr.1, a închisorii din Bautzen, a fost medicul şef al închisorii, dr. Walter. El însuşi era deţinut, cu o condamnare de 25 de ani. Făcea afaceri şi iar afaceri. Dincolo de afaceri, nimic n-avea sens şi nu merita strădanie. Făcea afaceri şi cu viii şi cu morţii. Hrana, îmbrăcămintea, ţigările, tutunul sau mahorca, medicamentele, dinţii de aur de la vii sau de la morţi, boala sub toate formele, până la prefăcătorie, toate acestea pentru el erau marfă de negociat. Nimeni nu putea căpăta nici un fel de asistenţă fără să treacă prin vama lui. Sufletul şi mo-

rala lui, negociate la sânge, prezidau bursa neagră a închisorii din Bautzen. N-am ştiut nici atunci, şi nu ştiu nici acum ce mărime din N.K.V.D. se ascundea în spatele lui. Era de neconceput ca sistemul de informaţii existent să nu fi dus unde trebuie, afacerile domnului doctor. Era prea clar că medicul nu era decât o simplă sculă, care-şi plătea postul şi rămânerea în Bautzen, făcând exact ceea ce i se ordona. Personal, în schimbul a tot ce făcea, nu putea să aibă mai mult decât mâncare şi lipsa mizeriilor de toate zilele. Şi poate — dacă era total inconştient — beţia puterii. Pentru că este drept, făcea absolut tot ce vrea. Meschină putere, stupidă satisfacţie, dar o putea avea!

Un colaborator de-al medicului şef, din acelaşi aluat, era şi studentul medicinist Merk, originar din regiunea Mecklenburg.

După nenumărate mângâieri primite din partea lui Hirsch Gorin, m-am ales cu o deplasare a ambilor rinichi şi cu o puroială continuă, de care nu voi scăpa decât după ani de zile. În Bautzen, am fost de nenumărate ori la ambulatoriu, dar din lipsă de medicamente, trebuia să mă consolez şi să sufăr. Singura şansă mai era de a putea face un tratament prin internarea în spital, dar asta trebuia aprobată de o comisie. Concluzia dată era prezentată mediului şef sovietic care îşi punea ultimul semnătura.

Cel mai greu lucru era să ajungi în faţa comisiei, căci pentru asta erai legat de medicul şef al închisorii şi de colaboratorii acestuia. Numai contra plată puteai ajunge acolo unde doreai, indiferent de forma ei. Personal am dat două raţii de pâine spre a ajunge acolo unde doream. Am fost internat în spital în aceeşi perioadă cu berlinezul Hüppe.

Soarta nu mă desparte de Merk, cu care mă voi întâlni, mai târziu în Lagărul minei nr.7, din Vorkuta, în procesul în care eram inculpat... dar, despre asta voi vorbi la timpul potrivit.

Bestia de ieri, bestia de astăzi a fost şi va rămâne aceeaşi!

Cât îl priveşte pe medicul şef, a plătit răul făcut. Şi pentru el a venit o zi! A venit ziua aceea implacabilă, aşa cum vine ea, pe neaşteptate şi de fiecare dată într-alt fel. Ce s-o fi întâmplat nimeni nu poate şti. Într-o zi însă, muntele, huiduma aceea, care se măsura cu veşnicia, a început să nu mai fie. Se topea de la o zi la alta, iar într-o bună zi, cam după o lună — namila s-a topit de tot şi n-a mai fost... Uscat ca o scândură, şi-a dat suflarea acolo, în Bautzen, unde nesocotise şi călcase în picioare tot ce mai putea fi omenesc în om... De ce voise să scape, n-a putut fugi, dacă cumva grija zilei de mâine, mai binele sau frica de moarte, au fost acelea care l-au dat pe mâna celor, care — prin el — transformau mizeria omenească în aur sau mijloace de petreceri...

S-ar părea, totuşi, că pe undeva există o justiţie, care nu se poate vinde şi nici cumpăra... Nici cel ce se socoteşte tare şi veşnic nu poate scăpa de sub zodia neputinţei, sub care este blestemat să se nască şi să-şi târâie mărirea gângania asta netrebnică, care se cheamă om...

Şi n-a fost numai acesta! N-a fost doar singurul exemplar! Şi nu numai în Bautzen mi i-a scos viaţa în cale. Sunt mulţi şi peste tot. Peste tot am întâlnit astfel de huidume, care socotindu-se imperisabile, îşi puneam restul vieţii sub opacitatea obrocului lor.

REGELE ZAHĂRULUI ŞI COMPANIA

Încă un exemplar, o altă figură tot din Bautzen, a fost şi reputatul „Rege al zahărului german", care şi-a descălţat potcoavele, tot în cimitirul închisorii. Acesta voia să scape chiar cu riscul de a-i vedea murind pe toţi ceilalţi.

Şi ăsta era unul dintre cei care crezuse că trebuie să piară universul pentru a rămâne el!

Nu-i mai ştiu numele, dar pentru cei care au de gând să-l treacă în nemurire, nu le rămâne decât să întrebe cum se numea proprietarul marilor rafinării de zahăr din regiunea Halle, şi-l vor afla... Industriaşul acesta milionar... îşi găsise o bogată clientelă de naivi, cărora le făgăduise, că, după ieşirea din închisoare, îi va face oameni. Pentru o raţie de pâine, oferea bonuri scrise de mână şi semnate pentru 50 kg de zahăr

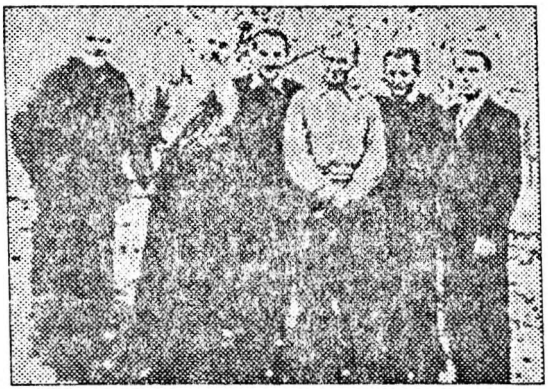

Iavas, oct. 1955

Români în lagărul de concentrare nr. 11 din Iavas/Potma de la stânga-dreapta: Stănescu Ion, Ostapov Boris, Mengoni Ştefan, Tobă Ion, Franz Schmidt şi un român din Basarabia, înainte de repatriere... în România.

livrabile la oricare din depozitele, fabricile ori sucursalele firmei lui. Naivi şi lacomi de certitudini pentru haoticul mâine, oamenii se lăsau prinşi şi se despărţeau de bucăţica din pâinea de toate zilele pentru belşugul şi visurile de mâine. Iar el, mai practic, mai ales că ştia că are şi de unde, lua vrabia de astăzi pentru cioara de pe gard, de mâine. Aşa sunt oamenii! Unii ancoraţi direct şi profund în concretul zilei de astăzi, alţii visând la castelele de mâine...

Dar astfel de negustori mi-a fost dat să întâlnesc pretutindeni: un popă ortodox, un moşier şi un avocat la Cercul Polar. Ăştia nu dădeau zahăr... Primii dădeau pogoane de pământ, iar avocatul împărţea cu dărnicie posturi în diplomaţie. Mai ales în Orient şi Extremul Orient. Tu, prietene Cristea, şi tu Duţă — pe unde veţi fi — vă mai amintiţi de „sfânta asta treime"? Parcă şi pe tine te fericise influentul avocat cu un post de plenipotenţiar la Cairo! Dar ticălosul nostru de popă ortodox, care în afara pogoanelor, mai vindea, fumătorilor, contra pâine, pagini din Biblia lui foarte bine cotată pentru subţirimea foilor?

Dar cei care în Lagărul nr.11 din Iavas — Potma, au fost băgaţi în guvern de locotenent-colonelul Tobă. În vara anului 1955! Numai că de data aceasta posturile în guvern, cele diplomatice şi administrative, se dădeau numai prietenilor din cercul de rummy, unele şi pentru chibiţii permanenţi. Mai târziu, în timp ce aşa-zişii criminali de război, legionari, antisovietici, reîntorşi, din U.R.S.S., în România, în anii 1955—1956, erau daţi numai la munca de jos sau fixaţi cu domiciliul forţat, făuritorul de guverne, Tobă, devenise lector în arta militară, profesor de limbi străine, decorat pentru merite deosebite, a primit paşaport de vizită pentru Vest!? Oare care a fost moneda forte?...

Escrocii şi-au plătit păcatele muşcând ţărâna mai repede decât şi-ar fi putut închipui, deşi s-au îndopat tocmai de teama morţii. Pe când victimele au supravieţuit, dar fără să-şi mai poată încasa contravaloarea sacrificiilor chiar când documentele semnate cu aer testamentar, prelungeau valabilitatea obligaţiilor şi la urmaşi. Ciudat... Ciudată-i lumea!

E totuşi un bine! Pare-se că, oricum şi oricât ne-am zbate sau oricâte ambiţii ne-ar stăpâni, sfârşim toţi în acelaşi loc. Din simplitatea şi echitatea acestei implacabile justiţii, nimeni nu desprinde nici un tâlc pentru viaţă! Galopăm mai departe spre aiureli zadarnice, guiţând şi împingându-ne unii pe alţii ca purceii, spre ugerul scroafei acesteia neruşinate, care se cheamă viaţă...

În Bautzen, ca peste tot, la Tamvov, la Potma, la Gorki, la Vorkuta, la Norilsk, la Vladimir, la Karaganda, la Dombass, la Omsk, la Ufa, la Bektovka şi de-a lungul Volgii, în lăgare al căror nume nu-l mai ştiu, au fost munţi de morţi. Mulţi morţi. De foame, de mizerie, de tifos. Au fost umplute gropi comune uriaşe; au fost umplute şanţuri anticar cu oameni făcuţi stivă şi stropiţi cu var... Toţi câţi au trecut pe acolo, au nume şi cifre, amănunte înspăimântătoare de dat.

În Italia, în Spania, în Austria, în Franţa, în cele două Germanii, în Belgia, Olanda şi Danemarca, în Ungaria şi Polonia, în Finlanda, şi în toate Ţările Baltice, în România, în Coreea şi Japonia şi pe tot cuprinsul Uniunii Sovietice, trăiesc martorii oculari. Dar se tace!

Nimeni nu are curajul să deschidă procesul. Se tace, se tace, mereu. Învingătorii vor să îngroape Nürnbergul acesta. Socotesc de ajuns doar Nürnbergul învinsului. Nădăjduim încă să nu moară toţi martorii... Şi poate va veni ziua să fie praznic şi pe uliţa noastră, aşa cum zice un proverb rusesc.

Nu din pornire neroadă şi nici din patimă, dar dacă a fost un Auschwitz şi atâtea lagăre ale morţii, despre care se vorbeşte de 25 de ani încoace şi pentru care s-au împărţit osânde meritate la Nürnberg, trebuie să se ştie că şi Răsăritul îşi are Auschwitzurile lui, care nu sunt deloc mai prejos şi că acolo, încă se geme cumplit. Sunt mulţi morţi de dezgropat, pe care umanitatea încă nu i-a plâns şi nu i-a răzbunat... Până atunci, morţii de pretutindeni, cu sutele de mii, cu milioanele, stau ca un blestem.

BOCĂNITUL GLOABEI

Aici, în Bautzen, se murea mult şi din morţi se făceau stive. Stive de oameni, nu de lemne pentru foc. Iar căratul lor se făcea numai noaptea şi de trei ori pe săptămână, luni, miercuri şi vineri. Poate că morţii erau „romantici". Preferau,

după înăbuşeala celulelor aerul tare al nopţilor şi licăritul stelelor pe care nu-l mai văzuseră de mult.

Din celula în care vegetam, se auzea clar, pe asfaltul buclei de şosea care înconjura aripa de est a puşcăriei, tropăitul sinistru al gloabei care-şi făcea norma, justificându-şi şi ea existenţa şi drepturile la tainul zilei. Tropăitul acesta sinistru al copitelor, în noapte, nu avea nimic cu zgomotul voios al plimbărilor călare. Era ultimul drum al unor foşti oameni. Iar puşcăriaşii îngrămădiţi în celulele din aripa de est, „Ostflügel", erau prinşi de spaimele morţii şi se înfiorau... Cine va veni la rând? Spaima din suflet şi tăcerea din celulă în adâncul nopţii aşteptau răspuns, dar nu le răspundea decât bocănitul ritmic al gloabei, care-şi purta anevoie povara spre groapa comună, săpată şi acoperită noaptea, hoţeşte, de biruitorii de astăzi.

A doua zi însă, în zori, viaţa începea din nou şi iarăşi se negocia. Pâine contra zahăr, zahăr şi pâine contra ţigări, ţigări contra îmbrăcăminte, iar toate astea la un loc, pe pogoane de pământ sau posturi de ambasadori... Cumplit motor foamea aceasta a măruntaielor în permanenţă goale... Obsedantă! Foame psihică izvorâtă din golul chinuitor al pântecului, care amplifica, până la gigantism, totul... Dorinţe, pofte, amintiri... Dar, mai ales, tot ce este în legătură cu mâncarea scapără şi întunecă mintea.

DOUĂ MINUNI

... Şi totuşi în Bautzen, în plin veac sovietic, s-au petrecut două minuni. În anul 1949, în capela clădirii, s-a făcut în mod oficial o slujbă religioasă de Crăciun, iar puşcăriaşilor li s-au distribuit broşuri cu conţinut religios. Pentru că nu încăpeau toţi o dată, s-au făcut 3 sau 4 serii de slujbe. N-am putut pricepe deloc rostul exact al acestei îngăduinţe, nici atunci şi nici astăzi. Diplomaţie? În mod sigur că da, pentru că la ce bun

toată mascarada asta? Cui slujea? Ce prafuri aruncau sovieticii şi în ograda cui băgau acest cal troian? Nu de greci, de sovietici mă tem când aduc daruri! Oricare i-ar fi fost pricina, eu socotesc lucrul acesta o minune.

A doua minune a fost o evadare cu escaladări, ca în aventurile lui Casanova. În acelaşi transfer cu mine, veniseră din Potsdam doi fraţi originari din Königsberg, arestaţi pe undeva prin Mecklenburg. Cel mai mare făcuse parte din trupele de paraşutişti. Prin anul 1947, pentru a se descurca în greutăţile vieţii, dădeau diverse lovituri pe la magaziile spitalelor sovietice, în care intrau folosindu-se de canalizarea oraşului. Dar, pentru că ulciorul nu merge de multe ori la apă, au fost prinşi chiar când furau alimente.

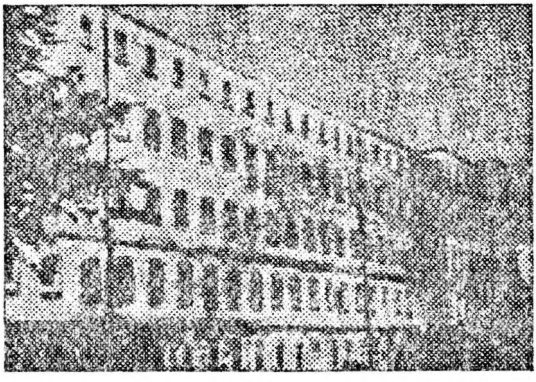

Lagărul special nr. 4 din Bautzen „Gelbes Elend", aripa de vest.

A 11-a şi-a 12-a fereastră de la dreapta la stânga la etajul II, este celula „Muzeu", celula în care Ernst Thälmann a fost închis; etajul III, de la stânga la dreapta, a 5-a fereastră este celula nr. 14, în care a stat autorul între 1947 şi 1948.

Pentru această ispravă fuseseră căptuşiţi cu câte 20 de ani şi acum se aflau în aceeaşi celulă cu mine. La vreo două, trei săptămâni după venirea în Bautzen ne-am înţeles să încercăm

împreună o evadare. Era vorba să coborâm de la etajul IV, până jos, pe cearcefuri răsucite şi înnodate, dar, din exerciţiile prealabile pe care le-am întreprins, m-am convins că oasele mâinii stângi, rupte pentru a doua oară de Hirsch Gorin, nu-mi îngăduiau o astfel de performanţă şi am renunţat. Au rămas cei doi şi încă alţi patru, dar au fost prinşi de paza interioară chiar în curte. Li s-a făcut un nou proces şi o nouă pedeapsă, cu suplimentul respectiv de bătaie. În 1949, aceeaşi doi fraţi, însoţiţi de alţi doi, au reuşit totuşi să evadeze, deşi au fost nevoiţi să escaladeze şi un grad supraînălţat cu sârmă ghimpată şi cu curent electric. Încercarea le-a fost răsplătită. Au reuşit. Aceasta a fost singura evadare reuşită pe care am cunoscut-o în Bautzen.

Ca edificiu, Bautzen, putea să fie transformat în muzeu sau monument istoric. Rămăsese totuşi închisoare. Aici, la etajul al doilea, aripa de vest, se afla celula 12, în care a stat închis Ernest Thälmann. Aranjată ca muzeu, din păcate, încăperea nu mai arăta ca pe vremea deţinerii lui Thälmann. Pe atunci, în celulă, exista biblioteca lui personală, un aparat de radio, un birou de scris, câteva scaune şi un pat cu tot dichisul. Când am fost închis la Bautzen, în celula lui Thälmann, ca şi în alte camere asemănătoare cu ea, vegetau câte 25 — 30 de suflete. Bibliotecă, radio? Asta-i tâmpenie burgheză! Astăzi nu numai în Bautzen, dar oriunde în închisorile şi lagărele sovietice, se simte clar că un condamnat este şters din catastiful existenţei. Două lucruri poţi avea aici: puţină pâine şi posibilitatea de a visa. Asta e tot, pâine şi vis.

Dar nu numai închisoarea şi privaţiunile te zdrobeau: lor li se mai adăugau alte greutăţi: starostii de cameră, de sală şi de etaj, care erau mai tiranici decât şefii de bresle ai Evului Mediu sau decât gardienii oficiali. Recrutaţi din rândurile deţinuţilor de drept comun şi sprijiniţi de administraţie, aceşti şefi — oameni fără Dumnezeu şi fără de nici o lege — reprezentau cea mai cumplită plagă din închisoare. Aceşti indivizi, prin mici artificii, erau încarceraţi cu deţinuţii politici şi folosiţi ca unelte de N.K.V.D., pentru a menţine o anumită atmos-

feră de teroare şi neîncredere. Condamnarea politică, ducând la pierderea anumitor privilegii ale condamnatului de drept comun, era un fel de pârghie pe care administraţia o punea în funcţie pentru a-i înspăimânta pe aceşti deţinuţi şi ai putea angaja în slujba lor. Simpla făgăduinţă a anulării articolului respectiv şi obţinerea unor drepturi, de foarte multe ori iluzorii, îl transformau pe deţinutul respectiv în miel ascultător şi delator credincios.

Aşa, de pildă, în sala 6, prin care trecusem o scurtă perioadă, fusese numit staroste un individ cu proteză la un picior, care se numea Walter, originar din Berlin. De fapt era un simplu borfaş, dar care avea şi respectivul apendice politic. Individul mai fusese închis şi în lagărele de concentrare germane, unde fusese, de asemenea, şef de baracă. Se vede că secăturile îşi găsesc utilizare sub toate regimurile, dar şi regimurile trebuie să sufere şi ele — fără îndoială — de o putreziciune comună.

Walter schimbase doar stăpânul. În locul Gestapoului, N.K.V.D.-ul. Este scris probabil unora să fie mereu primari, în toate regimurile şi guvernele! Şi ca Walter au fost destui alţii. Numai că pe el l-am întâlnit aici, la Bautzen. Ca şi în lagărele de concentrare germane, Walter îşi luase rolul în serios. Mai serios decât îl cereau stăpânii. Să fi îndrăznit vreunul dintre deţinuţi să se plângă de vreo neregulă din partea administraţiei, sau să spună că-i mâncare puţină ori proastră sau că împărţeala nu-i dreaptă, şi-ar fi văzut el de la Walter, ce nici N.K.V.D.-ul — pe faţă — nu făcea! Ori asta era tocmai ce voia şi stăpânirea. Oricând se putea desolidariza de scula lor. Oficialitatea niciodată nu ştia nimic şi rămânea de-a dreptul surprinsă în caz de reclamaţii, inspecţii sau anchete. Teatru de jos până sus. Iar dacă situaţia în noua ei conjunctură impunea măsuri, atunci începea pedepsirea abuzurilor personale şi uneori, întreaga direcţie locală, care de fapt nu împlinise decât nişte instrucţiuni, era anchetată, judecată şi condamnată. Nu rare ori au fost cazuri când întreaga conducere a unei închisori sau lagăr devenea pensionara instituţiei, pe care până atunci o

fericise. Iar sistemul guvernamental ieşea întotdeauna basma curată. Proşti care să le facă jocul se găseau oricând şi pe ei şi-a mizat N.K.V.D.-ul întotdeauna succesul. De aceea cultiva cu mare sfinţenie oameni ca Walter, pe lângă care se aduna o şleahtă întreagă de alţi borfaşi, peste care se putea trece mai greu decât peste camarila unui cap încoronat.

În aceeaşi încăpere unde trona, ca ales al zeilor, Walter, ca un fel de ironie a soartei, era închis şi fostul şef al fostei poliţii criminale din Berlin — K.R.I.P.O. Cum o fi fost în zilele lui de mărire acest şef al vestitei poliţii, nu ştiu, dar aici în închisoare era un tip foarte retras, nearătând de loc maniere de poliţist. Desigur că trecerea printr-un astfel de infern, în care se afla acum, i-ar fi slujit teribil, dacă ar fi avut „fericirea" să mai poată ocupa postul avut.

Din experienţa proprie — am constatat adeseori, că mi-am blestemat nesocotinţa de a nu-mi fi respectat judecata de pe urmă. Bizară uitarea sau întunecarea aceasta de o clipă, cu consecinţe triste. Să nu înveţi nimic sau să uiţi tot ce ai citit, tot ce ai aflat din experienţa altora şi — ceea ce-i mai amărui — chiar şi păţaniile plătite cu propria-ţi piele este prea cumplit şi pentru om şi pentru omenire!

Mi-am amintit de acest şef de poliţie criminală peste vreo doi ani, pe vremea când mă aflam la Cercul Polar. Întâlnisem aici un tip de blătnoi, adică de criminal fără nimic sfânt în el, care trecuse prin toate puşcăriile sovietice şi se lăuda cu 78 de crime, de parcă ar fi fost 78 de victorii. Amintesc una dintre crimele cu care se mândrea cel mai mult: tăiase capul primului curier, tot deţinut, şi-l prezentase personal comandantului de lagăr, după ce-l aşezase în blidul lui de lemn, plin cu porţia de varză fiartă din ziua respectivă.

— „Grajdanin polkovnic, poftiţi un cap de căţea pe varză!"

Acest criminal, întâlnit la Cercul Polar, depăşise cu mult numărul de crime ale celebrului Barbă-Albastră, despre care, cu amănunte, ne povestise şeful poliţiei criminale din Berlin...

...În incinta închisorii din Bautzen erau ţinuţi în barăci izolate o serie de membrii ai N.S.D.A.P.-ului, aşa-zişii suspecţi din punct de vedere politic, consideraţi periculoşi securităţii statului democrat, care deşi închişi ca şi noi, ori de câte ori aveau ocazie, imediat ce ne vedeau, ne ameninţau cu strigăte nedesluşite sau ne huiduiau.

Dar curând am aflat secretul atitudinii lor: erau aţâţaţi de ofiţerii politici sovietici, care justificau detenţiunea lor — fără de nici o judecată şi condamnare — din cauza bandelor acestora de spioni şi de fascişti din slujba S.U.A., care eram noi, cei din închisoare.

Tot în Bautzen se mai aflau criminalii de război, jandarmeria şi poliţia germană. Fără de nici un fel de selecţie, anchetă sau condamnare, toţi erau consideraţi criminali de război. Dovezi împotriva lor sau plângeri nu existau, dar ocupantul sovietic socotea că e mai bine să stea închişi, pentru că e mai sănătos pentru democraţie. Aşa au stat lucrurile cu oamenii aceştia.

Am aflat de la aceşti criminali de război, nişte statistici foarte interesante şi foarte sovietice ca logică. Nu se poate ca presa să nu le fi exploatat. Mai ales presa prosovietică, presa vremurilor noi, presa vremii, adică presa pescuitului în ape tulburi şi a chiverniselilor personale.

UN BATALION ÎNTREG

Prezentăm doar un exemplu. În Lagărul special Bautzen, veniseră, într-un convoi jalnic, nişte oameni zdrenţuiţi, jegoşi, încovoiaţi de dureri şi nemâncare. Eram acolo. I-am văzut murind. Era un întreg batalion din fosta Jandarmerie rurală (Feldjandarmerie), adus din Norvegia. Un batalion întreg, pe care englezii l-au predat autorităţilor sovietice. Motivele nu le poate şti decât politica engleză. Rămâne ca istoria să i se adreseze şi poate va afla multe alte cazuri ale pirateriei elisabe-

tiene. Cert rămâne că, după depunerea armelor, acest batalion se predase trupelor engleze, care l-au cedat după un timp sovieticilor. Ciudat e faptul că guvernul britanic a reţinut întregul corp ofiţeresc şi n-a predat decât plevuşca şi caracuda, soldaţii şi subofiţerii.

Cu oamenii acestui batalion, sovieticii au fost foarte darnici. I-au judecat şi condamnat in corpore cu cuantumul maxim, 20 — 25 de ani închisoare, pentru crime de război. Ar fi interesant totuşi de ştiut ce s-a întâmplat cu conducătorii acestei gloate rămase sub jurisdicţia Majestăţii Sale Britanice?

În ce priveşte trupa s-a aflat, că au fost reconstituiţi pe formaţii în plutoane, de circa 40 de ostaşi. Şi li s-a făcut anchetă:

— „La câte execuţii au participat?"

Asta a fost întrebarea cheie.

Răspunsurile au variat de la formaţie la formaţie 5, 7, la etc.... Trebuie să spunem că batalionul fusese o formaţie, cu misiune specială, executase represalii. Nu judecăm justeţea sau injusteţea acestor represalii. Războiul are legile lui, chiar dacă sunt nebuneşti, chiar dacă el însuşi este o nebunie. Priviţi la o simplă încăierare sau ceartă între indivizi, care nu s-au cunoscut decât în clipa în care s-au ciocnit în autobuz sau pe autostradă... O nebunie, fără îndoială, dar care se desfăşoară după legile ei nebuneşti... Dar una este să vezi numai nebunia uneia din părţi, să i-o îngroşi până dincolo de caricatură, iar celuilalt să-i trâmbiţezi virtuţiile, care de fapt nu-s decât aceeaşi pură nebunie... De altfel tocmai asta este raţiunea acestei cronici insipide.

...Şi dacă o astfel de formaţie — să zicem de 40 de jandarmi călări, participase la 10 execuţii, ancheta sovietică a tras o linie şi a făcut o socoteală simplă 40 x 10 = 400 de victime, deşi, în realitate, întreg plutonul, format din 40 de oameni, nu participase decât la 10 execuţii. Restul de 390 nu-i decât dobânda propagandei sovietice, necesară justificărilor pentru a demonstra bestialitatea germanică.

Sistemul calculului sovietic a ridicat cifra probabilă de 400—500 victime, executate din ordin de acest batalion de represalii, la 250.000. Este într-adevăr o performanţă! Prin metoda aceasta rapidă şi simplificată cred că s-ar fi putut însuma cifre care ar fi depăşit întreaga populaţie a stăpânirii sovietice!... Şi pentru că ne aflăm la capitolul „statistici", crime împotriva umanităţii şi „mari criminali de război", să mai întârziem puţin şi în tabăra cealaltă, în tabăra victimelor, umaniştilor şi a virtuoşilor! Ştie, de pildă, guvernul sovietic cam la cât se ridică numărul morţilor din gropile comune ale Lagărului special, nr.4, din Bautzen, între anii 1945—1949? Dacă nu mai au registrele sau dacă nu le-au ţinut niciodată, ori dacă s-au încurcat socotelile, guvernul sovietic sau noul Nürnberg ar putea afla, de la supravieţuitori că gloaba nepotcovită care, căra în timpul nopţilor planificate şi a celor neplanificate, clămpănind sinistru pe asfaltul buclei din jurul aripei de est, a dus 15.000 de morţi. Este drept că n-au fost nici împuşcaţi, nici spânzuraţi, nici castraţi, nici „gazaţi", cum făceau — zice-se — banditii de fascişti, dar au murit de foame, au murit scuipând sânge, datorită tuberculozei cauzată de subnutriţie şi a „tratamentului umanitar" din închisoarea patronată de guvernul sovietic.

Ce-ar putea răspunde, de exemplu, colonelul Kazakov, comandantul lagărului, la un nou Nürnberg? Dar, din păcate n-a fost numai Kazakov acolo! Şi Gorin poate vorbi şi Zelenin, generalul, şi alţii şi alţii oficiali şi puşcăriaşi, pe care nu-i puteţi ucide... Iar statistica lor, statistică rezultată din spusele lor, nu e nevoie să fie trasă de păr.

Dar despre munţii de morţi din Beketovka, de pe malul Volgăi? Dar cimitirele de la Tambov şi Potma, Oransk şi Vorkuta? Dar Katinul polonez? Cele câteva sute de italieni, care au supravieţuit şi s-au întors acasă, pot încă vorbi de sutele de mii de morţi de la Tambov; la fel pot vorbi japonezii, românii, ungurii, germanii şi toate naţionalităţile, care au trecut pe acolo. Înaltul umanism sovietic nu poate fi uşor uitat. Şi nici vraiştea economico-politico-administrativă ce domnea şi domneşte mereu prin acele meleaguri...

„ÎNGERUL DIN BAUTZEN"

Şi totuşi mă mai întorc o dată la Bautzen, pentru că sunt mult legat de un om. A fost aici în Bautzen un om, un căpitan medic, îngrozit de mortalitatea zilnică. Medicul acesta era un fel de rătăcit prin iadul acesta de politici şi diavoli. Era o femeie. O femeie îmbrăcată în uniformă de căpitan medic, care s-a străduit să salveze şi să ajute oameni, în ciuda lipsurilor de mijloace eficiente, dar mai ales în ciuda indiferenţei răutăcioase sau chiar a vrăjmăşiei de care se lovea. Femeia aceasta medic, pentru noi n-a avut niciodată nume. Am moştenit-o şi aşa mi-a rămas în minte cu porecla. Ea era „Îngerul", „Îngerul Alb". Iar mai târziu, prin alte închisori şi lagăre, toţi vorbeau despre „Îngerul din Bautzen". Nici unul dintre supravieţuitori n-a putut-o uita. Cine era? O simplă femeie. O femeie medic.

Nu cred că cineva i-ar putea face vreun rău câtă vreme duşmanii o vorbesc de bine. Câtă vreme duşmaii socotesc că face cinste neamului său şi-l spală de păcate, de erori, de prostie ori răutate vicleană.

Numărul morţilor, înspăimântase probabil şi administraţia, dar alimentaţia a rămas la fel de rea şi insuficientă. La fel şi asistenţa medicală, ca personal, medicamente şi instrumente necesare.

Ştiu că la insistenţele „Îngerului Alb" s-a admis ca unul dintre deţinuţi, un borfaş, care avea totuşi o inimă şi se oferise singur să facă rost de un aparat röntgen pentru lagăr.

Borfaşul acesta a trimis o scrisoare borfaşilor din gaşca sa, cu care — între alte lovituri — devalizase şi un tren sanitar deraiat după un bombardament în ultimele zile ale războiului, să trimită pe adresa spitalului închisorii, aparatul röntgen pe care-l deţineau. Pusese o singură condiţie: să fie dus în oraş într-o mică plimbare, ca om paşnic, pentru a putea transmite vestea prin cunoştinţele pe care le va întâlni.

Şi aparatul röntgen a sosit, trimis cu o maşină, al cărui şofer n-a ştiut nimic. Deşi în ciuda promisiunilor s-au făcut totuşi cercetări. Aşadar, o simplă gaşcă de hoţomani s-a dovedit mai de cuvânt, mai cu înţelegere şi cu mai multe posibilităţi decât o organizaţie statală care cuprindea o şesime din glob! Sosise aparatul! Dar nu numai tuberculoza făcea ravagii în Bautzen. Într-o vreme, aproape întreaga închisoare orbise. Boala se manifesta prin pierderea văzului, odată cu dispariţia luminii solare şi se numea orbul găinilor. Cauza era consumarea ultimelor grăsimi din corp. Era rodul subalimentaţiei şi al lipsei de vitamine.

Pentru că serviciul medical intrase în panică, a sosit în Bautzen o întreagă comisie medicală, cu un general medic în cap. Comisia era însoţită de colonelul Kazakov, comandantul închisorii şi de „Îngerul Alb".

— „Nicivo! a răspuns generalul medic, care probabil mai avusese cazuri de acest soi. Să se dea fiecărui deşinut câte o raţie de 30 gr. de scrumbie sărată, din două în două zile, timp de 40 — 50 de zile şi totul va fi iară în regulă."

Într-adevăr, reţeta generalului doctor cu barbişon a fost eficace. Ne-am recăpătat vederea. Mai târziu, am întâlnit şi alte reţete pentru boala asta a orbirii, care — datorită subnutriţiei — era foarte frecventă în toate lagărele şi închisorile sovietice. O altă reţetă, care mi s-a aplicat într-o altă zonă, consta din administrarea de untură de peşte, câte 2 — 5 picături în ochi, pe timp de 10 — 12 zile şi iar m-am făcut bine.

Mai târziu, când mă aflam dincolo de Cercul Polar şi mi se înscenase un proces, despre care voi relata la vremea potrivită, am dat aceste reţete procurorului general pentru a le comunica medicilor americani din lagărele din Coreea, unde prizonierii — după cum aflasem din reproşurile care mi se făceau mie personal ca venit din Vest, sufereau de orbul găinilor datorită alimentaţiei la care eram supuşi.

Nu ştiu ce vină puteam aveau eu în subalimentaţia prizonierilor coreeni, doar asta o făceau americanii, prietenii şi aliaţii lor! Dar legea dialectică o găsise probabil în gardul co-

mun al societăţii burghezo-capitaliste, care şi ei făcuseră cârdăşie, când cu totalitarismul hitlerist, când cu burghezia anglo-franceză. Ştiu însă că neruşinarea cu care vorbeau unor nemâncaţi din lagărele proprii despre nişte nemâncaţi din Coreea (care — după detaliile procurorului — trăiau ca în rai în comparaţie cu ce ştiam noi despre noi) — m-a obligat să-i arunc în nas ironia propriei lor reţete plină de aluzii decente totuşi.

Fireşte că m-a costat şi asta ceva, dar dacă e bal, bal să fie!

... De unde, n-aş putea spune, dar tot Lagărul Bautzen aflase că „Îngerul Alb" va pleca. Motivele nu le-am aflat, dar pentru noi a fost de ajuns ştirea. Ne-am consultat şi într-un gând am hotărât să ne manifestăm într-un fel, în care să-i demonstrăm acestei femei medic, pentru picul de bine şi multa ei bunătate, gratitudinea noastră.

Pe un cearşeaf alb, cu fire colorate, deşirate din proprii noştrii ciorapi şi cămăşi, am ţesut un desen: silueta unui înger în uniforma ei albă cobora treptele celulei slab luminate de un geam blindat pe din afară şi în care îşi trăgeau sufletul câţiva condamnaţi. Iar din resturi de scânduri şi cioturi de lemn — sculptate şi pirogravate — am conceput, în stil popular, şase farfurioare mici şi şase căniţe decorative. La ultima ei trecere pe la bolnavi, deţinuţii i-au întins darul lor. Şi pentru a-i sublinia tot înţelesul şi toate stângăciile, darul a fost însoţit de întreg arsenalul de scule, pe care izbutiseră să-l confecţioneze, în plin secret, pentru realizarea acestei opere, stric interzise şi secretă şi ea, ace din os şi din lemn, dălţi şi cuţitaşe de toate formele şi mărimile, din sârmă, din cuie ruginite, bătute şi frecate, din blancheuri de pantofi, din arcurile care ţineau întinse calota şepcilor militare...

Am fost deopotrivă de emoţionaţi şi ea şi noi. Era ceva din fiorul şi naivitatea primului sărut, în scena asta de despărţire mută. Şi oricât ne-a fost de apropiată, peste lipsa ei a venit tăvălugul zilelor cu uitarea şi parfumul aducerilor-aminte... „Îngerul alb", o biată şi firavă scânteiere într-o beznă adâncă, adâncă şi neagră. Înfiorător de adâncă şi cumplit de neagră.

JOCUL COPIILOR

... Cam în aceeaşi perioadă, nu mai ştiu împrejurările, în celula 14, etajul IV, vest, era şi Horst Petzold, din Döbeln. Am întâlnit în Bautzen pe un oarecare Werner, care să tot fi avut vreo 16 — 17 ani. Era epileptic. Arestarea şi condamnarea, pe care o ispăşea atunci, s-a tras de când era abia un puşti de 12 — 13 ani, când jucându-se cu alţii, tot de anii lui, au dat de nişte arme aruncate. De când e lumea, copiilor le-au plăcut pistoalele şi armele, fie ele făcute dintr-un simplu lemn, legat cu sfoară sau jucărie rafinată. Au pus mâna pe ele şi s-au dus la joacă, în pădurea învecinată. Nu-i chemau numai istoriile trecutului şi jocurile de-a hoţii şi vardiştii. Ei văzuseră lucruri recente, petrecute sub ochii lor, războiul cel viu şi adevărat. Se jucau de-a războiul. Se pregăteau pentru război şi au început să facă trageri la ţintă şi planuri mari. Tactică şi strategie.

Citiseră toţi cum se luptaseră strămoşii împotriva lui Napoleon şi fiecare dintre ei se considera cel puţin un Wilhelm Tell, un Robin Hood, un Ivanhoe sau o Zoe Kosmodemianskaia...

Poliţia americană a auzit până la urmă focurile de armă, repetate zilnic şi s-a pus la pândă, supraveghind pădurea. Era firesc să-i prindă şi să-i oprească pentru cercetări. Dar după vreo două săptămâni — după cum povestea Werner — le-au dat drumul să se ducă acasă. Americanii se lămuriseră repede şi au făcut chiar haz de eroismul copilăriei.

— „Luam la fund în fiecare zi câte 25, şi promisesem să nu ne mai jucăm cu gloanţele. Dar ne dădeau mâncare bună, un pat moale şi alb. Apoi la vreo două săptămâni ne-au dat drumul acasă", povestea Werner.

Împărţeala lumii a făcut însă ca regiunea în care trăia Werner şi copiii respectivi să cadă în zona administrativă sovietică şi americanii s-au retras. Venind sovieticii, foarte infor-

maţi despre toate cele petrecute i-au luat din nou la cercetări pe tinerii războinici, iar cercetările s-au soldat cu condamnarea puştilor. Werner şi alţii câţiva mai ridicaţi au căpătat câte 15 ani. Se vede că nici cele 25 date de americani la spate nu fuseseră de ajuns.

... Dar sovieticii nu glumeau. Chiar şi existenţa partizanilor lor au luat-o acum în serios. Au infectat lumea cu isprăvile lor, dar mai ales s-au infectat pe ei... Şi au făcut victime în rândurile celor mai mari sau mai mici decât Werner, exaltându-i prin literatura eroică, dar condamnându-i cu îngustime poliţienească...

CEI MAI CĂUTAŢI OAMENI

... Foametea din Bautzen nu mai este de mult o noutate. Sfârşitul prânzului era începutul adevăratului chin. Durerile golului începeau şi mai puternice după această amăgeală. Numărul morţilor, tuberculoza, orbul găinilor, umflarea ţesuturilor cu apă, buboaiele şi eczemele sunt dovezi vii. Pentru a putea pricepe bine atmosfera, trebuie neapărat să trăieşti între înfometaţi. Nebunia foamei nu poate fi înţeleasă altfel... Singurul subiect de discuţie, care mai putea ţine un schimb de opinii, între aceşti foşti oameni, era mâncarea. Oriunde erau doi şi se discuta ceva, de te alipeai sau trăgeai cu urechea, auzeai vorbindu-se de mâncare. Orice discuţie s-ar fi deschis imediat se ajungea tot la mâncare. Rămăsese singurul capitol, singura preocupare, care la acest prag de jos al omenescului mai putea concentra interesul acestor istoviţi. Singurii conferenţiari cotaţi bine erau foştii bucătari, cofetarii, eventual chelnerii şi marii rafinaţi ai artelor culinare. Era o obsesie colectivă. În stare de trezire şi în stare de vis. Mâncare, mâncare, mâncare...

Se trezea unul din somn şi povestea, povestea, povestea, iar ceilalţi îl sorbeau din ochi, cu gura umezită şi înghiţind în sec. Visase că mânca... Visase un cazan mare cu fasole şi câr-

naţi... Avea un sos gras şi un miros care îţi lăsa gura apă, zicea fericitul.

— „Şi-ai apucat să iei măcar o dată?", îl întrebau ceilalţi.

— „Am mâncat, am mâncat, am mâncat tot!"

— „Tot!", făceau ascultătorii, unii înghiţinând în sec, alţii lingându-şi buzele.

— „Tot!"

— „Şi?"

— „M-am trezit că nu mă săturasem!"

Variantele erau multe şi la fel de banale, totuşi erau ascultate cu interes şi comentate. Apoi începeau aducerile-aminte, ospeţele trecute şi descrierea mâncărurilor, aşa cum nici cărţile de specialitate n-o putea face mai rafinat.

Capitolul femei şi aventurile galante fuseseră preocuparea noviciatului în puşcărie şi se sfârşise de mult. Acum esenţialul era foamea care reuşise să umbrească tot. În conjunctura de atunci, un cap de peşte împuţit făcea mai mult decât graţiile Elenei din Troia, ale Cleopatrei sau Brigittei Bardot, zicea un fost Casanova, iar Descartes nu plătea nici cât o frunză de varză pescuită din castron. Cât priveşte pe Aristotel, Kant sau Hegel — după cum îmi declara un profesor de filozofie — toţi la un loc, plus magiştii şi discipolii lor, nu preţuiau nici cât un vierme din carnea cămilelor moarte şi ele de foame în deşerturile Kazahstan, care ni se punea în cazanul lui satan.

Povestea aceasta a fost aşa de lungă şi de grea — pentru mine a ţinut aproape nouă ani, pentru alţii mai ţine încă — şi am trăit-o atât de plin, încât mi-e bine înfiptă în carne şi în gând. Dar n-o mai pot crede. E ca din basme, deşi nu-i basm. E realitate vie şi crudă, trăită cu toată făptura mea. N-a izbutit niciodată însă să-mi tulbure sufletul sau să-mi umbrească cu mâncarea mintea. Puţine au fost exemplarele omeneşti rămase neschilodite şi mă bucur că am putut să mă număr printre ele şi eu. Pentru că nu e chiar aşa de uşor să vezi cum mori! Dar cel puţin să nu fi ciuntit de nimic. Nici de încercările disperate ale N.K.V.D.-ului, de a te face unealtă secretă sau să te înrolezi

fățiș, în diviziile eliberatoare, pe care le-au constituit din flămânzii, cărora le-au făgăduit mâncare și bunăstare viitoare: nici să te lași prins de conferențiarii improvizați care-i făceau pe slăbănogi să-i asculte, salivând bogat. Nu e puțin lucru să te ții întreg, când într-o parte întâmpini torturile apocaliptice ale nemâncării, iar de cealaltă parte raiul ispititor, făgăduit pe lumea asta de mahomezii serviciului secret!...

Tocmai într-o astfel de perioadă, de cumplite preocupări gastronomice, mersese duhul prin lagăr că, undeva, prin podurile vilelor împrejmuite cu gardul acesta înalt, există un post de radio clandestin și o rețea de spionaj american. Dacă o știau și deținuții, firește că o știa și conducerea lagărului. Dar se tăcea și se fila. Apoi au început percheziții, peste percheziții, la cele mai neașteptate ore. Se răscolea peste tot. Pereții au fost ciocăniți, pervazurile au fost scoase, dușumeaua sondată, paturile comune desfăcute, scândură cu scândură. Paralel se făceau și anchete. Și iată că într-o zi, s-a descoperit în căptușeala mantalei unui deținut — din întâmplare — o fâșie albă de pânză, pe care se aflau niște însemnări foarte bizare. Descoperirea aceasta neașteptată a mărit și mai mult furia percheziților. Au fost desfăcute toate căptușelile, toată peticătura hainelor, și au mai fost aflați încă vreo 40 — 50 de nefericiți, care-și dosiseră însemnări la fel de bizare. Au fost imediat izolați și băgați la „fabrica de adevăruri".

Se urmărea cu aprindere dezvăluirea rețelei de spionaj. Mai rămânea acum pe seama N.K.V.D.-ului să-i facă să vorbească și să pună mâna pe vârfuri. După aproape două săptămâni de anchetă și de ciolane rupte, experții veniți de la Moscova au izbutit să descifreze taina inscripțiilor. De fapt nu se constatase decât exact ce declaraseră încă de la început cei 40 — 50 de nefericiți suspecți: erau simple rețete culinare, ultimul bun material și intelectual al spiritului omenesc torturat de foame. În fața nivelului extrem de rafinat al numărului ridicat de rețete și al complexității mixturilor, modului de malaxare și durata de coacere, a apărut nevoia consemnării într-un chip condensat, cu simboluri strict interzise. Ingeniozitatea

omului găsise însă mijloacele de a transmite veacurilor viitoare, documente asupra preocupărilor de a le fi servit titularilor, aşa cum de fapt le gândiseră.

Şi totuşi pierderea rămâne un păcat. Fâşiile acelea cu reţete culinare ar fi rămas documente ale unei nebunii colective, pe care numai foamea o putea genera. De altfel, supravieţuitorii acelor timpuri şi locuri pot mărturisi cât de ruşinaţi erau toţi aceia care nu se simţeau în stare să compună şi ei măcar o reţetă, care să fie considerată interesantă de alţii. Iar lipsa unui carneţel, improvizat din indiferent ce, pentru a-ţi nota şi tu reţeta, era o prăbuşire morală. Mai cruntă decât aceea de pe vremuri, să n-ai lunetă de privit în stele sau cea contemporană, să nu porţi cu tine un tranzistor. Moduri de viaţă oare? Metehne sufleteşti? Din fericire, condiţiile se schimbă şi odată cu ele şi mentalitatea şi metehnele. Ar fi mai greu de spus din cele câte se succed, care e cu adevărat modul de viaţă firesc şi sănătos? Dacă o fi vreunul...

Şi totuşi, după această afacere de „spionaj", a fost descoperit şi spionul, anchetatorul acela neînduplecat şi bine cotat între cadrele vigilente ale centralei N.K.V.D.-ului din Bautzen...

BAUTZEN — LA REVEDERE

... S-a sfârşit şi escala mizeriei din Bautzen. Prin martie 1950, cu un grup de alţi 60 de deţinuţi am fost transportaţi în Sachsenhausen. Închisoarea din Bautzen, la scurt timp după plecarea noastră a fost predată autorităţilor şi guvernului Germaniei de Est. Ne-au sosit veşti însă, că noua administraţie, administraţia slugilor, a fost mai dură decât aceea a stăpânilor, atât ca tratament general cât şi ca alimentaţie. Am aflat de la sovietici, cât şi de la noii arestaţi despre greva foamei şi scandalul public care s-au dezlănţuit, când înfometaţii au ajuns la capătul răbdării. Deţinuţii au scris cu litere mari pe cearşafuri:

„Ajutor! Salvaţi-ne! Murim de foame!" şi le-au spânzurat, prin ferestre, în afara zidurilor galbene ale închisorii. Cum închisoarea şi lagărul erau aşezate pe un fel de colină a oraşului, apelul disperat al deţinuţilor a putut fi citit de trecători şi difuzat din gură în gură, mai departe. Atunci, locuitorii, purtând coşuri pline cu mâncare, s-au strâns în faţa porţilor închisorii. Depăşită de evenimente şi laşă, noua administraţie — germană şi democrată — a apelat la conducerea sovietică, care foarte binevoitoare i-a dat ajutorul său frăţesc şi dezinteresat.

Cu această ultimă noutate, capitolul Bautzen, pentru mine s-a încheiat pentru totdeauna.

SACHSENHAUSEN — LAGĂRUL SPECIAL NR.1
— PRIETENI NOI —

La Sachsenhausen, în perioada sosirii noastre, era o mare frământare. Venise o comisie sovietică, căreia i se mai adăugase şi un grup de poliţişti germani. Făceau împreună o triere a condamnaţilor şi se vorbea mult despre o revenire asupra sentinţelor date, precum şi despre o foarte probabilă eliberare, indiferent de pedeapsă. În realitate, nimeni nu ştia exact ce anume urmărea această nouă selecţionare. Chiar gardienii nu vorbeau decât despre o eventuală eliberare masivă. Mai mult, se părea că şi noi, care venisem din Bautzen, fusesem special trimişi pentru această eliberare. Urmarea imediată a acestei fierberi a fost o totală lipsă de supraveghere a grupului nou sosit, aşa încât am putut folosi din plin fericita întâmplare, hoinărind peste tot. Ne-am edificat însă repede ce chilipir ne putea aştepta şi aici. În fond, era aceeaşi prăbuşire din Bautzen, cu deosebirea că aici nu vom mai fi închişi în celule, ci în barăci. Aveam cel puţin aer. O noutate plăcută, fără-ndoială!

Stând de vorbă cu „băştinaşii" am aflat că şi aici era o mortalitate mare. Dacă s-ar verifica numărul morţilor din acest lagăr, de o comisie neutră şi s-ar face serioase investigaţii, in-

clusiv dezgroparea, ca mijloc suprem de verificare, numărul morţilor, din cauza mâncării proaste şi insuficiente şi a tratamentului inuman, între anii 1945 — 1950, ar depăşi pe acela al morţilor din timpul guvernării naziste. Aşa ne afirmau interlocutorii. Acolo a murit şi cunoscutul artist german, Heinrich George, ca internat politic, după o operaţie de apendicită.

Închisoarea şi lagărul vestitului Sachsenhausen, deşi îşi schimbaseră stăpânul, îşi păstraseră în continuare faima. Noii locatari erau aşteptaţi de aceleaşi gropi comune, pentru odihna de pe urmă.

În aceste lagăre de concentrare, majoritatea închisorilor erau în barăci, care rămâneau deschise tot timpul. Aici prizonierii puteau acum ieşi la aer sau să se plimbe, oricând aveau poftă, fără restricţii, în această perioadă. Nimeni nu era folosit la nici un fel de muncă şi toată ziua se lâncezea. Dar, la drept vorbind, în halul în care ne aflam, doar piele şi oase, nu prea văd ce-ar fi putut lucra cu noi.

În timpul peregrinărilor prin lagăr, în cele câteva zile, am cunoscut mai de aproape, vorbind cu ei în limba franceză, pe Raymond Souaillat, mai tânăr ca mine, de origine franceză şi pe Kosticov, colonel activ din armata franceză, furat de sovietici din Hannover. Despre ei vom mai vorbi când vom ajunge la Cercul Polar.

Trei săptămâni am vegetat aici în Sachsenhausen. Grupul francezilor m-a botezat din românescul Ion în Jean şi m-a adoptat repede. Iar eu m-am simţit bine în societatea lor. Împreună cu ei, care cunoşteau toate dedesubturile închisorii, am făcut rost de îmbrăcăminte, de la magaziile înţesate rămase de la armata germană. Cu ce avusesem eu şi cu ce m-au ajutat aceşti prieteni, eram bine echipat pentru vremurile grele, despre care îmi tot vorbeau Kosticov şi Souaillat, că vor veni în curând. Deocamdată, eram tare bucuros de perechea de pâslari şi de căciula de aviator, căptuşită cu blană de oaie, pe care — ajutat de prieteni — o ciupisem de la magazie. În ce priveşte mâncarea, nici o deosebire între Potsdam şi Bautzen, foamete, orbul găinilor, T.B.C., eczeme, bube, buboaie şi

furunculoză, Wasserkrankheit... Drept să spun, de mers mergeam destul de greu. Dar auzeam cum îmi scârţâiau articulaţiile picioarelor — scârţâiau la propriu! Iar când am încercat să fac o săritură de pe loc, în care, pe vremuri, eram de neînvins, picioarele nu mai m-au ajutat. Şi-n loc să mă înalţ şi să zbor peste cei doi metri obişnuiţi, am căzut în nas, ca bobocii de raţă. În ce priveşte greutatea, cred că ajunsesem la jumătatea greutăţii avută înainte de arestare.

ÎN DRUM SPRE SOARE-RĂSARE
— TRANSPORTUL —

În aceste condiţii fizice, într-o bună noapte — pentru că la sovietici numai noaptea se petreceau toate — în loc de eliberarea despre care se tot vorbea, un grup masiv de deţinuţi am fost duşi la gară şi urcaţi într-un tren cu vagoane de vite. Câte 60 de suflete într-un vagon. Trenul era foarte lung şi i se ataşase şi un vagon bucătărie. Deci, era vorba de drum lung... În prima, a doua şi a treia zi, ni s-a dat câte o fiertură caldă, adusă în ligheane sau căldări de tablă.

O căldare sau un lighean la 15 guri. Dar pentru aceste 15 guri nu se dăduse decât o singură lingură. O lingură de lemn, lăcuită frumos şi cu un format rotund, special, pe care dacă nu ştiai s-o mânuieşti, adică să sorbi din ea pe lateral, n-o mai puteai scoate uşor din gură şi-ţi sfârteca încheietura buzelor. Aşa am păţit...

După fiecare sorbitură, lingura trebuia „mânată", adică trecea la vecin, într-altă mână şi altă gură. Şi tot aşa mereu, de la unul la altul, până-şi încheia ciclul ei de 15. Apoi plimbarea sau mânarea ligurii îşi reîncepea cursul... iar şi iar...

Ne-am adaptat destul de greu stilului, dar foamea a împins şi pe cei mai simandicoşi să-şi uite civilizaţia şi să accepte „mânatul" lingurii, impus de împrejurări sovietice, comu-

nitare. Începeam înfrăţirea prin folosirea în comun a aceleiaşi linguri...

Numai că o glumă veche şi banală, aruncată când în spatele scriitorului Puşkin, când în a cunoscutului general Suvorov, a stricat echilibrul stabilit de mânatul lingurii. Inovaţia generată de glumă, ca oricare noutate, a produs o adevărată revoluţie şi nemulţumire, elocvente pentru ilustrarea şi înţelegerea stării noastre de spirit.

Aşadar, gluma cea veche spunea, că unul sau altul din cei doi oameni de spirit ai imperiului, invitaţi fiind la masa ţarului ar fi fost lăsat intenţionat, fără lingură. Se pariase şi se urmărea în taină cum se va descurca oaspetele. Era vorba de haz, de o simplă desfătare, la care spiritualul comesean, făcându-se că nu observă nimic, şi-a improvizat o lingură din coajă de pâine, încercând să se descurce. Odată operaţia sfârşită, se mai zice că, respectivul, ar fi spus:

— „Ei, să vedem acum cine-i în stare să-şi mănânce lingura!"...

Cei 15 au adoptat soluţia glumei şi din miezul acela negru şi acru al pâinii, s-au modelat linguri, linguri ovale, de concepţie vest-europeană. Că scula improvizată, dintr-un material aşa de prost, nu rezista până la capăt, n-a fost o problemă. Partea cea gravă, care a produs o revoluţie veritabilă şi încăierări, a fost pierderea controlului asupra distribuţiei bunului de consum. Mâinile mai dibace, mai rapide sau mai la îndemână aşezate, cărau prea des şi ochiul înfometat, neputând tolera anarhia şi furtul de la gura altuia, a protestat vehement. S-a renunţat deci la avantajul proprietăţii personale, la fel de rapid cum se şi adoptase. Aşadar, lingurile au fost mâncate şi s-a reintrodus „mânatul". Norocul a fost că între timp, nu se instaurase o putere centrală de guvernământ, altfel încăierarea s-ar fi soldat cu sânge şi cu pedepsele prevăzute în legi. Dar de ce să ne mirăm de nişte bieţi înfometaţi, când, din istoria oamenilor liberi şi sătui, aflam că aceleaşi probleme de circulaţie şi respectiv distribuţie a bunurilor de consum au dus la încăierări şi controverse grave între economiştii de salon şi la

atâtea revolte sociale în decursul vremurilor! Aici în lumea asta hămesită şi cu mintea înceţoşată de spectrul morţii, o lingură în plus sau minus din căldarea asta cu fiertură, care timp de nouă ani — pentru mine — a fost un veşnic prilej de gâlceavă şi dispută, lua proporţii de viaţă şi de moarte. era hârdăul lui satan!

În jurul unei felii simple, colţ sau mijloc de pâine, se ducea o luptă strânsă. Colţul avea o parte de coajă în plus. Singura parte mai bună a acestui pământ moale şi acru. Dat la cântar, fiind mai copt, deci mai uşor, avea şi avantajul că era cantitativ mai mult. Iată atâtea prilejuri de inechitate, în jurul felului cum trebuie să se împartă fiertură zilnică, că nu-i tot una să ţi se dea întâi sau la urmă. Deci fiecare trebuia să fie rând pe rând, întâi, al doilea, al treilea... ultimul. Apoi asupra modului cum se distribuia plusul, dacă era. Discuţia se încingea în jurul fiecărei bucăţele că nu-i tot una dacă eşti primul sau ultimul la cotoare de varză, strânse după ce au fost păscute de oi — la urzică sau măcriş, cosite când erau înalte cât călăreţul cu cal cu tot — la hrişcă sau la mei, ca să nu mai vobesc de rămăşiţele de peşte împuţit sau de carne de cămilă, adusă, cu viermi cu tot, tocmai din Kazakstan. Se purta o luptă strânsă! Pentru fiecare ciot în parte, pentru fiecare noutate neprevăzută, oamenii aceştia înfometaţi se băteau şi se mai bat poate în numele echităţii şi moralităţii sociale. Cum era deci posibil să dispară măsura dreaptă şi controlabilă a lingurii unice, chiar dacă trebuia „mânată"?

BREST — LITOVSK, COMISIA MEDICALĂ ŞI TÂRGUL ROBILOR

Dar să nu anticipez! Eram încă novice într-ale mizeriei! Nu străbătusem decât câteva escale: Lauter, Dresden—Radebeul, Nonnenkloster, Potsdam, Bautzen, Sachsenhausen şi abia ajunsesem în Brest—Litovsk, localitate cu nume sonor,

unde, în 1917, după luptele de pe întinsul lacurilor şi din cauza revoluţiei, s-a încheiat Pacea separată dintre Germania şi Rusia ţaristă*.

Aşadar, am ajuns în Brest—Litovsk. Suna, de undeva, din străfunduri a destine istorice... Suna a răscruce de vremuri...

Direct, din tren, am defilat printre două rânduri de santinele, până la o baracă, unde despuiaţi ca nişte nou-născuţi, am trecut în galop prin faţă unei comisii medicale. După criterii sovietice, s-a făcut o selectare. Aşezai piciorul pe un scaun improvizat şi ţi se apăsa pe falangele degetelor de la picior, apoi mai sus pe labă. Rămânea sau nu rămânea o urmă, care-şi revenea foarte încet... Apoi luai piciorul şi te răsuceai pe ambele flancuri şi erai ciupit de fesă frecându-ţi-se uşor pielea între degetul mare şi arătător, aşa cum face burghezul când cumpără stofă sau catifea în magazin. Întindeai după asta braţele, închideai şi deschideai palmele cu degetele răsfirate, scoteai limba, nu-ţi venea însă să te strâmbi, în sfârşit, zgâiai ochii. Doctorii respectivi, după normele lor, înţelegeau din treaba asta ceea ce era de înţeles, te evaluau — în taina lor — sumar şi-ţi arătau să treci la stânga sau la dreapta, fără nici o explicaţie. Din când în când se mai scăpa un „haraşo" ori „niet", din ale căror câteva repetări am înţeles rapid că cei din dreapta erau corespunzători scopului tainic, iar cei din stânga, neghină netrebnică. Am fost trecut în stânga. Eram deci un netrebnic. Souaillat şi Kosticov şi apoi alţi câţiva dintre apropiaţii mei francezi au fost trecuţi tot în stânga.

Aveam să aflu mai târziu că întregul grup din dreapta a fost înapoiat în vagoanele deja pregătite şi expediate direct la Cercul Polar, într-un lagăr de lângă Vorkuta, în Republica Autonomă Socialistă Komi.

Nouă, necorespunzătorilor, aşezaţi de-a stânga, între care am descoperit şi câţiva infirmi, ni s-a rezervat bucuria unui popas de 3—4 zile, în închisoarea de tranzit, din Brest — Litovsk, de unde am fost încărcaţi în Stolipinsky-vagon, adică

---

* Precizăm că este vorba de Rusia sovietică *(n.ed.)*.

în vagoane de mare distanţă, prevăzute cu compartimente, în care se puteau întinde platforme de dormit suprapuse. Am fost zăvorâţi câte 15—20 în fiecare compartiment, după ce în prealabil ni se înmânase hrana rece pe trei zile: pâine, zahăr şi hamsii, adică nişte peştişori, mici de tot şi îndrăcit de săraţi.

Nici nu părăsisem bine puşcăria şi alimentele date fuseseră mâncate. Mai bine sătul o dată decât trei zile flămând!...

Deşi ni s-a atras atenţia de către cei experimentaţi în materie, aproape toţi deţinuţii au călcat sfaturile şi au mâncat şi hamsiile. Cum era şi firesc, setea, care s-a dezlănţuit chiar din închisoare, a fost groaznică, deşi acolo s-a mai putut găsi apă. În vagoanele închise cu gratii nu se mai putea căpăta nici apă şi nici dreptul să mergi la vreuna din cele două încăperi de la capetele fiecărui vagon, unde se aflau instalaţiile sanitare pentru treburile zilnice. Norma gardei era fixă: seara şi dimineaţa. În rest puteai să urli, puteai să mori! Dacă nu te reglai conform normelor, nimeni nu avea nici un interes să te audă.

Dar ieşirea pentru treburile zilnice a adus o nefericire mai mare. Cu gâtlejurile arse de sărătură şi înnebuniţi de sete, deţinuţii au băut apă nepotabilă din bazine şi rezervoare. Urmarea a fost o tragicomedie generală, care a transformat vagoanele într-un iad de duhoare, care a durat pe toată distanţa Brest—Litovsk—Minskul lui Gorin—Moscova.

Şi cu toate acestea, nu peste prea mult timp, mi-a fost dat să văd că au mai rămas oameni, care n-au învăţat nimic, oameni care au uitat tot, chiar după o păţanie ca asta.

MOSCOVA — KRASNÂI PRES

Într-una din gările de periferie ale Moscovei, am fost descărcaţi din tren şi împinşi în dube. Erau dube cu pereţii metalici în interior, dar dublaţi spre exterior cu un altul, care avea ferestre mate, purtând inscripţii foarte diverse: „Pâine", „Peşte", „Carne", „Fructe". Era al doilea prilej când verificam

afirmaţia despre vestitele dube ale N.K.V.D.-ului. Aşadar, era exact şi nu doar vorbe de bârfă sau de clacă.

Mă întreb de ce era nevoie de mascarada asta? Ce mai aveau de ascuns când toată lumea ştia şi vorbea? Vestul oare a ştiut? Ce aparenţe mai aveau de salvat? Să concludem că neruşinarea N.K.V.D.-ului sau mărginirea lui poliţistă era chiar mai mare decât i se atribuia.

Până la închisoarea Krasnâi Pres din Moscova, la care am fost transportat, de data aceasta am fost „Alimente". Altă dată voi fi „Carne" şi, în sfârşit, „Fructe".

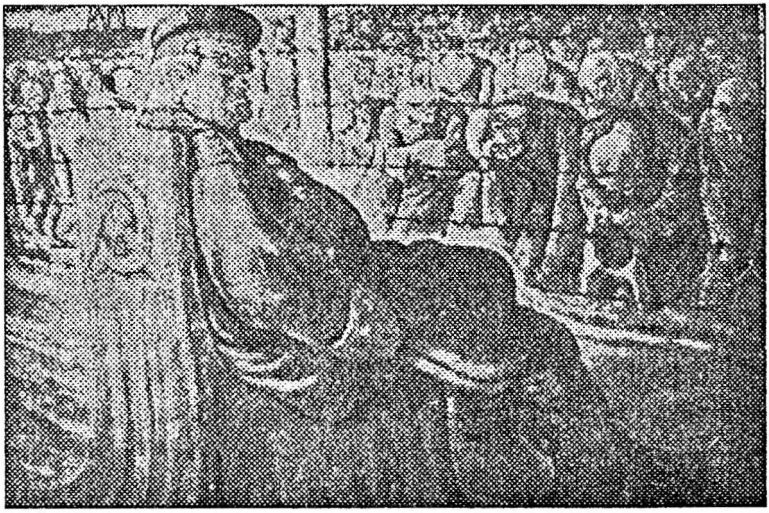

Pictura: Julius Stürmer

„PUTEREA SOVIETICĂ" o nouă democraţie... pentru Europa?

Închisoarea aceasta, avea — după cum repede am putut afla — un tranzit uriaş. Zilnic veneau şi plecau între 2.500 şi 5.000 de deţinuţi, din cele mai diverse şi spre cele mai neaşteptate direcţii. Pe dinafară era o clădire obişnuită, dar în interior — ca peste tot — un iad.

Odată încarcerat, aveam să întâmpin o altă belea. Îmbrăcămintea de care-mi făcusem rost în lagărul din Sachsenhausen, cu ajutorul prietenilor mei francezi, a trezit poftele şi invidia multora din închisoarea aceasta de tranzit. Haina mea de piele, pâslarii, mânuşile şi căciula mea de aviator, îmblănită cu piele de oaie au plăcut la nebunie acestor oameni care se frecaseră de gerurile nordului. Le sticleau ochii şi m-au înconjurat. Fără să-i fi poftit la vorbă, cu neruşinare, au început târguiala cu mine.

— „Cât vrei pe haina asta de piele?", întreabă unul.

— „Pâslarii ăştia nu-i vinzi?", se bagă al doilea.

— „Dar căciula?", făcea un altul.

— „Ce-ai să faci, mă, cu ele? Tot ţi le ia!"

În jurul meu era o adunătură, ca la bâlci. Deşi novice în astfel de treburi, mi-am dat seama că ăştia nu-s cumpărătorii adevăraţi, ci simpli intermediari sau provocatori.

Au început tentaţiile cu bani, mâncare, ţigări... Mi-au înşiruit întreaga gamă de monede forte din puşcărie, în faţa căruia s-ar fi închinat nu numai Andromaca sau Penelopa, ci chiar virtutea însăşi. Dar n-am cedat. Miroseam deja primejdia, dar fie ce-o fi! Refuzul meu a rămas categoric. Nu-mi trebuia nici mâncarea, nici zahărul sau ţigările, nici hainele lor vătuite, care — poate mi-ar fi ţinut mai cald decât haina mea de piele.

M-am desfăcut cu greu de cercul care mă încolţise şi m-am îndepărtat, căutându-mi grupul. Am simţit că sunt supravegheat şi urmărit de aproape. Din puţina experienţă de până acum, simţeam primejdia, dar nu puteam bănui ce forme ar putea îmbrăca. Eram totuşi între oameni, chiar dacă erau ei borfaşi. Ce s-ar putea întâmpla? Aveam însă să aflu, că în puşcăriile sovietice, între oameni, se petrec lucruri uneori mai cumplite şi mai de necrezut decât în junglă...

PÂNĂ LA DUMNEZEU TE MĂNÂNCĂ SFINŢII

În sfârşit, a venit un oarecare cu o listă lungă şi a început să strige numele celor din grupul cu care sosisem. Făcea un pachet de 10 suflete şi-l expedia. Grup după grup plecau spre destinaţia hărăzită. Am remarcat că rămăsesem singur. Aşadar, am conchis eu, e treabă cu aranjamente şi dedesubturi, iar oficialitatea pare a nu fi chiar străină, de lucrătura ce mă pândea. Dar eu ştiam încă de la Moreni, de pe Valea Prahovei, că „până la Dumnezeu te mănâncă sfinţii"!

Până la urmă, am fost încredinţat unei matahale cât muntele, care m-a condus, fără să-mi adreseze vreo vorbă, la etajul III, într-o încăpere lungă, îmbâcsită de fum gros de tutun prost şi cu mirosuri acre de sudoare omenească. Prin pâclă am distins de-a lungul celor două ziduri lungi ale încăperii, două rânduri de paturi suprapuse. Paturi comune. Locatarii, care jucau cărţi, la intrarea mea şi-au întrerupt activitatea, fixându-mă cu privirea. Din cauza căldurii înăbuşitoare, toţi erau îmbrăcaţi foarte sumar. Unii erau despuiaţi, exact aşa cum fuseseră aduşi pe lume de maica lor. Fără nici o jenă.

Se făcuse tăcere, şi parcă citeam o aşteptare încordată.

— „Dezbracă-te, mă, că mori de cald aici! Aruncă tot ce ai pe pătura asta!", mi-a vorbit, pentru prima dată, însoţitorul, matahala, şi mi-a vorbit foarte convingător.

Am reflectat scurt, l-am privit îndelung şi m-am despuiat la fel ca şi ceilalţi.

Câţiva au coborât din paturile lor şi m-au înconjurat. Eram ca un şoarece, înconjurat de mâţe. Şi tot timpul era tăcere. Era limpede pentru mine că ceva se pusese deja la cale şi că eram sortit să fiu victimă. Se aştepta un deznodământ, o reacţie, o împotrivire. Înţelegeam clar că eram provocat pentru a mi se smulge ce nu voiam să vând... Dar mai înţelegeam că orice împotrivire, de data aceasta, era fără nici un sens.

— „După şapcă pare a fi neamţ!", a zis unul.

— „Şi-i prea îmbrăcat! E un domn neamţul ăsta!"

— „Balşoi capitalist!", mi-a zis un altul.

Au urmat apoi întrebări nenumărate. Întrebările obişnuite în astfel de ocazii.

Cine sunt? De unde sunt? Când şi de unde m-au arestat? De ce? De unde vin acum? Câţi au fost în transport, şi câţi au murit? Ce mai este nou pe afară?

Încet, încet curiozitatea li s-a stins, m-au depresurat, iar eu m-am lămurit repede. Tot bagajul meu dispăruse ca prin farmec, inclusiv rucsacul şi hainele de pe mine. Rămăsesem gol. Pe podea mai rămăsese doar pătura.

Nu-mi venea să-mi cred ochilor. Nu puteam totuşi crede, deşi vedeam că nu mai e nimic. Şi-am rămas prostit, înţepenit ca o bucată de lemn.

PIOTR IVANOVICI — FIUL EPOCII ACTUALE

Un tip ca de la celebra Sing-Sing, cu o voce dogită de bas, m-a adus la realitate. Stătea, undeva, pe un pat izolat şi avea întinse în faţă nişte cărţi de joc:

— „Parcă spuneai că eşti din România, după câte am auzit, nu? Ia vino mai aproape," mi-a zis el într-o limbă românească stâlcită şi înmuind puternic consoanele, aşa, ca în ruseşte.

Ceilalţi tăceau şi ne priveau foarte curioşi.

M-am apropiat, iar el a continuat:

— „De unde eşti din România? Din Bucureşti?"

— „Nu, de la Ploieşti!"

— „Aha, de la petrol! A făcut el. Chiar din Ploieşti?"

— „Nu, de la Moreni!"

— „Ştiu, ştiu eu unde vine. Lângă Valea Voivozilor este Moreniul ăsta. Dar vino şi stai jos!", m-a invitat el.

Apoi mi-a întins mâna:

— „Piotr Ivanovici, aşa să ştii că mă cheamă pe mine. Piotr Ivanovici! Şi să nu uiţi!"

M-am aşezat alături de el şi aşteptam să mă mai întrebe ce avea de gând, ca apoi cu aceeaşi nepăsare ca a lui să-l întreb şi eu pe el, de unde ştie limba şi cunoaşte aşa de bine locurile pe unde mă născusem. De abia aşteptam să-i întorc întrebarea!

Nu mi s-a mai adresat mie însă, ci celor din cameră. Cu o voce foarte liniştită şi indiferentă spunea ceva într-un jargon, din care n-am putut înţelege nimic, deşi, în sinea mea, mă convinsesem că, din discuţiile cu Konstantinov şi Ionas, începuse s-o rup oarecum bine pe ruseşte.

Au înţeles însă cei cărora li se adresase pentru că, binişor, binişor ca prin farmec, spre marea mea nedumerire, pe pătura care încă mai rămăsese întinsă, în dreptul uşii, au apărut toate lucrurile care-mi dispăruseră. Apoi, după ce, tot unul dintre ei, le-a strâns cum fuseseră, le-a adus lângă noua mea cunoştiinţă, Piotr Ivanovici.

— „Ştii — mi s-a adresat aducătorul lucrurilor — să-i ierţi pe băieţi, dar erau tare curioşi să vadă şi ei şi să pipăie măcar lucrurile astea venite din altă ţară. Uneori e tare greu să-ţi ţii în frâu curiozitatea."

Piotr Ivanovici le-a făcut un semn să ne lase în bună pace şi strângându-şi cărţile răvăşite, cu care jucase până atunci, şi-a deschis băierile inimii.

Fusese soldat în Armata Roşie, dar s-a pomenit că din senin e prins de o nebunealã. Se săturase de mers prin noroaie, se săturase de gloanţe, de ordine şi de politruci. Într-o bună zi, a dat dracului războiul şi a dezertat. Nu s-a mai prezentat la unitate şi asta a fost tot.

Cunoscuse în satul Pleşa, de lângă Moreni, o femeie pe care o chema Maria şi a rămas multă vreme ascuns la ea.

— „Uite! Astea două batiste sunt cusute de ea! a făcu el, scoţând dintr-un buzunar două batiste şi pentru că şi tu eşti român n-a şi ţie una, să ai amintire de la mine! Să ştii că eu am iubit-o mult pe Maria asta! Dacă tu te întorci acasă, să te duci

pe la ea, să i-o arăţi şi să-i spui despre mine. Pentru că eu singur nu mă voi mai putea duce, te rog să nu uiţi!"

Trebuie să spun că batista aceasta de la Piotr Ivanovici, am purtat-o peste tot pe unde am trecut, şi o mai am şi astăzi la mine. Pe Maria n-am mai aflat-o!

Deocamdată, mă aflu lângă prietenul meu cel nou, Piotr. Eu tac şi el vorbeşte. I s-au trezit toate adâncurile şi tristeţile unei vieţi risipite.

— „Am dezertat, aşadar, şi am făcut împreună cu alţi dezertori o bandă mare. Furam de toate, dar mai ales maşini, pe care le vindeam foarte avantajos la alţi hoţi mai mari şi mai pricepuţi decât mine. Maria mă ajuta, Maria mă găzduia, Maria a fost sufletul meu... Şi să ştii că ne-am iubit de-adevărat... A fost singura dată în viaţa mea când m-am sinţit liber ca pasărea şi am trăit după pofta inimii... Şi nu-mi pare rău... Mă bucur că te-am întâlnit şi mă bucur că o să treci pe la Maria"...

Am stat cu Piotr Ivanovici unsprezece zile. I-am spus şi eu povestea mea, iar el pe-a lui. Şi atât am tot povestit amândoi, încât nu ştiu cum s-au scurs zilele. Povestirile lui Piotr, în marea lor majoritate par atât de năzdrăvane, încât până acum nu prea mi-a venit să le spun cuiva. Nu era nici locul şi nici cazul... Pentru că s-ar putea totuşi să fie adevărate, voi aminti doar câteva... Eventual s-ar putea confirma sau verifica adevărul lor de martorii împrejurărilor. Am avea, în felul acesta, nişte documente ale vremii, care vorbesc despre moravurile şi dezlănţuirile omului, din această nouă epocă de aur a omenirii...

Piotr Ivanovici zicea că o altă bandă de dezertori şi fugari sovietici — şi-i părea rău că nu-i venise lui ideea asta grozavă, — îmbrăcaţi în uniforme şi asumându-şi rolul de patrulă sovietică, opriseră pe şoseaua naţională maşina fostului rege al României — Mihai I — care se întorcea de la reşedinţa din Sinaia spre Bucureşti. Le-au luat absolut tot ce au avut asupra lor — regelui şi însoţitorilor. Apoi i-au dezbrăcat şi i-au lăsat

pe şosea, iar ei — deghizaţi în patrulă — au plecat cu maşina regală.

Prima maşină, care trecuse după jaf pe şosea, s-a întâmplat să fie cu soldaţi ai S.U.A., din Bucureşti, care se întorceau din Braşov, unde îşi făcuseră week-endul. Regele le-a explicat despre ce este vorba şi plecând în mare viteză spre capitală, au oprit la Câmpina, la Comandatura sovietică locală, unde au depus protestele respective.

S-au luat măsuri şi s-a pornit în urmărirea bandei.

— „N-a fost prea greu să-i prindă, pentru că dobitocii — spunea cu acreală Piotr Ivanovici — după o astfel de ispravă, n-au avut altceva mai bun de făcut, decât să se oprească la cel mai mare restaurant din orăşelul Băicoi, la «Dobrescu», aşezat chiar la încrucişarea şoselei naţionale cu o şosea secundară.

Au fost înconjuraţi, arestaţi şi împuşcaţi pe loc — cu toată intervenţia regelui şi a soldaţilor americani."

Toate aceste întâmplări relatate de Piotr, cu amănuntele lor picante cred că pot fi verificate. Altfel a fost o simplă fantezie de puşcăriaş, chiar dacă ele sunt puse în slujba răului. Căci nu ştiu de ce, dar am trăit tot timpul cu sentimentul că Piotr Ivanovici avea totuşi boala gigantismului. Tot ce făcea, tot ce spunea, fără să şi le atribuie neapărat personal lui, trebuia să aibe proporţii. Chiar cele mai concrete subiecte ale povestirilor lui erau întotdeauna hiperbolizate. Dimensiunile întâmplărilor şi evenimentelor, deşi narate fără ornamente stilistice ţineau să fie monumentale.

Zăcea, poate, în adâncurile acestei epave omeneşti un suflet de vizionar neînţeles, de arhitect neizbutit sau de mare poet ratat, pe care plumbii împrejurărilor îl băduseră la fund, şi de fiecare dată, la fiecare nou avânt îl azvârleau într-un alt marasm de drojdie şi neputinţă, cu aripile năzuinţelor frânte.

Şi astăzi, când îmi amintesc de acest uriaş, cu suflet de copil, pe care hazardul mi l-a tocmit prieten, învăţător şi protector într-o perioadă de grea încercare a vieţii mele, nu pot să nu-l apropii de cei mai celebrii şi specifici eroi ai literaturii

clasice ruse. Piotr a reprezentat pentru mine un ciudat amestec de Asia lui Turgheniev şi de Rogojin, de Dimitri Karamazov, de Raskolnicov şi Stavroghin ai lui Dostoievski.

Dar Piotr era fiu al epocii actuale, oricâte fire şi rădăcini ar fi avut în trecutul tumultos şi haotic. De aceea, comparându-l cu termeni din realitatea actuală a sovietelor, Piotr a reprezentat pentru mine simbolul viu al giganţilor ridicaţi cu multă migală şi trudă în ultimele patru decenii de cele două sute de milioane de martiri.

Magnitogorsk, Dombass, Dnepropetrovsk, Dneperestroi, Uraleţ, Kirov, Valea Pecioarei, Norilsk, Novosibirsk, colhozuri, sovhozuri, crescătorii, încrucişări, pionierat, pionierat!... Peste tot cuprinsul imensităţii acesteia geografice, numai giganţi şi gigantisme. În fapte, dar mai ales în vorbe!... Peste tot, giganţi şi gigantisme care fumegă, oameni care se agită şi fierb, ţes gânduri negre şi visuri, dar lâncezesc în subproducţie şi rebuturi. Colhozuri milionare, cu colhoznici flămânzi! Fabrici ultradotate, cu muncitori şi intelectuali prost îmbrăcaţi sau goi, furnale şi turnătorii măreţe, hidrocentrale şi laminoare de ultimă concepţie, dar oţeluri şi ţevărie aduse din neînsemnata Suedie, utilaje şi vapoare din dispreţuita aceea de Finlanda sau Japonia, milioane şi milioane. An după an de chintale sau tone de grâu şi alte cereale de la bestiile capitaliste din S.U.A., Canada sau Australia, după ce noilor mentori ai omenirii nu le-a mai reuşit mistificarea şi furturile din ţările botezate, surori şi prietene...

În vorbe, visuri şi veşnice frământări, Piotr Ivanovici va rămâne, probabil, de-a pururi gigantic şi de neînţeles, tumultuos, haotic şi complex. Exact aşa cum îşi încheie sublimul Serghei Esenin, un poem dedicat patriei sale:

„Rusia balşaia
Rusia duraia".

— „Să vezi ce mi-a istorisit unul, care prin 1945, se găsea în anturajul ministrului nostru de externe, Vâşinski, când fusese la tratative, la voi, în România, mi-a şoptit într-o altă zi Piotr Ivanovici, continuând şirul năzdrăvăniilor, în care erau implicate personaje foarte importante. Vâşinski, împreună cu suita lui, se dusese la o conferinţă, care se ţinea la Snagov, localitate de lângă Bucureşti, unde sunt un lac şi un mare restaurant în mijlocul pădurii, pe care tu trebuie să-l ştii.

La întoarcere, deşi cu escortă şi alai de maşini, o bandă puternică de dezertori din Armata Roşie le-a blocat şoseaua şi i-a atacat. Le-a luat şi lor tot ce au avut de valoare şi i-a lăsat în mijlocul pădurii. Dar şi ăştia au fost nişte proşti. În aceeaşi zi au fost prinşi în restaurantul «Mioriţa» de la Şosea, făcând chef pe malul lacului. Acolo, pe marginea lacului Herăstrău, în faţa restaurantului au fost executaţi fără nici o anchetă. Aşa mi-a spus individul din anturajul lui Vâşinski, pe care eu personal l-am întâlnit în închisoare, şi crede-mă, zicea Piotr, n-am putut să pricep, ce-i trebuia boului ăsta să facă spionaj şi să trădeze secrete de stat? Avea 25 de ani bătuţi pe muchie. Sau oare — a întors-o tot el — nu cumva ştia şi văzuse prea multe şi trebuia să fie pus undeva, la loc sigur?

Oare să fi fost nevinovat? Că nu prea părea prost să-şi bage singur capul sub evanghelie! Da! Nu se ştie ca pământul — s-a răzgândit tot el — la noi cam aşa merg lucrurile. Astăzi mare, mâine în puşcărie. Azi în puşcărie, mâine iar mare. Asta pentru unii. Legături cu oameni mari, întorsături politice... Numai cei mici de tot fac la puşcărie, de-i ia dracul. De Ivan nu se mai sinchiseşte nimeni. Totuşi merge la noi o vorbă. Ruşii sunt împărţiţi în trei: o parte conduce, o parte sunt liberi, dar la munca de jos, iar a treia parte sunt în puşcărie. Cam aşa e împărţeala, 1 la 3. Apoi ies ăia din puşcărie şi trec la munca de jos, cei de la munca de jos trec la conducere. Dar nu la conducerea de vârf, ci numai nişte năcialnici, peste cai sau varză, bucătărie, magazie, socotitori, brigadieri, nu cine ştie ce. Iar cei de la conducere intră la boşcă. Şi după un timp, iar se mai învârteşte roata, trecând prin toate treimile. Şi mişcarea asta

este zilnică pentru prostime şi cei de la mijloc. Mai rar se mai întâmplă şi cu cei de sus. Dar chiar de jos să se urce sus, nu! N-am prea auzit. Aia a fost numai o dată, când s-a făcut revoluţia. Atunci a fost bătaia peştelui. Acum nu mai ţine. Ăi de s-au prins bine de scaune, nu le mai dau drumul. Asta-i măi, frate Ioane, lua-m-ar dracu' de prost!"

Şi când ajungea la astfel de stări, Piotr cădea, pierdut, în muţenie.

Cele spuse de Piotr s-ar putea să fie simple vorbe de clacă, simple născociri de minte înfierbântată. Totuşi oricum ar fi ele, sunt mai puţin fanteziste decât informaţiile, dezminţirile, garanţiile sau dările de seamă asupra realizărilor, mâinii frăţeşte şi prieteniei sovietice, trâmbiţate prin presă, radio şi agenţia T.A.S.S.

Datorită simpatiei lui Piotr Ivanovici, şederea la Krasnâi Prest a însemnat pentru mine o refacere. Piotr izbutise să-mi aducă mâncare şi mă obliga să nu las nimic din ce-mi aducea. mă îndopa. Mi-am dat seama că era temut de toată lumea şi că legăturile lui tainice, dar de încredere, se întindeau şi asupra paznicilor.

De bună seamă era o legătură a răului. Pe undeva jefuiau în comun, pentru că niciodată n-am ştiut cum apăreau ca din senin, alimente şi diverse lucruri. Am stat prea puţin împreună pentru a lămuri aceste mistere. Am mirosit însă — aşa socotesc eu — unul dintre sisteme. Erau scoşi din celulă 2—3, sub masca ieşirii la treburile fireşti şi introduşi în celula unde trebuia să dea lovitura. Peste noapte, după ce operau şi puneau totul la punct, sub aceleaşi justificări sau altele erau scoşi şi împărţeau prada la destinatari, paznici sau alte celule unde totul dispărea fără de urmă. Garanţia supremă că nu se putuse întâmpla nimic şi care îndepărta orice suspiciune era santinela, care niciodată nu ştia nimic. Îşi făcuse doar slujba, conform consemnelor în vigoare.

Probabil, că dintr-o astfel de jecmăneală scăpasem ca prin urechile acului şi eu, datorită simpatiei lui Piotr pentru Maria din satul Pleşa, de lângă Morenii mei.

În curând aveam să văd blestemăţii şi neruşinări mai mari decât jaful de aici. Şi toate cu complicitatea tacită a oficialităţilor mai mici sau mai mari, care-şi rotunjeau câştigul şi-şi îndulceau soarta.

Sub aceeaşi oblăduire tăcută, a fost crunt bătut, sub ochii mei, un fost procuror din Leningrad, invalid de război de un picior, care a fost lăsat intenţionat pe mâna deţinuţilor care-l recunoscuseră. Fireşte, nimeni n-a văzut şi n-a auzit nimic. Vendeta, cumplita vendetă a condamnaţilor asupra neamului judecătoresc se împlinise, cu complicitatea autorităţilor, care desigur avea şi ea o răfuială cu respectivul procuror, iar dimineaţa în zori, victima, purtată pe o pătură în nesimţire, a fost predată santinelei pentru a fi dusă la ambulatoriu.

Între Moscova şi Vorkuta, este drumul lung... şi... plin de lagăre...

În cea de a zecea zi de şedere în Krasnâi Pres, după ce a dat câteva dispoziţii în acelaşi jargon de neînţeles, Piotr Ivanovici mi-a înmânat câteva pacheţele cu alimente şi tutun pentru drum.

— „Mâine vei pleca! mi-a zis el. După ce vei face oprire la Vologda, o să vă ducă la Vorkuta. Să ai grijă întâi de tine! Asta e prima lege, iar a doua: să nu te omori cu lucrul. Să nu faci pe viteazul şi să nu te îmbeţi cu vorbele, dacă nu vrei să-ţi laşi pe acolo potcoavele. Iar dacă pe unde oi trece o să ai necazuri cu cineva, să le aminteşti de Piotr. Spunele că eu sunt prietenul tău şi dă-le veştile pe care le ştii. Iar când o să ajungi acasă, în România, treci pe la Pleşa, pe la casa Mariei şi dă-i batista pe care ţi-am dat-o în seara când ai venit. Şi spune-i despre mine tot ce şti şi tot ce o să mai afli. Şi să-i mai spui că n-am uitat-o, dar că totul este degeaba. La ea nu-i nici un chip să pot ajunge. Şi poate că e mai bine aşa pentru toţi. Ce a fost, a fost frumos şi nu se mai întoarce... Dar să ştie că mi-a fost dragă şi n-am uitat-o!"

Omul ăsta mă îndatorase mult şi pentru că înţelesesem, că din toate lucrurile pe care le văzuse la mine, îi rămăseseră ochii la pantalonii mei de camgarn „Made S.U.A.", i-am scos din rucsac şi i-am întins:

— „Ştiu că-ţi plac şi ţi-i dau cu toată inima!"

L-am privit cum îi admira şi-n poza asta mi-a rămas şi astăzi în minte, Piotr Ivanovici, sfinxul din Krasnâi Pres.

FOSTA MĂNĂSTIRE DIN VOLOGDA

A doua zi, a fost aşa cum mi-a spus Piotr. Am fost scos din celula de tranzit şi îmbarcat pentru Vorkuta, cu prima etapă Vologda. Din discuţiile purtate în tren, mi-am dat seama că fusesem singurul care scăpasem neuşurat de bunurile sale pământeşti. Aşadar, încă o dată m-am convins că prezenţa întâmplătoare a lui Piotr în tranzitul de la Moscova fusese salutară, după cum tot salutară se va dovedi simpla pronunţare a numelui lui la Vologda şi Vorkuta. Tainica forţă a lui Piotr, fără aparate de constrângere, peste pustietăţi azvârlite la mii de kilometri unele de altele, pare de neînţeles. Numele şi prietenia

lui, în plină vraişte şi destrăbălare morală, au fost mai respectate decât ordinele lui Alexandru Machedon pe cuprinsul imperiului lui civilizat. Chiar dacă era o simplă bandă de borfaşi, ramificaţiile şi trăinicia legăturilor dintre ei pot fi pildă organizaţiilor statale, prin adâncimea şi temeinicia comunităţii de interese vitale.

În Vologda, am rămas trei săptămâni, închis într-o mânăstire veche, cu ziduri groase, de un metru şi jumătate, înălţate aici pe timpul vestitei Ecaterina a II-a. După câte am putut afla, de aici din Vologda nu puteam fi duşi decât la Arhanghelsk, spre Marea Albă sau spre Cercul Polar, la Vorkuta, pentru că aici este ultimul nod mare de ramificaţie al căilor ferate sovietice. Am mai aflat, de asemenea, că pe aici, prin închisoarea aceasta de tranzit din Vologda, s-au scurs de-a lungul anilor din urmă, pentru împrospătarea puşcăriilor şi cimitirelor nordului, contingente de milioane de oameni, din toate naţionalităţile.

Aici, în Vologda, m-am reîntâlnit, după despărţirea din Brest—Litovsk, cu o parte din cei plecaţi din Sachsenhausen.

Iarna 1954—1955

...Între Kotlas şi Vorkuta ... tineri din Ucraina şi Baltica, la căratul apei într-un lagăr... zece ani după război, câţi ani aveau ei atunci?

Printre ei dr. Gerhard Rönicke din R.F.G., cunoscut specialist şi inventator în radiolocaţie şi aparate radar, care venea însă de la lagărul de specialişti din Moscova.

La intrarea în puşcărie mi s-a făcut o perchezie „a la russe", ceea ce însemna despuiat ca la naştere şi apoi cercetarea amănunţită în toate părţile trupului, între degete, la subţiori, în urechi, păr, sub talpă, sub limbă, pe laturile gurii, inclusiv în restul orificiilor şi tuturor dedesubturilor unui organism viu.

Aici, la Vologda am întâlnit cumplita aceea de calamitate a ploşniţelor, din cauza cărora n-am putut avea nici un fel de odihnă. Dimineaţa deţinuţii erau mai obosiţi decât seara, iar trupul le era plin de puncte roşii şi numai ciupituri. Cumplită bestie vietatea asta şi perfidă. Deţinuţii îşi construiau din pături şi cearşeafuri cele mai inventive baldachine şi saci în care căutau să se scufunde ca în nişte adevărate submarine. Zadarnică orice încercare de izolare, pentru că monstrul s-a dovedit întotdeauna mai iscusit şi pătrundea prin tifonul pus la priza de aer, sau cine ştie prin ce colţişor tainic, spre carnea şi sângele de om.

În tăcerea nopţii — auzeam cum cad, cum cad mereu, când îşi dădeau drumul din tavan ca nişte adevăraţi paraşutişti, de pe tavanul pe care cu anevoie se urcaseră, pe cearşafurile în care ne ascundeam. Vietatea aceasta neînsemnată şi puturoasă ne-a făcut iadul mai iad. Covârşitorul număr ne paraliza, ca pe nişte noi Gulliveri, într-o altă variantă, decât aceea a piticilor şi sforilor din pânza de păianjen, născocită de ironicul Swift. Şi nu era chip să scapi de ele. Nici cu fum de ardei, nici cu gaz, nici cu flacără. Oricum, tot apăreau. Şi-n plus nu erai de capul tău, chiar dacă mereu se încercau deparazitări... Timp de trei săptămâni, bestiile acestea mărunte ne-au însemnat adânc calvarul acestei etape, acoperind ca importanţă — în mod absolut — toate celelalte lipsuri sau dureri. Ei da, la Vologda, pot jura că nu-mi aduc aminte să fi simţit vreodată foamea! Noroc de ploşniţe. Le iert şi le mulţumesc pentru aşa o fericire.

Da, da, „paraziţii", de orice rang şi-n orice domeniu ar exista, sunt o calamitate greu de suportat, dacă mai ales — ţi se ia orice posibilitate de a-i înlătura. Te duc până la disperare şi fapte care frizează nebunia!

„PLOŞNIŢA" DIN 7.074 ŞI UN MUCALIT

... Mult mai târziu, peste câţiva ani, după multe alte etape şi escale de mizerie, poposind în Lagărul nr.7.074, pentru scurtă vreme, am avut de-a face cu un boloboc de colonel N.K.V.D., şef al Centralei regionale se pare. Şi pentru că îi zic boloboc, se înţelege că era rotofei de tot, îndesat şi mic. Jumătate din el era în cizme şi jumătate sub chipiu, îmi povestea un cunoscut din Vologda.

Era exact pe chipul şi formatul unei ploşniţe, care crapă de plină, după ce ţi-a supt sângele o noapte. Şi pentru asemănarea asta fizică, dar şi pentru activitatea lui nocturnă, în care te sugea de vlaga sufletului, destrămându-te cu ameninţări, cu

Iarna 1954—1955

...Între Kotlas şi Vorkuta
...mâine va fi praznic şi pe uliţa noastră...

şantaje născocite, cu nemâncarea sau bătaia, cu carcera pe gheaţă, cu lumina orbitoare a reflectoarelor sau întunericul carcerii, i-am zis într-un moment de inspiraţie fericită, în amintirea chinurilor de la Vologda: „Ploşniţă". Şi „Ploşniţa" a rămas pentru toată lumea. Pe numele lui adevărat, îl chema Vaţurin. Colonelul Vaţurin, din regiunea Gorki. Dar parcă îi şade mai bine „Ploşniţa". Are rezonanţă lirică şi-i tare poetic: „Ploşniţa"...

... Din întunericul escalei din Vologda, în afara ploşniţelor şi a mai târziului lor confrate Vaţurin, mi-a mai rămas, ca tristă aducere-aminte, drama a doi polonezi, paraşutaţi de Intelligence Service în timpul ocupaţiei Germaniei, dar arestaţi şi condamnaţi de N.K.V.D. la 25 de ani.

Aduşi ca şi noi în Vologda, li s-a întâmplat şi lor cam ce ar fi putut să mi se întâmple şi mie la Moscova, dacă n-ar fi fost Piotr. Echipamentul lor a fost pe placul borfaşilor din Vologda. Dar pentru că au ripostat vehement şi nu s-au lăsat dezbrăcaţi, au fost găuriţi cu sula pe tot corpul. Din cele discutate mai târziu cu cei doi supravieţuitori ai acestei întâmplări, am aflat şi amănuntele. Lor nu li se mai făcuse cinstea, pe care o avusesem eu, de a fi întrebaţi dacă au sau nu ceva de vânzare sau dacă vor să facă un shimb. Fuseseră luaţi direct şi cu o metodă mai picantă.

Doi indivizi din celulă — probabil vârfurile bandei — jucau nepăsători cărţi, mizând foarte simplu pe îmbrăcămintea celor doi nou-veniţi în celulă. Treaba era foarte limpede: erau pur şi simplu jucaţi la cărţi. Aşa cum ţi-ai juca banii de buzunar, nevasta sau amanta.

S-au auzit doar şi de astea, chiar prin lumea bună. Acum borfaşii din Vologda jucau pe îmbrăcămintea celor doi polonezi. Aşa cum de pildă aş putea juca eu şi dumneata, pe Everest şi pe Kilimanjaro. Numai că în cazul de faţă, oricare ar fi fost rezultatul, ambii polonezi urmau să fie dezbrăcaţi. De neînţeles în fond, dar pretextele trebuiau să fie cât mai teribile, prilej de fanfaronadă şi gigantism slav. Întotdeauna, matadori pentru ceva. Ai ortodoxismului şi slavismului, ai poporanis-

mului, umanismului, ateismului... Cât mai teribile, cât mai mesianice, mai cu moţ.

Pe oceanul acesta ascuns al străfundurilor şi decăderii se vânzolesc şi apar extrem de conturate toate tarele comunităţii şi neputinţele refulării.

Aici, în viermăria asta, se simte cum opacitatea vrea cu orice preţ, să stăpânească crugul lumii, se vede clar cum destrăbălarea vrea să devină protector şi cenzor al moralităţii, intoleranţa apărătorul libertăţii câtorva de a face tot cele trăsneşte prin cap, iar neputinţa — visând la strălucirea Romei — vrând să întoarcă firul drumurilor toate spre Moscova...

... Un mucalit de ţăran român, sfătos şi ironic, îmi povestea că în era asta a rachetelor interplanetare, a avioanelor supersonice şi a războiului supermecanizat, întâlnise, în timpul ultimelor luni ale războiului, un ostaş din Armata Roşie, care-şi îndemna c-o nuieluşă de alun mârţoagele de la căruţa lui hodorogită.

— „Kuda?", l-am întrebat eu, zicea ţăranul nostru.

— „Na Berlin!", mi-a răspuns foarte grav Ivan. Şi convins că până-n seară va şi sosi în Berlin m-a întrebat:

— „Skolko kilometri na Berlin?"

— „Seiceas, seiceas!", i-am zis şi m-am dus în treaba mea.

Mesianismul probabil, îmi zic, trebuie să includă în el pe lângă naivitate şi multă inconştienţă, multă lipsă de simţ al proporţiilor, dar mai ales multă neobrăzare.

Ca orice megalomanie şi orice gigantism, Ivan cel Mic, mânându-şi căluţii, prefera acelaşi mecanism ca şi Ivan cel Mare, de ieri, de azi, de mâine, de totdeauna, visând la Bizanţ, la Roma, la hegemonie.

— „Cine, dacă nu noi trebuie să dăm tonul? Cine, dacă nu noi trebuie să luăm atitudine?", se întreba istoric, de aproape vreo zece ori, V.V. Jdanov în istoria filozofiei, străduindu-se să arunce la rebuturi tot ce se strânsese cu trudă de-a lungul mileniilor.

Şi aşa mai departe... giganţi, giganţi şi iar giganţi.

Deocamdată, giganţii din Vologda jucau cărţi mizând nu Bizanţul sau filozofia socratică, ci hainele — tot ale altora — ale celor doi polonezi în restrişte. De la sorocul hărăzit plăţii, Roma nu şi-a dat drumurile, Bizanţul nu şi-a dat Bosforul şi strălucirea. Răi platnici, nici polonezii n-au voit să-şi dezbrace hainele. Şi pentru că s-au opus cu îndârjire, giganţii au pus mâna pe sule cizmăreşti şi i-au găurit să le fie de amintire vreme îndelungată.

— „Eu am mai primit şi câteva înjurături şi picioare în coaste", mărturisea unul dintre cei doi paraşutişti, „pentru că îmbrăcămintea mea n-ar fi fost de calitate prea bună!"...

Din fericire pentru ei, înţepăturile n-au fost prea adânci, deşi destul de grave. În alte împrejurări, astfel de insolenţă se încheia cu uciderea victimelor.

Ciudat rămâne însă, un fapt foarte constant. Niciodată nu au putut fi descoperiţi făptaşii, deşi ei erau foarte cunoscuţi. Oficialitatea nu făcea anchete, niciodată nu ştia nimic şi rămânea foarte mirată că sunt totuşi posibile astfel de fapte...

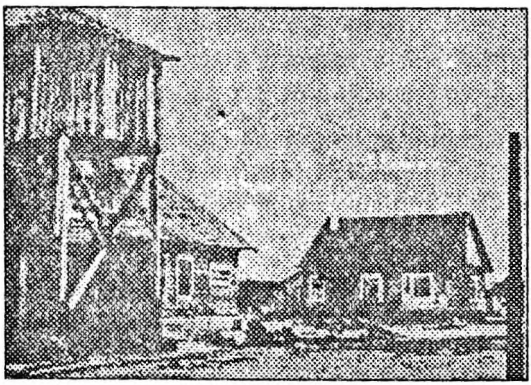

1954

Intrarea într-un lagăr între Kotlas şi Vorkuta...
„HAOSUL SOVIETIC".

TRECEM CERCUL POLAR

... Dar iată că s-a adeverit şi ultima parte a informaţiei lui Piotr, al cărui nume — un fel de passe-partout — l-am folosit şi aici. Firele lui tainice — „frânghiuţa" — au aflat repede ştirea despre ultima lui adresă şi au luat act de prezenţă în Vologda a noului său prieten şi protejat, care eram eu. Drept care devenisem tabu, dar şi prietenii mei, francezii Souaillat şi Kosticov. Cât am stat aici nimeni n-a avut treabă cu mine sau cu ei. Altfel, poate aş fi fost şi eu jucat la cărţi, aşa cum păţiseră polonezii...

Aşadar, am plecat spre Vorkuta! Spre Cercul Polar, despre care învăţasem la geografie. A fost un drum lung. Lung şi sinistru, cu foarte mult frig şi foarte mulţi morţi. Subnutriţia îndelungată vorbea. Se concretiza.

Condiţiile de temperatură şi sufocarea, datorită rarefierii aerului aspru, n-au iertat pe nici unul din deţinuţii cu insuficienţă cardiacă sau afecţiuni T.B.C. Detenţiunea îndelungată şi lipsurile au fericit cu odihnă multe trupuri trudite...

PRIMUL PAS PE PARALELA 68

Am sosit în plină iarnă polară. Era ger şi se opinteau în noi rafale puternice de vânt, care ne tăiau respiraţia. Revăd convoiul acela amarnic de oameni — bărbaţi şi femei, la un loc, de data aceasta — care tălăzuiau în şir indian, spre lagărul de lângă gara Vorkuta, luând în piept şfichiuirile aspre ale gerului şi vântului. Supuşi aceleiaşi vremi câinoase, soldaţii de pază s-au dovedit totuţi mai câinoşi. Poate că nici nu se putea altfel. Propriile lor temeri le dădeau o duritate, care insufla vigoare şi voinţă deţinuţilor căzuţi în viforniţă. Loviturile de

cizmă sau de automat, poate că dezlănţuind ura şi dor de răzbunare, dădeau deţinuţilor izvoare noi de forţă.

— „Davai! Davai!", strigau paznicii.

Vremea era aspră şi trebuia să mergi. Orice oprire, orice şedere însemna moarte. Zăpada, vântul şi gerul nu iartă. În marea asta aventură, nevisată, totul este de o noutate halucinantă.

Mă ţin tare. Trebuie să rezist. Nici n-am gustat bine Cercul Polar. Trebuie să mă întorc. Am, undeva pe lume, un copil... Trebuie să-i duc veşti Mariei din Pleaşa despre Piotr... Apoi să văd Morenii cu sondele, cu merii, dealurile... Poate Dieppe... poate Parisul... Heidelbergul unde mi s-au cusut rănile... Să-i amintesc lui Gorin oasele zdrelite... În minte îmi aleargă lucruri alandala şi ochii mă ustură de albul şi de vârtejul zăpezii... Îmi trec prin minte fulgerător fapte şi figuri

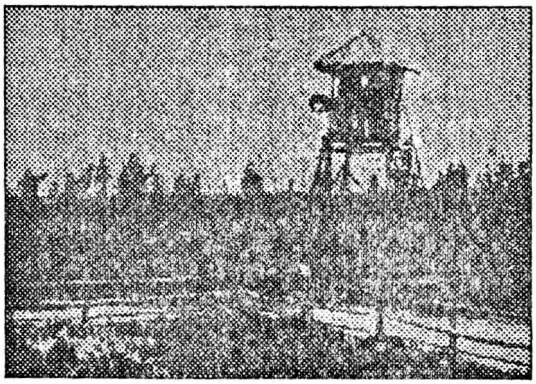

1954

Între Kotlas şi Vorkuta...
...ordine şi disciplină în colţul lagărului, sub ochiul ager al N.K.V.D.-ului...

şterse dar, care-mi ţin de cald şi-mi împing paşii, înfruntând vijelia care mă plesneşte în faţă... Trebuie să merg!... Şi merg, merg mereu, trecând pe lângă umbre, care abia se mai mişcă,

trec pe lângă altele care se bălăbănesc şi cad, trec înainte, pe lângă umbre, pe jumătate căzute şi îngropate în viscol... Nimeni n-are timp pentru mine... Nimeni n-are timp pentru altul şi nici eu n-am timp pentru nimeni... Trebuie să merg... Trebuie să trăiesc... Cel puţin pentru Hirsch Gorin... Toţi trecem unul pe lângă altul... Trecem unul peste altul... Toţi facem la fel... Sunt într-o horă a nebuniei... La toţi ne-au căzut cercurile. Mai arătăm a fi încă butoaie, dar de fapt de mult nu mai suntem... Unora ni s-au risipit şi doagele... Şi nu vom mai putea fi butoaie niciodată, dacă nu va veni iarăşi mâna aceea pricepută, mâna bătătorită şi sfântă a dogarului.

...Dar iată pe un ostaş din gardă sprijinind şi purtând cu el o bătrână ucraineană. Imaginaţia deţinuţilor s-aprinde şi de undeva, a pornit scorneala, care s-a întins, tradusă şi dusă mai departe — de-a lungul convoiului — în toate limbile babilonului nostru, că fiul, soldat din pază — îşi regăsise întâmplător, în convoiul pe care-l escorta, mama condamnată. Scorneală sau adevăr e fără de importanţă. Rămâne adevărat doar sâmburele mitului. Femeile acestea vârstnice şi trudite, biciuite de ger şi de lipsuri, au legănat şi vor legăna în poala lor, copilul genial al omenirii. Şi numai pentru tâlcul poalei ei, o femeie n-ar fi avut ce căuta aici, în „Pohod na Sibirul" nostru, nici chiar pentru crima de a fi legănat la acelaşi sân şi stârpitura care a călcat nădejdea omenirii în picioare.

IMAGINAŢIE SAU ADEVĂR, UNDE SUNT?

La paralela aceasta, pe care-i aşezată Vorkuta, şi dincolo de ea, în tot nordul de dincolo de Cercul Polar, se întinde tundra polară, accidentată în unele regiuni, în alte părţi şes, pietroasă sau nisipoasă şi chiar mlăştinoasă. Din moşi strămoşi în aceste părţi ale Europei, şi mai la est, ale Asiei, trăiesc, crescându-şi turmele de reni, pescuind sau vânând animale, cu blănuri scumpe, diversele triburi de eschimoşi, puţin numeroase sau pe cale de dispariţie unele, cunoscute sub numele de komi

— aici la Vorkuta, sau mergând spre răsărit, până la strâmtoarea Bering şi insulele Sahalin: nemeţi, cinci, koriaci, dolgani, evenci sau eschimoşii, păroşi aino. Întinderea aceasta nesfârşită, cutreierată de localnici, de-a lungul miilor de kilometri, te loveşte cu lipsa ei de viaţă şi de pădure. Cât vezi cu ochii, o întindere monotonă şi aspră. Singura vegetaţie sunt muşchii şi lichenii şi din loc în loc câteva fire de arbuşti ţepoşi şi tufe de afine roşii sau negre, ori câte un mesteacăn solitar şi chircit. N-am văzut, dar mi-au spus câţiva fericiţi c-au văzut şi flori. Un fel de garoafe sălbatice, flori ca de ciuboţică şi albăstrele.

Iarna începe din septembrie şi durează peste 200 de zile, dintre care cel puţin 100 sunt dominate de geruri şi vânturi puternice, care fac să coboare temperatura de la -35°C până la sub -50°C. La această temperatură materialele devin casabile, ca sticla, la cel mai mic şoc. Temperatura medie a anului este de -15°C.

Vânturi furioase spulberă zăpada, încât dispare orice vizibilitate. Sclipirea zăpezii te orbeşte, iar localnicii îşi feresc ochii cu legături de piele sau coajă de mesteacăn, legate ca nişte ochelari, cărora li s-a făcut o simplă spintecătură în dreptul ochilor.

Prin lunile octombrie şi noiembrie, ziua este un continuu amurg din ţările cu climă temperată, iar prin decembrie, cam în jurul orei 12 pare a fi un pic de zi. Apoi până în februarie durează noaptea. Noaptea polară.

Abia prin martie începe să strălucească soarele un pic, dar este de-a dreptul orbitor din pricina albului zăpezii. Începe acum primăvara, cu revărsări mari de ape şi păsări, care vin de departe până aici, în nord. Pământul rămâne veşnic îngheţat, până la 250 — 300 metri adâncime. Doar în timpul verii se dezgheaţă stratul de la suprafaţă până la aproximativ 1 — 2 metri.

Băştinaşii, din regiunea în care am ajuns, se numesc komi şi sunt mongoloizi ca mai toţi eschimoşii, cu faţă aproape pătrată şi ochii oblici. Altădată erau nomazi, acum sunt oarecum

legaţi de pământ şi de crescătoriile de reni şi de vânat cu blană. Trăiesc în triburi mici, de câte o mie, maximum două, trei mii de suflete, care s-au unit sub numele de Republica Autonomă Komi. Majoritatea nu s-au putut împăca cu autorităţile şi îngrădirile legilor civilizaţiei sovietice şi au fugit mai departe, purtându-şi sărăcia şi renii, cât mai la nord. Dar civilizaţia îi împinge mereu.

Din cauza neplăcerilor destul de numeroase, komii privesc cu ochi răi atât spre autorităţi, cât şi spre deportaţii aduşi din toate colţurile lumii. Vicleniţi şi speriaţi de oficialităţi, sunt foarte puţin ospitalieri. Sunt gata oricând să predea pe orice evadat, în schimbul unei prime băneşti, de nimic, oferite de N.K.V.D. sau, eventual, să-l ucidă pentru a-l jefui de puţinele lucruri pe care evadatul le-ar avea la el. Cât pot însă komii se feresc de orice legături cu albii şi cu civilizaţia lor şi preferă solitudinea nomadului.

Singura compensare a monotoniei în priveliştea uniformă şi asprimea gerurilor, care bântuia prin tundra Cercului Polar, este jocul acela fantastic de culori şi lumină, specifică acestor regiuni polare. Întregul orizont s-aprinde, cu revărsări de foc şi vâlvătaie de culori, care se succed în cele mai variate şi neaşteptate nuanţe ale spectrului. Culori care atârnă în aer, spânzurate de o coardă nevăzută, ca nişte dantele şi draperii fine şi străvezii, în care se pare că predomină violetul cardinal şi verdele mării.

Jocul acesta indescifrabil, dar încântător, orgia aceasta de culori revărsate din văzduh, este vestita aurora boreală. Un fel de perdea de vis, care uneori izbuteşte totuşi să acopere foamea, răul şi durerea!

În aceste regiuni s-au descoperit, în secolul nostru, cărbuni, petrol şi diverse minereuri, de fier şi mică, mai ales, care au început să fie date în exploatare. Dar pionierii acestor exploatări nu-s oameni dornici de aventuri şi îmbogăţire peste noapte, precum cei din Alaska sau California Vestului sălbatic, ci deţinuţii, deportaţii politici şi anumite categorii de prizonieri de război, aduşi aici cu anasâna.

Pentru exploatarea acestor bogăţii, primii deţinuţi şi deportaţi politici, pionieri şi constructori ai civilizaţiei socialiste aduşi şi lăsaţi în plin câmp şi viforniţe, cu foarte puţine materiale şi scule, au înjghebat primele aşezări, primele bordeie. Din câteva scânduri, o mână de cuie şi un ciocan, un fierăstrău, o daltă şi un cleşte, fiecare deţinut, tremurând în ger şi de frica morţii, sub ochii santinelei, a construit adăpostul santinelei, apoi adăpostul lui. Şi au murit primii, au fost aduşi alţii şi alţii, mereu alte valuri de vii peste valurile de morţi şi s-au construit aşezări, colibele au devenit barăci, apoi pe ici pe colo câte o casă, mai acătării, pentru N.K.V.D., pentru administraţie. După aceasta s-a făcut calea ferată şi, în sfârşit, prin 1946 s-au pus bazele bazinului carbonifer de pe Valea cea tristă a Pecioarei — Dombassul nordului — bazele Combina-

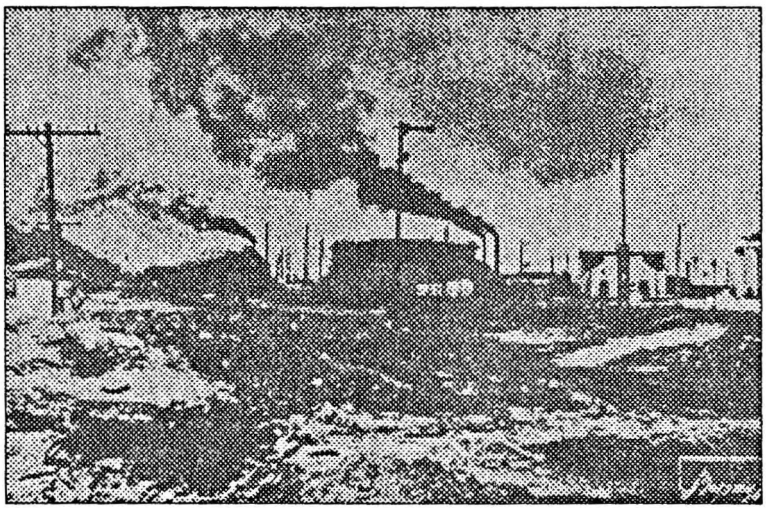

1 mai 1954

Gara din Vorkuta

...în stânga Lagărul nr. 1 de carantină,
temperatura de –50 °C, ... mulţi au sosit aici,
puţini au mai plecat...

tului Metalurgic din Norilsk şi ale complexului de mine din Vorkuta.

Dar cine a stat să numere morţii şi să însemneze frământările celor ce şi-au îngropat aici speranţele şi trupul! Morţii de aici nu pot fi socotiţi, pentru că a fost în interesul stăpânirii sovietice să nu rămână documente. Singură tundra şi pământurile ei îngheţate ştiu, dar ascund mărturia. Nimeni n-ar putea da cifre, nimeni n-ar putea spune câte suflete şi câtă pierdere a costat fiecare cărămidă din construcţiile şi furnalele care s-au înălţat. Dar orice deţinut, deportat şi prizonier de război, care a trecut pe aici, ştie şi va răspunde oricui că sub fiecare cap de traversă de cale ferată stă viaţa a două creaturi, cel puţin. Pentru fiecare capăt de traversă un suflet înfometat de pâine, un suflet trudit de lipsuri, durere şi deznădejde... Căile astea ferate ale nordului, cu care se laudă un stat întreg, sunt piramidele pe orizontală ale secolului XX, secolul „umanismului socialist" şi al „eliberării omului de exploatare". Şi dacă cel puţin morţii aceştia de aici ar fi avut şi altă vină decât aceea de a fi vrut să fie oameni liberi...

LAGĂRUL DE CARANTINĂ

În vremea sosirii la Vorkuta, închisoarea de tranzit n-avea decât trei barăci, izolate una de alta, prin sârmă ghimpată, în care erau femei. Alături alte câteva la număr, în care stăteau înghesuiţi câteva mii de recalcitranţi şi recidivişti, cu peste 10 crime la activul lor şi care urmau să fie transferaţi — nu peste mult timp — în Oceanul Îngheţat, în vestita Novaia Zemlea. Aici l-am întâlnit pe criminalul, care ridicând 78 de suflete, plus capul de prim-curier pe varză, îl depăşise pe vestitul Barbă-Albastră, vampirul din Düsseldorf.

Aici, în închisoarea din Vorkuta, oricine putea să te ucidă. Numai aşa de amorul artei sau pentru antrenament. Oamenii se sălbăticiseră. Nici autorităţile nu mai puteau face faţă decât

mergând în cârdăşie cu cei mai fioroşi, dându-le complet mână liberă, pentru a-i struni pe ceilalţi. Aici, într-adevăr, lupii păzeau oile şi mieii.

Pentru a-ţi apăra viaţa, aici trebuia să ucizi.

Pentru serviciile tainice ale colaborării, administraţia revenea asupra condamnărilor interminabile ale acestor monştri, cu reduceri consistente; aşa încât, într-un anume fel, oficialitatea întreţinea toate pornirile criminale.

După cum o propăvăduieşte presa, sub toate formele ei, în Uniunea Sovietică şi-n toate statele socialiste, criminalitatea arată decăderea sistemului capitalist. Morfină, opium, O.S.D., marijuana şi alte zeci de narcotice sunt luate de către tinerii din ţările occidentale, ceea ce după presa sovietică, dovedeşte decăderea moralităţii şi începutul pieririi oamenilor din emisfera occidentală.

Dar atât presa sovietică, cât şi presa din ţările socialiste, nu arată niciodată adevărata situaţie internă şi decăderea morală din propriul lor sistem. De ce oare? Dacă sunt conştienţi că sistemul lor şi formele de educaţie sunt mai sănătoase, de ce oare se întâmplă atâtea crime şi atâţia tineri, din an în an mai mulţi, sunt subjugaţi şi mor datorită narcoticelor pentru care sunt învinuiţi cei din Occident?

DE CE NU S-A SCRIS?

Niciodată, presa sovietică nu a amintit sau nu a scris despre masacrul de la Mina nr.8, din Vorkuta, din anul 1949, efectuat de 8 blătnoi (criminali), care erau băgaţi în lagărele deţinuţilor politici şi prizonierilor de război, pentru a-i teroriza pe aceştia din urmă şi toate astea sub privirile şi îndrumările părinteşti ale N.K.V.D.-ului. 36 de morţi, în timp de o oră, căci numai atâta le-a trebuit celor 8 criminali pentru a-şi pune planul în aplicare. Desigur, majoritatea celor 36 erau şi ei blătnoi, numai că din alte grupuri. Astfel de grupări importante, nu

vreau să vorbesc de cele mărunte, sunt multe în Uniunea Sovietică.

În Uniunea Sovietică se găsesc şi câteva grupări politice, antisovietice, clandestine, care sunt considerate de către autorităţile sovietice bande de criminali. Şi totuşi, membrii lor nu sunt criminali, pentru că ei acţionează numai pe linie politică, dar sub lozinca: „Pentru plată şi răsplată".

În istoria lagărelor sovietice, blătnoii şi crimele lor trebuiesc încadrate într-un capitol aparte.

Este de neconceput ca, într-un lagăr de peste 3.000 de deţinuţi, 8 oameni să poată ucide pe oricine nu le este pe plac şi pe care ei îl cred duşman. Singurul lucru de admirat la ei este, şi acest lucru aş vrea să-l scot în evidenţă, că niciodată blătnoii nu şi-au ucis victimele în somn. Au o lege nescrisă: victima trebuie să cunoască omul care i-a luat viaţa. O a doua lege foarte interesantă — tot nescrisă — este că victima rănită, care a putut să se refugieze într-un spital ambulatoriu sau în vreun post de prim-ajutor, nu mai este urmărită peste pragul acestei instituţii. Locul acesta devine pentru ei tabu. La Mina nr.8, în toamna anului 1949, când a început masacrul, aceşti 8 criminali intrau în baracă şi îşi asasinau victima, în faţa celorlalţi, spre a băga groază în contingentul de deţinuţi. Teroarea, prin frica de moarte, era propovăduită, dar cu aprobarea tacită a N.K.V.D.-ului. Un batalion, adică peste 300 de oameni, soldaţi N.K.V.D.-işti au intrat în lagăr, vrând să-i forţeze pe aceşti 8 blătnoi să capituleze. Soldaţii nu erau înarmaţi, căci deşi aveau automate nu aveau muniţii. Şi totuşi blătnoii nu au capitulat, până nu au executat ceea ce îţi propuseseră.

Fiecare dintre ei avea cel puţin 2 cuţite, un topor sau o rangă, iar când soldaţii s-au apropiat de ei, şeful grupului, pe nume Kolea chiorul (Kolea slipoi), le-a spus tinerilor soldaţi:

— „Năcialnici! Noi nu mai avem ce pierde, voi, însă, da! Dacă nu vreţi să vă pupe mama voastră reci, duceţi-vă şi lăsaţi-ne în pace. Când terminăm venim noi singuri, căci aşa este obiceiul la noii!"

Şi aşa au făcut. După ce şi-au terminat isprava, s-au dus la bucătărie, au cerut să li se dea de mâncare, după care s-au prezentat la Comandatură, unde şi-au azvârlit armele, cerând, în glumă, ofiţerului politic să le dea ceva de fumat şi o cameră mai bună în închisoarea lagărului, căci vor să doarmă, din cauză că sunt obosiţi de atâta muncă. Ancheta lor a început de abia a doua zi.

NARCOTICE

Consumul de narcotice este foarte răspândit pe întreg teritoriul Uniunii Sovietice, ca şi în ţările socialiste, numai că despre el nu se scrie şi nu se vorbeşte aşa de mult ca în Occident. Ca şi cum nici nu ar exista. Întreg Caucazul şi toate Republicile la est de Marea Caspică întrebuinţează pe scară întinsă aceste narcotice, sub diferite forme şi denumiri. Reţetele au fost aduse cu zeci de ani în urmă din China şi Orientul Apropiat. De aceea, aici, se găsesc şi mari plantaţii, din care se fabrică nenumăratele narcotice. În lagăre, ele sunt introduse, prin pachete sau ilegal, de capii de bandă, în majoritate gruzini sau turkmeni. Desigur costul unei astfel de doze este destul de ridicat şi nu oricine din lagăr poate să-şi permită acest lux, ci numai vârfurile conducătoare.

Proletarii lagărelor, care vor totuşi un narcotic, dar nu-l au din cauză că nu şi-l pot procura, recurg la improvizaţii mult mai ieftine, dar care au efectul scontat.

— „Dacă nu am «prim» (un fel de marijuana, care provine din Turkmenia), atunci iau pastă de dinţi. Voi vă spălaţi pe dinţi ca să-i aveţi curaţi, eu fac gargară şi o beau, ca să am beţia dorită. Uite reţeta. Un tub de pastă de dinţi, dizolvat într-un pahar cu apă, dă tot atâta plăcere ca şi o ţigară de «prim». Dacă vreau totuşi şi am posibilitatea atunci beau «cefir» (Reţeta: 50 gr de ceai negru se fierbe în 100 gr de apă şi se lasă să scadă până rămâne jumătate din lichid, se îndulceşte după plă-

cere, bându-se în sorbituri lungi şi fumându-se o ţigară, dintr-un tutun tare, de preferinţă mahorcă, în hârtie de ziar)".

Singurul lucru periculos la cea de a doua reţetă este că teina, otrava care se află în ceai, atacă sistemul nervos al ochilor şi cu timpul începe o orbire, lentă, dar sigură, ca şi alcoolul de metilin. Dar ce contează când eşti condamnat la 25 de ani!...

În ţările socialiste, narcoticele occidentale se vând pe piaţa neagră, fiind aduse şi introduse în ţară, în marea lor majoritate, de fiii anumitor personalităţi din conducerile de stat. La Bucureşti, de pildă, în liceele şi la institutele de învăţământ superior unde învăţau copiii anumitor miniştri se consumau aceste narcotice. Poliţia de moravuri din Bucureşti ştie acest lucru, dar nimeni nu are curajul să intervină pentru a nu-şi pierde pâinea. Prin anumiţi intermediari din Bucureşti, Snagov, Poiana Braşov, Mamaia şi alte localităţi se vând pe piaţă toate aceste droguri. Desigur că nu oricine îşi poate permite luxul. Din nefericire tineretul este acela care se află în marea primejdie. Dar dacă cineva ar îndrăzni să scrie sau să protesteze ar fi... antistatal.

„PISICA NEAGRĂ"

„Pisica neagră" (Ciornaia coşca) este denumirea unei organizaţii antistatale sovietice, care luase mare amploare în Rusia centrală şi-şi întindea tentaculele până departe, la Vladivostok.

După câte am putut afla, în cadrul acestei organizaţii erau atrase elemente din toate păturile sociale. Mi s-a povestit că, chiar unii demnitari sau oameni cu înalte funcţii în ministerele din Moscova, ca şi secretarii de partid raionali sau chiar de regiune, ar fi fost implicaţi ca membrii ai acestei organizaţii.

Am cunoscut şi am văzut mai mulţi oameni, care fuseseră membri şi erau acum închişi în lagăr, cu diferite condamnări, pentru acţiuni întreprinse de această organizaţie.

Totdeauna, m-au interesat metodele şi forma lor de organizare. De aceea am încercat să-i descos, dar niciodată nu mi-a reuşit. Erau toţi oameni care vorbeau foarte puţin, mai ales despre această problemă.

La sfârşitul anului 1951, toţi deţinuţii din lagărele speciale din Vorkuta au primit hârtie de scris şi dispoziţie să-şi scrie autobiografia în limba maternă, cu mâna proprie. Era strict interzis ca această autobiografie să fie scrisă de altă persoană. Nimeni nu a înţeles atunci substratul acestei acţiuni şi scopul pe care îl avea. În 1954, când mă aflam închis în Lagărul de pedepsiţi, cu regim specialm de la Holodilnic, un fost ofiţer din cadrul trupelor de pază, care fusese dat afară din armată, iar acum lucra ca năcialnic, la construcţia Şcolii superioare a minerilor din Vorkuta, unde lucram şi noi, ne-a povestit că acea acţiune, efectuată la sfârşitul anului 1951, cu autobiografia scrisă de mână, era îndreptată spre a descoperi, pe această cale, urmele organizaţiei sau ale unor membrii din organizaţia „Pisica neagră", care se aflau închişi în lagărele din Vorkuta. De aici, din lagăr, ei scriau manifeste, scrisori de şantaj către anumite personalităţi din viaţa politică şi economică sovietică. Se descoperise că acestea veneau din regiunea Vorkuta. Năcialnicul mai povestea că, atât cât ştie el, toată această acţiune nu dădu-se rezultatul dorit, dar că oficialităţile sovietice priveau cu mare îngrijorare evoluţia acestei organizaţii, mai ales în lagărele acestea cu regim special.

Cât sunt de îngrijorate şi câtă frică au o dovedeşte o întâmplare din vara anului 1955, în Lagărul nr.11 din Iavas, regiunea Potma, Republica Mordvină. Începând cu luna februarie a anului 1955, acest loc era unul din lagărele de concentrare a deţinuţilor de naţionalitate nesovietică, pentru aclimatizare şi expedierea lor în ţările lor natale, ceea ce se contura din viitoarele întrevederi politice internaţionale, pe care guvernul de la Moscova le avea în vedere.

Majoritatea deţinuţilor din Iavas a fost adusă din regiunea polară a Uniunii Sovietice, în partea europeană. Dacă acolo au avut 12 luni zăpadă, aici clima era prielnică, putând şi ei reveni la o viaţă mai normală, după anotimpurile anului.

În incinta lagărului se afla un teren de fotbal, iar în lagăr se constituiseră mai multe echipe. Se juca după un grafic, dinainte stabilit, un fel de mic campionat intern al lagărului. Mai mult, a fost organizat şi un campionat pentru cupă.

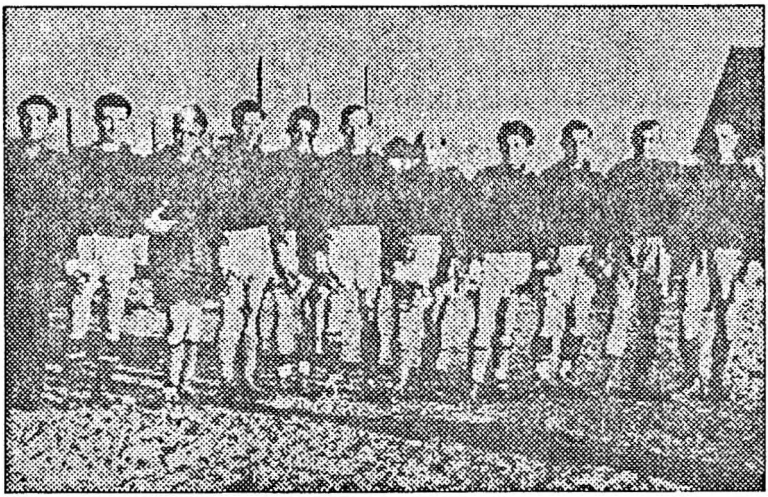

Iavas 1955 august

Echipa ungară de fotbal – („Pisica neagră")
...de la stânga la dreapta al 4-lea autorul, al 9-lea Nagy Sandor,
numai oameni tineri, majoritatea nu au fost soldaţi în viaţa lor,
deci nu sunt prizonieri de război...
în Lagărul nr. 11 din Iavas – Potma.

Pentru finala cupei, se calificaseră, din cele 6 echipe existente în lagăr, după jocuri tur-retur, echipa Germaniei şi echipa Ungariei. Din iniţiativa unor tineri germani, pentru a da un simbol mai festiv acestei întâlniri sportive şi pentru a evita

conflictele cu administraţia lagărului, prin denumirea echipelor pe naţiuni, artiştii le-au botezat „Pisica albă" şi „Pisica neagră". Pe placarde mari s-au desenat în diferite poziţii două pisici, una albă şi una neagră, care jucau fotbal, iar cupa le era dată de un şoarece. Nu-mi mai aduc aminte numele acestor artişti, care au executat şi au avut această iniţiativă. Fapt concret este, că aceste placarde au apărut înaintea începerii meciului, la care asista de obicei întregul lagăr, precum şi administraţia, în frunte cu maiorul Maiorov, şeful N.K.V.D.-ului şi locotenentul-maior Ierăvoi, comandantul lagărului.

În momentul când şeful N.K.V.D.-ului a văzut placardele cu „Pisica neagră" şi „Pisica albă" a dat dispoziţie ca ele să fie imediat îndepărtate. Totodată, s-a început anchetarea pentru a afla cine făcuse desenele, dar mai ales a cui era iniţiativa. Cu greu a putut fi lămurit că nu a fost o acţiune politică, ci o acţiune sportivă şi doar întâmplător îi venise unuia ideea cu pisicile. Din cauza anchetei s-a aprobat desfăşurarea jocului de fotbal pentru cupă, cu o întârziere de peste o oră.

Numai după acest incident mi-am putut da seama de marele respect de care se bucură, chiar şi în faţa N.K.V.D.-ului, organizaţia „Pisica neagră".

Întregul aparat de stat sovietic va fi nevoit, într-o zi, să recunoască, mai mult sau mai puţin, adevărul asupra luptei de eliberare a diferitelor naţiuni sub diferite nume organizatorice.

DECRETUL DIN 9 IANUARIE 1952

Abia în 1952, prin 9 ianuarie, pentru că banditismul şi uciderile deveniseră ceva foarte curent, s-a dat decretul privitor la condamnarea la moarte, pentru acte de banditism şi furturi din avere obştească.

Decretul a fost citit în faţa tuturor deţinuţilor şi fiecare dintre noi — fără excepţie — am fost puşi să semnăm de luare la cunoştiinţă...

ARMAND MALUMIAN, FRANCEZUL ARMEAN

Proaspeţii sosiţi în închisoarea de tranzit a Vorkutei au fost încarceraţi pentru carantină, într-una din cele trei barăci pentru femei, care fuseseră eliberate în vederea izolării noastre. Femeile au fost, la rândul lor, îngrămădite toate în celelalte două. Aici, în înghesuiala acestei carantine, m-am reîntâlnit cu

Paris 1965

Armand Malumian, francezul armean. Acasă în Paris.

tot grupul francez din Sachsenhausen, dar şi cu alţii noi. Jean Kosticov şi dr. Gerhard Rönecke veniseră odată cu mine de la Vologda, iar Raymond Souillat se împrietenise aici cu Armand Malumian, fiul profesorului Malumian din Saint-Claud, de origine armean, care era deja aici.

Povestea lui Malumian, am aflat-o chiar din prima seară. Acestui fecioraş de bani gata îi ajunsese cuţitul la os şi acum îşi dădea cu pumnii în cap, blestemându-şi neghiobia. I se urâse cu binele în Franţa, se văicărea domnul. Avea avionetă personală, maşina personală, reputaţia şi banii tatălui şi Parisul, pentru destindere, la dispoziţie. Dar, pus pe fapte mari, s-a lăsat convins de propaganda comisiilor de repatriere şi a pornit-o spre ţara strămoşilor şi a făgăduinţelor. Ce s-a întâmplat prea exact nu spunea, dar bănuiesc că nici avioneta şi nici maşina personală din Franţa copilăriei şi a adolescenţei n-a mai fost posibilă în Armenia sovietică. Că a protestat cumva împotriva libertăţilor ştirbite, că nu s-a putut obişnui cu austeritatea interdicţiilor şi lipsurilor noului său mod de viaţă, este foarte posibil, poate chiar sigur. Oficialităţile l-au socotit poate prea libertin, poate prea cu moşturi burghezo-moşiereşti şi l-au pus la loc bun. A fost arestat şi condamnat la 25 de ani, sub învinuirea de trimis al Serviciului de spionaj american. Asta ştiu sigur... tot pentru spionaj american eram condamnaţi eu, Kosticov, Ronecke şi Souaillat şi mulţi alţii. Dar cine nu-i spion american aici, la Cercul Polar? Sau trădător de patrie sovietică şi spion american ca Ionas, lituanianul, care n-a avut niciodată de-a face cu ţara sovietelor? Ori Ahasverus, textilistul, cu 17 lăzi de comori care pornise spre Minsk?

SE LUCREAZĂ

Ninsese mult şi zăpada mânată de viscol acoperise barăcile. Pentru a ieşi la lumină a trebuit să facem tuneluri. O adevărată performanţă. Dar dincolo de sârmele îngrădirii noastre nu ne hazardam. Ni se atrăsese atenţia chiar de către paza închisorii, să nu riscăm trecerea peste sârme spre barăcile criminalilor. Dezbrăcarea de haine n-ar fi nimic, dar s-ar putea să nu ne mai găsească oasele decât la primăvară, când se va topi zăpada.

S-a lucrat intens la zăpadă. Să avem aer, lumină şi să putem circula. Nouă, celor din carantină, ne-a revenit sarcina cavalerească să ne dezăpezim vecinele. Aflasem deja că vreo câteva dintre deţinute fuseseră alese să facă pe artistele — amatoare, bineînţeles — şi improvizaseră un teatru pentru culturalizarea grupului de oameni liberi, a personalului civil şi militar al instituţiilor oficiale, grupate în jurul închisorii.

Materialele şi sculele se înmulţiseră acum până la risipă. Imperiul întreg ştia că aici se construieşte febril şi se pompa. Se pompa pentru redresarea şi reconstrucţia ţării. Mâna de lucru se înmulţise, căpătase dexteritatea meşteşugărească, ochiul se formase, iar gustul se rafinase. Morţii îşi transmiseseră experienţa, iar succesorii şi-o însuşiseră. Geamgii, dulgherii, sudorii, mecanicii, lăcătuşii şi toată gama diversificată de meserii a contemporaneităţii se născuse aici în pustietate, din oameni care până ieri, văzuseră sau numai auziseră cum se bate un cui.

Era o sete mare de pricepere şi de calificare, iar construcţiile cereau specialişti. Şi specialiştii apăreau peste noapte. De instalator era nevoie, deţinutul se oferea cu obrăznicie să instaleze apa, lumina electrică, abur sau oxigen. De moaşă sau de lăcătuş-montor era vorba, lăcătuşii sau moaşele se improvizau rapid. Fiecare văzuse, auzise sau citise şi-i rămăsese ceva, din nişte generalităţi şterse şi ele, despre funcţionarea unei turbine, despre sudură, şlefuirea sticlei sau despre malaxoarele melcate şi s-a improvizat în cunoscător. Era singura posibilitate să scapi de groaznica muncă fizică a tâmăcopului, a cazmalei şi a lopeţilor în gerul de afară şi-n pământul îngheţat. Şi lucrau, lucrau de zor. Fără de nici un spor la început şi stricând tot pe ce puneau mâna, dar luându-o mai cu înverşunare, a doua, a treia, nu ştiu a câta oară. Pentru că venea o zi, când teatrul sau cabotinajul trebuia să iasă la lumină. Şi deţinutul se trudea, zi şi noapte, să găsească calea spre „know-how", descoperind soluţiile uneori în vis, pentru a salva aparenţele şi a-şi păstra privilegiul specialistului de neînlocuit.

Şi s-a stricat mult, s-au risipit averi, averi întregi de energie umană. Lux! Extrem de multă energie umană! Aparent, colosul nu se resimţea. Pachidermul simte greu! Curgeau materialele gârlă şi se irosea mult, dar se construia, se construia febril şi vânzoleala dădea centrului politic satisfacţie. Se înălţau coşuri înalte, care începeau să fumege; cărbunele şi metalele începeau să plece în trenuri, cărămizile să se coacă în cuptoare, sticla să se topească, motoarele să duduie, energia electrică să alerge pe fire spre lămpile lui Ilici. Presa, radioul şi adunările festive, gazetele scrise pe perete sau afişate prin pieţele publice, îmbătau oficialitatea cu osanale, cu biruinţe, cu ditirambe. Cât a costat n-a întrebat nimeni. Dacă bunul-simţ, mai târziu când căpătasem rutină şi priceperea meseriilor, — şi nu eram nici mai mult nici mai puţin decât maistru peste 130 de meseriaşi: lăcătuşi, tinichigii, frezori, strungari, rabotori şi şlefuitori — m-a împins să mă tângui de unele eşecuri personale sau de rebutarea unor materiale, specialistul sovietic, responsabil al complexului, dar în realitate, — mai puţin specialist şi mai cabotin decât mine, mi-a răspuns candid:

— „Nicevo! U nas est! U nas est po bolşe!" (Nu face nimica! Noi avem! Noi avem mai mult!)

Presa, radioul şi dările de seamă ale cincinalului cântau bunăstarea, propăşirea impetuoasă a noilor industrii care se ridicau. Dar că toată risipa aceasta costa enorm şi că împingea nivelul general de viaţă tot mai jos, nu vedea, n-avea nici un interes să vadă nimeni. Plusul şi risipa de undeva trebuia, după toate legile fizice şi calculele matematice, să însemne un minus într-altă parte. Ivan, de undeva, n-avea carne şi mânca tărâţe fierte; Ivan, de undeva, n-avea decât o rubaşcă şi încălţări de tei împletit pe picioare sau ghete cu feţe de pânză şi talpă de mesteacăn; Ivan, de undeva, nu primea decât o rublă sau două pe zi de muncă la colhoz şi două kilograme de crupe, iar zile de muncă n-avea decât 50 — 60, maximum 120 pe an; Ivan, de undeva, n-avea decât o biată coşmelie, în care sta cu hazaica şi ivănuşii grămadă, hăzaica lui Ivan, trudind alături, nu îmbrăca decât chimprica proastă. Ivan, de undeva şi de

pretutindeni, n-avea voie să părăsească satul decât cu propușcă, iar dacă era trimis pentru muncă de reconstrucție, acolo îl uitau și superiorii și Dumnezeu, tocmai la capătul celălalt al țării, unde își găsea bietul o altă hazaică; Ivan, de undeva și de pretutindeni, era necăjit, murdar și dezbrăcat, era plin de toate lipsurile și minusurile, care undeva, la un alt pol al vieții trebuiau să echilibreze plusurile date pentru acoperirea risipei, nepăsării, nepriceperii dar mai ales — ceea ce este mai grav — a furturilor. Furturile magazionerilor, brigadierilor, ale năcial- nicilor mari și mici, ale tuturor celor care erau, pe undeva, mai mari.

„ȚAPȚARA"

Lăsând deoparte stângăcia și nepriceperea meșteșugarilor și inginerilor improvizați, care însumau deja pagube grele pentru nivelul vieții generale și vorbind numai despre furturi, despre vestitul „țapțara", adică „șterpelitul" — cine plătește cele trei rânduri de cahle, care s-au tot vândut și iar s-au procurat, pentru zidirea uneia și aceleiași sobe în sala de așteptare, a unei gări din taiga, care se numea Sonika? Minusul de aici și din toate părțile a fost acoperit din plusul luat de pe spinarea lui Ivan, de undeva și de pretutindeni.

Cine ar putea afla și ar sta să contabilizeze atâtea tainice „țapțarale" — neștiute, nevăzute decât de făptași. Și când făptașii sunt, rând pe rând, toate cele două sute de milioane de suflete, care se întrec în a-și „țăpțărui" dușmănos unul altuia nivelul general, cu care încearcă să-și cârpească nivelul personal!... Cine-ar putea aduna toată risipa și paguba nepriceperii, a veșnicei improvizări și a lipsei de perspectivă a acestor oameni opaci, fără de competență în planificarea și conducerea de pe toate treptele si nivelele.

Sunt greu de stiut si greu de adunat racilele adanci , în toate amănuntele și complexitatea lor.Cate zeci de mii sau mili-

oane de unităţi, de toate soiurile şi mărfurile n-au ajuns niciodată la destinaţie sau n-au fost folosite scopului pentru care au fost gândite iniţial?

Când uriaşul aparat destinat pentru ţinerea unei evidenţe a bunurilor şi a lucrurilor publice luptă din răsputeri cu mistificările şi vanitatea generală, cu corupţia şi dezinteresul fiecăruia şi ale tuturor, cine ar putea totaliza câte s-au făcut şi câte nu din cele ce s-au anunţat ca existente şi terminate la Magnitogorsk, la Dniepropetrovsk, în Uraleţ, Novo-Sibirsk, Norilsk, Dombass sau Vorkuta? Câte săpături s-au făcut sau nu în Magnitogorsk? Câţi metri cubi s-au dragat sau ba pe Canalul Marea Albă, Marea Baltică? Câtă făină sau unt, cămăşi, pâslari conserve sau petrol au plecat pe ascuns din Sonika sau Aczamas pe piaţa neagră de la Gorki sau Moscova? Dar Leningradul, ce blănuri şi câtă mobilă din scândură importată, prin Murmansk sau Arhanghelsk, a negociat? Sau câte şahuri sculptate de puşcăriaşii din Vologda sau Vorkuta s-au pus în vânzare pe ascuns?

ECHIPAMENTUL

Vorkuta se află într-o regiune polară, unde 12 luni este iarnă, iar restul vară. Fiecare dintre cei care au auzit de Vorkuta, mai mult sau mai puţin, îşi fac anumite idei, despre posibilităţile de viaţă, dar mai ales despre îmbrăcămintea pe care noi, prizonierii, o aveam. Mulţi dintre cunoscuţii cu care am vorbit, care au citit mult despre expediţiile polare şi mai ales despre viaţa eschimoşilor, văd înaintea ochilor, când este vorba de Vorkuta, oamenii îmbrăcaţi în blănuri, sau altă îmbrăcăminte călduroasă, pentru a supravieţui climatului nemilos. Pentru omul din lagărul sovietic, indiferent de denumirea pe care o poartă, deţinut politic, prizonier de război, deţinut de drept comun sau deportat, îmbrăcămintea, în general, este la el. Desigur că există şi excepţii, dar acestea sunt neînsemnate. Între îmbrăcămintea unui prizonier politic al anului

1945–1950 sau 1955, nu este prea mare diferenţă, poate doar diferenţă în calitate.

În anii dinainte de război, în timpul războiului sau imediat după război, majoritatea deţinuţilor, mai ales cei care lucrau la suprafaţă, avea un singur rând de haine, atât pentru toate zilele cât şi pentru muncă. Acelaşi lucru se întâmpla şi cu minerii din minele de cărbuni. Prin anii 1950–51 aceştia primeau un al doilea rând de haine, pentru lucru în subteran. Toate de altfel proveneau, în majoritatea lor, din efectele şi depozitele armatei, de mult declasate. Până în anii 1950, în majoritatea lagărelor din Uniunea Sovietică, dar mai ales a acelora din Vorkuta, deţinuţii erau îmbrăcaţi şi umblau cu ele, 24 din 24 de ore ale zilei. Chiar şi când dormeau erau îmbrăcaţi, din cauza lipsei de saltele sau aşternut sau de pături pentru a se acoperi.

De dezbrăcat te dezbrăcai atunci când erai dus la baie, de circa două, trei ori pe lună, şi asta nu în toate lagărele. Câteodată erai dezbrăcat de blătnoi, dacă vreunul dintre ei îşi pierdea hainele la vreun joc de cărţi sau dacă mureai. În lagăre cu regim, îmbrăcămintea particulară era, în fond, interzisă, dacă cineva mai avea. De fapt aproape toţi le vânduseră, pentru a mai salva ceva, ori fuseseră dezbrăcaţi sau furaţi. Începând cu anul 1951, în depozitele de efecte ale lagărelor, începură să sosească articole de îmbrăcăminte aproape noi, însă de o calitate proastă. În general, îmbrăcămintea unui prizonier din lagărele speciale din Vorkuta era compusă din următoarele efecte, cu durata de purtare indicată la fiecare.

1. Cămaşă şi indispensabil din pânză de america, două rânduri, fiecare cu un număr pe ele, unul îmbrăcat de individ, celălalt în magazia băii, unde era schimbat la fiecare două săptămâni. În majoritatea lor recuperate din magaziile militare.

2. Căciulă cu urechi „à la russe" cu mască contra gerului, de asemenea, majoritatea din efectele armatei.

3. Pufaică, o haină vătuită scurtă.

4. Buşlat, o haină vătuită, 3/4.

5. Pantaloni de vată.

6. Burci, un fel de cizmă, confecţionată din haine vechi de vată, iar pentru a fi apărată de umezeală nişte opinci, făcute, în majoritate, din cauciucul roţilor de maşină, de multe ori, „americane".

Toate cele de mai sus erau date pe o perioadă de 2 ani, la care se mai adăuga o pereche de mănuşi cu un deget, din acelaşi material ca hainele, pentru un an şi câte o pereche de obiele, „chossette russe", la 6 luni.

Aceste obiecte erau proprietatea a circa 80-90% dintre prizonieri. 10-15% mai aveau fericirea de a fi proprietarii unui pulovăr sau a unei cămăşi pe care nu o vânduseră. Deci, nici urmă de ciorapi, de blănuri sau îmbrăcăminte caldă, din lână.

Nu doresc să părtinesc sau să critic, dar adevărul este că în lagărele sovietice de concentrare, îmbrăcămintea a fost cu mult inferioară celei din lagărele germane.

CUMPĂRAT PE ENGLEZEŞTE

În lagărele de la Vorkuta, au fost cazuri când soldaţii şi ofiţerii, până şi generalii şi-au însuşit din lucrurile personale ale prizonierilor, ori au lăsat să li se facă lucruri artizanale, pe care, mai târziu, le-au vândut, însuşindu-şi valoarea. Chiar cronicarul acestor rânduri a avut un astfel de caz, care a dat multă bătaie de cap autorităţilor administrative ale Lagărului nr. 7 din Vorkuta, ca şi comandantului suprem al lagărului.

În vara anului 1951, mai multe persoane, din lagărul nostru, mi s-au adresat, inspitindu-mă cu tot ce era mai ispititor în lagăr, băutură, ţigări şi mâncare, pentru a le vinde un pulovăr de lână, de culoare albă, pe care îl putusem salva în trecerea mea prin Moscova, datorită bunului meu prieten Piotr Ivanovici, după cum am mai arătat. Toate încercările au dat greş, eu refuzând categoric.

În această perioadă lucram la o brigadă, care făcea diferite lucrări, de la curăţitul zăpezii pe calea ferată la construcţii sau reparaţii de clădiri. Întrucât aveam infirmitatea vizibilă a mâinii stângi – din cauza rănilor căpătate în război şi amintirea din Potsdam, lăsată de neuitatul meu prieten, maiorul Hirsch Gorin – comisia medicală a lagărului m-a dat la muncă uşoară, deci la curăţitul zăpezii în lagăr. O hotărâre a Moscovei mă înglobase şi pe mine într-un grup de oameni care nu aveau voie să părăsească incinta lagărului. Mai mult chiar în zilele de sărbătoare, ca 1 Mai, Ziua Minerului (Ultima duminică a lunii August), de 7 Noiembrie, 21 Decembrie, eram băgaţi cu 3 zile înainte şi o zi după în „Burul" închisorii lagărului, cu drept de a fuma şi a primi mâncare normală, pentru a fi izolaţi de la eventualele acte antisovietice ce se produceau câteodată în aceste zile. Aş vrea să spun că, la astfel de sărbători totdeauna se întâmpla să apară lozinci, manifeste şi chiar acte de sabotaj, executate individual sau în grupuri. Pentru evitarea acestor delicte, autorităţile îşi luau măsurile de precauţie din timp. Se credea că astfel de oameni, odată intraţi în cercul făptuitorilor, cu greu mai puteau fi reeducaţi în spiritul şi dorinţele administraţiei. Bineînţeles, în marea lor majoritate nu ei erau aceia care acţionau. Dar ar fi putut acţiona.

Într-o astfel de brigadă, la curăţatul zăpezii, în incinta lagărului, se lucra cam aşa: un grup curăţa zăpada, două grupuri se încălzeau în vreo baracă apropiată, jucând domino. Cei care pierdeau, schimbau pe cei de la lucru, deci toate se învârteau: bineînţeles, că nu oricine îşi putea permite acest lux, nedorind să stea în „Bur".

De pildă, în anul 1952, am stat 9 luni şi jumătate în „Bur" şi izolator, cu mici întreruperi. Când aveam timp, mă duceam să mai lucrez pentru ceva mâncare, ca spălător de vase, sau la curăţenie în bucătărie. Acest lucru îl puteam face numai datorită unor relaţii de prietenie pe care le aveam. Într-o astfel de zi am fost anunţat că soldaţii au făcut percheziţie în baraca noastră. Şeful barăcii îmi cerea să vin imediat. După sosirea mea am constatat că la percheziţia făcută soldaţii îmi ridi-

caseră două pulovere. Unul era cel alb, amintit, iar al doilea era făcut de mine personal, fără mâneci, cu un model norvegian, din resturi de lână; artă pe care o învăţasem în Bautzen.

Vorkuta 1952

...Ferry între două „Bururi".

Şeful barăcii mi-a spus că puloverele mele ca şi ale altora, precum şi cămăşile, pe care soldaţii le confiscaseră, au fost duse de el şi ajutoarele sale, după ce în prealabil prinseseră de fiecare obiect o bucată de hârtie pe care era scris numele, la „Bur", unde au fost predate. Imediat m-am dus la „Bur", dar acolo mi s-a spus că toate lucrurile sunt închise într-o celulă, iar cheia se află la sergentul responsabil cu această acţiune, care în momentul de faţă a părăsit lagărul şi nu poate fi găsit decât a doua zi. Toţi cei cărora le fuseseră luate anumite lucruri, la această percheziţie oficială, erau foarte revoltaţi. De aceea, în grup compact, am mers cu toţii la ofiţerul politic şi ne-am plâns despre acest act samavolnic, efectuat cu ordinul

dat de autorităţile lagărului. Plângerea se baza pe faptul că ne-au fost luate lucrurile de îmbrăcăminte călduroase, de care aveam mare nevoie în această regiune nord-polară, unde autorităţile lagărului nu ne dădeau astfel de lucruri de îmbrăcat. Pentru a linişti spiritele ne aduse la cunoştinţă că totul este o greşeală, iar fiecare dintre noi, să se prezinte la „Bur" pentru a-şi ridica lucrurile personal.

A doua zi ne-am prezentat la „Bur", unde cu părere de rău a trebuit să constat, că ambele mele pulovere dispăruseră. Mai erau şi alţii în situaţia mea. Neputând admite o astfel de acţiune, m-am prezentat direct la comandantul lagărului, aducându-i la cunoştinţă plângerea mea. După ce mă ascultă, îmi spuse să fac o plângere scrisă către el, asigurându-mă că îmi voi primi lucrurile înapoi. Din această zi la orice prilej mi se ivea, mă plângeam fiecărui ofiţer al lagărului sau străinilor care ne vizitau lagărul. Toţi şefii din administraţia lagărului îmi cunoşteau cazul pe dinafară, dându-mi mereu asigurări că se cercetează, iar lucrurile îmi vor fi înapoiate. Au trecut 6 luni de zile, şi tot se cerceta, fără ca puloverele mele să fie găsite. Nu m-am lăsat păgubaş şi într-o convorbire avută cu ofiţerul politic, locotenentul-major Prohurov, în sala de mese a lagărului, faţă de sute de oameni, i-am spus categoric că nu-mi voi retrage plângerea, iar cu prima ocazie, la sosirea vreunei comisii moscovite, o voi aduce la cunoştinţă, indiferent de consecinţele pe care le voi suporta după aceea, din partea autorităţilor locale. Unii dintre noi se lăsaseră de mult păgubaşi pentru lucrurile de care fuseseră uşuraţi.

Puţin după aceea, o nouă agitaţie frământă organele administrative ale lagărului. Toţi alergau din colţ în colţ supraveghind, ordonând curăţenia şi ordinea în lagăr. Ni se aduse apoi la cunoştinţă că noul comandant al lagărelor cu regim special politic din Vorkuta îşi va lua în primire funcţia, vizitând fiecare lagăr în parte, pentru a cunoaşte situaţia lor şi pe comandanţii acestora. Din întâmplare, întâlnindu-mă cu locotenentul-major Prohurov îl întrebai ce se aude cu pulovărele mele, căci mă voi plânge noului comandant din Vorkuta, la venirea

sa în lagărul nostru. Întâi verbal, faţă de toată comisia, iar dacă va fi nevoie voi face şi plângere scrisă. Această plângere va arunca, cu siguranţă, o cât de mică umbră asupra corpului administrativ al lagărului nostru.

— „În timp de 10 zile voi rezolva situaţia, aşa sau aşa, dar nu face acest lucru, că vei avea de-a face cu mine", îmi zise el.

— „Aţi avut destul timp să rezolvaţi această problemă, iar eu nu voi da înapoi, cu toate ameninţările."

Ziua cea mare sosi, generalul-maior Dirivenko, noul comandant al lagărelor cu regim special din Vorkuta, împreună cu Statul său Major, veni să ia în primire şi Lagărul nr. 2, al minei nr. 7, de astăzi înainte fiind stăpânul atotputernic. Generalul-maior Dirivenko, după cum am aflat, a făcut parte din Comisia Politică Militară a Uniunii Sovietice, în tratativele acesteia cu japonezii, la capitularea din Manciuria, iar mai târziu la tratativele din Vladivostok. Era un om înalt, cu statură bine făcută în uniformă militară, dar mai ales un om cult, după câte am putut afla din gura foştilor militari, care îl cunoşteau din cadrele armatei. Toate informaţiile la un loc dădeau posibilitatea de a ne face o imagine asupra noului comandant, şi, mai ales, asupra posibilităţilor de viitor, pentru îmbunătăţirea situaţiei noastre ca deţinuţi.

În lagăr totul fusese pus la punct, în ce priveşte curăţenia şi ordinea. Soldaţii şi ofiţerii aşteptau cu înfrigurare trecerea cât mai repede a acestei inspecţii. De câteva zile mâncarea se îmbunătăţise apreciabil, iar în sala de mese se mânca numai pe feţe de mese albe, care erau schimbate imediat cum se murdăreau. Trebuie să spun că metoda cu feţele de mese albe şi flori pe masă este un truc vechi, care are rădăcini adânci în istoria lagărelor sovietice. Era întrebuinţat totdeauna atunci când lagărele erau vizitate de vreo comisie. Mai frecvent s-au întâmplat astfel de cazuri în lagărele de prizonieri de război, vizitate câteodată şi de comisii străine, unde li se arăta acestor comisii viaţa fericită şi bună pe care o aveau prizonierii de război. Dar cum comisiile părăseau incinta lagărului dispăreau atât feţele

de mese cât şi florile, iar mâncarea bună era înlocuită cu „balanda" (ciorba) cea de toate zilele.

Acelaşi lucru se întâmpla şi la Vorkuta, dar nu pentru prima dată. De aceea, când s-a dat zvonul, aflându-se cine va fi noul comandant toţi sperau într-o schimbare a situaţiei din viaţa lagărelor. După cum se ştie, aceste comisii îşi făceau în fond numai datoria de a fi prezentate şi deci trecerea prin lagăr se făcea cât mai repede. Opririle erau cât mai scurte posibil, pentru a avea posibilitatea de a participa un timp mai îndelungat la banchetul întotdeauna dat de administraţia lagărului, pentru a se asigura bunăvoinţa comisiei. Intrarea comisiei în lagărul nostru, condusă de generaul-maior Dirivenko, care fusese întâmpinat la poarta lagărului de tot corpul administrativ în frunte cu comandantul de lagăr, maiorul Malik, de şeful grupei operative N.K.V.D., de locotenentul-major Prohurov şi şefa serviciului sanitar căpitan Olimpiada Sergheevna Grischkina, a produs surprize atât pentru deţinuţi cât şi pentru corpul administrativ. Comisia a refuzat categoric să intre întâi în incinta Comandaturii, unde ar fi trebuit să aibă loc o şedinţă, conform obiceiului. S-a trecut direct la inspecţia pentru care veniseră.

S-a început cu baraca pentru tăiat pâine, baraca administraţiei sanitare, cu sălile de consultare, după care s-a ajuns la „Bur" (Izolator), unde vizita a fost foarte scurtă. Şi s-a prelungit cu atât mai mult la Clubul lagărului, unde a fost expusă, prin grafice şi pancarde, munca săvârşită de căminul cultural. Aici se prezentă şi o colecţie întreagă de picturi şi caricaturi, unele reproduceri după tablouri renumite, altele imaginare, dar mai ales din viaţa minerului de la Vorkuta. Cu siguranţă că, generalul-maior Dirivenko cunoştea foarte bine arta picturii ruse şi internaţionale, căci urmărea cu atenţie explicaţiile, având cuvinte de laudă pentru anumite tablouri cunoscute. Majoritatea din Statul-Major nici nu auziseră despre ele. În plus a felicitat pe omul care le executase, acesta fiind pictorul german, originar din România, Iulius Stürmer.

Comisia a trecut, mai departe, prin magazia de alimente, cizmărie şi croitorie, după care fulgerător de rapid s-a făcut vizitarea câtorva barăci de locuit ale deţinuţilor. Apoi baia cu frizeria şi bucătăria cu sala de mese care urma să încheie întregul traseu. În tot acest timp mai multe grupuri de soldaţi erau în „avangardă", nelăsând să se apropie de comisie aproape pe nimeni. Deţinuţii urmăreau din depărtare întregul traseu efectuat de comisie. Până în acest moment planul de izolare şi lipsa de posibilitate de a lua contact între deţinuţi şi comisie fusese bine organizat şi aplicat cu mare stricteţe. Ajungându-se în sala de mese, tot acest plan îşi pierdea din putere, întrucât în acel moment sala de mese era plină cu deţinuţii care luau masa şi care trebuiau să plece la muncă, în schimbul următor.

După ce generalul întrebă în treacăt pe deţinuţi, dacă mâncarea era bună, iar aceştia răspunseră în cor afirmativ, unii membrii din comisie îşi permiseră luxul de a-şi arăta mare lor simpatie gustând chiar din castroanele unor deţinuţi. Prin glume alese admirară calitatea bună a mâncării, lăudând pe bucătar şi mai ales pe şeful bucătăriei, care se afla de faţă. Rostirea unei glume bune, la adresa bucătarului şef, a făcut ca toată lumea din sala de mese, împreună cu comisia, să râdă. Se făcea haz de necaz! Totul se termina cu bine, administraţia lagărului luând examenul cu notă mare, dacă acesta se încheia cu glume şi râsete din ambele părţi. Locotenentul-major Prohurov, ştergându-şi sudoarea, încerca să răsufle uşurat.

Rămase însă încremenit văzându-mă că mă apropii, din mulţime, de noul comandant al lagărelor din Vorkuta, rugându-l să-mi permită să fac o plângere. Prohurov închise ochii, făcându-mi semn prin aceasta să tac, iar eu îi răspunsei printr-o mişcare a capului, că nu, şi că ceea ce am promis mă voi ţine de cuvânt. În sala de mese se făcu linişte ca în mormânt, căci fiecare aştepta să afle care va fi răspunsul noului comandant de lagăre în problema plângerii mele, majoritatea cunoscând cazul meu pe dinafară.

După ce generalul îmi permise să vorbesc, am început să povestesc întreaga istorie cu amănuntele cele mai mici, a acelor două pulovere care îmi fuseseră luate şi dispăruseră. Observai cu îngrijorare şi asta nu numai eu, dar şi toţi ceilalţi din sala de mese, că generalul era absent la tot ce raportam eu. Privirea lui era aţintită asupra unui mare tablou cunoscut, intitulat „Taras Bulba", care se afla în sală. Decepţionat de tot ce se petrecea în jurul meu, dar mai ales de palma pe care o încasam şi urmările ce aveau să vină în urma acestui eşec, o idee nebună de ultim moment, îmi veni în minte şi în zeflemea îl întrebai pe noul comandant:

— „Domnule general, nu am crezut niciodată şi nici nu mi-aş fi închipuit că soldaţii, ba chiar şi ofiţerii sovietici sunt instruiţi special pentru a «cumpăra pe englezeşte»."

Această expresie, obişnuită în vocabularul ruso-sovietic, ca şi în alte limbi, arată pe cel care îşi însuşeşte ceva pe nedrept, expresia venind din războiul cu burii.

Auzind cele spuse de mine, generalul îşi întoarse privirea, măsurându-mă de mai multe ori din cap până-n picioare, iar trăsăturile blânde i se schimbară brusc în linii adânci şi aspre. Întoarse numai capul, spunând:

— „Adjutant, încă înainte de a părăsi lagărul vreau să am un raport detaliat şi lămurirea acestei plângeri."

Întorcându-se către mine îmi spuse:

— „Totul se va lămuri tinere," după care părăsi incinta bucătăriei împreună cu comisia.

Adjutantul, un colonel de N.K.V.D., mi se adresă, notându-şi toate datele de care avea nevoie, spunându-mi să fiu în permanenţă în baraca mea pentru a mă putea găsi, căci în curând el mă va chema. După plecarea colonelului, locotenentul-major Prohurov, care mai întârzia în sala de mese, apropiindu-se îmi spuse:

— „Mi-ai făcut-o, dar despre asta mai vorbim noi", şi cu asta părăsi sala de mese în râsul zgomotos al deţinuţilor.

Multe zile fripte am mai avut! După două ore am fost chemat la Comandatură de către colonel şi după un interogatoriu îndelungat cu un du-te-vino, îmi propuse – pentru că puloverele dispăruseră (mai bine zis îşi schimbaseră stăpânul) – să mi se dea o sumă de bani, de 140 ruble, care vor fi trecute în contul meu şi sunt plătite din salariile sergentului care a făcut percheziţia. Banii mi-au fost vărsaţi, în cont, dar ei nu mă încălzeau căci de primit îi puteam primi numai la sfârşitul pedepsei mele de 25 de ani, dintre care abia cu bine, cu rău făcusem câţiva.

De banii aceştia nu am avut parte, căci în noul meu proces, din septembrie 1953, conform sentinţei date de tribunal, a trebuit să plătesc avocatului impus de tribunal (voi reveni cu amănunte) suma de 250 ruble, onorariul, iar eu, săracul de mine, aveam numai 140, deci mai rămâneau 110 ruble datorie, plus suma de 600.000 ruble, cât erau partea de vină, ca membru al Comitetului celor 5 al conducerii grevei din Vorkuta. Ce capete luminate se aflau în cadrul acestui tribunal, de aveau speranţa să mai încaseze şi bani de la mine! Iar eu nu ştiam dacă voi supravieţui până mâine, de atâtea condamnări şi datorii!...

Din partea locotenentului-major Prohurov am avut multe ponoase de tras după aceasta. Cu generalul-maior Dirivenko am mai discutat o dată mai aproape, numai că de data asta el era cel umilit, eu vorbind din partea deţinuţilor politici, deportaţi şi prizonieri de război, din Lagărul minei nr. 7. Imediat m-a recunoscut şi, vrând să arate cât de mult s-a îngrijit de soarta noastră, mi-a atras atenţia şi m-a rugat să-mi aduc aminte, cât de repede mi-a lămurit cazul meu şi care nu putuse fi rezolvat de către administraţia lagărului în mai bine de 6 luni. Avea dreptate, dar acuma era altă mâncare de peşte şi acuma nu se dezbătea problema mea personală sau a unui grup, ci soarta tuturor deţinuţilor din lagărele sovietice.

Expresia „a cumpăra pe englezeşte" mi-a mai fost amintită într-o împrejurare deosebită, de către unul din cadrele superioare din Kremlin, la un interogatoriu care mi s-a luat la

Moscova, în faţa Comisiei guvernamentale, pentru evenimentele din Vorkuta, în 1953. Toţi râseseră cu poftă când le-am povestit, pe scurt, reacţia avută de generalul-maior Dirivenko.

Adunate atâtea lipsuri şi socoteli pe planul întregului colos, toate aceste plusuri care trebuiau să existe, dar nu se aflau nicăieri, se oglindeau în falimentul şi destrămarea sufletească generală.

MILIOANE... MILIOANE.... MILIOANE

Din jocul cifrelor oficiale ale propagandei cu viermuiala vieţii, oricui i-ar fi apărut clar că în statisticile publicate, care voiau să demonstreze avântul şi bunăstarea, se confima tristul faliment şi tragica mizerie pe care o vedeai cu ochii. Cozile interminabile la carne, lapte, brânză, încălţăminte şi îmbrăcăminte, vitrinele cu brânzeturi, pâine, salamuri şi verdeţuri confecţionate din gips, colorate frumos, cerşetorii de pe stradă, nemâncaţii cu gamela legată la centură şi lingura la tureaca cizmei... toate dovedesc eşecul unui sistem.

Proteste, revendicări sau greve? Doctrina şi propaganda sovietică spun permanent că în U.R.S.S. poporul fiind stăpân al uzinelor şi pământurilor n-are de ce să se mai revolte.

Iar dacă au mai rămas contradicţii, ele nu-s antagonice ca în societatea burghezo-capitalistă!!

Dacă totuşi cineva a ridicat glasul şi a protestat pentru lipsuri, abuzuri, şi se plânge că n-are, că nu-i, dacă nu merge la mitinguri, nu strigă lozinci sau nu aplaudă şi nu votează ce i s-a dat pe listă, „acela nu poate fi decât duşmanul celor care construiesc societatea cea nouă şi luptă pentru întărirea cuceririlor revoluţionare"... „acela nu-i decât un agent imperialist, un trădător al patriei socialiste, un spion american".

„Toate aceste cozi de topor ale imperialiştilor trebuiesc descoperite şi date pe mâna justiţiei poporului." Iar justiţia populară îşi făcea conştient datoria şi veghea la respectarea

cuceririlor revoluţionare: zecile de milioane de trădători de patrie, în lanţ continuu, erau scoase din sânul celor ce muncesc şi expulzate la marginea vieţii, în lagărele de muncă, în închisori, în lagărele de reeducare!! Gorki e plin de lagăre, Vologda, Vorkuta, Omsk, Karaganda, tot lungul Volgii, Norilsk, podişul Valdai, Doneţul, Dombassul, Vladimir, Potma, Riazan, Ufa, Kazahstanul, taigaua şi tundra toată!!

Ţara asta e plină numai de trădători şi spioni, de cosmopoliţi, de oameni cu manifestări sau rămăşiţe burghezo-capitaliste: milioane... milioane... milioane!

Şi iarăşi îmi vine în minte melodia aceea nostalgică a lui Dunaevski, pe care o cântau oamenii din jurul meu de răsuna tundra.

Nesfârşităi-i ţara mea iubită.
Plină toată doar cu puşcării.
Altă ţară mai nenorocită
N-a mai fost şi nici nu va mai fi!

Răsuna tundra şi sufletele se răcoreau. Şi sclavii îşi iubeau totuşi ţara. Aşa cum era ea. Sperau că nefericirea va trece şi-şi repetau milenarul „Nicevo! Budit lucie!" (Nu face nimica! Va fi mai bine!)...

Peste deţinuţii şi deportaţii băştinaşi au venit prizonierii de război, apoi deportaţii şi deţinuţii din teritoriile ocupate de trupele sovietice. Morţii trebuiau înlocuiţi în lagărele de muncă forţată sovietică!

REPROFILĂRI ÎN MESERII

...Aşadar, se specializau oamenii şi ţineau cu dinţii de specialitatea lor. Şi rând pe rând se reprofilau. Fiecare făcea de toate pentru a-şi uşura spinarea şi ciolanele. Cât costau specializările şi ce rămâneau în urmă, calitatea? Maica Domnului cu mila ei cerească.

...Lucruri făcute voit pe dos sau să ţină de astăzi până mâine... Tărăgănări... Îmbolnăviri simulate... Se întorcea plata... De fapt, nu plătea nimeni direct.

Toate erau lucrurile nimănui, lucrurile statului, lucrurile acestei amibe uriaşe.

Bucătăresele deveniseră artiste, artistele bucătărese, târfele surori de caritate, virtuoasele târfe. Un fost Socrate se specializase ca geamgiu, un derbedeu de pe stradă era şef de şantier, un preot catolic devenise haznagiu, un călăreţ din echipa naţională era sudor, câţiva profesori lucrau ca dulgheri, sobari sau tinichigii, un general fălos, vătaf de brigadă la vagonete, un maior german, despre care vom vorbi mai mult, devenise om de serviciu la biroul politrucului de serviciu, un fost aviator era şeful uzinei electrice, un arhitect specializat în urbanistică era şeful spaţiilor verzi şi grădinar, vreo 15 colonei alcătuiseră o brigadă de zidari etc. etc. Cine ar putea să tot înşire pe nume, pe profesorii de dinainte, pe profesorii de după... Reprofilarea era generală şi câteodată chiar foarte hazoasă... Pe parcurs, ori de câte ori va fi cazul şi, prin asociaţie de idei, îmi vor veni în vârful condeiului, voi aminti tot ce mi s-a înscris în străfunduri...

Spuneam că ninsese mult în ziua încarcerării noastre şi că fusesem scoşi la curăţatul zăpezii, mai întâi în jurul barăcii noastre, apoi la barăcile înzăpezite în care erau deţinute femeile. În scoaterea aceasta la lucru era de altfel şi o politică a aclimatizării. Eram lăsaţi uşor din ham, aşa cum fac cow-boys americanii cu caii, cu mustangii. Iar nouă, celor care stătusem atâta vreme zăbreliţi în inactivitate şi întuneric, ne convenea ieşirea aceasta şi joaca sub cerul lui Dumnezeu.

Şi mai zisesem, înainte de a mă fi luat cu depănarea constatărilor şi noutăţilor din lumea de care luam cu aviditate cunoştinţă, că în târgul Vorkuta, deţinutele, la sugestia oficialităţilor interesate, improvizaseră un teatru de amatori pentru culturalizarea şi desfătarea oamenilor liberi şi a personalului civil şi militar de pe lângă autorităţile grupate în jurul puşcăriei şi lagărelor din jurul Centralei.

FIUL MĂRII

„Fiul Mării" este pseudonimul unui poet amator, din cadrul marinei comerciale române, înaintea celui de-al doilea război mondial. Acuma, în anul de grație al Domnului 1950, l-am găsit pe acest poet amator român, originar din sudul Basarabiei, în lagărul din Vorkuta, cu o condamnare de 20 de ani, ca trădător de patrie. Dar care patrie o trădase el? România era patria lui, în armata română, în cadrul marinei își satisfăcuse serviciul militar și pentru asta trebuia acuma să plătească oalele sparte. Era fiul preotului Singureanu, dintr-o comună mai la nord de Cetatea Albă, pe care aventura și briza mării îl chemaseră și așa, în loc de a deveni preot, părăsise pe furiș seminarul, în care se afla ca elev în clasa a VI-a. Luându-și soarta în mână intrase la Marina Comercială. Străbătuse mările în lung și-n lat și cunoștea toate porturile Mării Negre și Mediterane. Fiecare cu frumusețile și mahalalele sale. Amintirile din viața de marinar erau așa de multe și picante încât de multe ori ne întâlneam în baraca lui, pentru a le asculta. El lucra în grupul „Stroicontora", brigăzile de construcție, fiind vecin de pat cu pater Jean Nicolas, francezul, despre care vom mai vorbi.

În toamna anului 1951, viscolul a început mai înainte de vreme, obligând pe fiecare să stea mai mult în baraca lui, în grup sau câteodată singur, meditând asupra soartei. Într-o astfel de seară, am trecut iară pe la el, căci era un băiat cu scaun la cap, văzând realitatea așa cum era și nu încerca niciodată să-și facă iluzii. Era prea spălat cu toate apele pentru a crede în brașoave.

Îmi povestea mult din călătoriile sale, iar când pater Jean nu era acolo, aveam permisiunea de a mă așeza pe priciul acestuia. De foarte multe ori ni se alătura Dragoș Ion, partizanul din Basarabia, spaima N.K.V.D.-ului, și Gheorghe Vasile – despre amândoi voi mai pomeni – și așa discutând mai uitam de mizeria și de iadul morții în care ne aflam. În acea seară,

Vasile ne părăsise, pentru că trebuia să se pregătească să intre în schimb, iar noi rămăsesem să discutăm mai departe în limba română unele probleme de-ale noastre.

Niciodată nu încercasem şi nu dăduserăm ocazie ca micile noastre întruniri să deranjeze pe cineva. Un nou vecin de pe priciurile superioare, rus de origine, cândva fusese un pic blătnoi, a început să ne admonesteze în gura mare, că de ce se permite să se vorbească româneşte şi nu vorbim ruseşte ca să înţeleagă şi ceilalţi. Nu era pentru prima dată când ne făcea mizerie, dar noi totdeauna am căutat să evităm incidentele, care puteau deveni sângeroase, aşa cum s-au mai întâmplat şi altele. De aceea Ion, care era cel mai agresiv, ne părăsi pentru a evita vreun incident, dar la plecare îi promise neapărat rusului, după cei îi aduse la cunoştinţă tot vocabularul ştiinţific sovietic din lagăr, că vor mai sta de vorbă. După plecarea lui Ion, care era cunoscut pentru agresivitatea sa şi rusul evident îşi ţinuse gura şi înghiţise liniştit tot dicţionarul lui Ion, el răbufni şi ne scuipă. Singureanu era cunoscut ca un băiat liniştit, care nu se amesteca niciodată între bătăile, care se dezlănţuiau spontan între diferitele grupări ale lagărului. Dar rusul văzând că noi nu reacţionăm, ridică tonul şi mai mult, în aşa fel ca să fie auzit de toţi, insultându-ne de tot ce ne era mai drag, de la mamă şi până la patrie. Singureanu, nemaiputând suporta, se sculă şi-l rugă frumos să-şi ţină gura. Pentru că dorea neapărat să evite orice incident, mai ales că în brigadă ruşii aveau pondere majoră. Dar Ivanul nostru nu se mulţumi cu aceasta şi la un moment dat pe neaşteptate îi repezi un picior direct în gură lui Singureanu, făcându-l pe acesta să zboare până hăt departe în mijlocul barăcii, unde se opri într-un grup de oameni, care stăteau la taifas lângă sobă. Până să se dezmeticească cei din baracă ce se întâmplă, rusul nostru, fusese de mult tras jos, aşa în cămaşă şi izmene cum se afla, şi bătut de noi cu mâinile şi picioarele, cum bate ţăranca putineiul. Riscaserăm mult, căci abia acuma ceilalţi ruşi, dându-şi seama ce se întâmplă, încercară să-i vină în ajutor. Este posibil că ne-ar fi linşat, căci abia acum ar fi început dansul morţii, dar intrarea soldaţilor, care făceau numărătoarea, îl salvară pe rus şi totodată pe noi.

ÎNCHIS ÎN „BUR"

Pentru acest incident însă, până se lămuri cazul şi se găsi cine este vinovatul, Singureanu care, după declaraţiile celorlalţi, începuse bătaia şi eu care mă aliasem cu el, şi mai ales nu eram din aceeaşi brigadă şi nici baracă, am fost închişi în „Bur", celula 3, până a doua zi, când ofiţerul politic lămuri cazul. Bine burduşiţi, cum ajunserăm în celulă, căci de încasat o încasasem şi noi destul de bine, pipăindu-ne locurile dureroase, încercând prin masaje să ne ameliorăm durerile, aşa cum fac câinii când îşi ling rănile, ne instalarăm în noua noastră celulă. Celula era goală, o cameră de 3 x 3 m cu un prici (pat comun din scânduri) dublu, aşezat în partea dreaptă a camerei, văzută de la intrare, în colţul din stânga având o „paraşă" (tinetă), un vas care ţinea loc de WC şi era dus afară de individul celulei, având câteodată un capac de carton, pentru a împiedica, pe măsura posibilităţilor, împrăştierea mirosului. În cazul în care celula era completă sau supraaglomerată, cum se întâmpla de multe ori, cel cu pedeapsa cea mai mare dintre locatarii celulei ar fi fost acela care era obligat să doarmă lângă paraşă. O fereastră de 60 x 40 cm, cu 5 zăbrele din fier rotund de 18 mm, în interior, împiedica eventuala evadare, iar pe dinafară o blendă făcută din scândură (paravan), împiedica vizibilitatea. Prin crăpătura rămasă aveai numai posibilitatea de a număra norii ziua iar noaptea stelele. În colţul drept se afla soba, a cărei încălzire se făcea din coridorul „Burului". Focul în aceste sobe era făcut de către năvalnicul „Burului", de două ori pe zi, câte o jumătate de oră de fiecare dată, aşa că se poate de la sine înţelege cât de plăcut era. Celulele din „Bur" aveau podele din scânduri, pe când carcerele aveau pe jos beton sau alte combinaţii şi nu aveau priciuri.

După ce ne aruncarăm privirea de jur-împrejur, mai ales că zăvorul celulei se închisese de mult în urma noastră, văzând mizeria care domnea în toată această atmosferă, unde trebuia să ne acomodăm pentru un timp mai scurt sau mai îndelungat,

ne apropiarăm de sobă şi constatarăm cu plăcere că pereţii ei erau încă calzi. După aceea ne făcurăm fiecare câte o ţigară din mahorcă veritabilă, cu hârtia renumitului ziar *Pravda*. La intrarea în celulă ni se făcuse o percheziţie superficială de către soldat, care ne căutase numai pentru arme albe, cum ar fi cuţit, pumnal sau sulă. Aşezaţi pe prici şi proptind picioarele în pereţii sobei, constatarăm, spre satisfacţia noastră, că peretele sobei se mişca şi avurăm posibilitatea de a scoate câteva cărămizi, făcând astfel o gaură în peretele sobei şi când astfel posibilitatea căldurii de-a intra direct în celulă. În sobă era numai jar, care se stingea greu, încet, de aceea noi ne băgarăm picioarele în această gaură pentru a beneficia şi de ultima picătură de căldură, ştiind mai ales că focul nu va mai fi făcut până a doua zi. Cărămizile scoase le aşezarăm cu multă grijă, ca nu cumva tencuiala să se deterioreze. Vreun locatar al celulei, mai vechi şi foarte bine inspirat, avusese cu siguranţă această ingenioasă idee. Printr-o muncă anevoioasă şi migăloasă, cu un obiect ascuţit, a scos o cărămidă cu tencuială cu tot pentru aş aprinde ţigara sau a avea căldură, totul fiind însă bine camuflat. După ce discutarăm îndelungat asupra faptului pentru care ne aflam aici şi ne puserăm la punct, până în cele mai mici detalii, toate răspunsurile pe care le aveam de dat, a doua zi, ofiţerului politic, începurăm să vorbim de-ale noastre.

Dintr-o vorbă-n alta, discutarăm asupra noului proiect al autorităţilor, de a construi un monument al lui Lenin, în faţa clubului Căminului cultural al Minei nr. 7. Proiectul prevedea ca Lenin să fie turnat în bronz, în mărime naturală, pe un soclu de granit şi aşezat în faţa Căminului cultural. La un moment dat Singureanu tăcu de tot, parcă se gândea intensiv la ceva, iar după ce trase adânc în piept un fum de ţigară începu să râdă cu hohote, zicându-mi:

— „Măi băiete! Bine că îl fac din bronz pe Lenin, că poate se va găsi într-o bună zi cineva, care să-l dea jos de acolo şi să-l vândă la fier vechi, aşa cum l-au vândut marinarii români pe Leninul din bronz al Sevastopolului în Constanţa şi pe care au luat o grămadă de bani. Cunoşti povestea asta? Hai, să ţi-o spun."

LENIN VÂNDUT LA FIER VECHI

— „Pentru ocuparea Sevastopolului s-au dat lupte crâncene, a început el povestirea, mai ales că Sevastopolul avea o fortificaţie de cazemate, care puteau fi uşor apărate, dar greu de trecut. Comandantul german concentră o mare parte a artileriei grele, care bombardă zi şi noapte această linie de apărare a sovieticilor. Dar numai datorită unei lăudabile iniţiative a căpitanului român Glavcea Sergiu care cu batalionul său, printr-un vicleşug, au spart frontul s-a putut străpunge, pentru prima dată, acest sistem de apărare. Astfel s-a ajuns în spatele inamicului, dându-se posibilitate unităţilor mai mari de a înainta, şi de a provoca căderea întregului sistem de apărare a cazematelor. Pentru asta Glavcea a fost decorat cu Ordinul «Mihai Viteazul». Ceea ce e mai puţin cunoscut sau despre care nu s-a vorbit, este că primul drapel care a fost ridicat ca ocupant victorios al Sevastopolului, pe portdrapelul portului, a drapelul italian."

Italienii nu au avut trupe combatante la Sevastopol, în afară de câţiva ofiţeri ataşaţi pe lângă Comandamentele româno-germane.

În momentul când ultimul vas de război, care încheia convoiul vaselor sovietice ce evacuau Sevastopolul, părăsea rada portului, un grup de vedete rapide italiene, care se aflau în larg şi nu puteau lupta cu marii coloşi ai marinei sovietice, intrară primii în portul din Sevastopol. Şi în timp ce trupele române cu cele germane luptau pentru lichidarea tuturor punctelor de rezistenţă, un ofiţer de marină italian luă drapelul navei sale şi-l arboră pe mastul de port-drapel al portului Sevastopol, în uralele marinarilor italieni. Bucuria nu a durat mult. Înfierbântate de focul luptelor, trupele române ocupară portul Sevastopol. Dând jos drapelul italian, îl ridicară pe cel român. Navele italiene plecaseră de mult în larg să ducă vestea, ca martori oculari ai ocupării Sevastopolului, de aceea

nu se împotriviră. Cu noul drapel pe mast, noi urale şi mari bucurii. La rândul lui şi el este schimbat printr-un drapel al Reichului german, filmat din toate părţile, de grupul special de propagandă al frontului. Pentru a nu duce la neînţelegeri, ofiţerii români şi ofiţerii germani hotărâră ca ambele drapele să fie prezente pe mast, astfel încheindu-se din faşă orice conflict ce s-ar fi putut isca.

Fostele vase comerciale, acum transformate în vase de transportat materialul pentru aprovizionarea frontului, aflate în portul Constanţa, sunt îndreptate de urgenţă spre Sevastopol. Trupele române puteau, aşadar, pe acest drum scurt, numai de câteva ore, să fie aprovizionate, totodată avându-se în vedere şi aducerea, pe acelaşi drum sigur, a capturii de război. După ce au descărcat până noaptea târziu materialul de război, marinarilor li s-a dat voie să coboare de pe vas, căci atât în port cât şi în tot oraşul era mare bucurie şi veselie. Caturarea unor mari depozite militare sovietice, care nu au putut fi aruncate în aer, prin înaintarea rapidă a trupelor româno-germane, dar mai ales a unui mare depozit de alcool, a făcut ca petrecerea să fie în toi.

Echipajul vasului nostru era împreună de ani de zile, încă înaintea începerii războiului, ceea ce făcea să ne cunoaştem şi la bine şi la rău, foarte bine. Ca în fiecare echipaj, erau şi la noi 3 oameni mai deochiaţi, dar buni marinari şi camarazi. Unul dintre ei era fiul unui general român, fiu care a vrut să-şi trăiască viaţa pe picioarele sale şi nu în umbra tatălui său, generalul. Doi au plecat pe uscat, al treilea era de serviciu de cart. După ce trecură prin toate localurile, care se deschiseseră spontan şi răsăriseră ca ciupercile după o ploaie bună, ajunseră în piaţa portului Sevastopol. În mijlocul parcului, Lenin îşi privea Sevastopolul ocupat de către trupele româno-germane. Fiului de general, care avea grad de sergent, îi veni în minte o idee năstruşnică, după ce văzu cum un soldat român beat îl salută pe Lenin cu o sticlă de rachiu, zicându-i:

— „Te-ai făcut fascist, tovarăşe Lenin şi mă saluţi cu mâna-ntinsă de departe, (Lenin fiind cu mâna întinsă, ca şi

cum ar face salutul naţional-socialist), dar dacă ţi-e sete îţi dau ceva, numai că trebuie să te dai jos."

Ideea căzuse...

Băiatul generalului dădu fuga până la vas şi se întoarse după un timp cu un colac de frânghie, cu care se urcă sus pe statuia lui Lenin, şi-l legă pe acesta de gât. Întinseră frânghia şi adresându-se unui grup de soldaţi, care erau sub comanda unui caporal, le spuse că din ordinul Comandantului militar al oraşului Sevastopol, statuia lui Lenin trebuie dată jos, acuma, noaptea, ca să nu fie văzută de populaţia civilă şi dusă la un loc sigur. Pentru aceasta el dădu caporalului un bacşiş de doi poli (patruzeci de lei), iar fiecărui soldat câte un pol numai să tragă de frânghie ca Lenin să cadă de pe soclu. Când a auzit caporalul împreună cu soldaţii, de bacşişul promis, mai ales că era un ordin pe care-l puteau foarte bine pricepe, au căzut îndată de acord. Ba mai mult chiar să-l transporte până la locul cuvenit. Pentru acest lucru suplimentar, domnul sergent promise imediat dublarea bacşişului. După câteva sforţări, Lenin căzu de pe soclu, rupându-i-se numai mâna întinsă. Fu târât până la chei, lângă vasul lor.

Traversarea lui Lenin de la grădină, pe străzile Sevastopolului, până la chei s-a petrecut fără incidente. Toţi cei care au fost întâlniţi, ori erau beţi ori nu au vrut să observe acest lucru. Sergentul de cart împreună cu cei doi prieteni îl ridicară cu o macara de pe vas şi-l aşezară într-o barcă de salvare, după care acesta fuse acoperit cu o prelată de protecţie. A doua zi, în zorii zilei, vasul părăsi Sevastopolul, îndreptându-se spre Constanţa. O dată ajunşi, trebuia găsit momentul prielnic pentru scoaterea neobservată a lui Lenin din rada portului. Pentru orice eventualitate îl bandajară din cap până în picioare, pentru a arăta eventual ca rănit, căci aveau ei un plan. În timp ce majoritatea marinarilor se aflau în permisie pe uscat, câteva avioane sovietice îşi făcură apariţia asupra oraşului şi aruncară câteva bombe şi asupra portului. Alarma aeriană nu se terminase bine, când o maşină a salvării intră cu o viteză nebună în

rada portului pentru a lua un rănit ce fusese anunţat telefonic. În momentul în care sanitarul dori să dea primul ajutor, a fost repezit de către marinari care plângeau cu lacrimi de crocodil, văicărindu-se şi blestemând pe sovietici pentru rănirea camaradului lor. Luară ei înşişi targa pe care acesta era de mult culcat, bandajat cum am mai spus, dar şi plin de sânge de la nişte găini, pe care le aveau pe bordul vasului şi cărora le rupseseră gâtul. Urcară targa în maşină, iar ei trei, în bocete de ţi se rupea inima, dădură semnalul de plecare. Ajunşi la controlul portului, aceştia au dat drumul imediat maşinii după ce în prealabil văzură rănitul bandajat şi plin de sânge, iar camarazii săi bocindu-l ca de moarte.

Ajunşi la intrarea din spatele spitalului opriră maşina, spunând şoferului şi sanitarului să se reîntoarcă de urgenţă în port, pentru a mai lua de acolo câţiva răniţi, iar ei îşi vor asuma răspunderea de a-şi duce camaradul grav rănit pe drumul cel mai scurt acolo unde trebuie. Maşina plecă, iar ei îşi luară rănitul, care era acoperit complet cu o pătură şi-l duseră într-o curte, câteva case mai departe de spital, pe a cărui poartă era o pancardă mare, pe care scria „Cumpăr şi vând vier vechi şi metale neferoase". După un scurt timp trei marinari veseli părăseau curtea negustorului de fier vechi şi metale neferoase.

Nu au trecut decât câteva zile de la acest eveniment, că pe bordul vasului era mare mişcare. Totul se curăţa şi se spăla de sus până jos şi din faţă până-n spate. Vizita unei personalităţi din cadrul amiralităţii fusese anunţată. Dar care era oare motivul acestei vizite aşa de neaşteptate?

La ora stabilită, îşi făcu apariţia un grup de ofiţeri de marină, printre care şi comandantul militar al portului Constanţa. Echipajul era de mult adunat pe punte şi comandantul vasului dădu raportul cuvenit. Un ofiţer superior din cadrul amiralităţii luând cuvântul, aduse laude comandantului vasului şi întregului echipaj, pentru terminarea cu bine a misiunilor militare primite, dar precizâ că, Amiralitatea Marinei Române nu este de acord şi nu admite astfel de lucruri, cum ar fi „vânzarea statuii lui Lenin la un negustor de fier vechi şi metale nefe-

roase". Amiralitatea doreşte să ştie numele celor care s-au făcut vinovaţi de acest lucru. Atât comandantul vasului cât şi echipajul rămăseseră împietriţi la această informaţie. În acest timp, o maşină se opri lângă puntea de coborâre a vasului şi un general al armatei române îşi făcu apariţia, urcând pe puntea vasului. Generalul fu salutat de întregul corp de ofiţeri, după care se întoarse spre echipaj, care era adunat pe punte şi ridică mâna dreaptă în care avea cravaşa, pe care o purta, ca de obicei, căutându-l cu privirea pe domnul sergent, care era fiul său.

— „Vino-ncoace, domnule sergent, şi raportează-mi mie, tatăl tău, cum l-ai vândut pe Lenin la fier vechi?"

Sergentul de mult îşi schimbase culoarea feţii, dar o înfruntare directă cu tatăl său, generalul, mai ales când acesta avea cravaşa în mână nu-i surâdea. De aceea, se întoarse şi se îndreptă spre marginea vasului de unde sări în mare. Înainte zise însă camarazilor săi:

— „Mai bine o baie în mare, decât o bătaie cu cravaşa."

— „Până la urmă totul s-a aplanat. Dacă Lenin a fost salvat sau nu de la topire, asta n-o mai ştiu"...

Aşa se termină povestea statuii din Sevastopol, iar asupra celei din faţa Căminului cultural, care era numai un proiect, rămânea de văzut. Venise timpul să ne culcăm, căci timpul trecuse destul de repede. Pereţii sobei se răciseră de mult, dar înăuntru mai era cald. Deci lăsarăm picioarele în sobă şi, şezând pe prici rezemaţi unul de altul am adormit.

Un strigăt înspăimântător, zarvă mare pe coridor, iar noi, în somn, simţiserăm cum cineva ne zgândără la picioare. Ne trezirăm şi abia acum observarăm că dormiserăm cu picioarele băgate în sobă şi că afară, pe coridor, se întâmplase ceva neobişnuit. Repede ne-am scos picioarele şi am început să punem la loc cărămizile. Paşii se auzeau pe coridor, apropiindu-se de celula noastră şi în timp ce puneam penultima cărămidă şi ne uitam în sobă, văzurăm cum uşa sobei se deschide şi cineva înspăimântat vorbeşte înăuntru: „Aici erau năcialnic, în soba asta", dar văzând că lipseşte ceva se uită mai bine şi ce văzu?

Pe noi, care, la rândul nostru, ne uitam prin golul lăsat de cărămidă în sobă să vedem ce este acolo. Totul se lămuri curând. Năvalnicul care curăţa în fiecare dimineaţă sobele a început să-şi facă serviciul. Ajuns la soba noastră, şi vrând s-o cureţe cu cârligul de zgură, acesta rămase agăţat de încălţările noastre. Ceea ce îl sperie şi mai mult era faptul că încălţările de picioare omeneşti pe deasupra se şi mişcau. Groaza lui a fost aşa de mare încât din această zi nu a mai dorit să lucreze ca năvalnic în „Bur".

Hotărârea administraţiei lagărului a fost că fiecare dintre noi primeşte 30 de zile de „Bur", cu ieşirea la lucru, iar toate sobele vor fi îmbrăcate în tablă de sus până jos în celule. Metoda cu îmbrăcarea sobei în tablă este extinsă în toate lagărele din Vorkuta, ca să nu mai aibă nimeni posibilitatea să saboteze statul sovietic, băgându-şi picioarele în sobele lui.

După câteva zile de la acest incident, rusul de la care porniseră toate neplăcerile şi căruia acum trebuia să-i mulţumesc, pentru că altfel poate nu aş fi aflat niciodată povestea statuii lui Lenin, mâncă o bătaie, pe nepusă masă de la oamenii din propria sa brigadă, încât fu internat în spital.

...Reiau firul lăsat – cât m-am luat cu vorba – pentru că mai e cazul să amintesc, că atât cu acest prilej, cât şi pe întregul parcurs al celor nouă ani de detenţiune, am făcut o remarcă deosebit de interesantă pentru viitorii sociologi sau autori de monografii. De-a lungul veacurilor – în România unde cunosc foarte temeinic lucrurile şi în parte în toate ţările din vestul Europei – focarele de cultură şi civilizaţie au fost schiturile, mănăstirile şi aşezămintele bisericeşti. În jurul lor s-au strâns încet, încet, din nevoi sufleteşti aşezările omeneşti, constituind miezul viitoarelor târguri, cetăţi, bresle, capitale de districte, de regiune sau de ţară. Aici însă – în lumea aceasta nouă, a secolului XX, izvoarele aşezărilor sociale şi ale giganţilor industriali sunt excrementele şi abjecţiunea oricărui grup social din toate vremurile: lagărul şi puşcăria. Era deci firesc să apară o nouă mentalitate, alte idealuri şi o

moralitate de alt tip, cu alt conţinut şi alte dimensiuni decât restul lumii. În parte, le-am văzut cum arătau la faţa locului, şi al căror faliment le-am dedus din cifrele date ca valori absolute, chiar de propaganda şi afişajul organelor oficiale, care voiau să demonstreze avânt şi înflorire.

SĂCULEŢELE MISTERIOASE

...Munca dezăpezirii, plăcută şi antrenantă pentru un moment, era totuşi istovitoare pentru condiţia noastră fizică. S-a transformat repede într-o corvoadă grea. Este ceea ce se întâmplă întotdeauna cu orice divertisment prelungit sau cu tot ceea ce capătă caracter obligatoriu. În funcţie de condiţii sau de ambianţă, tot ce se petrece pe lumea asta poate deveni silnicie sau desfătare, exact cum orice deschidere poate fi când intrare, când ieşire.

...Şi ca urmare, eu, personal, nu mai m-am dus la zăpadă.

Am observat totuşi că era un număr de deţinuţi, destul de restrâns, care acceptau cu plăcere, uneori chiar cu oarecare freamăt şi nervozitate, dacă se întârzia ieşirea la dezăpezire. Mai ales dacă era vorba de mers la barăcile deţinutelor.

În zilele care au urmat, am constatat că elanul şi nerăbdarea acestor neobosiţi muşchetari ai cercului polar nu se consumase. Cum nu se poate efectua fără cauză, îmi ziceam, văzând mutrele lor conspirative la întoarcere, că probabil femeile – mai nobil constituite – din puţinul hranei lor, găsesc un plus pe care îl dăruiesc, pe sub mână, acestor mâncăi, care au o osatură mai greu de întreţinut.

În fond, aşa cum s-a dovedit mai târziu, ipoteza mea nu greşise prea mult. Iar dezvăluirea adevărului au făcut-o chiar ei, doarece chinul unei taine e foarte greu. Să nu ştie toată lumea importanţa ta? Ce om poate rezista la o astfel de ispită? Să ţi se fi întâmplat ori să fi participat la ceva neobişnuit şi să-ţi îngropi în tăcere importanţa. Să nu te bucuri de privirile

admirative sau invidioase ale celor de lângă tine e o treabă de ascet, din sihăstriile cu huhurezi. Ori aici erau oameni de arme, oameni ursiţi de fapte glorioase şi palmaresuri bogate, obişnuiţi cu parada şi cu fanfaronada în sânge.

Într-o seară, târziu, cu jalnic vâjâit de viforniţă polară, care crea o atmosferă îmbietoare basmelor, muşchetarii noştri, luaţi de apa vorbelor, ne-au destăinuit secretul fluturărilor romantice de batiste de la ferestrele barăcilor vecine şi de să-

Vorkuta 1955

... Un român în tundra polară...
... fostul deţinut-politic, astăzi liber, dar cu domiciliul obligatoriu în Vorkuta, admira, de pe malul râului Vorkuta, dealul de piatră al minei nr. 7, care se vede-n depărtare, în care a muncit din plin timp de 10 ani...

rutările nevinovate, suflate de pe podul palmei. Mai concret şi prozaic, ne-au împărtăşit, până la urmă, despre nişte săculeţe misterioase cu caşă – fiertură despre care am mai amintit de câteva ori – pe care le găseau cu regularitate aruncate în zăpadă, în chip de mulţumire. Aşadar, nu era o simplă cochetărie. Palpabil! Îşi rupeau femeile de la gură, pe puţin 10—15 linguri de fiertură caldă şi o treceau clandestin şi ingenios, în săculeţe, băieţilor. Şi câte visuri nu se pot naşte în cenuşiul zi-

lelor de aici, pe marginea câtorva linguri de caşă! Ce grozăvie ar fi dacă pricina păcatului iniţial, în loc de măr ar fi un săculeţ cu caşă! Ispita, eterna ispită feminină, poate romantiza şi o caşă!

Ca orice taină, taina a devenit poveste publică. A făcut ocol aşezărilor noastre, a trecut la pinguini – aşa erau porecliţi criminalii de drept comun – de la ei a trecut la gardă, de la gardă la N.K.V.D. Apoi, încheindu-şi circuitul la baza de plecare, am reascultat totul, sporit, cu înfloriturişi amănunte picante, de-a dreptul savuroase pentru unii.

De abia, după această întoarcere a tainei la bază, noi, novicii Cercului Polar ca şi romanticii trubaduri, ne-am explicat neînţelesul şi dubiosul formei şi dimensiunilor cilindrului cu caşă caldă. Nu însemna nici mulţumire pentru dezăpezire, nici sacrificiu. Era un biet deşeu netrebnic aruncat la gunoi, după ce-şi jucase rolul în satisfacerea vicioasă a unei scârbavnice, dar fireşti, necesităţi omeneşti, transformată de împrejurările nefaste al datului actual în voluptăţi artificiale.

Dar, ca un vis rău, s-a dus şi carantina şi zilele din tranzitul Vorkutei. Aşa cum s-au dus copilăria, războiul, Heidelbergul... Aşa cum s-au dus Lauter, Dresda—Radebeul, Nonnenkloster, Postdam, Bautzen, Sachsenhausen, Brest—Litovsk, Krasnâi Pres şi Vologda...

Aşa cum s-a dus şi Hirsch Gorin... Mai departe... mai departe...

LAGĂRUL NR. 2, MINA NR. 7

Mai departe, am fost transportat pe jos, într-un convoi de câteva sute de deţinuţi, cale de 20—30 km, de la Vorkuta până la Lagărul nr. 2, afectat Minei de cărbuni nr. 7, în inima noului bazin carbonifer, descoperit de curând în zona aridă de peste Cercul Polar.

Aici, în Lagărul nr. 2, de pe lângă Mina nr. 7, am întâlnit primii români.

Mi-l amintesc pe Ion Dragoş, originar din provincia Basarabiei, un fost curajos şef de grup de partizani, care după luarea acestei provincii de sovietici, a dat mult de furcă oficialităţilor nou-venite prin aceste locuri. Fusese prins, condamnat la 25 de ani deportare şi adus aici la Cercul Polar, pentru a-i frânge dârzenia.

— „Vrei să munceşti?", m-a întrebat el, imediat ce m-a întâlnit.

Şi fără să mă lase să schiţez un răspuns, a continuat repede, privindu-mă drept în ochi:

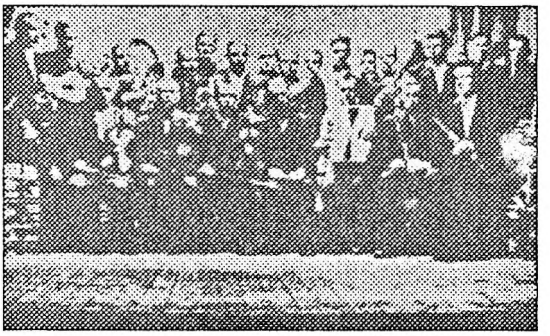

Vorkuta 1955

Orchestra instrumentală a Lagărului nr. 2, mina nr. 7, la proba generală pentru concertul pregătit N.K.V.D.-ului, sub bagheta dirijorului german Rolf Weber (jos-mijloc). Acordeonistul este germanul Fritz Meisel. Membrii orchestrei sunt în majoritatea lor tineri din Ucraina, Lituania, Letonia şi Estonia, cu o condamnare de câte 25 de ani, ca trădători de patrie... aceşti tineri, acum aproape 10 ani de la sfârşitul războiului... se întreabă, câţi ani aveam noi în 1945?

— „Mă puştiule! Mie nu mi-e frică de codoşi şi de asta îţi spun deschis tot ce trebuie să ştii, ca să te poţi descurca prin pustietăţile astea şi să ieşi teafăr din puşcăriile ruşilor. Nu se ştie ce-o fi mâine, dar eu am convingerea că nu vom muri aici, aşa cum ar vrea ăştia."

— „Dacă vrei să te mai întorci acasă, eu te sfătuiesc să-ţi faci rost de cuţit, auzi mă! Îţi spun să-ţi faci rost de cuţit, dar imediat, îmi spunea aproape răstit, zgâlţâindu-mă de braţ, Ion Dragoş. Şi după aia, să vii să te învăţ cum să-l învârteşti repede şi fără greş. Altfel, să ştii că aici îţi rămâne pielea."

— „Aici, în Vorkuta, sunt numai criminali şi dacă o să faci pe domnişorul sau îşi vor bate joc de tine sau te vor curăţa. Toţi sunt criminali: şi ăştia închişi şi ăia de pază. Trebuie chiar de la început să-ţi arăţi colţii, puştiule, şi să-i înveţi să-ţi ştie de frică. Pentru asta se cer două lucruri. Dârzenie şi cuţit. Să-ţi arăţi deci la prima întâlnire şi colţii şi cuţitul. Asta-i legea lor nr. 1, asta să fie şi legea ta. Mai rău ca în codru.

Al doilea lucru de care trebuie să ţii seama, dacă vrei să mai ajungi acasă, s-o laşi mai încet cu munca! Să nu te laşi prostit de gogoşile nimănui. Administraţia nu vrea decât un singur lucru de la tine: să scoată cât mai multe tone de cărbune din mină. Tu fii atent şi ascultă-mă: fii deştept şi fă ca vaca, care în unele împrejurări e tare înţeleaptă. Mai înţeleaptă decât omul. Chiar dacă o amăgeşte stăpânul cu tărâţe sau muzică, ea nu-şi dă niciodată tot laptele. Să te uiţi bine în jur. Minte şi înşală cât poţi, dar să nu te miroasă nimeni. Îţi ţii gura, şi tot ce faci să ştii numai tu! Când o să te bage în mină, să le dai aceeaşi cantitate de cărbuni de cât mai multe ori. Până îi înnebuneşti. Asta e singurul fel de a scăpa de aici. Înseamnă să fii prost dacă răspunzi cinstit la mascaradă şi nemernicie. Puştiule, să te faci că gemi şi asuzi ca sub greutăţi de plumb, dar tu să ai grijă să fie de carton. Aşa fac ei toţi, aşa să faci şi tu.

La şcoala lor înaltă, m-am tot instruit de vreo câţiva ani. Ştiu că n-au alt scop decât să scoată untul din noi şi să ne facă să crăpăm pe îndelete, dar sub lozinca umanităţii. Noi însă trebuie să ne apărăm cu tot ce putem. Tu eşti tânăr şi trebuie să

învеţi, puştiule, să joci teatru: altfel aici te ia dracu'! Asta-i băiete, toată lecţia pe care eram obligat să ţi-o dau. Fii atent!" Şi a plecat în treaba lui, lăsându-mă pe gânduri.

„Ce fel de om o fi şi Ion Dragoş ăsta? mă întrebam. Abia mă văzuse şi-mi vorbise fără nici un fel de frică sau reţinere, aşa cum se întâmplă de obicei între deţinuţi la început. Mi-a turnat aşa, dintr-o răsuflare, tot ce avea pe suflet, arătându-mi toate şiretlicurile pentru a mă feri de neplăcerile care vor urma. Şi mai ales, mi-a atras atenţia să nu fac ceea ce făcuse el cu mine, să-mi deschid sufletul, zicând lucrurilor pe nume."

— „Vezi, îmi mai spusese el, tu te-ai născut pe aceleaşi pământuri cu mine. Şi ai trăit între aceiaşi oameni ca mine. Şi asta nu mă lasă rece. În mine s-a trezit ceva cald, ca un fior, când am auzit că printre cei care aţi venit acum se află şi unul dintre oamenii din ţara mea. Şi te-am căutat. Tu mi-ai adus aminte de mine, de copilăria mea, de toate câte le-am pierdut, – dacă vrei, de toată porcăria asta de viaţă, care s-a irosit aiurea. Şi vezi eu am faţă de tine o altă datorie decât faţă de alţi oameni. Tu eşti ceva din mine: avem ceva comun, vorbim la fel, poate gândim la fel... În noi stă înfipt trecutul, cu toată asprimea şi veninurile lui. Aşa cum l-am învăţat în cărţile de la şcoală şi ni l-au transmis legendele, basmele, cântecele, bisericile de lemn, tupilate prin trecătorile şi văile munţilor...

Am datoria să te apăr, chiar împotriva ta, dacă te-o pune dracu' să faci prostii. Aş face asta chiar dacă ai fi un ticălos şi m-ai vinde. Trebuia să-ţi spun astea, pentru că tu trebuie să trăieşti mă! Să nu murim cu toţii. Trebuie să te mai întorci acasă şi să le spui şi morţilor despre raiul în care tu însuţi ai fost. Trebuie lăsat în urma noastră şi un pic de adevăr. Aşa cum l-au lăsat pomelnicile, însemnările şi cronicile diecilor şi grămăticilor începutului neamului nostru. Şi picul asta al nostru o să fie de-ajuns ca să ţină piept basmelor şi tălmăcirilor din istoriile oficiale, pe care le scriu academiile şi erudiţii de reacredinţă, care-şi apără pielea şi bunăstarea de o clipă."

Ăsta era românul basarabean Ion Dragoş! Iar scena asta se petrecea la mii de kilometri de ţară, între doi oameni surghi-

nuiţi printre criminali odioşi, într-un ţinut unde se înmormântau toate speranţele.

Tot în primele zile, trimis de tutorele acesta neaşteptat care se chema Ion Dragoş, m-a căutat un alt român. Purta numele de Petre Vasile, pentru că aşa fusese înscris în documentele oficiale de sovietici. În realitate el se numea Gheorghe Vasile şi fusese şoferul generalului Gherghel, comandantul uneia din Diviziile de blindate româneşti, ale Corpului I de armată. Acest Gheorghe Vasile sau Petru Vasile, cum voiau sovieticii să-l cheme, avea o poveste a lui, care se cuvine a fi ştiută, şi va fi unul dintre viitorii martori principali ai procesului pentru grevele din Vorkuta, în care printre vârfurile de conducere am fost şi eu implicat. Vasile avea o condamnare de 20 de ani.

Oare pentru eliminarea unor astfel de martori, mâna nevăzută a N.K.V.D.-ului va găsi vreo slugă credincioasă în cadrul Securităţii. Sper că acea unealtă să se gândească bine, pentru că acest om simplu, Gheorghe Vasile, şi-a irosit viaţa şi niciodată nu a admis să-i fie umilit neamul şi naţionalitatea

Pictură – Iulius Stürmer

„ÎNGERUL PĂCII SOVIETICE"
... în amintirea adunărilor de semnături, din aprilie 1955, pentru „Chemarea de la Stockholm contra bombei atomice".

română sub nici o formă. Astfel de oameni simpli, dar hotărâţi să-şi sacrifice viaţa pentru neam şi ţară, trebuie ocrotiţi, nu trebuie lăsaţi să moară. El face parte dintre eroii necunoscuţi ai neamului românesc.

A fost luat prizonier după dezastrul de la Milerovo, care a dus la prăbuşirea frontului de la Don, unde se afla şi Divizia de blindate a generalului Gherghel.

Căzuse în mâna sovieticilor, cu maşină cu tot, pe ziua de 12 noiembrie 1942. Dar am să fac un salt peste mulţi ani pentru a ajunge exact în ziua în care am aflat povestea lui nenea Petre, cum îi ziceam eu.

...Se terminase procesul de la Vorkuta şi după peregrinările care au urmat, ajunsesem în Lagărul de pedepsiţi nr. 11 din Iavas, de lângă Potma. Amănuntele vor urma la vremea lor. Aici ne-am întâlnit cu mulţi cunoscuţi, de care mă despărţisem în diverse lagăre, prin care mă tot purtase N.K.V.D.-ul. Printre ei se afla şi nenea Petre, şoferul de la blindate.

„CHEMAREA DE LA STOCHKOLM CONTRA BOMBEI ATOMICE"

Era în aprilie 1955. În lagărul nostru se anunţase un mare miting, la care trebuia să se ţină câteva conferinţe şi să ni se citească apelul Societăţii Internaţionale a Luptătorilor pentru Pace şi Progres, sub titlul umanitarist de : „Chemarea de la Stockholm contra bombei atomice".

Ce puteam face noi, în treaba asta, era apă de ploaie. Eram nişte deţinuţi într-un lagăr de pedepsiţi, în numele cărora diplomaţia sovietică ar fi speculat opinia publică, zgândărind lacrimile babelor, pentru a-şi atrage simpatia pe de o parte, şi a ridica omenirea în capul americanilor, pe de altă parte. Soarta noastră, pe care doar ei ne-o puteau face mai bună, dându-ne condiţii omeneşti s-au eliberându-ne din jugul şi mizeria în care ne ţineau în mod abuziv, îi interesa de fapt pe sovietici tot

atât cât ne-ar fi interesat pe noi câte grade de căldură sau frig erau la vremea aceea pe vârful Chomolungma.

Totuşi, dacă nu cade, pică şi decât nimic, e mai bine ceva! Şi iată aşa s-a făcut că au venit — pe nepusă masă — să ne ţină conferinţe despre pace, tocmai propovăduitorii violenţei permanente şi îndârjite. Aşa cum mai târziu tot ei vor veni cu perfidia convieţuirii paşnice şi neamestecul în treburile interne, care va deveni o placă foarte cântată, pe toate tonurile – de toate popoarele mici, pentru a-şi amăgi temerile şi complexitatea neputinţei lor; de toate popoarele mari, pentru a le adormi atenţia celor mici faţă de inevitabila dependenţă şi a le legăna în dulcea beatitudine a visării unui mod de viaţă de capul lor. Dar în toiul vârtejurilor viitoare, când U.R.S.S. va începe să-şi înghită surorile şi fraţii mai mici din blocul antiimperialist, perfidia îi va fi întoarsă. Uneori în mod dibaci şi primejdios, încât clămpănind în gol, botul va da înapoi pentru a mai salva ce se putea din aparenţă şi formalismul frăţiei.

Aşadar, în aprilie 1955, s-a ţinut mitingul din Lagărul de ştrafnoi nr.11 din Iavas pentru „Chemarea de la Stockholm contra bombei atomice".

Între multele personalităţi sovietice, care ne onoraseră cu prezenţa, era şi ministrul de Interne al Republicii Mordvine, — o republică în care se află şi regiunea Potma cu oraşul Iavas. Acest ministru era şi colonel de N.K.V.D.

Discursurile se terminau toate cu necesitatea semnării acestei „chemări", de către toţi iubitorii de pace din lume, pentru a demonstra solidaritatea împotriva agresivităţii imperialiste şi a împiedica pericolul de dezlănţuire a unui nou pârjol. Preşedintele s-a adresat foarte jovial masei de deţinuţi, cu rugămintea de a i se pune întrebări, dacă sunt lucruri neclare, care ar necesita explicaţii mai ample.

Ca de obicei în astfel de situaţii, există un moment de şovăială şi se tăcea. O tăcere grea. Penibilă chiar. E un moment psihologic anume care se speculează aici. Să ţi se solicite ceva, care s-ar părea că-i de-a dreptul o favoare şi să nu răs-

punzi, să nu zici nimic, să taci ca prostul, este o treabă cam jignitoare. Totuşi ca de obicei se tăcea.

Dar iar mi s-a făcut de urât! Mă mânca limba. Şi bondarul, care vrea cu orice preţ să fie ucis, bâzâie.

Anarhic, fără să ceară cuvântul după tipic, ori să se înscrie pe nume, cronicarul rândurilor de faţă, s-a ridicat şi a întrebat scurt şi aspru:

— „Ce obligaţii sau ce drepturi politice avem noi?"

Întrebarea a fost trăsnet şi duş. Amintea probabil de funie în casa spânzuratului.

Tăcerea s-a făcut mai densă, mai penibilă.

Chiar dacă vreun deţinut ar mai fi avut mâncărici pe limbă sau oricât l-ar fi împins ispita la bâzâit, s-a abţinut.

Adversarului perfid i se aruncase o gâscă serioasă în traistă şi era forfecat de curiozitatea privirilor.

Preşedintele n-a îndrăznit nici un fel de evadare. Fusese paralizat de-o lovitură, cu atât mai imparabilă, cu cât fusese şi neaşteptată şi izbise în plin. Spontaneitatea unei subtilităţi ar fi rămas, cu toată subtilitatea ei, grosolănie şi incapacitate.

S-a adresat ministrului, apoi au început să şuşotească între ei, consultându-se. Participa la această şuşoteală tot alaiul, care era aşezat la masa de pe tribună, îmbrăcată în pânză roşie.

A început să se vorbească şi în sală. Rumoare generală.

În sfârşit, după o consfătuire lungă, preşedintele a spus clar şi categoric:

— „Nici unul!"

De unde o fi ţâşnit nu ştiu, dar am replicat promt:

— „Atunci n-avem ce semna!"

În timp ce mă întrebam cam cât o să mă coste şi isprava asta, aici în ţara libertăţii cuvântului, preşedintele şi-a continuat conducerea adunării, fără să mai ţină seamă de protocol.

— „Mai sunt întrebări?"

De data aceasta s-a ridicat de pe bancă nenea Petre Vasile. Acum i-am auzit povestea întreagă.

— „Mă cheamă Petre Vasile Ivanovici. În dosarele lagărului sunt trecut cu numele de Gheorghe I. Vasile, nu Petre Vasile, şi am căzut prizonier la Don, în 12 noiembrie 1942. Eram şofer la comandantul Diviziei de blindate, condusă de generalul Gherghel. Pe tata îl cheamă Ion, pe mama Floarea şi am învăţat patru clase primare. Ăsta sunt eu şi vreau să-mi spună mie domnul ministru, că am auzit că se află aici, de ce mi s-a schimbat numele şi mă ţine pe mine aici din 1942 şi până acum, în aprilie 1955?

Vasăzică, eu prizonier de război nu sunt, deţinut şi condamnat nu sunt, rus nu sunt şi nici nu ştiu vorbi ruseşte bine, sunt născut în inima României, vreau să ştiu ce aveţi cu mine? M-aţi trecut prin tot felul de lagăre de criminali şi de ştrăfnoi pentru că-s anarhic şi rebel. Dar eu atâta fac, vă spun povestea mea adevărată şi vreau să ştiu de ce nu-mi limpeziţi situaţia? Am aflat că mă amestecaţi pe mine cu unul cu numele de Petre Vasile, care ar fi fost în Serviciul de informaţii român şi pe care mort, copt, îl caută Nichivedeul, dar eu nu ştiu omul ăsta. Eu am cerut mereu să se cerceteze, în fiecare an am scris la Sovietul Suprem câte 3—4 cereri şi scrisori, în care mă plângeam de încurcătura mea şi ceream cercetare. Scrisorile le predam la comisariatele politice ale lagărelor în care am fost. Şi aici am dat vreo două—trei. De ce nu mi se răspunde? De 14 ani, de când mă ţineţi aici mă plâng că aţi făcut o greşeală pe care trebuie s-o îndreptaţi. Nu se găseşte un singur om de omenie, să vadă ce şi cum este cazul cu mine, să se termine într-un fel. Dacă măcar aveţi motiv, poftim, condamnaţi-mă, dar pe ce?"

A intervenit ministrul, făcându-i semn că a înţeles şi i-a răspuns imediat, să facă un memoriu şi să-l dea ofiţerului politic, de la care îl va lua el personal, înainte de-a pleca. I-a promis solemn că-i va cerceta situaţia şi va primi răspuns.

Nenea Petre nu s-a mulţumit şi şi-a continuat oful lui pe acelaşi ton:

— „Domnule ministru, eu cred că sunteţi cu toţii nişte mincinoşi. Aţi fost şi sunteţi, că de 14 ani de când mănânc pă-

mântul ăsta negru de pâine de la sovietici, numai minciuni am auzit. De 14 ani mi s-a promis întruna ce-am auzit şi de la dumneavoastră, dar au fost numai vorbe. Eu de ştiut ştiu atâta: că de eraţi de omenie, de 14 ani şi până acuma, cu roaba de s-ar fi dus scrisoarea dumneavoastră până la mine la Vâlcele, în Râmnicul Sărat, în România, şi tot cu roaba de s-ar fi întors, răspunsul ar fi fost aici şi până acum s-ar fi limpezit de mult toată tărăşenia. Eu zic că aici nu este treabă de oameni cu cuget curat. Şi pentru că aşa cum vă zic, eu unul, uite aşa prost cum mă vedeţi, eu nu vă semnez manifestul!", le-a trântit-o nenea Petre, punând punctul pe întâiul miting la care participasem.

Ba nu, n-a sfârşit încă! Mai are de zis ceva, ca să se răcorească omul, pentru toţi cei 14 ani.

— „Şi să mai ştiţi şi dumneavoastră cum stau lucrurile pe aici, pe la puşcării, unde mă poartă din ştrăfnoi în ştrăfnoi. Uitaţi-vă aici şi zicând aşa, nenea Petre Vasile Ivanovici şi-a ridicat cracul pantalonului şi izmana piciorului stâng: Uitaţi-vă să vedeţi cu ochii rănile celor două gloanţe pe care soldaţii voştri le-au tras în mine în timpul masacrului din 1953, la 1 august în Lagărul nr. 29 de la Vorkuta."

Nenea Petre s-a şters de sudoare şi s-a aşezat pe bancă. Dar în sală s-a produs zarvă.

Politrucii şi trepăduşii comisariatului au intervenit cu duhul blândeţii pentru potolirea spiritelor.

După isprava lui nenea Petre, soarta mitingului, conceput de plimbăreţii care-şi purtaseră miopia politică la Stockholm sau interesele şi mândria reputaţiei mondiale, era pecetluită. Păienjenişul fin al diplomaţiei şi mistificărilor rafinate, din când în când se mai rupe în vântul aspru al bădărăniei adevărului, iar barda şi toporul pot scurta câteodată şi unghiile fine..

Dar spunând păţaniile lui nenea Petre şi ajungând până aici şi pentru a nu mai reveni altădată — să sfârşim şi ultimul act al mitingului nostru pentru — „Chemarea de la Stockholm contra bombei atomice", la care participase şi un ministru.

Dacă actul întâi şi actul al doilea al acestei piese, cu zodie proastă, s-au împerecheat de minune, deşi au venit fiecare din treburi şi preocupări strict personale, al treilea act a venit sub forma unei concluzii-avertisment, care de fapt repeta ca un clocot ideea actului întâi, în ordine inversă. Cele două atitudini personale ale actelor întâi şi doi deveneau o atitudine generală obligatorie şi categoric negativă, faţă de ceea ce urmăreau iniţiatorii întrunirii.

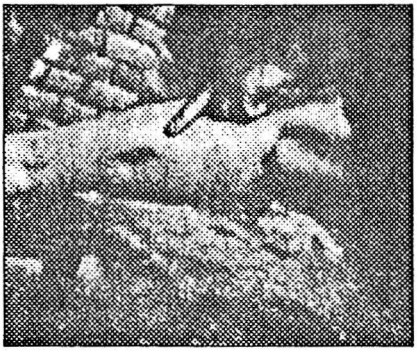

Iavas 1955

„Vasile" şoferul de la blindate, arătându-şi piciorul rănit la 1 august 1953 în masacrul din Lagărul nr. 29 din Vorkuta, în timpul grevei... iar ministrul Republicii Mordvine a trebuit să se uite la piciorul lui rănit de N.K.V.D.-işti...

În clipa când s-a potolit zarva din sală, fără să se mai dea răgaz preşedintelui să mai întrebe ceva sau să închidă şedinţa, din fundul sălii, a răsunat o voce în limba rusă cu accent italian.

— „Cine semnează apelul de la Stockholm îşi semnează propria-i sentinţă de moarte. Decât acest rai fericit în care suntem, mai bine o moarte urâtă datorată bombei atomice!"

În sală a fost o adevărată explozie. S-a produs un tumult, care n-a mai putut fi stăpânit. Şedinţa s-a spart, fără de nici o

încheiere. Se dusese dracului tot. De aceea au avut cumințenia să lase totul baltă și să nu se mai persiste. Totuși, pentru că nu-l observaseră pe cel care venise cu ultima bombă, autoritățile s-au interesat repede cine-i și unde-i cel care a vorbit. Avuseseră impresia că vorbitorul ieșise imediat afară din sală.

Vorbise pater Pietro Leoni, fostul reprezentant al Vaticanului pentru Ucraina, la Odessa, care se bucura de foarte mare trecere și prestigiu în rândurile românilor de aici, dar și între celelalte naționalități. Atitudinea lui clară față de oficialitățile sovietice și de tratamentul pe care ni-l aplicau, îi adusese respectul tuturor.

În aceeași seară, pater Pietro Leoni a fost chemat de ofițerul politic al lagărului, care l-a acuzat de instigație publică împotriva Sovietelor.

Pentru că pater Pietro Leoni își cunoștea bine oamenii, a respins acuzația politrucului, negând. Pentru a-l înfrânge, ofițerul politic a făcut un lucru, care se întâmpla numai în cazuri extreme, și-a deconspirat informatorul. Să-l facem deci și noi cunoscut în public, așa cum l-a demascat stăpânul din N.K.V.D. Era un căpitan de paraștiști, originar din München. Nu-i mai reținem numele, dar îmi aduc aminte că era proprietarul unei fabrici sau întreprinderi de mașini de scris. Deci n-ar fi greu de găsit domnul acesta, poate ști mai multe.

Pater Pietro Leoni a fost din nou închis, dar s-a întâmplat o minune a cerului! Peste vreo 10 zile a fost eliberat.

Pe de altă parte, lucrul unic în istoria închisorilor din Uniunea Sovietică, românii, câți erau acolo în Iavas, ne hotărâsem în mare taină să sărbătorim în comun Paștele, ca acasă pe vremuri, cu ouă roșii. În ciuda sărăciei și greutăților, așa cum vom vedea la vremea respectivă, am făcut bairam mare, la care neam îngăduit ca semn al ospitalității românilor, să invităm și câte doi reprezentanți din fiecare naționalitate din lagăr. Firește că pater Leoni, catolicul, a fost invitatul nostru de onoare, alături de preotul nostru ortodox din cartierul Florească al Bucureștiului, părintele Țepordei, care are și el istoria lui.

Că pentru Paştele ăsta a ieşit scandal şi s-au dat pedepse, nu mai prezintă nici o importanţă. Când vrei ceva cu orice preţ şi izbuteşti să faci ce-ai vrut, trebuie să şti să şi plăteşti. Asta-i şi toată frumuseţea faptului!

La trei zile după sărbătorirea Paştelui, pater Pietro Leoni a fost îmbarcat pentru Moscova, de unde — după câte am auzit — a plecat, datorită Vaticanului şi nevoilor sovietice setoase, se vede, de clemenţă, la Roma sau la Sfântul Scaun!?

Pater Pietro Leoni, împreună cu mama lui, primit cu ovaţiuni de poporul italian, mai 1955.

Sosirea veştii despre plecarea lui pater Pietro Leoni la Roma, când nimeni nu se aşteptase, adusese multe speranţe şi bucurii în sufletele oamenilor

Un om stimat, un om corect, un hirotonisit al bisericii, care văzuse şi trăise atâtea, încât după un miting împotriva bombei atomice, îşi declarase cu riscuri mari, în mod public convingerile şi preferând în locul răului de aici, moartea urâtă a bombei atomice. Acest om ne dădea certitudinea că va împărtăşi lumii libere în care ajunsese, adevărurile triste şi de necrezut din ţara matadorilor umansmului şi înfrăţirii popoarelor.

Pater Leoni, până acuma n-am auzit nimic! Ce-ai făcut pater Leoni, ne-ai uitat?

Epilogul mitingului: nenea Petre Vasile, de la care am început şi povestea „Chemării de la Stockholm împotriva bombei atomice", şi-a mâzgălit memoriul în biroul politrucului şi i l-a înmânat să-l predea ministrului de Interne al Republicii Mordvine. Dar ca să se ştie, trebuie să spun că iar n-a primit nici un răspuns.

Cronicarului, căruia i s-a răspuns clar că n-are nici un drept politic, deşi i se cerea să ia atitudini politice pe plan mondial, să-şi scrie numele pe hârtia, pe care ar fi răspândit-o după aceea în lumea largă, a primit şi el o duzină de zile de carceră şi alte câteva notări proaste în fişa de la dosarul personal, pe baza cărora va fi urmărit tot restul vieţii, peste tot unde se va întinde gheara sovietică. Dar bondarul, prost cum este, tot nu se va învăţa minte niciodată şi va bâzâi mereu, întrebând continuu — deşi ştia că niciodată nu va avea — ce obligaţii sau ce drepturi politice are.

Cât despre ceilalţi, anonimii, oropsiţi de soartă să treacă prin aceste escale ale Raiului din Est, convinşi de dreptatea şi adevărul părerilor lor, s-au apucat să scrie afişe şi manifeste, cu ce găseau şi pe ce găseau, în care ameninţau în tot felul pe toţi acei care vor semna „Chemarea de la Stockholm contra bombei atomice". Era o treabă făcută spontan şi izolat, de oameni împinşi de ceva din adâncul lor, împotriva răului şi mascaradei, pe care le trăiau zilnic. Nu era nimic organizat şi niciodată n-au existat grupări ilegale. Astea sunt simple vorbe.

Dar dacă nu s-a semnat apelul împotriva bombei atomice, aşa cum nu s-au semnat multe alte manifeste şi declaraţii după care umbla cu gura aprinsă N.K.V.D.-ul, asta nu înseamnă că prizonierii sau deţinuţii ar fi fost de acord cu bomba atomică. Poate, dimpotrivă...

Oare, pater Leoni, prelatul creştin, putea fi de acord cu efectele ucigătoare ale utilizării acestei infernale descoperiri?

Noi, cei închişi, care cunoşteam bine de tot capacitatea de mistificare şi perfidia de care erau capabili sovieticii, fugeam de darurile lor.

Refuzul semnării nu însemna adeziune pentru bomba atomică sau simpatie pentru deţinătorii monopolului ei. Era o preferinţă, cum spunea pater Leoni, care trebuia să convingă cât de primejdioasă şi de distrugătoare era poziţia şi politica lupilor ascunşi în piele de oaie.

Ştiam că monopolizarea bombei atomice de către cel mai mare dintre viitorii săi adversari — astăzi aliat — ameninţa dorinţa şi setea ei de hegemonie a Rusiei sovietice. Ştiam că bomba atomică era singura forţă care inspira frică uriaşului acesta cu picioare de lut şi care ar fi putut pune botniţă imperialismului sângeros, obraznic şi mieros al Sovietelor.

Ştiam — tot atât de bine că şi diplomaţii şi politrucii de înaltă clasă ai sovieticilor — că orice intimidare a deţinătorului actual al bombei atomice, orice asmuţire a opiniei publice, această ficţiune creată prin propagandă şi gălăgie multă, era în avantajul imperialismului rusesc. Şi aceasta prin semnături strânse de la inconştienţi sau de la nişte bieţi oameni ca noi care, după propriul lor răspuns public, nu aveam nici o calitate politică! Stupidă mascaradă, cu care voiau să sperie sau să câştige măcar puţinul ce s-ar fi putut câştiga. Aşa cum de astfel au şi izbutit, ajungând în centrul Europei, călărind sălbatic şi destrămând sufletele omenirii.

Bomba atomică o căutau şi ei, o voiau pentru ei. Şi sperau cel puţin să micşoreze decalajul prin întârzierea celuilalt. Deocamdată n-o aveau şi nu izbutiseră s-o fure de nicăieri, oricât încercaseră. Şi nici capete care s-o ticluiască rapid nu aveau, dar se străduiau cu experimentări, pretutindeni. Pe plan intern, lansaseră zvonul că aveau bomba atomică încă de pe la începutul lui 1943.

Un amic prizonier îmi spunea, că stând de vorbă cu un ostaş din gardă acesta la un moment dat, pentru aş da importanţă, replicase:

— „Noi avem bomba atomică!"

— „Aveţi pe dracul! Voi nici măcar frig nu aveţi!" — îi răspunsese prietenul meu pentru a-l întărâta, mai ales că afară erau vreo –46° C.

— „Ne-a explicat starşina la instrucţie că avem bomba atomică."

Prietenul meu care căzuse prizonier pe la începutul anului 1942, nefiind în temă, a continuat cu întrebările.

— „Şi ce-i aia bomba atomică? Cum arată?"

— „On skazal: Vnacioli nicevo! A potom... iop foimati!", a răspuns ostaşul, imitând zgomotul exploziei, într-o cântare aproape şuierătoare şi coborândă a tonului la sunetele f-o-i şi ridicând-o spre sunetele de la sfârşitul cuvântului iop - f-o-i - mati, care de fapt este o înjurătură rusească la adresa mamei, foarte utilizată.

Discuţia spune totuşi ceva deosebit de interesant, chiar dacă am admite că ostaşul n-a povestit ceva real, ci o glumă cazonă, care ar cuprinde neştiinţa sau incompetenţa tagmei plutonierilor, în marea lor majoritate semidocţi, care-şi fac o meserie, abia după ce-au tăiat frunză la câini 21 de ani. Din ea se poate deduce că la începutul anului 1943, preocupările şi cercetările erau destul de avansate sau prezentau un deosebit interes, dacă fie în glumă, fie cu foarte vagi idei, vorbeau despre ea ostaşii de rând.

S-ar putea, de asemenea, ca pentru îmbărbătarea şi încrederea în forţele proprii să se fi dat ostaşilor în mod deliberat câteva explicaţii vagi asupra unei arme gazoase cu care vor înfrânge pe inamic.

Şi pentru a pune capăt capitolului bombei atomice, convingerea deţinuţilor, deportaţilor şi prizonierilor era că, dac-ar fi avut-o ei, sovieticii, ar fi aruncat-o fără nici o rezervă, cu mult înaintea americanilor asupra Berlinului. Aşa cum au făcut cu atâtea altele. De aceea, pater Leoni şi tot grupul acest compact de oameni din Iavas preferau moartea adusă de o bombă atomică „vieţii fericite" administrate de sovietici, dacă era vorba să-şi aleagă singuri soarta.

Dar scena mitingului, în desfăşurarea ei, mai are şi un al doilea tâlc, căruia doctrinarii de salon ai internaţionalismului proletar şi ai concluziilor social-politice, rezultate din teoria

plusvalorii marxiste, ar trebui să-i înţeleagă mesajul. Cochetăria cu dictatura proletariatului, ca formulă nouă şi modalitate de viaţă, duce în mod sigur la aruncarea omenirii în marasm şi disperare. Iar disperaţii evenimentelor nu mai pot fi stăpâniţi de nici o forţă terestră sau celestă. Se ajunge undeva într-un punct nodal, în care Gestapourile, Intelligence Serviceul, F.B.I.-ul, C.E.K.A., M.V.D.-ul, N.K.V.D.-ul, toate poliţiile şi siguranţele dictaturilor din lume devin inoperante. Pentru că omul trecut dincolo de pragul de sus al spaimelor, capătă o voluptate sinistră şi intră în moarte cântând sau cel puţin cu seninătate angelică. Aşa cum se petrecea în veacurile cele dintâi cu pionierii creştinismului, cu toţi sectanţii şi persecutaţii tuturor vremurilor consemnate în documentele istoriei.

Când diplomaţii cunoscători ai uzanţelor şi rafinamentelor lumii politice renunţă conştient la valorile şi întortocherile sofisticate ale protocoalelor — cum a făcut-o pater Leoni — şi pun mâna pe barda adevărului brutal, preferând grosolănia şi stângăcia vorbelor lui nenea Petre Vasile, asta înseamnă mult şi trebuie să se dea de gândit. Ceva trebuie să fie foarte în neregulă şi neregula trebuie curmată într-un fel. Ceea ce practic s-a şi făcut într-un fel, nu peste mult timp.

Monstrul ilustru a fost scos cel puţin din Mausoleu, dacă n-a putut fi scos cât era viu din Kremlin. Dar şi asta, din păcate, n-a fost decât teatru. Un teatru prost jucat, folositor unor răfuieli personale, care n-a ajutat cu nimic intereselor majore şi generale. Milioanele de martiri ai secolului nostru gem mai departe sub greutatea celei mai îngrozitoare dintre farsele pe care omenirea şi le-a jucat, încercând o experienţă sociologică sinistră, care nu poate avea nici măcar scuza interesului ştiinţific al vivisecţiei secolului trecut. Pe scurt, experienţa monstruoasă, al cărei cobai este toată omenirea, de la Vladivostock până în inima Europei continuă.

Socraţii au dispărut, iar Cristoşii nu mai au rost! Invitaţia lor la înţelepciune şi la apa cea vie a vieţii şi a rosturilor tihnite ale zilelor nu-şi mai găsesc locul în tocmeala hârbuită a civili-

zaţiei sovietice, pretinsă foarte umanitară. „Cea mai umanitară posibilă. Liberă de orice exploatare!!"

Stupid! Jalnic de stupidă măreţie...

... Revenind la firul Vorkutei, amintirile bune şi amare, toate se leagă de aceşti doi oameni — Ion Dragoş şi nenea Petre Vasile — croiţi dintr-o bucată. Oameni de cremene, pe care nu-i văzusem până atunci în viaţa mea, dar care mi-au fost dascăli cinstiţi şi ocrotitori buni. În ce-l priveşte pe uriaşul din Krasnâi Pres, Piotr Ivanovici, despre al cărui nume am avut grijă să dau ştire pinguinilor din ţarcurile şi barăcile vecine, ca peste tot pe unde am trecut, era şi aici cunoscut şi respectat.

Dar erau atâţia şi atâţia oameni şi aici! Fiecare cu povestea lui. Unii erau pur şi simplu oameni-oameni, iar alţii oameni-neoameni. De unii m-am apropiat cu drag şi cu nevoie, de alţii m-am străduit să fug cât mai departe sau am căutat să le fiu indiferent.

LIPSĂ LA APEL: AGENŢIA T.A.S.S.

... Dacă cineva mi-ar fi povestit vreodată că un om, după o detenţie de peste 15 ani în lagărele sovietice, majoritatea timpului petrecut în lagărele din regiunea nord-polară, nu ar fi dorit să părăsească lagărul, eu, ca şi mulţi alţii, nu l-aş fi crezut. Din nefericire, un astfel de caz l-am cunoscut personal şi cu mine alţi peste 3.800 de deţinuţi, adică contingentul de atunci al Lagărului nr.2, mina nr.7, din Vorkuta.

Trist, dar adevărat. Este povestea unui letonian, în vârstă de circa 35 de ani, care în 1952 îşi ispăşise pedeapsa dată de un tribunal militar în 1937 în Leningrad.

El, fiul primarului dintr-un sat de la graniţa letono-sovietică, era încă prea tânăr pentru a cunoaşte adevărata faţă şi rafinatele metode ale comunismului sovietic. Tatăl său luptase în primul război în trupele ţariste, pe diferite fronturi, iar după revoluţia din 1917 trecuse în rândul trupelor genera-

lului P. N. Vranghel, unde luptase până la sfârşitul anului 1920, când se întoarse în satul său natal.

Cunoştinţele şi experienţa acumulate în decursul timpului îl ajutaseră, ba chiar îl făcuseră să intre mai târziu în politică, combatând cu argumente propaganda comunistă, care se infiltrase din zi în zi mai mult, prin agenţi speciali veniţi peste graniţă.

Acest lucru nu a fost pe placul organelor politice sovietice, care l-au trecut pe lista neagră. La unele întruniri era însoţit şi de fiul său. În 1937, anul când Stalin îşi plătea datoriile, faţă de mareşalul Mahail Nikolaevici Tuhacevski şi alţi ofiţeri cu gloanţe, într-o noapte, un grup de agenţi ai N.K.V.D.-ului trec graniţa şi vor să-l prindă pe primar împreună cu alţi colaboratori, care se aflau la o şedinţă, şi să-i ducă forţat în U.R.S.S. Încăierarea se termină cu morţi şi răniţi, printre care moare şi primarul. Pentru a avea totuşi o probă a reuşitei acţiuni, agenţii sovietici au luat cu ei pe fiul acestuia în grupul prizonierilor făcuţi, precum şi morţii şi răniţii lor, care nu trebuiau să rămână ca dovadă.

Presa timpului a scris mult despre acest incident, dar fără rezultat. Majoritatea celor din grup au murit în timpul cercetărilor din cauza tratamentului inuman aplicat.

Hărţuit, dintr-o închisoare în alta, înfometat şi bătut până la nesimţire, îi era cerută de fiecare dată lista cu numele celor care au colaborat cu tatăl său, presupunându-se că ei trăiau pe teritoriul sovietic. El nu cunoscuse însă legăturile tatălui său, dar cine-l credea.

Cu greu suporta închisoarea şi tratamentul, dar mai mult îl chinuia foamea. De mic copil îi plăcuse să mănânce mult, lucru care acum nu mai era posibil. Chinul foamei îl durea mai mult decât bătaia, cu care se obişnuise. Anchetatorii simţiseră şi-şi dădură seama de slăbiciunea lui, deci perverşi cum sunt, au exploatat-o la maximum. Zile întregi i se dădea numai o felie subţire de pâine şi apă, după care era dus la bucătăria militară, unde i se punea în faţă hârdăul cu lături, dându-i-se onoarea de a se ospăta de aici pe săturate, ca porcii.

— „Mai bine erau hrăniţi porcii acasă, decât ceea ce ni se dădea, dar foamea şi lăcomia mea m-au făcut să mănânc pe săturate, povestea el. Această cură se efectua în fiecare săptămână, 6 zile, post, iar a 7-a zi, lături îndestulătoare, şi toate acestea în râsetul până la lacrimi al asistenţei, care nu înţelegea decăderea mea animalică. Această tristă experienţă mi-a ruinat complet sănătatea, stomacul dilatându-se la maximum, când mâncam lături pe nerăsuflate şi lipindu-se de şira spinării când nu aveam ce mânca. Organismul mi se adapta, în sfârşit, după împrejurări, dar nu mai lucra normal. Indiferent cât de mult mâncam, după o jumătate de oră, totul ieşea din mine pe partea cealaltă şi mi-era foame din nou. Ajunsesem cu timpul mai rău decât un animal, iar cu cât mâncam mai mult, cu atât îmi era mai foame. Viaţa m-a dus prin diferite lagăre în marele imperiu şi de la bun început am avut norocul cu un medic, căruia i se făcuse milă de mine şi-mi recunoscuse boala, trecându-mă în rândul invalizilor. Da, la 23 de ani eram invalid, dar de mult eram un om pierdut, pentru această lume. Nici azi nu pot înţelege cum am supravieţuit perioadei războiului, aici, prin nordul acesta sălbatic şi neprimitor. Aici, unde am văzut cu ochii mei cum oamenii mureau ca muştele. Nu mai înţeleg viaţa! Are să te mire faptul, povesti el mai departe, că de foarte multe ori trebuia să înghit multe insulte şi ironii la adresa mea. Ba am să-ţi spun, au fost nişte blătnoi care şi-au bătut joc de mine pentru o strachină de caşă. Şi toate astea numai pentru burta mea verde. Ea este singura care mă chinuieşte zi şi noapte, dându-mi imbolduri până-n adâncul sufletului, cerându-mi mereu de mâncare. Nu de puţine ori am câştigat pariuri de-a mânca o găleată de caşă sau macaroane (cca. 10—12 kg) cu un adaos de pâine de 1 kg, ca peste o oră să mănânc pe nerăsuflate 3—4 porţii de ciorbă, bineînţeles cu pâine, ca şi cum nu aş fi mâncat câteva zile. Iar la gura mea se băteau porcii.

Am fost chemat la Comandatura lagărului şi mi s-a adus la cunoştinţă că peste câteva zile mi se împlineşte sorocul de 15 ani şi voi fi eliberat, adică voi fi om liber! Eu, nenorocitul de mine, nu am sărit în sus de bucurie, cum se aştepta năcial-

nicul, ci din contră am căzut în genunchi în faţa comandantului de lagăr, maiorul Malik, şi cu lacrimi în ochi l-am rugat să mă ţină mai departe în lagăr, voi face orice numai să nu ajung muritor de foame, ca om liber sovietic."

„Ubi bene, ibi patria" (Unde e bine, acolo e patria).

Desigur, Comandatura lagărului nu-i putea îndeplini o astfel de cerere. Ea însă era bine venită pentru propaganda lor faţă de toţi ceilalţi deţinuţi. Aşadar, dădură dispoziţie de a i se pregăti formele necesare pentru eliberare, bineînţeles, cu surle şi trâmbiţe.

Am văzut mulţi oameni în viaţa mea, care se duceau la tribunal pentru aş lua pedeapsa sau care veneau cu pedeapsa dată. La fiecare reacţia era însă diferită. Mulţi din ei îşi pecetluiseră soarta de mult, deci nimic nu-i mai putea surprinde, poate numai că în loc de 25 de ani să primească numai 10! Surpriză mare, dar legată de multe neplăceri pentru viitor.

Omul acesta însă era disperat şi-şi făcea griji pentru viitorul său. Aici în lagăr, de bine de rău îi era asigurată mâncarea, indiferent de calitatea ei, el nu era pretenţios, dar ca om liber ce va face?! De lucrat nu putea, iar burta îi cerea dreptul ei şi dacă era din plin hrănită, părea ca o gravidă în ultima lună, cu cel puţin două perechi de gemeni. În halul în care se afla, ce-i surâdea în viitor ca om liber?

Prin intermediul Comandaturii se dusese vestea în tot lagărul de el, mai ales că ceruse cu lacrimi în ochi, cum povestea locotenentul-maior Prohurov întrevederea avută la Comandatură, să rămână mai departe în lagăr. Începuseră bancurile, ironiile, de multe ori gustate cu haz de unii, osândite cu asprime însă de majoritatea deţinuţilor.

Grupul balticilor luară hotărârea să-l ajute, prin posibilităţile restrânse pe care le avea. Iniţiativa a fost luată în mare măsură de pater Vunderlikas şi iezuitul pater Sisckiewicius ambii lituanieni, Wiries, profesor de istoria artelor, Tarant, istoric, fost director al Muzeului Popular din Talin, ambii estonieni, în frunte cu letonienii Metins şi Berzinci, câştigătorul

medaliei de aur din 1939 în Oslo, la Campionatele mondiale de patinaj.

S-a cerşit şi s-au adunat toate resturile de pâine ce se putea aduna şi le-au făcut „suhării", pâine uscată. Prin intermediul unui român, Gheorghe Gruzdov, originar din Cahul, care lucra la magazia de efecte, a fost îmbrăcat din cap până în picioare, iar pe deasupra i s-a dat o zestre de pături şi cearşeafuri, pentru a pleca cu o bună amintire din lagărul nostru.

Ziua cea mare sosi. Cu alai a fost dus la poarta lagărului. Omul acesta, care se elibera, era un fenomen. Omul acesta simplu şi nepretenţios de felul lui plângea, nu se bucura că scăpa de detenţia de 15 ani din iadul lagărelor sovietice. Da, el plângea, dar nu de bucurie, ci de nenorocirea care se abătuse asupra lui, eliberarea. Cu lacrimi în ochi ruga pe fiecare ofiţer sau soldat, să pună o vorbă bună şi pentru el, sperând acuma, în ceasul al doisprezecelea, în minunea cea mare, să poată rămâne în lagăr. Toţi îi promiteau, toţi sovieticii jucau teatru! Dar ce le păsa lor de viaţa unui om, nevinovat, distrusă de ei, numai pentru faptul că se născuse om şi nu comunist sovietic.

Era o dramă pe care Shakespeare sau alţii de talia lui, dacă ar fi văzut-o, puteau scrie o tragedie nemuritoare. Era zbuciumul unei fiinţe umane, care ţi-e frate în fond, zbucium pe care trebuie să-l vezi îndeaproape, iar după aceea să meditezi la tragedia omenirii de azi.

Ora cea mare sosise. La poarta lagărului era adusă toată conducerea lagărului şi o mare parte de gură-cască, care veniseră ca la bâlci să vadă ursul care, eliberat din lanţuri, nu doreşte pădurea libertăţii.

Totul era prezent de la A la Z, numai o singură instanţă lipsea din marele cerc propagandistic sovietic. Ei, care scriau despre nenorociţii din lagărele din Spania, Germania, Portugalia, Africa de Sud, Grecia etc. .... etc. ..., nu erau prezenţi, să descrie miracolul sovietic. Şi să nu uităm, Stalin trăia încă. Ce păcat, dacă ar fi descris aşa ceva, primeau cu siguranţă „Premiul de Stat" sau „Premiul Stalin".

Dar cine erau cei ce lipseau la apel? Agenţia T.A.S.S., ea care este prezentă peste tot, lipsea la propriu şi la figurat. Un teatru prost jucat sub regia N.K.V.D.-ului.

La poartă, îl aştepta Comisia de eliberare, care îi înmână toate actele şi instrucţiunile de care avea nevoie pe viitor. El, alb ca varul, se simţea osândit pe viaţă de a trăi ca om liber, dar muritor de foame, în iadul sovietic.

Mare i-a fost însă surpriza, când părăsind incinta lagărului şi trecând liber în partea cealaltă a sârmei ghimpate, în faţa lui se aliniau, ca la paradă, şapte saci mari de iută plini până-n vârf cu „suhări". Sacii fuseseră aduşi din timp la poartă şi cu aprobarea maiorului Malik, după ce au fost controlaţi, au fost scoşi din lagăr pentru ca surpriza să fie cât mai mare. Într-adevăr a fost mare! Omul plângea de bucurie acum, dansa, se maimuţărea, de credeai că va înnebuni pe loc. Era fericit, cel puţin pentru un timp, era asigurat cu „suhări", iar apă era destulă, peste tot, sau zăpadă.

— „El nu va întreba: — «Muieţi-s posmagii»" — îmi spuse un român la ureche ca să nu deranjeze ritualul.

Agenţia T.A.S.S. era lipsă la apel.

DE CE ?

... Războiul a adus multe nenorociri şi suferinţe pe capul oamenilor, iar o mare parte dintre ei mai sufereau şi după ani de zile. După tipicul bolşevic vinovat sau nevinovat, trebuia ca urmările războiului să nu fie uitate în nici o parte a întinsului imperiu sovietic. Marele dezastru, produs în urma anumitor confruntări militare, a făcut ca, din ordinul Kremlinului, să se făurească un serviciu special de informaţii militare. Nu avea însă nimica cu prezentul, ci numai cu trecutul. Pentru a se putea aduna acest material, foarte important în viitoarele confruntări ce se prevedeau, s-au scos din cadrele armatei un mare număr de ofiţeri, bine pregătiţi din punct de vedere tactic, teh-

nic şi militar, cunoscând cel puţin o limbă străină şi până în cele mai mici amănunte o fâşie de front, unde s-au dat lupte hotărâtoare pentru soarta războiului. Individul trebuia să cunoască toate stratagemele propriului său Stat-Major, care a condus operaţiunile de luptă, şi totodată să ştie şi greşelile efectuate de acesta, necum şi ce s-ar fi întâmplat dacă inamicul ar fi efectuat vreo altă mişcare tactică.

Vorkuta 1954

...fanfara Lagărului nr. 2, mina nr. 7, se pregăteşte pentru concertul dat în Clubul Coloniei „Oktiabrâsc".
...fanfara este compusă din deţinuţi de diferite naţionalităţi: lituanieni, letoni, estoni, ucrainieni şi germani.
...primul de jos din stânga, „gornistul lagărului nr. 2, rândul de sus, de la s. la d. al 3-lea, germanul Fritz Meisel.

În lagărele sovietice se aflau o grămadă de ofiţeri de Stat-Major sau comandanţi de unităţi militare care duceau acum pe propria lor spinare greşeala vreunui ordin dat, pentru care astăzi trebuiau să stea în lagăr.

Aceşti foşti ofiţeri germani, români, unguri, americani, francezi, englezi, italieni sau spanioli, ruşii din ambele părţi,

se adunau, vorbeau împreună în cercuri restrânse şi discutau de necazurile lor. Se întâmpla însă ca din nimica să iasă o discuţie, care să se întindă la nesfârşit.

Aceste discuţii trebuiau provocate inteligent, căci dacă se descoperea cel mai mic indiciu că problema a fost adusă intenţionat în dezbatere, ea era imediat întreruptă.

Pentru a intra însă în aceste cercuri era un lucru destul de greu. Fiecare trebuia să îndeplinească anumite condiţii, legate la rândul lor de cunoaşterea limbii, a istoriei până-n cele mai mici amănunte, de mentalitatea naţionalităţii, de slăbiciunile ei, la propriu şi la figurat şi de comportarea proprie în viaţa de toate zilele a lagărului. Primitiv şi supus, prietenos şi umil, şiret şi isteţ, lacom şi zgârcit în acelaşi timp, erau calităţile care se cereau agentului care trebuia să execute o misiune de acest gen în vreun lagăr.

Pentru a se asigura secretul acestei misiuni, individul făcea drumul de la Moscova, cu toate etapele sale, având un dosar şi o condamnare normală de 25 de ani (altfel nu ar fi dat rezultate). Însemnat ca trădător de patrie, sosea în lagărul respectiv, unde intra în viaţa normală de toate zilele ca toţi ceilalţi. Atât organele locale ale N.K.V.D.-ului cât şi ale M.V.D.-ului nu aveau cunoştinţă despre misiunea lui, ci numai faptul că el era un deţinut, condamnat conform dosarului care-l însoţea. Toate informaţiile erau predate din timp în timp unei comisii de anchetă care îşi făcea rondul prin toate lagărele, chemând de fiecare dată sute de oameni pentru a îndeplini numai o mică formalitate. De multe ori se întreba anul naşterii, care era de zeci de ori trecut peste tot, în toate actele. Mulţi erau chemaţi să li se arate un grup de fotografii de 20—30 bucăţi, pentru a recunoaşte pe cineva, iar dacă era cazul se făcea un proces-verbal. Metode şi iar metode. Totdeauna dădeau însă rezultate şi prin aceasta se evita orice bănuială. Aceste misiuni erau voluntare, în care individul putea să fie un câştig sau o pierdere pentru regim. Câştig, când spiona bine. Pierdere, când oricât de fanatic ar fi fost sau de bună-credinţă,

cu inteligenţa pe care o avea, îşi da seama de umbrele şi marile pete negre pe care întregul sistem sovietic le avea.

Un astfel de caz am cunoscut personal, prin intermediul colonelului Vasile Andreevici Antonov, deţinut în Lagărul minei nr. 7 din Vorkuta, în perioada anilor '50—'52.

Antonov se trăgea dintr-o familie de muncitori din împrejurimile Leningradului şi fusese educat de mic în şcolile şi instituţiile sovietice, unde, sârguitor cum era, printre altele a învăţat să vorbească la perfecţie limba germană şi franceză. În timpul războiului a lucrat în misiuni speciale, mai ales pe frontul de la Orel. După terminarea războiului, în perioada de reconstrucţie, lucra într-unul din serviciile superioare ale armatei, la Moscova. Cunoştinţele lui vaste şi legăturile cu diferite personalităţi, îl fac să se anunţe ca voluntar pentru pentru misiunile acestea speciale, ce adunau materialele necesare, viitoarelor cadre de ofiţeri, pentru cunoaşterea artei războiului.

E PLĂCUT ŞI FRUMOS SĂ MORI PENTRU PATRIE

„Dulce et decorum est propatria mori" (E plăcut şi frumos să mori pentru patrie) — Horaţiu.

Cu o condamnare de 25 de ani, Antonov este expediat la Vorkuta, după ce în prealabil trece prin Krasnâi Pres din Moscova, unde pentru prima dată începe să cunoască, ca un pionier al Vestului sălbatic, viaţa de sclav modern din era comunistă. Ca toţi ceilalţi, trece prin închisori, fără de privilegii, dar mai ales fără ca cineva să ştie de misiunea specială pe care o avea. Ajuns în Lagărul minei nr. 7, după ce a trecut vizita medicală, este încadrat ca miner, având o construcţie fizică bună, în brigada nr.1, unde lucrează timp de un an de zile. Apoi este schimbat în brigada de ventilaţie a desemicului Vasile Grigăşciuk, un ucrainean de origine din Bucovina de Nord. În ochii organelor de N.K.V.D., el era un trădător de patrie şi nu putea fi recrutat de către organele locale. De altfel, el refuza cate-

goric orice colaborare cu ei şi când avea posibilitatea înfrunta pe ofiţerii administraţiei lagărului direct şi în faţa tuturor deţinuţilor, din care cauză pe de o parte era simpatizat de către deţinuţi, pe de altă parte trebuia să-şi tragă ponoasele din partea autorităţilor. Nu de puţine ori a fost încarcerat, iar aici încasa câte o bătaie din partea năcialnicului de serviciu, când acestuia nu-i convenea ceva. Mizeria şi bătaia încasată — unica posibilitate de a vedea realitatea sovietică — l-au făcut să refuze în ultimul timp (vara anului 1952) lucrul, aşteptând ca la viitoarea chemare în faţa comisiei să ceară rechemarea.

Nu ştiu din care cauză, un timp mai îndelungat, această comisie lipsise. Bătaia încasată pentru refuzul de a lucra, mai ales după ce se plânsese organelor locale că se va adresa Moscovei pentru aceste maltratări, îl adusese la disperarea omului care nu mai avea speranţe. Acum zăcea întins pe brânci în celula nr. 3 a „Burului", aceeaşi celulă în care, cu câteva luni în urmă, eu şi cu Singureanu ne încălziserăm picioarele în sobă. Eu aveam o nouă condamnare de 3 săptămâni, pentru propagandă antisovietică, „proamericană", cum mi-a fost intitulată sentinţa administrativă.

În perioada de când a venit în Lagărul minei nr. 7, prin comportarea sa corectă ca deţinut, prin nivelul său de cultură ca fost ofiţer, cu cunoştinţele vaste în arta conducerii războiului, a fost primit (realizându-şi misiunea propusă) în cercul restrâns de ofiţeri germani şi alte naţionalităţi. După cum mi-am dat seama mai târziu, pe el îl interesa cel mai mult problema „Frontului Central", pe care îi cunoştea ca pe buzunarul său. Asculta totdeauna cu luare-aminte şi provoca anumite discuţii, când îl interesa ceva, până în cele mai mici detalii. Aceste discuţii s-au întins pe perioade de luni de zile şi era foarte plăcut să le asculţi, mai ales atunci când erai neutru şi aflai părerile asupra unei acţiuni ale unui ofiţer german, care le completa cu efectele ei bune sau rele, ca şi contraacţiunile inamicului, la rândul lor bune sau rele. Colonelul Antonov primea din când în când (cetăţenii sovietici aveau dreptul de a primi pachete), mai ales înaintea marilor sărbători ale Paştelui

şi Crăciunului, câte un pachet cu alimente. Pentru a se apropia mai mult de cercul acestor ofiţeri, de fiecare dată dădea câte un ceai, unde îşi invita prietenii mai intimi de care avea nevoie. El ar fi putut primi mult mai des pachete, dar atunci lucrurile ar fi bătut la ochi şi, deci, nu avea acel interes. Din întâmplare, am luat şi eu parte ca observator la astfel de discuţii, unde niciodată nu mi-am permis să pun măcar o singură întrebare, întrucât eu nu participasem în timpul războiului pe frontul sovietic.

Întâlnirea mea cu Antonov în „Bur", eu având condamnarea de 3 săptămâni cu ieşire la lucru, discuţiile noastre anterioare, dormitul alături pe acelaşi prici, încălzindu-ne unul lângă altul, ne apropie. În fiecare seară la întoarcerea în celulă de la lucru, aduceam ceva de fumat şi de mâncat, dar mai ales ultimele ştiri. (Dintre cei 9 locatari ai celulei, 4 erau cu ieşire la lucru.)

În urma unei discuţii mai aprinse cu sergentul de serviciu, denumit „siberiacul", Antonov a mâncat o bătaie soră cu moartea, care îl făcu să ia o hotărâre definitivă. Este adevărat că în ultimul timp eu îi procurasem mai multe medicamente de la doctorul Karol, un ucrainean din Lituania sau prin intermediul unor prieteni, care şi ei la rândul lor aveau legături, cum ar fi Sepp Komancek, care lucra în acest timp în frizeria lagărului şi despre care vom mai vorbi.

Având temperatură şi dureri cumplite, într-o seară, după ce intrasem în celulă, el mă rugă să-i fac un serviciu confidenţial, ştiind că eu am toate posibilităţile şi legăturile pentru a-l servi. Îmi explică că nu este nevoie să caut vreo scuză. El ştie, dar nu va spune niciodată nimănui, că eu am relaţii cu anumiţi oameni din Vorkuta. Că aceste relaţii sunt legate de anumite combinaţii de afaceri sau poate de altă natură, lucru care pe el nu-l interesează. Serviciul pe care mi-l va cerea era foarte simplu, dar totodată foarte suspicios. El va scrie câteva rânduri, care, prin intermediul meu, trebuiau să ajungă în cutia poştală a N.K.V.D.-ului, de la secţia centrală a oraşului Vorkuta, care se afla la circa 20 de km de noi.

Astfel de cutii se găsesc în toate centralele N.K.V.D.-ului, unde se pot arunca scrisori cu conţinut diferit, care să nu treacă prin poşta controlată de conducerea lagărului. Am acceptat, cu condiţia să pot aranja legătura cu un om de încredere. Nu l-am întrebat ce va conţine această scrisoare adresată N.K.V.D.-ului. A doua zi i-am adus hârtie şi creion, iar el şi-a întocmit scrisoarea, fără să-mi arate conţinutul. Curiozitatea care mă sâcâia tot timpul, cu toate că spusesem că nu mă interesează, m-a făcut să desfac scrisoarea, pentru a-i afla conţinutul. Surpriza mi-a fost şi mai mare, când în loc de text am găsit numai cifre şi litere aranjate într-o formă cifrată, ceea ce mi-a dat de gândit. Totuşi am dat mai departe omului meu de legătură scrisoarea, care încă în aceeaşi seară îmi aduse vestea că totul e în regulă. Aşteptam curios urmările şi pentru orice eventualitate mi-am luat şi măsuri de precauţie.

În seara aceea am mai discutat mult cu Antonov, mai ales despre viaţa aceasta nenorocită din lagăr. După două zile, în faţa lagărului a sosit o maşină cu un grup de ofiţeri ai N.K.V.D.-ului din oraş, care-l chemară pe locotenentul-major Prohurov la poarta lagărului şi-i ordonară să fie adus imediat deţinutul Vasili Andreevici Antonov. Prohorov, care ştia halul şi situaţia în care se afla Antonov, încerca să lungească timpul, spunând că este la lucru. În acest timp dorea să-l aranjeze şi să-l prevină pe Antonov.

Este chemat desertnicul şef şi năcialnicul şef, responsabili cu ieşirea oamenilor la lucru şi li se dă ordin să spună unde lucrează birgada lui Antonov. Fără să-şi dea seama despre ce e vorba şi ce urmări ar putea avea, aceştia răspund promt că, pentru refuz de lucru Antonov este închis în „Bur" din ordinul ofiţerului politic. Este de la sine înţeles că comisia venită nu a mai ezitat, ci a mers direct în „Bur", unde a cerut să fie adus Antonov. În momentul când Antonov a apărut în camera de gardă, cei trei ofiţeri au luat poziţia de drepţi, cum au povestit nazaratele mai târziu, iar colonelul, care era cel mai înalt în grad dintre cei trei, s-a apropiat de Antonov şi luând poziţie respectuoasă, l-a întrebat:

— „Suntem la dispoziţia dumneavoastră tovarăşe colonel!"

Maiorul Malik, comandantul lagărului, şi toţi ceilalţi ofiţeri din cadrul conducerii rămăseseră ca trăsniţi când văzură această schimbare bruscă a unui deţinut, de care ei habar nu aveau ce rol jucase atâţia ani.

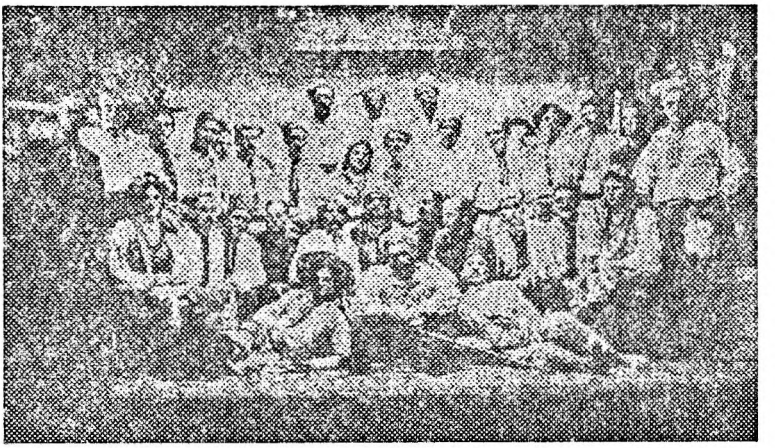

Vorkuta 1954

Lagărul nr. 2, mina nr. 7.
...sub presiunea deţinuţilor ucrainieni,
autorităţile K.V.C. (Culturalul) ale lagărului au admis punerea în scenă a piesei ucrainiene:
„SWATANNIA NA HONTSCHARIWCI"
de Tobilewytsch (Karpenko-Karyi).
Germanul Rolf Weber i-a făcut aranjamentul muzical, compus de el, (în picioare, primul din stânga). Coregrafia a fost făcută de ucraineanul SAJATSCHEWSKI, fost artist la Teatrul de stat din Kiev, în care a jucat şi unul din rolurile principale (rândul din faţă, marinarul). În spatele lui, cel cu chelie, este fostul comisar 'BERKOVITZSCH", acum deţinut, şef al secţiei culturale din lagăr, dar şi şeful informatorilor N.K.V.D. din Lagărul nr. 2.

Întâmplarea a făcut ca în aceeaşi zi brigada cu care ieşisem la lucru să-şi îndeplinească înainte de timp norma, prin descărcarea unor vagoane. Convoiul ne adusese înapoi în lagăr, după ce i se semnase, de către responsabilul bazei de alimente, documentul în care se dovedea terminarea lucrului. Asta s-a întâmplat tocmai când Antonov părăsea lagărul pentru totdeauna. Văzându-mă, se apropie de mine, îmi strânse mâna mulţumindu-mi pentru serviciul adus şi în şoaptă îmi spuse, să nu mă sperii, căci despre legăturile mele nu va vorbi niciodată, iar dacă totul va merge bine, el nu mă va uita. A plecat la Moscova, după câte am aflat mai târziu, tot aşa după cum au povestit soldaţii din gardă, despre gradul şi misiunea pe care o avea, fiind înflorită de fiecare dată de cel care povestea, după cum îl ţinea capul. După câteva luni am primit un pachet din Moscova, expediat de o femeie pe care nu o cunoşteam şi nu auzisem niciodată de ea. În ajunul Crăciunului 1952, un al doilea pachet şi ultimul l-am primit de la aceeaşi adresă, numai că pe un colţ al pachetului era semnat Alexei.

„Finis coronat opus" (Sfârşitul încununã opera) — Ovidiu.

ANTONOVII CU MISIUNI

În Lagărul nr.7, a mai existat unul care avea aceeaşi misiune. Făcuse parte din trupele generalului Vlasov, iar acum lucra în aceeaşi problemă şi pe aceeaşi direcţie ca şi Antonov, numele lui era Berkovitzsch, fost comisar atunci, informator acum...

Acestea sunt unele din metodele de lucru ale serviciului sovietic N.K.V.D. pentru a dezgropa, dacă este nevoie, de a afla cât mai mult, indiferent de jertfele sau consecinţele trase de unii sau de alţii.

Ce s-a întâmplat cu materialul adunat de Antonov sau de Antonovicii, care şi-au îndeplinit misiunile de acest gen, nu ştiu. Cred însă că în literatura militară sovietică, tinerii ofiţeri

vor putea citi cu nesaţ clarviziunea conducătorilor de unităţi din timpul celui de-al doilea război mondial, neştiind totuşi că acest material este munca unora care, încrezători în măreţia misiunii lor şi-au jertfit până şi viaţa pentru o idee.

„Après nous le déluge!" (După noi potopul!)

Într-o trecere fulger prin Lagărul minei nr. 7, prin anul 1952, omul cu misiuni speciale ale N.K.V.D.-ului, dar cunoscut de organele locale ale lagărului în ce priveşte importanţa misiunii sale, a fost maiorul Malinovski, care avea o condamnare de 25 de ani. Trecuse într-un timp record aproape prin toate lagărele cu „regim special" din Vorkuta, unde organiza lanţul de informatori pe o anumită linie, în nici un caz legată de centrala lagărului. Era un om foarte bine instruit, pregătit, dar avea un mare defect. Îi plăcea foarte mult băutura şi se lua la harţă cu ofiţerii operativi, faţă de care, într-o astfel de discuţie s-a „deconspirat" prin atitudinea sa.

În timpul grevei din 1953 în Vorkuta, când el era de mult pe alte meleaguri, unul din oamenii săi ne-a divulgat câţiva oameni dintr-o verigă. Toate acestea se întâmplară, după ce noi am aflat că cineva a adus o parte din planul de acţiune al grevei la cunoştinţa N.K.V.D.-ului. Responsabilii nu au luat lucrul în serios (despre care voi vorbi mai detailat la timpul său), iar noi modificarăm câte ceva, ce se putea modifica în ultimul moment. Dacă Malinovski era rudă cu mareşalul Malinovski n-am cunoştinţă, dar el susţinea acest lucru sus şi tare. Ce s-a întâmplat cu el nu mai ştiu, dar el a fost una dintre murdarele unelte ale N.K.V.D.-ului. Sunt cunoscute numele anumitor agenţi sovietici care, în timpul războiului, au acţionat în anumite părţi ale lumii, cum ar fi Scandinavia, dar poate că le-ar face plăcere să afle ce s-a ales de aceştia după război, mai ales că au dispărut brusc de pe teatrul de operaţii.

Locotenent-colonel Alexandrov (nu cel din Potsdam, despre care am vorbit), tot la Lagărul minei nr. 7, spunea că ar fi fost şeful Serviciului Secret Sovietic în Scandinavia. Eu însă ca şi alţii, am fost de părere că a fost ceva mai mic, probabil şeful unui birou, dar nu mai mult. Era foarte inteligent, vorbea

mai multe limbi străine, mai ales foarte bine suedeza. Spre mirarea mea, avea ceva cunoştinţe despre construcţia Rafinăriei de petrol din sudul Suediei, care era legată de H. Himmler, după cum am amintit. Din păcate avea aceeaşi misiune ca şi colegii săi Antonov, Malinovski sau mai ştiu eu cum îi chema pe fiecare.

Pictură — Iulius Stürmer

...fostul „comunist", N.K.V.D.-ist şi „agent sovietic" acum jertfă şi martir??? Locotenent-colonelul Alexandrov.

Un alt caz similar era şi acela a lui Alexei Alexeevici Nicolaev, care fusese agent dublu, lucrase pentru N.K.V.D. şi în acelaşi timp pentru S.D.-ul german. Nicolaev căzuse în păianjenul S.D.-ului cu câţiva ani mai înainte de începerea războiului germano-polonez, intrând în legătură cu nişte specialişti germani care, cu mult înainte de începerea ostilităţilor germano-sovietice din 1941, atrag atenţia că ruşii se pregătesc pentru o lovitură militară contra Germaniei. Ca agent dublu lucrează până în anii 1943, când este deconspirat de un prieten al său. Poate să se salveze în ultimul moment trecând în liniile germane. Sfârşitul războiului îl prinde în Austria, dar spre nenorocul lui aliaţii anglo-americani, pentru a-şi arăta marele devotament şi prietenie faţă de Uniunea Sovietică, predau unităţi întregi din armata generalului Vlasov, ca şi toate subunităţile compuse din ruşii, care luptaseră de partea Germaniei. Camuflat sub un alt nume, poate supravieţui marea prigoană dusă contra lor între anii 1945—1947. Dar iarăşi se găseşte un bun prieten care să-l toarne organelor de anchetă. 25 de ani sună sentinţa, dar dacă Nicolaev ar fi fost deconspirat ceva mai înainte, sentinţa ar fi fost — pedeapsa cu moartea. — Iar în cazul unor oameni ca Nicolaev, sentinţa era executată rapid.

Aici, la Vorkuta, Nicolaev nu a mai putut fi atras în cercul de informatori ai lagărului de către N.K.V.D. Nici cele mai atrăgătoare promisiuni nu-l făcuseră să dea înapoi. El ştia ce înseamnă să fi pecetluit cu pecetea „trădător de patrie". Nicolaev cunoştea foarte multe lucruri din dedesubturile şi secretele N.K.V.D.-ului sau ale M.V.D.-ului. În timpul grevei de la Vorkuta, Nicolaev s-a ţinut retras de evenimentele care îl înconjurau, dar totdeauna a fost gata să dea o părere sau un sfat la timp şi de multe ori bine venit, uneori în ultimul moment. Dar despre el vom mai vorbi.

Deţinuţii politici din lagărul din Vorkuta, ca şi toţi ceilalţi din miile de lagăre ale Uniunii Sovietice, erau mereu la curent cu evenimentele politice actuale şi cu planurile viitoare, căutând în ele speranţa zilei de mâine. În fiecare lagăr se găseau materialul transmis de presă, radio sau prin ştirile parvenite de la proaspeţii sosiţi în lagăr. Le concentrau, după care fiecare din ei dădea drumul pe canalul său, la ultimele informaţii. De aceea nu este de mirare dacă deţinuţii politici erau informaţi până în cele mai mici amănunte. Paralel, N.K.V.D.-ul avea şi el canalele lui, care lansau contrainformaţii, pentru dezinformarea deţinuţilor.

Nu ştiu dacă la tribuna Naţiunilor Unite de la Geneva sau cea a O.N.U., de la New York, diplomaţii dezbat cu atâta înflăcărare situaţia reală de pe acest glob. Desigur, la astfel de discuţii care erau ţinute în secret, participau oameni cu cunoştinţe profesionale şi ştiinţifice, căci slavă Domnului se găseau destui. Din fericire mi s-a permis şi mie să asist, fără de a-mi da vreo părere, la astfel de discuţii. Şi cred că mulţi diplomaţi, după ce vor citi aceste rânduri, dacă le vor citi, îşi vor da seama de anumite realităţi, care le-au scăpat din vedere pe drumul diplomatic parcurs.

China şi Uniunea Sovietică, capitalismul american şi Vestul european, ce şanse au de a supravieţui? Cine va domina? Această problemă s-a dezbătut între anii 1952—53, în baraca nr. 37, Lagărul nr. 2, mina nr. 7, din Vorkuta.

Uniunea Sovietică are o suprafaţă de peste 22.000.000 km², la o populaţie de cca. 200.000.000, pe când China, cu o suprafaţă de 9.600.000 km², are o populaţie de cca. 580.000.000. În timp ce teritoriul Uniunii Sovietice are o productivitate de 78% din suprafaţă, China nu are nici 37%.

În 1931, cu începerea luptelor interne iar mai târziu contra japonezilor în Manciuria şi pe coasta de est, războiul se întinse asupra întregului teritoriu chinezesc şi luă sfârşit în 1945, odată cu capitularea imperiului japonez. Marile catastrofe naturale dintre anii 1946—47 aduc mari dezastre şi mai ales pierderi de vieţi omeneşti, al căror număr exact nici azi nu se

ştie. Începerea războiului civil din 1949 aduce alte mii şi zeci de mii de jerfe omeneşti, căci şi acest război se întinde din 1949 până la sfârşitul anului 1951.

Concluzia: socotind din anul 1931 şi până în 1952, există o diferenţă de 21 de ani. 21 de ani de război şi pace, 21 de ani de naşteri şi morţi, 21 de ani de succese şi insuccese, toate pe acelaşi teritoriu, cu aceeaşi suprafaţă. Ce s-a întâmplat însă cu populaţia? A crescut sau a scăzut? O linie trasă sub socoteala celor 21 de ani, face să ne dăm seama, că din 21 de ani două treimi a fost război iar o treime pace. În aceeaşi perioadă însă, populaţia Chinei, care în 1931, după toate datele publicate oficial era de 450.000.000 a crescut până în 1952 la 580.000.000 de locuitori, deci, cu 130.000.000 mai mult decât în 1931. Ce se va întâmpla cu China dacă va avea 21 de ani pace, natalitatea fiind normală iar suprafaţa ei rămânând aceeaşi?

„Guerre aux chateaux, paix aux chaumières" (Război castelelor, pace bordeielor) — N. Chamfort.

În Uniunea Sovietică, cu imensa ei suprafaţă, locuiau în 1939 180.000.000, faţă de atunci însă suprafaţa teritorială a mai crescut prin adaosuri de teritorii, începând de la mica Finlandă, Estonia, Letonia, Lituania, Prusia, o mare parte din Polonia, Ucraina Subcarpatică, Bucovina de Nord, Basarabia şi alte anexiuni teritoriale în Extremul Orient. Totuşi, Uniunea Sovietică are o populaţie de 220.000.000. De ce oare natalitatea nu a crescut mai rapid după război, când avea toate condiţiile, fiind stat învingător. Se dă vina pe fascismul german şi pe deportările de oameni făcute de aceştia, mai ales de distrugerile enorme care au avut loc cu ocazia războiului. Ceea ce nu se spune însă este că sclavagismul, combătut de Marx şi Engels în toate teoriile lor, aici în primul stat socialist din lume, este cel mai dezvoltat. Că cele 42.000.000 de deţinuţi şi deportaţi, numai din imensul imperiu sovietic, au făcut ca natalitatea să nu crească.

Peste 20 de ani China va avea cel puţin 800.000.000 , suprafaţa teritorială rămânând aceeaşi, productivitatea crescând numai cu câteva procente. Teritoriul Chinei, cu relieful său

geografic, nu permite mai mult. Jumătate din teritoriul său se află la 3.000 m peste nivelul mării, iar în nord, pustiul Gobi nu permite încă să fie cultivat. Poporul chinez este cunoscut ca un popor foarte harnic, modest de felul lui, conştient de forţa sa, dacă are un conducător bun. Istoria ne-o dovedeşte prin atâtea fapte concrete. Toate sunt bune şi la locul lor. Dar dacă populaţia creşte, de unde se va lua hrană? Va veni o zi când poporul chinez va fi forţat de împrejurări reale şi naturale să se gândească la expansiunea?!

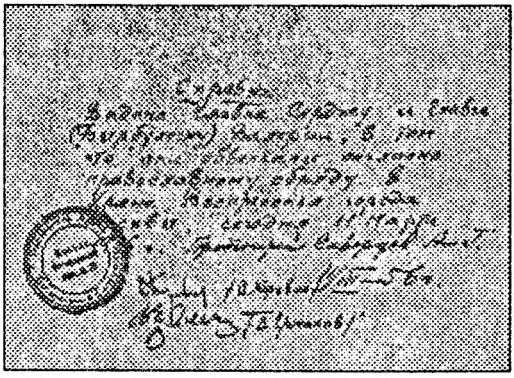

...aceeaşi religie, aceleaşi drepturi,
în două sisteme diferite?
— Amintirea unei căsătorii este unică în
viaţa tinerilor căsătoriţi.
Un „Certificat de Cununie" eliberat de o
biserică ortodoxă din Moscova.
„Certificatul de Cununie"
ca „DOCUMENT"
este scris pe o foaie liniată,
ruptă dintr-un caiet de şcoală.
...unde este adevărul despre libertatea
mult trâmbiţată şi-a marilor posibilităţi
materiale şi morale...
la Patriarhia din Moscova... ?

În ce direcţie s-ar putea produce expansiunea chineză?

Peninsula Indochina nu este destul de încăpătoare, iar pentru exploatare ar trebui ani îndelungaţi.

India e şi ea într-un proces de continuă creştere a populaţiei. Deci nici aici nu e loc pentru expansiune. Înspre răsărit ar fi Taiwanul, care este un teritoriu chinezesc şi locuit tot de chinezi, dar prea multe foloase nu ar aduce. Japonia este mult prea mică ca teritoriu şi cu o populaţie mult prea deasă. Întreg continentul american este mult prea îndepărtat, iar apele Pacificului sunt pline de rechini. Nordul sau nord-vestul consituie singura direcţie în care expansiunea chineză se poate îndrepta

CERTIFICAT DE CUNUNIE

Un „Certificat de Cununie"
eliberat de Biserica ortodoxă românească
din Paris.

„Certificatul de Cununie"
ca „DOCUMENT" are o prezentare plăcută.

...ce să mai spunem atunci
de biserica exilului românesc din Paris...

cu succes. Teritoriile întinse ale Siberiei, căci despre ea este vorba, sunt cultivabile şi dătătoare de materii prime imediate şi sunt numai la un pas de marele zid chinezesc. Dar o expansiune chinezească în Siberia, va fi ea oare acceptată de Kremlin? Desigur că nu. Şi o confruntare militară ar fi inevitabilă.

Goethe zice aşa: „Hast du Sorge nie gekannt?" (N-ai cunoscut grija niciodată?) — Faust.

La această discuţie luau parte şi trei chinezi, doi ofiţeri de Stat-Major din armatele lui Chang Kai-Chek; unul care fusese agitator politic în trupele lui Mao. Se ceru şi părerea lor şi chiar au fost rugaţi de a-şi exprima părerea personală, cum ar fi posibilă o astfel de acţiune, cu plusurile şi minusurile pe care le cunoşteau.

Sunt ani de zile de atunci şi ipoteza pusă în dezbatere de aceşti trei chinezi, cu un pic de fantezie, poate fi dusă la îndeplinire. Dacă ea era pentru anul 1952, imposibilă, s-ar putea să fie posibilă spre sfârşitul veacului, ultimul pătrar.

Graniţa sovieto-chineză are o lungime de peste 7.000 km. Ce măsuri ar putea lua Moscova dacă într-o zi conducătorii din Pekin, sub lozincile şi steagurile marxism-leninismului, vor plasa pe tot întinsul graniţei, da la un capăt la altul, cu căţel cu purcel, 5.000.000 de chinezi pe zi, împodobiţi cu steaguri, cu portretele conducătorilor din Kremlin şi sub lozinci scrise cu litere mari: „Slavă conducătorilor din Kremlin"? Şi această gloată se va îndrepta cu pas liniştit spre nord, într-un marş al păcii. Această trecere, aşa paradoxal cum răsună, va fi urmată a doua zi de următorul lot, iar într-o lună de zile sau două, vor fi mai mulţi chinezi în Uniunea Sovietică decât ruşii sovietici.

Ce vor face conducătorii din Kremlin? Cum va reacţiona armata? Vor trage oare în masa aceasta de oameni, care le cer ajutor sub lozinca de prietenie şi a porumbelului păcii, purtat de fiecare chinez cusut pe haină? Oare va putea face faţă ospitalitatea sovietică, atât de mult trâmbiţată în toate colţurile lumii de către Agenţia T.A.S.S., acestor oameni care vin în numele păcii şi al prieteniei nemaiputând suporta regimul de la Pekin?

Pe unde vor trece în primele zile nu vor mai rămâne frunză şi iarbă!! Totul va fi devastat şi ros, până nu va rămâne decât piatra de granit, care nu se poate mânca. Tu, soldat sau ofiţer sovietic, crescut şi educat în spirit revoluţionar de apărător al clasei muncitoare, tu care ani de zile ai fost îndoctrinat şi ţi-au fost injectate zi de zi isprăvile făcute de fascişti, care au tras în oameni fără de apărare, copii, femei şi batrâni, vei trage tu, oare, acuma în această masă de oameni, care sunt înarmaţi numai cu lozincile marxism-leninismului??

Părerea celor de faţă era că ruşii se vor lupta ca urşii, având spatele asigurat (Hinterland). Dar această găluşcă le rămase repede în gât celor care o aprobară, căci de data aceasta reprezentanţii ucrainienilor, ai balticilor veniră cu argumentul lor. Spatele nu este sigur pentru sovietici, dacă chinezii promit o independenţă deplină Ucrainei şi Ţărilor Baltice. Spatele, aşa-zisa şira spinării siberiană (calea ferată transiberiană), se va ridica ca un om, căci 90% din populaţiile de acolo sunt supravieţuitorii deportaţilor, deţinuţilor politici, milostiviţi de conducătorii Kremlinului cu strămutarea în îndepărtata Siberie.

Prin deportarea în masă a ucrainienilor şi balticilor în Siberia, vrând-nevrând s-au format Republicile neoficiale Ucraina şi Baltica! Da, acesta este purul adevăr.

Prin rusificarea Ucrainei şi Ţărilor Baltice, prin infiltrarea şi organizarea unui Serviciu de informaţii bine pus la punct, se va înăbuşi lupta de eliberare naţională a acestor popoare. În Siberia însă, prin forţa împrejurărilor, în mijlocul foştilor deţinuţi politici sau a descendenţilor lor, luptători idealişti ai unei patrii libere, unde rândurile pentru luptă comună se unesc instantaneu, sovieticii cu N.K.V.D.-ul lor nu au nici o şansă. Va veni ziua când ucrainienii şi balticii vor şti să-şi spună punctul lor de vedere, pentru a obţine eliberarea patriei lor iubite, iar jerfa strămoşilor să nu fi fost degeaba.

„Gutta cavet lapidem non vi, sed saepe cadendo" (Picătura găureşte piatra nu prin forţă, ci prin continua ei cădere).

Comuniştii din Kremlin poartă, pentru văzul lumii şi pentru prostirea Vestului, două pelerini. Una o îmbracă când pleacă peste graniţă, arătându-şi nivelul de cultură, civilizaţia şi liberalismului religios, iar alta când duc tratativele de neagresiune şi dezarmare, învinuind Vestul de rea-voinţă şi neacceptare a unor propuneri onorabile şi avantajoase făcute de ei în favoarea clasei muncitoare internaţionale.

Acasă nu au nevoie! Umblă cât mai simplu îmbrăcaţi, spre a arăta Ivanilor (care nu mai cred) că nu există nici o diferenţă de clasă, dar cu o gardă personală de gorile mai mari şi mai numeroase decât oricare şef de stat din Occident.

Biserica anglicană, protestantă şi chiar cea catolică, se apleacă cuviincioase în faţa Patriarhului de Moscova, care joacă rolul de popă şi în fond nu este decât un agent al N.K.V.D.-ului, care poartă în buzunar carnetul roşu şi pistolul.

Nu mai ştii ce să crezi! De o parte, convieţuire paşnică, cum se trâmbiţează în presă; de alta, moartea robilor din lagăre, despre care nu se vorbeşte nimic. Pe ce lume trăim??

În 1945, nazismul şi fascismul ca şi militarismului germano-italo-japonez au fost înfrânte. Dar ce-au făcut sovieticii?

Un supernaţionalism, un supercomunism şi un supermilitarism. Este de râs, dar poate va veni o zi când se va spune supersovietic!

În ianuarie 1956, Hruşciov este acela care condamnă stalinismul oficial, înfierând acţiunile lui Stalin şi dând în vileag crimele efectuate de acesta şi de colaboratorii săi. Printre altele, Hruşciov învinuia pe Stalin de crimele săvârşite după colectivizarea din 1932—33, dând o cifră de cca. 33 milioane de victime. Iar Stalin până atunci fusese un înger, ba mai mult, un zeu!... Un singur lucru a uitat Hruşciov să spună, că dintre colaboratorii sau din gaşca de care amintea şi pe care îi

învinuia, făceau parte atât el cât şi ceilalţi, care acum erau cocoţaţi pe treptele tronului ţarilor ruşi.

Din 1917, de la revoluţia din Octombrie şi până astăzi, cei din Kremlin subvenţionează în toate statele din Vest şi din lumea întreagă proteste, greve şi organizaţii antistatale, dar pe care la ei în ţară le interzic. Nu permit nici măcar să se discute despre acest lucru. Libertate comunistă, nu glumă!

EXPANSIUNE SPRE VEST?

Mai există o ipoteză a expansiunii sovietice spre Vest. Chiar şi un plan mai vast, detailat, în care este prevăzută viitoarea expansiune comunistă, până la coastele Atlanticului, ca o nouă fază de operaţiuni. Acest proiect este extras dintr-un plan mai vechi, de prin anii 1922—23, unde ideologii de atunci propăvăduiau şi planificau hotarele nedefinitivale ale imperiului sovietic.

Aceste destăinuiri mi-au fost făcute de locotenent-colonelul Alexandrov, care lucrase prin Scandinavia şi de un coleg al său, Boris Vasilevici Priatin, fost colonel de M.G.B. şi care a lucrat la arhivele secrete sovietice din Moscova.

Ocuparea Vestului şi a Angliei este o problemă de timp, care, prin operaţiuni militare bine gândite, se va efectua rapid, iar americanii, care vor fi din timp izolaţi, nu vor putea acţiona.

Trupele sovietice nu vor intra în Europa de Vest cu forţa şi nici prin acţiuni distrugătoare; vor intra fiind chemate de guvernele respective, pentru a salva clasa muncitoare de la exploatarea capitalismului.

Ca şi până acum, Moscova va juca şi în viitor un rol dublu în politica ei internaţională la tribuna O.N.U., destinderea pe plan internaţional, şi va continua infiltrarea comunismului subversiv în toate ţările, indiferent de ce bloc aparţin. Moscova nu va da niciodată înapoi de la ţelul propus.

Cunoaştem mai multe cazuri ale unor astfel de mediatori şi reprezentanţi ai poporului care, mai târziu, dându-şi seama de ceea ce au făcut revoltându-se, au ajuns singuri în lagăre, unde gemeau şi-şi blestemau soarta.

Acest plan enorm prevedea înfierea naţionalismului european, care trebuia distrus cu toate mijloacele la dispoziţie. O experienţă veche în combaterea naţionalismului, dusă de către sovietici contra Ucrainei, Ţărilor Baltice, a Siberiei de Sud etc., a dus la ipoteza că distrugerea naţionalismului în Vest, trebuie să aibă dublu efect. Cu o singură lovitură să fie omorâte două muşte. Prima „muscă", naţionalismul european, a doua, aducerea la acelaşi nivel de cultură şi civilizaţie a întregului imperiu sovietic, de la Vladivostok la Lisabona şi de la Murmansk până în Sicilia.

Mai mult chiar, Priatin dădea şi detalii în efectuarea acestor operaţiuni, precum şi locul unde vor fi deportate naţiunile dintr-o parte în alta ale imperiului. Germanii, de pildă, vor veni în partea de est a Uralului II, italienii în Turkmenia de astăzi, iar cei mai bine văzuţi din punct de vedere economic şi geografic sunt românii, prevăzuţi pentru Caucaz. Ungurii, vecinii lor de astăzi, mai iuţi din fire se vor întoarce la locurile lor de baştină sau în apropierea lor, în jurul lacului Baical, unde îşi vor putea aduce aminte de frumosul Balaton.

Mişcarea aceasta imensă va depinde numai de vagoanele de transport, căci la ducere vor duce, iar la întoarcere vor aduce.

Un exemplu: Ungaria va fi evacuată în timp de 8 zile dacă sunt vagoane la dispoziţie. Dar nicăieri în acest plan nu se găseşte ideea sau întrebarea câţi vor supravieţui acestei operaţiuni. De altfel conducătorii comunişti şi ideologii din Kremlin, nici nu sunt interesaţi ca întreg contingentul plecat să ajungă la destinaţie. Care vor ajunge vor fi cei care au o construcţie fizică sănătoasă şi aceasta se poate vedea numai prin numărul supravieţuitorilor. Concluzia: cu această amestecare migratorie se va încheia prima parte, aceea a naţionalismului.

Nimeni nu-şi va mai putea susţine sentimentul de naţionalitate şi ţara de baştină.

În ceea ce priveşte a doua problemă, se are în vedere ca popoarele din est, începând de la Vladivostok încoace, cu o civilizaţie inferioară, să fie luate şi azvârlite în civilizaţia Vestului. În acelaşi timp însă civilizaţia superioară vestică, cu pretenţiile şi tradiţiile sale milenare, să fie împrăştiată şi pusă în mişcare prin deplasarea oamenilor din Vest în Est. Este posibil ca cei din Est să se acomodeze greu cu Vestul, cu obiceiurile şi nivelul de trai pe care-l vor găsi aici, dar ei se

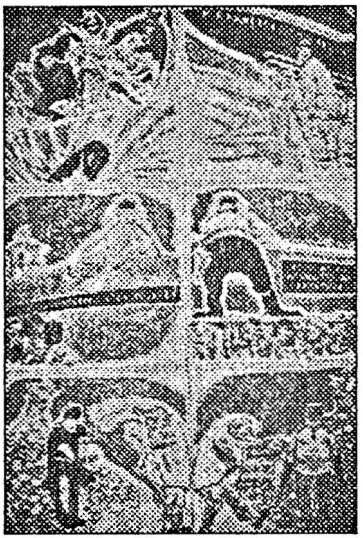

Pictură — Iulius Stürmer

Între Est şi Vest?
...Diferenţa... în trei etape...
Vestul, Dezarmare — Estul, Înarmare
Vestul, Decolonizare — Estul, Sclavizare
Vestul, Condamnare — Estul, Felicitare
Vest şi Est şi Est şi Vest.

vor adapta. Se prevedea ca această adaptare să dureze circa 10 ani. Mult mai greu va fi însă cu cei aduşi din Vest, într-o civilizaţie cu mult inferioară celei pe care au cunoscut-o. Mulţi din acei care vor supravieţui transportului se vor sinucide, neputând suporta marea deziluzie. Unul mai devreme, altul mai târziu vor începe să-şi reconstruiască civilizaţia, aşa cum au cunoscut-o şi au avut-o de unde au plecat, la fel ca şi coloniştii americani, primii pionieri ai Vestului sălbatic. Pentru aceştia este prevăzut un timp de adaptare de 20 de ani, în care ponderea şi nivelul de civilizaţie va ajunge la acelaşi nivel foarte jos. Toată lumea de la mic la mare, va înălţa osanale, Ţarului din Kremlin şi conducătorilor comunişti. Aşa trebuie să fie!

Horaţiu: „Favcete Linguis!" (Păstraţi tăcere desăvârşită, reculegeţi-vă!). Formulă folosită de preoţii romani la aducerea jertfelor.

Vor trece ani şi ani de zile, până când cei care i-au chemat să salveze clasa muncitoare îşi vor da seama de marea lor greşeală. Dar în acea clipă într-adevăr totul va fi pierdut!...

Salvarea Vestului de cotropirea comunistă a imperialismului sovietic este legată de soarta Chinei, pentru un moment. Să sperăm că imperialismul american, care îşi are şi el buboaiele sale coapte de mult, va avea grijă să şi le opereze la timp, ştiind să-şi impună punctul de vedere pe plan mondial şi să convingă statele industrializate din Vest de necesitatea industrializării Chinei. Pentru că numai astfel imperialimsul sovietic va fi obligat să-şi concentreze o mare parte din forţă spre Est neputând să ocupe întâi Vestul, iar după aceea să-şi rezolve problema cu China.

ŢÂNŢARUL CU MĂGARUL

Printre cei de care m-am putut apropia mai mult au fost şi doi colonei din armata sovietică, condamnaţi fiecare la câte 25 de ani, pentru „trădarea patriei sovietice socialiste". Unul era rus get-beget şi se numea Boris Vasilievici (zis Bărăda, după barba pe care o purta), iar celălalt, al cărui nume nu-l mai reţin, era armean, prieten intim cu francezul-armean, Armand Malumian. În anul 1948, participaseră amândoi la marea răscoală a deţinuţilor din Lagărul 408, situat la aproximativ 70 km la sud de Vorkuta, pe undeva în jurul staţiei de cale ferată Ciun. Pentru că pedeapsa cu moartea fusese abrogată pe la sfârşitul lui mai 1947, cei doi colonei nu putuseră lua ca pedeapsă decât cuantumul maxim. Dar dacă scăpaseră totuşi cu viaţă din măcelul care s-a petrecut în Lagărul 408, se datora numai întâmplării că fiind răniţi grav au căzut în mâna unor ofiţeri ai N.K.V.D.-ului, setoşi de informaţii mai ample. Aceştia i-au socotit o pradă prea aleasă ca să se mulţumească cu împuşcarea lor imediată, justificabilă în timpul încăierării generale.

Şi totuşi aceşti oameni îşi iubeau ţara, aşa cum numai slavii ştiu şi pot să se exalte pentru bătrâna lor mamă, Rusia, pentru Volga, pentru stepa şi tundra care îi striga din adâncuri. Asta n-a împiedicat să fie socotiţi trădători.

— „Şi dacă te gândeşti că acestui pământ blestemat cu şase luni de iarnă, cu trei de ploaie şi nămol şi alte trei de arşiţă, sete şi vânturi aspre, sunt oameni nebuni care-i pot spune Patrie!", se mirase Napoleon înfuriat prin 1812.

Ruşii ştiu şi trăiesc adevărurile de care se mirase Napoleon. Îşi iubesc Rusia lor mare şi nebună, cum mărturisea Esenin în versurile amintite, o iubesc aşa cum este ea. Încearcă de secole s-o cârpăcească, s-o dreagă, plătind cu sânge, închisoare şi „pohoduri spre Sibir", permanenta ostilitate a oficiali-

tăţilor, orbite de gigantism, paralizate de neputinţă şi visuri impostoare. O complexitate împerecheată cu neputinţă, exprimată elocvent în „Nicivo", cu visarea din „Budit lucie", repetate zilnic de sute de ori, până la obsesie, în toate împrejurările, de milioane şi milioane de locuitori ai pământurilor dintre Nistru şi Vladivostok, Caucaz şi Novaia Zemlea, Ialta şi Murmansk.

Cei doi „trădători" îmi povesteau plângând despre visurile sfintei Rusia şi intermirabilul marasm din care nu se întrevedea nici un mal, la care să poată să iasă. În numele aceluiaşi — „mai bine", al aceleiaşi dragoste, orbecăiau şi se ciocneau cu duşmănie aprigă voinţe, dorinţe, interese contrare, capricii de o clipă, orgolii neroade, care, reciproc, se respingeau anulându-se sau încremeneau în băltire...

— „Aşa a fost cu ţarul, aşa-i acum cu tovarăşii... Aşa este sus, aşa este jos, aşa-i pretutindeni şi va fi întotdeauna... Toţi iubim, toţi vrem, dar când să facem ceva aripile se înmoaie, plumbii ne trag de picioare... Aşa cum ne-a prins Turgheniev în Asia... Şi visăm, visăm scăpând în inactivitate şi căscând în moleşeala plăcută a trândăviei"...

— „Din când în când ne iuţeşte o hărnicie a răului şi atunci ne apucăm să retezăm capete. Poate tocmai pe cele mai bune, poate pe cele mai nevinovate. Sau ne apucă febrilitatea şi construim şi zidim, până într-o bună zi, când lăsăm totul baltă şi ne apucăm să dăm totul jos, tot ce s-a făcut."

Aşa a fost şi în Lagărul 408. Cei doi colonei au ajuns până la urmă la ultima dramă a existenţei lor. În condiţii câinos de grele, relatau ei, administraţia lagărului şi autorităţile locale se hotărâseră să construiască calea ferată spre Ural. În marea lor majoritate deţinuţii şi deportaţii de acolo erau voluntari ruşi, ucraineni din fostele trupe comandate de generalul Vlasov, care alături de trupele germane, se ridicaseră cu armele împotriva Sovietelor, pentru independenţa sfintei Rusii şi a Ucrainei.

Dar poveştile celor doi colonei se poticneau întotdeauna când era vorba despre amănuntele răscoalei din lagăr. Se

întristau şi deveneau necomunicativi, aşa încât din puţinul dat de ei, în rate şi cu zgârcenie, am putut înţelege că deţinuţii se ridicaseră împotriva tratamentului şi abuzurilor locale şi că dezarmând garda au pus mâna pe armele paznicilor, apoi pe cele din depozite şi-au încercat să-şi facă vânt spre Urali.

— „A fost vorba de viaţă şi de moarte acolo, băiatule! Luptele cu trupele sovietice n-au fost deloc uşoare. Ne băteam la inegal. Noi cu avântul şi cu câteva puşcoace, ei cu armament automat şi artilerie. Dar ne-am bătut — ţânţarul cu măgarul — pentru că nu ne mai rămânea nimic alta de făcut!"

Din povestirile lor rezultă că dintre rebeli fuseseră ucişi peste 80%, dar restul lumii n-a ştiut nimic, niciodată.

— „Ştii, măi băiatule, peste astfel de lucruri, istoria noastră comtemporană trece cu vederea şi tace! Slujitorii ei tac sau, dacă nu tac, mistifică şi sulimenesc evenimentele şi astfel devin academicieni şi emeriţi, încărcaţi cu onoruri de oficialitate. Şi nu e prea rău, pentru că înţelepciunea le mână paşii exact spre adresa fericirii pe care o caută. Iar aurul le şterge grija zilei de mâine şi le dă linişte. Linişte să-şi rumege gloria academismului şi emeritismului lor să-şi rânduiască gândurile în tonuri, care slăvesc epoca şi domnitorii. Înălţând piramide, aceştia creează istoria lor căci practic — sub ochii noştri — istoria nu aminteşte de prostime chiar când totul se face în numele ei."

Totuşi, pe sub monumentalitatea istoriei, pe sub tăcerile ei de sfinx, circulă de la om la om, dintr-o gură în alta, tainic şi anonim, amănunte, cauze şi cifre asupra disperărilor celor fără de istorie. Prin diferitele lagăre şi închisori din toate colţurile sovietice, la muncă, în tranzit sau sub pedepse, se găsesc martorii şi eroii vremii, care deapănă o altă istorie.

În Lagărul 408 muriseră lent sau violent, datorită foamei, bolilor, frigului şi condiţiilor grele de muncă şi viaţă, până în ziua răscoalei 30.000 de oameni, împinşi sub pragul de jos al existenţei. Când nădejdiile fuseseră toate spulberate, când oricum sfârşitul era acelaşi, ucrainenii din Lagărul 408 au

încercat singura cale prin care s-ar mai fi putut găsi o singură scăpare: „Decât aşa, mai bine morţi!"

Asta era atmosfera generală. Şi s-au răsculat. Au atacat cu disperare gărzile şi au pus mâna pe arme. Au eliberat şi alte lagăre din jur şi au pornit lupta disperării, îndreptându-se spre Urali. Şi au înălţat steaguri, steagul ucrainean şi steagul negru al morţii. Sub aceste steaguri ale libertăţii sau morţii, s-au ciocnit cu oficialitatea, care-i strivi în cleştele ei tiranic. Şansele erau puţine, dar s-au bătut până când au fost zdrobiţi de artilerie şi aviaţie. Statul avea mijloace şi nu le precupeţea.

Despre toate acestea în istoria contemporană nu se spune nimic, iar presa — trâmbiţa asta zgomotoasă — care discută pe larg fleacuri şi cancanuri, n-a aflat ştirea şi n-a consemnat-o nici ca fapt divers. „O tempora, o mones!"

După represalii, viermii aceştia care se răsculaseră, câţi mai scăpaseră din foc şi striveală, şi-au făcut totuşi socoteala şi i-am auzit spunând, că încercarea a meritat să fie făcută. Cu toată violenţa luptelor şi-a represaliilor, numărul morţilor a fost mai mic decât al celor 30.000 de morţi de foame de până atunci.

Vorbind cu mândrie despre încercarea de eliberare din 1948, ucrainienii, peste tot pe unde i-am întâlnit, sunt mereu gata să-şi schimbe pieirea asta lentă cu o moarte rapidă şi violentă, sub steagul libertăţii. N-a fost nici unul dintre lagărele prin care să fi trecut, care să nu fi avut cel puţin jumătate din numărul deţinuţilor de origine ucraineană.

Aici, în Lagărul 2, de pe lângă mina 7, din cei 3—4.000 de deţinuţi, prizonieri de război şi deportaţi, peste jumătate erau ucrainieni.

Veneau în ordine numerică ruşii, apoi germanii, polonezii şi lituanienii, estonii, ungurii, românii etc. ... etc. ...

„HOMO HOMINI LUPUS" (Omul e lup pentru om).

CUPRINSUL

Cuvânt înainte de dr. Demetrius Leontieş 7
Rinocerii 14
Cine sunt 18
Butoiul 29
Fostul mercenar 31
Armata a VII-a... Hotel „Victoria“ 33
Armata Franceză... Mainz 42
Zona sovietică 49
„5 minute“ 51
Thea Meckel 54
Anchetatorul de la Lauter 56
Prima masă 61
La Karl May acasă 65
Maiorul Punţuş 69
Generalul-locotenent Zelenin 75
Maiorul Hirsch Gorin 81
Frica de anchetă 87
Primul medic 95
Intermezzo Hilda—Bob 99
Celula nr. 14 102
Prezentările 105
Operaţia medicului anonim 108
Taina „Himmler—Sprit“ 115
Prezentările continuă 124
Pâinea cea de toate zilele 136
Animalul politic 138
Experienţe, cobzarul Cojocea 139
Din celula nr. 14 141
Articolul 206 şi cei 25 de ani 150
Lagăre noi în lagăre vechi 152
„Gelbes Elend“ 153
Acul de siguranţă 154
Bestia nr. 1! 156
Regele zahărului şi Compania 158
Bocănitul gloabei 161
Două minuni 162
Un batalion întreg 167

„Îngerul din Bautzen“ 170
Jocul copiilor 173
Cei mai căutaţi oameni 174
Bautzen — la revedere 177
Sacksenhausen — Lagărul special nr. 1 — Prieteni noi 178
În drum spre soare răsare — Transportul 180
Brest—Litovsk, Comisia medicală şi târgul robilor 182
Moscova—Krasnâi Pres 184
Până la Dumnezeu te mănâncă sfinţii 187
Piotr Ivanovici — fiul epocii actuale 188
Fosta mănăstire din Vologda 196
„Ploşniţa“ din 7.074 şi un mucalit 199
Trecem Cercul Polar 203
Primul pas pe paralela 68 204
Imaginaţie sau adevăr, unde sunt? 205
Lagărul de carantină 209
De ce nu s-a scris? 210
Narcotice 212
„Pisica neagră“ 213
Decretul din 9 ianuarie 1952 216
Armand Malumian, francezul armean 217
Se lucrează 218
„Ţapţara“ 221
Echipamentul 222
Cumpărat pe englezeşte 224
Milioane... milioane... milioane 233
Reprofilări în meserii 234
Fiul mării 236
Închis în „Bur“ 238
Lenin vândut la fier vechi 240
Săculeţele misterioase 246
Lagărul nr. 2, mina nr. 7 248
„Chemarea de la Stockholm contra bombei atomice“ 253
Lipsă la apel: Agenţia T.A.S.S. 265
De ce? 270
E plăcut şi frumos să mori pentru patrie 273
Antonovii cu misiuni 278
Păziţi-vă limbile 281
Expansiune spre Vest? 289
Ţânţarul cu măgarul 293

Din apariţiile **Editurii Eminescu** vă recomandăm:

Mircea Vulcănescu	– **Dimensiunea românească a existenţei** (3 vol.)
Mircea Vulcănescu	– **Prolegomene sociologice**
Nae Ionescu	– **Filosofia religiei**
Nae Ionescu	– **Introducere în logică** (3 vol.)
I. Negoiţescu	– **Scriitori moderni** (2 vol.)
Ştefan Aug. Doinaş	– **Eseuri**
Ştefan Aug. Doinaş	– **Poeţi străini**
George Bălan	– **Via meditativa**
Regina Maria	– **Povestea vieţii mele** (3 vol.)
Lucian Blaga	– **Din activitatea diplomatică** (3 vol.)
Şt. Georgescu Gorjan	– **Brâncuşi – Templul din Indor**

Vor apărea:

Mircea Vulcănescu	– **Şcoala sociologică a lui Dimitrie Gusti**
Ştefan Aug. Doinaş	– **Poeţi români**
Ion Nica	– **Eminescu – vis animi**
Vasile Băncilă	– **Mici testamente**
Marin Diaconu	– **Conceptul de ideal în filosofia românească**
Barbu Brezianu	– **Desferecare**
Bujor Nedelcovici	– **Jurnal de exil**
Carmen Sylva	– **Versuri alese**
Aristide Lefa	– **Fericiţi cei ce plâng**

Pentru comenzi contactaţi-ne la adresa:
Bucureşti, Piaţa Presei Libere nr. 1,
Cod: 71341
Telefax: 01 222 85 40

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul Uniunii Scriitorilor din România nr.: 45101032 – Banca Comercială Română, filiala sector 1 – Bucureşti

Lector: IOANA CRACĂ
Tehnoredactor: EMERALD CHISMORIE
Bun de tipar: 1.11.1998. Apărut: 1998.